

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Олена МАРТИНЕНКО

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА
РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ
КОЛЕКТИВОМ**

Навчальний посібник

Донецьк
Видавництво
ЛАНДОН-XXI

2012

УДК 793.3 (075.8)

ББК 85.364.2

М 29

Рецензенти:

Коваль Л.В. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти, директор Інституту психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Левченко М.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, заслужений працівник культури України, декан факультету культури і мистецтв Херсонського державного університету

Савчин Л.М. – кандидат історичних наук, професор кафедри хореографії Рівненського державного гуманітарного університету

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист №1/11 – 4817 від 10.04.2012 р.)*

Мартиненко О.В.

М 29 Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навчальний посібник / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 232 с.

ISBN

У посібнику розвиваються провідні теми курсу "Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом", який входить до нормативної частини циклу професійної підготовки студентів спеціальності 6.020202 Хореографія.

Автор визначає соціальні та художні функції дитячого хореографічного колективу, моделі хореографічного навчання, вимоги до керівника колективу, розглядає методичні аспекти роботи з дітьми молодшого шкільного віку, пропонує приклади навчальної програми колективу початкового рівня, конспекти різних видів хореографічних занять, зміст репертуарного плану, ескізи костюмів. Під час викладу матеріалу спирається на багаторічний досвід хореографічної роботи з дітьми і рекомендує навчально-методичний матеріал, який пройшов неодноразово апробацію на практиці.

Навчальний посібник призначено для викладачів та студентів навчальних закладів педагогіко-хореографічного напрямку, керівників дитячих хореографічних колективів та гуртків, а також усіх зацікавлених проблемами танцювального мистецтва.

УДК 793.3 (075.8)

ББК 85.364.2

ISBN

© О.В. Мартиненко, 2012

© Вид-во "ЛАНДОН-XXI", 2012

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	5
ПЕРЕДМОВА.....	8
ТЕМА 1. ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХОРЕОГРАФІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ	11
ТЕМА 2. ВИМОГИ ДО КЕРІВНИКА ДИТЯЧОГО ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ. ПЕДАГОГІЧНІ СТИЛІ КЕРІВНИЦТВА	18
ТЕМА 3. ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ 6-10 РОКІВ. ПРОГРАМА "ТАНЦЮВАЛЬНА МОЗАЇКА"	26
ТЕМА 4. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СТРУКТУРА ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ	44
ТЕМА 5. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ НАВЧАННЯ	48
ТЕМА 6. ЗРАЗКИ КОНСПЕКТІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ	58
6.1. Сюжетне хореографічне заняття "На морському дні"	58
6.2. Домінантне музично-ритмічне заняття для дошкільних закладів "Хореографія – країна музики й танцю"	70
6.3. Тематичне заняття "Ми діти твої, Україно!" (перша частина)	74
6.4. Тематичне заняття "Ми діти твої, Україно!" (друга частина).....	81
6.5. Тематичне заняття з групою дівчаток "Дівочі посиденьки"	88
6.6. Тематичне заняття з групою хлопчиків "Козацькому роду нема переводу!"	95

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

6.7. Тематичне хореографічне заняття "Український парний танок"	104
6.8. Тематичне заняття "В гостях у дідуса Народного таночка" ...	112
6.9. Відкрите тематичне заняття для батьків "З любов'ю до матусі"	119
6.10. Тематично-виховне заняття "Країна добра та дружби"	124
6.11. Тематично-виховне заняття "Ти і я – разом дружня ми сім'я"	134
6.12. Тематично-пізнавальне заняття "Стежками Запорізького краю"	142
6.13. Комплексне тематичне заняття з елементами корекційної хореографії та арт-терапії "Чарівна осінь"	155
6.14. Творчо-пізнавальне заняття з елементами імпровізації "Я і простір"	161
6.15. Творчо-пізнавальне заняття з елементами контактної імпровізації "Танцювальні рівні"	170
ТЕМА 7. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДИТЯЧИХ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВАХ	180
ТЕМА 8. ТВОРЧО-ПОСТАНОВЧИЙ ПРОЦЕС У ДИТЯЧОМУ ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ. ВИМОГИ ДО ДИТЯЧОГО ТАНЦЮВАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ	192
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	202
ДОДАТКИ.....	206

ВСТУПНЕ СЛОВО

Хореографічне мистецтво у сучасній Україні фокусоване в освітньо-культурному просторі, взаємозв'язок якого модифікує художні потреби особистості. Як фактор стійкості та збереження художньої культури хореографія сприяє всезростаючим прагненням досягнути палітру танцю та пізнати своє власне "Я".

Навчальний посібник Олени Мартиненко "Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом" – плід титанічної практичної 25-річної діяльності як керівника хореографічного колективу "МарЛен", так і теоретичного досвіду завідувача кафедрою хореографії Бердянського державного педагогічного університету. Саме поєднання практики і теорії сприяли підготовці матеріалів до посібника.

Усе своє свідоме життя педагог-балетмейстер присвятила дітям – їх вихованню, формуванню, становленню. Танець є стрижнем виховання основних рис та якостей людини, й формуючи світогляд у ранньому віці, сприяє становленню особистості. Відтак, танець може бути критерієм освіченості та інтелігентності, провідником духовних цінностей майбутніх митців та економістів, науковців та пересічних громадян.

Нещодавно мені довелося побувати на одному із занять у молодшій групі Народного ансамблю танцю "МарЛен". Емоційний підйом та натхнення, з яким виконували різноманітні па юні танцівники, можна наблизити до довершених – чіткість рухів, дисципліна учасників та шляхетність керівника – усе говорило про високу педагогічну майстерність. Порядок занять свідчить про чітку організацію праці в колективі – діти розуміють значення вправ і тому систематично відвідують репетиції, а підібраними спеціальними рухами української народної хореографії юні танцівники демонстрували спритність, ритмічність і силу. Керівник та репетитори колективу знаходять "золоту середину" в роботі й дотримуються авторської методики навчання, тому усім цікаво займатися танцем.

Власне не дивно, що модель посібника претендує на оригінальний, класичний варіант підручника, зрештою як ідеальний різновид матеріалів для роботи в дитячому хореографічному колективі.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Структура посібника укомплектована пропорційно до стандартних вимог щодо підготовки танцівників аматорських колективів. Слід зазначити, що в структурно-змістовній траєкторії посібника виокремлюється лінія, котра занурює людину у світ гуманістичних ідей та духовних цінностей й дає можливість осмислити єдність минулих традицій та сучасних надбань у хореографічному мистецтві.

Сутність танцю у запропонованому посібнику допоможе розкрити непізнані грані світобачення юним танцівникам та студентській аудиторії, адже феноменологія танцю допомагає усвідомити процеси духовного та соціального життя, завдяки чому можна систематизувати та упорядкувати знання всього розмаїття форм людської діяльності у сфері мистецтва.

Тематична палітра у посібнику надзвичайно широка – від історичних та сучасних підходів до застосування навчально-виховного потенціалу хореографії в роботі з дітьми; класифікації та структури хореографічних занять; творчо-постановочого процесу у дитячому хореографічному колективі до вимог репертуарної політики в дитячому колективі.

Оскільки хореографія як вид мистецтва уможливує певну системну відносин, унормовує художні потреби, естетичні цінності, формує художні смаки й, нарешті є способом і стилем життя, тому тут розглядаються соціальні та художні функції дитячого хореографічного колективу, моделі хореографічного навчання, аналізуються форми виховної роботи, розкриваються особливості хореографічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Автор акцентує увагу на особливостях психофізіологічного розвитку, методології проведення творчо-постановочного процесу. На особливу увагу заслуговують зразки конспектів хореографічних занять, у яких представлені сюжетні, тематичні, тематично-виховні, тематично-пізнавальні, комплексні тематичні заняття з елементами корекційної хореографії та арт-терапії, творчо-пізнавальні заняття з елементами імпровізації.

Навчальний посібник має високий науково-методичний рівень. Його провідна особливість – доступність. Позитивним є те, що автор після кожної теми пропонує питання для самоперевірки та практичні завдання, що забезпечить ефективне опрацювання студентами навчального матеріалу у процесі самостійної роботи,

зорієнтує їх на активну пізнавальну діяльність, самостійну твору працю.

Мистецька діяльність в дитячому хореографічному колективі та навчально-виховна робота зі студентами дозволяє зробити висновок, що саме таким чином формується школа – "Школа танцю", керівником якої є Педагог, Балетмейстер, Хореограф, людина щирої душі та відкритого серця – автор навчального посібника.

З повагою,
кандидат історичних наук,
професор кафедри хореографії
Рівненського державного
гуманітарного університету

Лілія САВЧИН

ПЕРЕДМОВА

Закон України "Про позашкільну освіту" визначає сучасну політику держави як забезпечення дітей додатковими знаннями, вміннями і навичками у час, вільний від навчання в загальноосвітніх та інших навчальних закладах, з метою формування і розвитку їхніх інтелектуальних, творчих і фізичних якостей відповідно до природних здібностей, задатків та запитів. Вирішення цих проблем зумовлює необхідність обґрунтування поліфункціональної дієвості хореографічного мистецтва – одного з найбільш поширеного засобу позашкільного художньо-естетичного виховання дітей.

Хореографія в усі часи мала велику популярність. Когось цей вид мистецтва приваблює видовищністю і можливістю виступати на сцені, увагу інших привертає розвиток культури рухів, формування красивої постави, підтримка тілесної форми. Ще один фактор популярності хореографії – можливість людини залучитись до духовної культури, отримати уроки естетичного виховання. Дехто вбачає хореографію як засіб задоволення та реалізації своїх творчих потреб або ж можливість проведення часу та спілкування в колективі. Оздоровчий аспект танцювального мистецтва також сприяє його популяризації. Багатофункціональні можливості хореографії дозволяють залучати до танцювальної діяльності різні вікові категорії й соціальні верстви населення залежно від їхніх інтересів, фізичних і матеріальних можливостей, цілей і завдань використання танцю.

Особливим попитом заняття хореографією користуються серед дітей, під час яких вони не тільки задовольняють потребу в руховій активності, а й презентують власну креативність, виявляють художній хист. Діти із захопленням відвідують хореографічні колективи та гуртки доти, поки навчально-виховний процес у них не зводиться до муштри та одноманітності, а заняття приносять задоволення, емоційну розрядку і не несуть у собі фізичного та психічного перевантаження.

Поява спеціалістів нової формації, які мають педагогіко-хореографічну освіту, змушує переглядати традиційно усталені підходи до хореографічної роботи з дитячим колективом. Використання педагогічного потенціалу мистецтва задля розвитку

особистості, популяризація нових напрямів сучасної хореографії, масове залучення дітей до танцювальної діяльності в шкільних та позашкільних закладах підкреслює необхідність розробки та впровадження нових освітньо-виховних програм.

Навчальна дисципліна "Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом" є однією з провідних у фаховій підготовці майбутнього педагога-хореографа, керівника дитячого хореографічного колективу. У процесі навчання майбутні спеціалісти засвоюють не тільки завдання, які стоять перед ними як керівниками-наставниками, але й конкретні шляхи їх реалізації. Вони навчаються визначати своє творче кредо, розширюють науковий і загальнокультурний світогляд, покращують професійну ерудицію та компетентність, зміцнюють педагогічні та мистецькі погляди та переконання. Під час засвоєння цієї дисципліни студенти вчаться визначати завдання та зміст роботи дитячого хореографічного колективу, планувати навчально-виховний та творчий процес, розробляти конспекти хореографічних занять різних видів, сценарії виховних заходів та концертних програм, проводити їх фрагменти та аналізувати, добирати танцювальний репертуар для певної вікової категорії.

Курс "Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом" є провідним у системі хореографічної підготовки і базується на знаннях, уміннях та навичках, які студенти отримали під час засвоєння загальної та вікової педагогіки, психології та спеціальних хореографічних дисциплін (теорії та методики класичного, народно-сценічного, українського, сучасного танців, історії хореографічного мистецтва, мистецтва балетмейстера, ритміки, партерної гімнастики та інших).

Наш навчальний посібник присвячено організації хореографічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку (6-10 років). Саме цей віковий період є найбільш своєчасним для розвитку спеціальних здібностей та особистості загалом. Накопичення знань, формування вмінь та навичок дітей, розкриття їх обдарування найбільш ефективно проходить під час активної діяльності, до якої належать заняття хореографією.

Ми намагалися довести, що заняття з дітьми 6-10 років повинні носити не тільки тренінговий та оздоровчий характер, а здебільшого мати пізнавально-виховну спрямованість. Застосування

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

інформативного матеріалу під час організації та проведення занять сприйтиме їх змістовній насиченості, свідомому розумінню як навчального матеріалу, так і розвитку хореографічних умінь та навичок.

У посібнику пропонуються зразки різних видів хореографічних занять, які можуть використовувати в своїй практичній діяльності як педагоги-початківці, так досвідчені спеціалісти. Ми подаємо також ескізи дитячих сценічних костюмів, які можуть бути творчим поштовхом для постановчої діяльності.

Запропонована нами методика проведення хореографічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку пройшла апробацію в підготовчих групах Народного ансамблю танцю "МарЛен" Центру дитячої та юнацької творчості м. Бердянська Запорізької області, керівником якого є автор посібника, а також під час проходження студентами спеціальності "Хореографія" Бердянського державного педагогічного університету практик у дитячих хореографічних колективах. Деякий матеріал друкувався у фахових періодичних виданнях ("Початкова школа", "Палітра педагога", "Дитячий садок. Мистецтво") та збірниках наукових статей.

Сподіваємось, що кожен майбутній спеціаліст відшукає для себе корисну інформацію, завдяки якій зробить навчально-виховний процес у своєму колективі більш змістовним, різноманітним та цікавим.

ТЕМА 1.

ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХОРЕОГРАФІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ

У педагогічному аспекті хореографічне мистецтво розглядається як частина духовної культури, ефективний шлях прилучення особистості до соціуму, можливість пізнавальної, соціальної її активності й творчого саморозвитку.

Історично сформовані погляди відомих мистецтвознавців, педагогів, психологів, філософів різних часів підкреслюють доцільність раннього прилучення дітей до танцювальної діяльності з метою їх різнобічного й гармонійного розвитку (В. Верховинець, Ж. Компаньйон, Д. Локк, Лукіан, К. Орф, Р. Оуэн, Платон, С. Русова та інші). Тому із глибокої давнини елементи хореографічного мистецтва як складові компоненти педагогічних систем багатьох країн включалися в естетичне, розумове, моральне, патріотичне й фізичне виховання.

Наприклад, давньогрецька система "мусичної освіти" спиралася на сполучення різних видів мистецтв (музика, танець, поезія тощо). Платон вважав, що виховання мистецтвом буде ефективним, якщо дитину будуть навчати не примушуючи, а граючись з нею. Взагалі гру він невідривно пов'язував з поняттям сценічної та танцювальної діяльності. На думку мислителя, танець є прекрасним засобом, що створює гармонію дитячій душі й допомагає привести в порядок рухи серця. Не випадково навчанню танцю в Давній Греції була присвячена спеціальна наука – орхестрика. Вона як частина філософських наук вивчалася в гімназії і розподілялася на три частини: 1 – теорія рухів; 2 – вивчення поз; 3 – пантоміма, тобто вираження обличчям (міміка) і руками (хейрономія) різних волевиявлень і почуттів.

Підкреслюючи вплив танцю на всебічний розвиток людини, давньогрецький філософ Лукіан писав: "...танець не тільки тішить, але також приносить користь глядачам, добре їх виховує, багато чому навчає. Танець вносить лад у душу глядача, витончуючи погляди найкрасивішими видовищами, захоплюючи слух найпрекраснішими звуками й передає органічну єдність душевної і тілесної краси" [7, с. 52].

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Історія свідчить, що за всіх часів добре вихованою людиною вважалася не тільки та, яка мала знання з різних галузей наук, володіла мовами, правилами етикету й культури поведіння, але й уміла танцювати. Танцювальним навичкам навчалися світські дами, державні діячі, військові, придворні й простий народ.

Так, російський історик і державний діяч часів Петра I В.Татищев відносив поезію, музику, танець й живопис до числа "франтівських наук", які можуть знадобитися. На підтвердження цього він висував міркування, що танець учить не лише рухам, але й пристойності, як стояти, йти, поклонитися, повернутися... [13, с. 151].

Сімейні й суспільні традиції прилучати малят до забав зі співом, іграми, хороводами, підтримувати й заохочувати вільний танець дітей властиві педагогічним системам багатьох народів, тому що музичний рух відповідає потребам і можливостям дитини.

Так, англійський філософ і педагог Джон Локк метою навчання вважав підготовку "ділової людини", джентльмена, який повинен відрізнитися витонченістю в поведінці. З цією метою в систему навчання дітей він рекомендував включати танці, фехтування, їзду верхи, музику й пластику. У своїй книзі "Думки про виховання" він відзначає: "...танці, що б то не було, повідомляють дітям пристойну впевненість і вміння триматися й, таким чином, підготовляють до суспільства старших; тому танцям варто навчати якомога раніше, як тільки діти стають до цього здатними" [4, с. 455].

Ще один англійський педагог Роберт Оуен підкреслював значимість раннього прилучення дітей до танцювальної діяльності й рекомендував впроваджувати у "школу для маленьких дітей" (від 1-го до 5 років) заняття танцями й гімнастикою під музику як засіб фізичного й естетичного виховання.

Теоретичні основи виховання й розвитку дітей за допомогою рухливих ігор, у зміст яких входять елементи хореографії, розглядав німецький педагог Фрідріх Фребель. Він систематизував німецькі рухливі ігри зі співом, як: "хороводні танці", "хороводи", "пісні-марші" і "прекрасні ігри" ("танець із переплетеннями", "танець хвиль") і визначив "закон", за яким діти рухаються в іграх: "рух, ритм і звук – все це зв'язано воедино; тілесна, духовна й моральна діяльність – все об'єднано в прекрасне ціле" [15, с. 470].

Німецький педагог, теоретик експериментальної педагогіки Вільгельм Август Лай розглядав танцювальну діяльність як

ефективний спосіб закріплення тієї чи іншої вивченої теми. На його думку, використання танців, пісень та драматизації сприяло творчому відношенню дітей до навчання, кращому запам'ятовуванню матеріалу, розвитку уяви й моторики.

Потрібно відзначити, що заняття танцем та хореографією в педагогіці XVIII – XIX століть розглядалися і як окремий вид діяльності, і як складова роботи з фізичного виховання. Так, представники французької системи фізичного виховання Ж. Компаньйон, М. Томе, Ф. Аморос розглядали хореографію як один з її компонентів, пояснюючи це тим, що танець сприяє упорядкуванню діяльності нервової системи, формує поставу, розвиває м'язовий апарат. До засобів фізичного виховання вони відносили танці, елементарні (вільні) вправи, які супроводжувалися музикою й співом. У зміст Сокольської гімнастики (Чехія) включалися народні, салонні й гімнастичні танці, а в німецькій гімнастиці (Г. Фіт, Гуте-Мутс) використовувалися ігри й розваги, танцювальні вправи та найпростіші рухи окремих частин тіла.

Танцю як одному з ефективних засобів всебічного розвитку дітей приділяли увагу багато сучасних теоретиків і практиків. Німецький педагог і композитор Карл Орф вважав танець завдяки його ритмічній основі мистецтвом найближчим "до корінь всіх мистецтв", тому й пропагував його як частину своєї музично-виховної системи, яка одержала визнання в усьому світі. У структуру уроку з музичного виховання К. Орф включав завдання на швидкість реакції й вправи, спрямовані на формування постави, розвиток пластичності рухів, звільнення м'язів від напруги.

Вітчизняна педагогіка також має достатньо прикладів використання танцювальної діяльності у вихованні й навчанні дітей. Так, на доцільність застосування українських ігор, хороводів, танців у дитячих садках України вказувала Софія Русова. Вона пропонувала "знайомити дітей з різними національними танцями... Національні танці – це ціла поема, цілий комплекс прекрасних, ритмічних, живих рухів, які захоплюють дітей" [11, с. 85].

Розвиваючи педагогічні погляди на танець як засіб естетичного, фізичного й національного виховання, видатний український композитор, хореограф, етнограф і педагог Василь Верховинець розглядав народні ігри зі співом, хороводи, танцювальні рухи як найбільш ефективні засоби для всебічного

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

розвитку дитини, починаючи з раннього дитинства. Цінність ідей В.Верховинця полягає в тім, що він виділив виховну значимість українського танцю, видав збірник українських ігор, хороводів і танців "Весняночка", розробив рекомендації з навчання дітей рухам українського танцю.

Великого значення танцю в духовному розвитку дітей приділяли прогресивні українські педагоги-практики. Так, у 1910 році вчитель Іван Ющишин у Львові видав невеличкий збірник "Гайліки для школи", у якому були представлені оброблені ним у формі хороводів (стосовно виконавських можливостей дітей) народні твори (музика і хореографія). Пізніше, у 1918 році, з'явився репертуарний збірник для дітей дошкільного і шкільного віку "Дитячі забави" С. Титаренко, зміст якого складали хороводи та ігри з танцювальними рухами, які несли в собі виховне значення.

Таким чином, історично сформовані погляди філософів, мистецтвознавців і педагогів свідчать про великий навчально-виховний потенціал танцювального мистецтва і вказують на важливість та необхідність прилучення дітей до нього з метою їх всебічного й гармонійного розвитку.

Сучасна хореографічна педагогіка підкреслює багатофункціональний аспект танцювального мистецтва в роботі з дитячим колективом. Так, теоретики (С. Акішев, Л. Бондаренко, Н. Георгян, В. Годовський, О. Голдріч, В. Киришок, П. Коваль, Б. Колногузенко, Б. Стасько, А. Тараканова, А. Фомін, А. Шевчук та інші) вважають, що залучення дитини до танцювального мистецтва важливе для її духовного розвитку, формування необхідних моральних якостей та розкриття творчого потенціалу. Духовна культура танцювального мистецтва в широкому аспекті спрямована на залучення до загальнолюдських культурних цінностей, а у вузькому – сприяє розвитку естетичного смаку та емоційних виявів, вихованню позитивних норм поведінки та спілкування, формуванню навичок психорегуляції.

Тілесна культура танцю сприяє покращенню фізичного розвитку, зміцненню здоров'я, формуванню інтересу до рухової діяльності, задоволенню природної потреби в русі, профілактиці відхилень у фізичному розвитку – порушення постави, плоскостопості, ожиріння тощо (Е.Вільчковський, К. Глушак, О. Сайкіна, А. Тараканова, Ж. Фірілєєва та ін.).

Танець – це один із засобів гармонійного розвитку організму, свідомого керування рухами, оздоровлення дитини. Рух підтримує ритм, просторово-часову структуру, малюнок танцю. У танці, як і в грі, ці параметри постійно змінюються, від чого дитина отримує задоволення, насолоду, збудження, проявляє індивідуальність. Танок як один із видів розваги сприяє емоційній розрядці, подоланню негативних емоцій, зняттю напруження. Як відомо, в людині генетично закладена потреба у психічній та фізичній рівновазі, тому нам подобається танцювати, особливо дітям, які так можуть виразити себе та задовольнити потребу в русі.

Взагалі діти за допомогою відповідних рухів, поз, міміки, жестів під музику можуть передавати свій настрій, почуття, переживання. Це допомагає розвивати танцювальну творчість, яку слід розуміти як здатність створювати нові рухи, варіанти комбінування та ускладнення вже відомих елементів, а також уміння самостійно імпровізувати в процесі музично-рухової діяльності відповідно до особливостей музичного твору на основі вивчених танцювальних та образних рухів.

Танцювальна діяльність сприяє розумовому та психічному розвитку дитини: розширенню світогляду, активізації пізнавальних процесів, розвитку довільної уваги, пам'яті (зорової, слухової, рухової), творчої уяви.

Хореографія виконує не тільки загальнорозвивальні функції, а й може розв'язувати завдання морально-етичного виховання. Так, під час хореографічних занять можна розширювати дитячі інтереси, розвивати вміння бачити прекрасне в хореографії та інших видах мистецтва, формувати навички культури одягу, поведінки та рухів (зокрема запрошення до танцю, яке підкреслює гідність і повагу до партнерів, привчати до охайності, самостійності, відповідальності та обов'язкової дисципліни).

Поряд з іншими видами мистецтва танок відіграє значну роль у відродженні та збагаченні національної культури. Ознайомлення дітей з яскравим колоритом української хореографічної лексики, цікавими композиційними формами, своєрідними національними костюмами допомагає дітям усвідомити значущість національно-культурних цінностей, зокрема традицій і обрядів.

Характерною рисою хореографічного мистецтва є перевага колективних форм виховання над індивідуальними. К. Вентцель у

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

праці "Нові шляхи виховання й освіти" вказував на той факт, що колективна діяльність дітей представляє найкращу школу в солідарній суспільній діяльності і сприяє створенню особистостей, здатних спільно працювати з іншими. Процес навчання в дитячому танцювальному колективі містить різні підвиди колективної роботи, до яких діти залучаються по мірі оволодіння хореографічними знаннями, уміннями і навичками. На початку це навчально-тренувальна робота, надалі – репетиційна і як підсумок – сценічна практика.

Отже, багатий спектр танцювального мистецтва дозволяє визначити основні соціально-педагогічні і художні функції в роботі дитячого хореографічного колективу:

- рекреаційно-гедоністичну (відновлення сил, витрачених у результаті основної діяльності, підвищення емоційного тону, проведення часу, розвага, задоволення дитини у видовищі, святі);

- пізнавально-виховну (розширення світогляду, накопичення знань у галузі хореографічного мистецтва та певного танцювального досвіду; виховання танцювальної культури та загальних норм поведінки);

- художньо-творчу (розвиток художнього смаку, творчої ініціативи, фантазії та уяви);

- комунікативну (розвиток умінь колективного й особистого спілкування);

- оздоровчу (задоволення рухової потреби, вирішення коректувально-профілактичних, регенерційних, а іноді й лікувальних завдань);

- концертно-пропагандистську (розвиток умінь презентувати глядачу свої хореографічні здібності, розповсюдження духовних цінностей серед населення).

У практиці розрізняють внутрішні функції колективу (навчання, виховання, спілкування) і зовнішні, які реалізуються в процесі взаємодії з глядачем під час концертних виступів.

Модель роботи дитячого хореографічного колективу передбачає єдність освіти (накопичення знань) навчання (формування умінь та навичок), виховання (формування ціннісних орієнтацій і установок, засвоєння норм поведінки), творчості (розвиток здібностей та навичок самостійної художньо-практичної діяльності), розповсюдження духовних цінностей (суспільна діяльність засобами

мистецтва, показ глядачам творчих результатів) та організації (керівництво, самоорганізація).

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте історичні підходи до навчально-виховного потенціалу хореографічного мистецтва.

2. Визначте особливості сучасних підходів до застосування багатофункціональних особливостей хореографії в роботі з дітьми.

3. Охарактеризуйте тілесну та фізичну цінність хореографічного мистецтва.

4. Розкрийте основні соціально-педагогічні та художні функції роботи дитячого хореографічного колективу.

ТЕМА 2.
ВИМОГИ ДО КЕРІВНИКА ДИТЯЧОГО
ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ. ПЕДАГОГІЧНІ СТИЛІ
КЕРІВНИЦТВА

Успіхи в хореографічному навчанні та вихованні дітей визначаються багатьма факторами, одним з яких є фахова майстерність педагога.

Педагогічна майстерність – це характеристика високого рівня ефективності роботи вчителя. У Педагогічній енциклопедії педагогічна майстерність характеризується як високе мистецтво навчання і виховання, що постійно вдосконалюється. Вважається, що цей вид мистецтва доступний кожному педагогу, який працює за покликанням і любить дітей. Видатний історик Василь Ключевський підкреслював: "Щоб бути хорошим викладачем, треба любити те, що викладаєш, та любити тих, кому викладаєш".

Сучасні педагогічні дослідження в цій галузі свідчать, що основою формування майстерності в педагога є природні задатки і наявність відповідних здібностей (О. Рудницька), високий рівень педагогічних умінь (Т. Стефановська), професійна компетентність (І. Зязюн).

В. Сухомлинський висував дуже високі вимоги до особистості педагога як керівника й організатора навчально-виховного процесу: "Ми повинні бути для дитини прикладом багатства духовного життя; лише за такої умови ми маємо моральне право виховувати" [12, с. 383]. Високі особистісні якості педагога, його знання і життєвий досвід, на його думку, мають бути для вихованців незаперечним авторитетом.

Під авторитетом В. Сухомлинський розумів не піднесення, відгородження від дітей ерудицією та вимогами беззаперечної слухняності, а постійне духовне спілкування педагога і дитини, взаємне проникнення у світ думок, почуттів, переживань, без чого неможлива педагогічна культура.

Педагогічна майстерність керівника дитячого хореографічного колективу – професійна якість, обумовлена комплексом професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного застосування методів педагогічного впливу як на окрему особистість, так і на дитячий колектив у цілому.

Різномісна діяльність хореографа передбачає володіння комплексом необхідних професійних знань, умінь та навичок, але насамперед – вияву професійно значущих особистісних якостей. Так, до професійних умінь і навичок, якими має володіти педагог-хореограф, О. Бурля відносить хореографічні, педагогічні, балетмейстерські, організаторські, дизайнерські й менеджерські. У своєму дослідженні вона пропонує концептуальну модель формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання, яка включає знання, вміння та навички з теорії і методики хореографічної роботи з дітьми (принципи, форми, методи, напрями та умови організації навчально-виховного процесу, види планування та форми звітності хореографічної роботи, зміст, структуру та методику проведення різних видів занять, особливості хореографічної роботи з дітьми різного віку, особливості організації концертної діяльності та виховної роботи, засоби підвищення кваліфікації керівника та майстерності учасників дитячого творчого об'єднання, методику роботи з класичного, народно-сценічного та інших видів хореографічного мистецтва, особливості дихання в хореографії тощо); психолого-педагогічні знання (особливості формування та етапи розвитку дитячого колективу, вікові особливості розвитку дітей, психологічні аспекти дитячої хореографічної творчості, специфіку індивідуальної роботи з обдарованими дітьми, з групою дівчат, хлопчиків, в мішаних групах та інше); знання та вміння з балетмейстерської роботи (вимоги до дитячого репертуару, закони драматургії та композиції танцю, системи запису танців, методику роботи над постановою танців, їх сценічним оформленням та інше); загальнонаукові знання (Конвенція про права дитини, Концепція розвитку національної освіти в ХХІ столітті тощо); соціально-економічні знання (економічні умови організації художньо-педагогічної діяльності, режим фінансового забезпечення художньо-педагогічних проєктів); знання основ правового забезпечення професійної діяльності (загальне законодавство про працю, законодавчі та нормативні акти в галузі освіти, культури, правового захисту дитини, законодавче забезпечення економічної діяльності) [1]. До цього слід додати професійну компетентність, прагнення до фахового зростання, творче ставлення до мистецтва, достатній рівень виконавської майстерності.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог-хореограф має володіти низкою особистісних якостей, до яких можна віднести: об'єктивну самооцінку професійної підготовки, любов до дітей, працелюбність, розвинену увагу, незалежність творчого мислення, цілеспрямованість, відповідальність, самокритичність, вимогливість до себе та впевненість у собі, комунікабельність, спостережливість, енергійність, суспільну активність, витриманість, принциповість, охайність, доброзичливість, широку ерудицію, організаційні вміння та моральну стійкість (О. Голдрич, С. Забрєдовський, С. Зубатов, В. Кирилюк, Б. Стасько, А. Тараканова, Л. Цветкова та інші).

Отже, керівник танцювального колективу має бути всебічно розвиненою, креативною особистістю і поєднувати в собі здібності педагога, постановника, репетитора, вихователя та організатора.

Важливим у роботі педагога-хореографа є вибір стилю керівництва, тобто педагогічної взаємодії з дітьми. Стиль взаємодії як складник методичного управління є інформаційно-емоційною єдністю, в якій виділяється емоційний та інформаційний напрями. Емоційний напрям підпорядковується психологічним законам, а інформаційний – логічним.

Типи керівників і стилі керівництва вперше були досліджені німецьким психологом Куртом Левінім (1938), якому належать і назви основних стилів: авторитарний (директивний), демократичний (колегіальний) та ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний). Кожен з них характеризується конкретними виявами: формальним (форма комунікації) і змістовим (зміст діяльності).

Авторитарний (директивний) стиль роботи – це стиль безперечного авторитету керівника, який характеризується повним одноосібним прийняттям рішень (до того ж тільки власного формулювання), намаганням залишити за собою виключне право заохочувати і карати.

Всі впливи керівника-автократу зводяться до наказової форми, ультимативних вимог, розпоряджень. Будь-які відхилення, неточності при їх виконанні, прояв ініціативи і самостійності викликають реакцію у вигляді покарань, доган, позбавлення заохочень тощо. Такий педагог детально і суворо контролює всю діяльність і поведінку дітей, але не з метою прояву піклування про них, допомоги їм, а з єдиним наміром – усе зробити для того, щоб не

зірвати виконання поставленого перед ними завдання. Авторитарний педагог-хореограф не диференціює завдання, не враховує індивідуальний принцип навчання, його зауваження та рекомендації носять загальний характер.

Педагоги з директивним стилем управління, як правило, з симпатією ставляться до тих, хто не перечить їм ні в чому, хто згідний із будь-якими їхніми пропозиціями. Тому в колективах, якими вони керують, бувають "улюбленці", які не завжди користуються повагою серед товаришів. У спілкуванні з іншими дітьми і з колегами (педагогами-репетиторами, концертмейстерами, балетмейстерами) керівники з авторитарним стилем роботи тримаються осторонь, а якщо і допускають вербальні контакти, то тільки короткотривалі, які часто переходять у грубість, нестриманість, нетактовність. Не вміючи знайти оптимальний, рівний тон у спілкуванні із своїми вихованцями, вони при невдалих їх виступах стають сварливими, а при вдалих – схильні до лестощів, комплементів. Природно, що такий стиль керівництва створює в дитячому хореографічному колективі нездоровий психологічний клімат і конфліктні ситуації.

Демократичний, або колегіальний стиль керівництва характеризується передачею педагогом частини своїх повноважень і функцій учасникам колективу, або своїм помічникам, педагогам-репетиторам. Для прийняття тих чи інших рішень керівник залучає весь колектив або його актив, обговорюючи й узгоджуючи з ним усі пропозиції.

Прийняття сумісних рішень, які стосуються діяльності колективу, сприяють розвитку ділової ініціативи в керівника і самостійність у його колег та вихованців, не переходячи тієї межі, за якою він може стати залежним. Колективне вирішення тих чи інших проблем керівник-демократ застосовує не заради форми. Він дійсно бажає знати думку дітей та колег, щоб урахувати її, приймаючи рішення. Разом з тим відповідальні і термінові справи, які вимагають невідкладних дій, керівник колективу виконує сам.

У спілкуванні зі своїми вихованцями керівник колективу, який користується колегіальними методами управління, немає диктаторського тону, нервовості, роздратованості. Всі звертання виконуються ним у формі прохань, порад, рекомендацій. Контролюючи діяльність членів колективу, керівник намагається

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

зосередити увагу на головному. У стосунках з дітьми та колегами він об'єктивний, справедливий, ввічливий, делікатний, доброзичливий і завжди доступний для контакту. В роботі не боїться конкуренції, а в своєму оточенні надає перевагу кваліфікованим спеціалістам.

Ліберальний (непослідовний, вільний, анархічний) стиль керівництва характеризується мінімальним втручанням педагога-хореографа у процес управління колективом. Контроль за діяльністю підлеглих він здійснює час від часу, основне своє призначення бачить у передачі інформації й посередництві між колективом і іншими, що заважає йому знати внутрішні процеси взаємодії.

Педагогам-лібералам притаманний темпераментний, артистичний стиль викладання, який супроводжується особистим показом, наведенням прикладів, використанням образних порівнянь. Але результативність такого навчання є здебільшого низькою, оскільки емоційність спрямовується не на розвиток дитини, а на себе. В кращому випадку, педагог підтримує хореографічні успіхи дітей і водночас не дає слушних зауважень, рекомендацій, пояснень, що теж знижує продуктивність навчального процесу. Будь-які порушення дисципліни, невиконання завдання він приймає без критичної оцінки. Такий керівник украй байдужий до думки вихованців, їхніх батьків та колег про нього, мало спілкується і безініціативний у всьому, байдужий до своєї управлінської діяльності.

У практиці рідко зустрічаються педагоги-хореографи, керівники дитячих хореографічних колективів, діяльність яких чітко б вкладалась у межі одного стилю керівництва. Як правило, у своїй роботі будь-який педагог застосовує всі три стилі, але прояв кожного з них буває різним. Переважання одного чи двох з них характеризує той чи інший індивідуальний стиль керівництва. Якщо два стилі проявляються однаково і домінують над третім, такий стиль керівництва слід вважати проміжним (директивно-колегіальним, колегіально-ліберальним). Можна зустріти такі форми керівництва, коли жоден із стилів не переважає над іншими. Такий метод управління відносять до змішаного типу керівництва.

На основі стилю роботи керівника колективу виокремлюють такі *стилі педагогічного спілкування*: спілкування на основі захоплення спільною творчою діяльністю; спілкування на основі дружнього

ставлення; спілкування-дистанція; спілкування-залякування; спілкування-загравання.

Узагальненим виявом стилю спілкування педагога є *педагогічний такт*, який є одним із основних показників педагогічної майстерності. Сутність педагогічного такту полягає в педагогічно доцільному ставленні та впливі педагога на вихованців, дотриманні почуття міри в спілкуванні з ними, в умінні налагоджувати продуктивний стиль спілкування в педагогічному процесі та в пошані до особистості.

В. Ягупов визначає основні ознаки педагогічного такту: людяність без зрозумілості; вимогливість без брутальності та прискіпливості; педагогічний вплив без наказів, навіювань, попереджень, без приниження особистої гідності вихованця; вміння висловлювати розпорядження, вказівки та прохання без благання, але і без марнославства; вміння слухати співрозмовника, не виказуючи байдужості та вищості; рівноваженість, самоволодіння і діловий тон спілкування без дратівливості та сухості; простота в спілкуванні без фамільярності та панібратства, без "показухи"; принциповість і наполегливість без упертості; уважність, чуйність і емпатійність без їх підкреслення; гумор без насмішки; скромність без удаваності [19].

Педагогічна майстерність хореографа передбачає також уміння володіти *педагогічною технікою*, яка включає дві групи компонентів. Перша пов'язана з умінням педагога управляти своєю поведінкою (емоціями, настроєм), прояв соціально-перцептивних здібностей; володіння технікою мови; виразна демонстрація вихованцям певних почуттів, суб'єктивного ставлення до тих чи інших дій вихованців; вміння пізнавати їхній внутрішній душевний стан. Друга група передбачає уміння педагога впливати на особистість вихованця і колектив та розкриває процесуальний бік процесу навчання й виховання: дидактичні, організаційні, конструктивні, комунікативні вміння; технологічні прийоми висування вимог, керування педагогічним спілкуванням тощо.

Дуже важливим фактором діяльності педагога-хореографа, керівника танцювального колективу є його *індивідуальний стиль*.

До основних ознак індивідуального стилю педагогічної діяльності відносяться: темперамент (час і швидкість реакції, індивідуальний темп праці, емоційність); характер реакцій на різні

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

педагогічні ситуації; вибір та особливості використання методів навчання та засобів виховання; стиль педагогічного спілкування (авторитарний, демократичний та ліберальний); манера спілкування (голос, міміка, жестикуляція, поза, рухи), поведінки та одягу; вибір тих чи інших видів заохочень та покарань; використання засобів психолого-педагогічного впливу на дітей.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності проявляється у здібностях педагога застосовувати традиційні та передові засоби навчання з урахуванням своїх індивідуальних нахилів, особистісного педагогічного досвіду та рис характеру.

Вивчаючи той чи інший педагогічний досвід хореографічної роботи, слід запобігати прямого його наслідування. Це, як правило, призводить до безперспективності, а іноді дає погані результати. Кожен педагог-хореограф, керівник танцювального колективу повинен пам'ятати, що наслідування в хореографічному мистецтві призводить до самознищення. Тому варто формувати свій індивідуальний стиль хореографічної діяльності, який сприятиме створенню самобутнього аматорського колективу, зі своїм творчим кредо та танцювальним почерком.

На думку В. Годовського, педагогічна майстерність педагога-хореографа полягає в його вмінні "виявити шляхи перетворення дитячого хореографічного різновікового колективу в соціально-педагогічну, соціально-культурну, соціально-психологічну систему, в якій з урахуванням психофізіологічних вікових особливостей, особливостей хореографії як виду мистецтва, особливостей колективної творчості стає активне соціальне формування і становлення особистості дитини" [3, с. 44].

Отже, основним інструментом виховного впливу на дітей є особистість педагога, його професійна майстерність, рівень зрілості в педагогічній діяльності та особистісні якості, бо "той, хто на все життя обирає педагогічну професію, має володіти бодай трьома особливостями: умінням шанувати і любити людей більше себе; умінням пожиттєво набувати знання і різновиди людського досвіду – теоретичний, практичний, естетичний; умінням передавати різновиди досвіду учням" [19, с. 84].

Питання для самоперевірки

1. Що таке педагогічна майстерність керівника дитячого хореографічного колективу?

2. Які напрямки роботи керівника хореографічного колективу є пріоритетними?
3. Розкрийте сучасні вимоги до особистості педагога-хореографа, керівника дитячого хореографічного колективу.
4. Які моральні та особистісні риси керівника допомагають у професійній діяльності хореографа?
5. Порівняйте основні стилі керівництва дитячим хореографічним колективом. Знайдіть позитивний і негативний вплив кожного стилю на успішність хореографічної роботи.
6. Що таке педагогічний такт і яке він має значення в роботі педагога-хореографа?
7. Розкрийте зміст поняття "педагогічна техніка".
8. У чому полягає індивідуальний стиль діяльності педагога-хореографа?
9. Розкрийте шляхи пошуку керівником дитячого хореографічного колективу власного педагогічного та творчого стилю.

Практичні завдання

1. Складіть творчий портрет керівника дитячого хореографічного колективу, який, на вашу думку є ідеальним.
2. Визначте стилі викладання педагогів хореографічних дисциплін вашого навчального закладу.

ТЕМА 3.
ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ РОБОТИ
З ДІТЬМИ 6-10 РОКІВ.
ПРОГРАМА "ТАНЦЮВАЛЬНА МОЗАІКА"

За Положенням про позашкільний навчальний заклад (від 6 травня 2001 року) творчі об'єднання позашкільного навчального закладу класифікуються за трьома рівнями:

– *початковий рівень* (творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток вихованців, виявлення їх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності);

– *основний рівень* (творчі об'єднання, які розвивають інтереси вихованців, дають їм знання, практичні уміння та навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації);

– *вищий рівень* (творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих вихованців).

Хореографічну підготовку дітей від 6 до 10 років у позашкільних навчальних закладах можна віднести до початкового та початку основного рівня навчання.

При визначенні завдань та змісту хореографічної роботи з дітьми керівник колективу має враховувати загальні вікові, психологічні, фізичні, особистісні та музично-рухові особливості їхнього розвитку. Знання загальних закономірностей психічного розвитку дитини, чинників, що сприяють формуванню її особистості на різних вікових етапах, дають змогу оптимізувати навчально-виховний та творчий процес у роботі дитячого хореографічного колективу.

Вікова категорія 6-10 років характеризується в педагогіці як молодший шкільний вік. Разом з тим віковий період 5-6 (7) років також відносять до періоду дошкільного дитинства (старший дошкільний вік). Розглянемо більш детально особливості розвитку дітей 6-7 і 8-10 років.

Віковий період 6-7 років має кризовий характер, який відзначається бурхливими психологічними змінами, пов'язаними з фізичним розвитком дітей. У цьому віці вдосконалюється структура і функції мозку, відбуваються прогресивні зміни вищої нервової

діяльності, для якої характерною стає особлива жвавість орієнтувальних реакцій. Розвивається умовне гальмування, посилюється регулятивний вплив кори великих півкуль головного мозку на функціонування підкірки, що зумовлює фізіологічну основу цілеспрямованості й організованості поведінки.

Виникають значні зміни в когнітивній сфері. Сприйняття співвідноситься з практичними діями і стає більш цілеспрямованим, поширюються та поглиблюються уявлення про предмети та явища, що допомагає дітям краще розуміти семантику різних назв, зокрема зі сфери мистецтва.

Розширення зв'язків дітей з середовищем, виникнення нових їх видів і форм закономірно виявляється в розвитку уяви: збагачується репродуктивна і формується довільна уява. Діти вже здатні керувати процесом фантазування для досягнення певної мети, що свідчить про зародження творчих форм уяви, які допомагають створювати яскраві танцювальні образи, розвивають та збагачують рухову сферу дітей. Вони починають точніше передавати своє індивідуальне сприймання, відповідати на музику певними рухами, жестами та мімікою. Отже, в зміст хореографічних занять доцільно включати рухи, яким властиві сюжетність, образний та ігровий характер, а також активно застосовувати творчі завдання та імпровізаційні вправи.

Для розвитку дітей 6-7 років особливого значення набувають різні види пам'яті. Так, удосконалюється рухова пам'ять, що сприяє швидкому засвоєнню дітьми різних варіантів виконання танцювальних рухів. Наочно-образний характер запам'ятовування, притаманний дітям цього віку, дозволяє чітко сприймати технічні та образні характеристики нової вправи або руху. Тому саме на цьому етапі важливо, щоб педагог показував рухи чітко, емоційно, підкріплював поясненнями, образними порівняннями, зрозумілими дітям. Розвиток словесно-логічної пам'яті допомагає вихованцям запам'ятовувати зміст танцювальних комбінацій, етюдів та окремих танців. У цьому віці процес запам'ятовування інформації має здебільшого мимовільний характер, тобто залежить від емоційного стану та інтересу до певної теми. Тому зміст хореографічних вправ повинен мати ігровий характер і спиратися на інтереси дітей та їхній досвід.

Завдяки виникненню в цьому віці первинних форм довільної поведінки діти здатні підпорядковувати увагу вимогам педагога,

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДІТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

керувати своєю психічною діяльністю. У зв'язку з цим, починаючи з шестирічного віку, до змісту хореографічної роботи доцільно включати ознайомлення дітей з нескладними елементами класичного танцю, засвоєння яких потребує уваги, зосередженості, витримки. Зміст класичних вправ повинен не перевантажувати м'язовий апарат дітей, сприяти розвитку правильної постави, гнучкості тіла, координації рухів та піднесенню формування танцювальних навичок на естетичний рівень. Під час навчання слід урахувувати, що нервова система дітей ще дуже вразлива, і тому для встановлення та закріплення врівноваженої взаємодії процесів збудження й гальмування потрібно передбачити раціональну зміну ритмічних та повільних рухів.

Значні зміни у дітей 6-7 річного віку спостерігаються не лише у психічному, а й фізичному розвитку. Фізіологічно закономірним у шість років є зміна пропорцій тіла, розвиток кістково-м'язової системи і рухових функцій. Такі покращення моторики сприяють високій руховій активності дітей. Загальний розвиток опорно-рухового апарату виявляється в підвищенні координації, вправності й точності рухів. Інтенсивно розвивається просторова орієнтація дітей та орієнтування в часі, що сприяє засвоєнню танцювальних малюнків та композиційних перебудов.

Опорно-руховий апарат дітей цього віку досить гнучкий, оскільки в їхніх кістках ще багато хрящової тканини. На це треба зважати, щоб, з одного боку, розвивати гнучкість хребетного стовпа та тазостегнових суглобів, сприяти правильній поставі, а, з іншого, запобігти можливому перевантаженню та викривленню хребта. Працездатність м'язів дітей 6-7 років низька, втомлюються вони швидко, тому тривалість хореографічних занять не повинна перевищувати 45-60 хвилин.

Саме в цьому віці інтенсивно розвивається музичне сприйняття, завдяки чому накопичуються відповідні враження, зростає співвідношення музично-ритмічних навичок і навичок виконання танцювальних рухів, що проявляється у покращенні музично-рухового, а також танцювального виконавства дітей.

У дітей 6-7 років розвивається потреба у спілкуванні з ровесниками. Вони вчаться зважати на пропозиції товаришів, поступатися своїми бажаннями, допомагати один одному, уболівати за загальні інтереси, відповідати за спільну справу, що свідчить про становлення дитячого колективу.

Знає змін спілкування дітей з дорослими. Крім практичної взаємодії, виникає потреба в інтелектуальному співробітництві, що знаходить свій вияв у дитячих запитаннях. Це дозволяє розширювати пізнавальний діапазон хореографічних занять, залучати дітей до активного обговорення тієї чи іншої теми, застосовувати проблемно-пошукові питання та творчо-пізнавальні завдання.

Прагнення дітей до активного спілкування з дорослими виявляється у намаганні прилучити їх до власних переживань, почути думку про свої дії або обговорити чийсь вчинок. Тому під час проведення навчально-тренувального та виховного процесів дуже важливо аналізувати діяльність дітей, залучати їх до самоаналізу та оцінки діяльності інших.

У дітей 8-10 років відбувається подальший розвиток особистісних якостей не тільки в інтелектуальній, а й в емоційній, вольовій сферах, спілкуванні з дорослими та однолітками. У цей період уповільнюється ріст, але збільшується вага, проходить інтенсивний розвиток м'язової системи, удосконалюється нервова система, розвиваються функції головного мозку. Діти цього віку менш імпульсивні, в них більше розвинена гнучкість мислення, контактність, позитивне ставлення до оточення, мотивація поведінки.

Колективні заняття сприяють розвитку моральних почуттів і формуванню таких рис характеру, як відповідальність, товариськість, колективізм, гуманність. У дітей розвивається почуття симпатії, важливе для утворення малих груп, з яких складаються колективи. Тому керівнику колективу важливо спостерігати за утворенням мікрогруп, знати, що саме об'єднує їх учасників, та знаходити способи для коригування їх діяльності.

Навчальна діяльність у шкільних та позашкільних об'єднаннях сприяє формуванню вольових якостей (самостійності, впевненості у своїх силах, витримки, наполегливості). У дітей проявляється усвідомлене виконання обов'язкових завдань, довільне регулювання поведінкою, уміння активно керувати увагою, слухати, думати, запам'ятовувати, узгоджувати свої потреби з вимогами педагога. Ефективність цього процесу залежить від вміння педагогом прийомів переконання, зауваження, заохочення та інших засобів впливу на дитину. Зловживання поганими оцінками, нотаціями, покараннями спричиняє негативне ставлення дітей до

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

навчальних обов'язків, зниження активності, виникнення лінощів тощо. У цьому віці активно розвивається почуття самолюбства, що виявляється в гнівному реагуванні на приниження власної гідності й позитивне емоційне переживання за визнання позитивних особистих якостей.

Дітям властиві наслідування й підвищене навіювання, що позитивно й негативно впливають на засвоєння норм і правил поведінки. У зв'язку з недостатнім розвитком самосвідомості, малим життєвим досвідом діти можуть наслідувати небажані форми поведінки: грубість, недисциплінованість тощо. В інших випадках, коли вони беруть за взірць поведінку улюбленого педагога, авторитетних для них дорослих, наслідування полегшує засвоєння норм і правил поведінки. Тому дуже важливо, щоб керівник колективу був взірцем для вихованців щодо культури одягу, поведінки, спілкування, відношення до хореографічного мистецтва.

Цей період є найбільш сприятливим для естетичного розвитку, адже дітям притаманне активне ставлення до навколишнього світу, потяг до краси, підвищена сприйнятливість. У цьому віці відбувається накопичення естетичної інформації: у дитини з'являються перші навички естетичного сприйняття та діяльності, закладаються основи духовної культури. Діти ще не усвідомлюють естетичну функцію довкілля, але здатні відрізнити красиве від потворного. Довірливість, податливість, схильність до наслідування створюють сприятливі передумови для виховання позитивних рис особистості, формування її моральних якостей.

Оскільки старший дошкільний та молодший шкільний вік є базовим етапом розвитку особистості, саме в цей період доцільно виховувати свідоме ставлення до свого здоров'я як до життєвої цінності. Здорова дитина дуже рідко буває малорухливою. М'язова активність істотно впливає на розвиток молодого організму, забезпечує його життєвою енергією. Танцювальні рухи покращують настрій, сон, працездатність. Під впливом систематичних занять хореографією покращується рухливість і врівноваженість нервових процесів.

Відомо, що хореографія є одним із засобів розвитку і підтримки основних компонентів здоров'я людини (фізичного, психічного, духовного, соціального). Так, основним показником фізичного здоров'я дитини є нормальне функціонування всіх систем

організму, яке проявляється в гарному самопочутті та активності. Дитина в процесі хореографічної діяльності пізнає себе через відкриття і розвиток власних фізичних можливостей. Майже кожна свідомо виконана танцювальна вправа має оздоровчий ефект.

Психічне здоров'я характеризується високим рівнем психічних процесів, розвитком розумових якостей, здатністю керувати своїми емоціями. Психічно здорова дитина вірить у свої сили, проявляє самостійність, адекватно реагує на життєві ситуації, активно спілкується з оточенням. Оздоровче значення хореографії проявляється у формуванні емоційного світу дитини, зняття психічної напруги.

Духовна складова здоров'я – це віра в духовні цінності (добро, любов), усвідомлення себе як частини природи і суспільства. Духовний стан визначає світосприйняття дитини, чистоту думок і намірів, моральність. Формуванню духовного здоров'я дитини сприяє звернення до танцювального фольклору, ознайомлення з історією, побутом, музикою, костюмом як елементами духовної спадщини свого народу.

Показником соціального здоров'я дитини є вміння взаємодіяти з іншими людьми, швидко адаптуватися до нових суспільних умов, без стресів виходити з конфліктних ситуацій, дотримуватись навичок здорового способу життя.

Відповідно до Закону України "Про позашкільну освіту" важливим завданням навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах поруч із інтелектуальним, духовним та фізичним розвитком дитини є створення умов для задоволення її потреб у творчій самореалізації. Саме хореографічна діяльність є одним із найбільш дієвих засобів розвитку дитячої творчості. Знання особливостей кожного вікового періоду дозволяють педагогу ефективно розкривати і розвивати творчий потенціал вихованців.

При узгодженні педагогічних впливів з віковими психологічними особливостями дітей необхідно не лише враховувати наявні вміння, а й бачити перспективу, підводити вихованців до максимального виховного результату, окреслюючи "зону найближчого розвитку".

Ураховуючи основні закономірності психічного, фізичного, особистісного та музично-рухового розвитку дітей 6-10 років ми розробили та апробували **програму хореографічної роботи з дітьми молодшого віку "Танцювальна мозаїка"**.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Зміст програми розрахований на чотири роки навчання і включає виконання завдань початкового та першого етапу основного рівня навчання. Ми вважаємо, що навчання дітей 6-10 років хореографії повинно носити ознайомчо-розвивальний характер, базуватися на ігрових методах та включати знання з різних напрямів цієї галузі. Головне – це виховання зацікавленості до танцювального мистецтва, засвоєння основ хореографії, накопичення танцювального досвіду, засвоєння культури рухів.

Залежно від напрямку роботи дитячого колективу педагог може надавати перевагу тому чи іншому розділу, спростувати та ускладнювати зміст, варіювати теми. Якщо діти вже мають певний танцювальний досвід, тобто розпочали займатися хореографією з 4-5 років, то зміст першого та другого років навчання можна розширювати та урізноманітнювати.

Програма може використовуватися як у роботі дитячих хореографічних колективів позашкільних закладів, так і адаптуватися педагогами до занять у шкільних та дошкільних установах.

Поданий матеріал дає можливість познайомити дітей з нескладними, доступними для сприймання та виконання елементами класичного, народно-сценічного, бального, історико-побутового танців, хореографічною термінологією; засвоїти сюжетно-тематичні, ігрові, тренінгові комбінації та етюдні форми. Такий комплексний підхід до змісту хореографічної роботи не тільки зробить заняття змістовними, різноплановими, цікавими, а й надасть можливість визначити здібності дітей для подальшого розвитку в основних та старших за віком групах колективу або інших творчих гуртках та фізкультурних секціях.

Матеріал програми поділено на сім розділів, які відповідають завданням хореографічної роботи з дітьми молодшого віку. Дотримуючись їхнього змісту, педагоги-хореографи можуть творчо підходити до проведення занять, керуючись загальними навчально-виховними завданнями.

Перший розділ "Ритмопластика" має на меті музично-руховий розвиток дітей. Його зміст становлять музично-ритмічні вправи, спрямовані на розвиток емоційного сприйняття музики та передачу ритмічного малюнка; включає ознайомлення дітей з колективно-порядковими вправами та фігурним шиккуванням. Цей розділ є провідним на початковому етапі навчання.

Другий розділ "Весела гімнастика" сприяє загальному фізичному розвитку дітей, підготовці тіла до виконання танцювальних рухів та профілактиці окремих анатомо-фізіологічних відхилень. У зміст включено партерні та коригувальні вправи, спрямовані на розвиток гнучкості, сили окремих груп м'язів та еластичності зв'язок, виворітності тазостегнових суглобів, гомілки та стопи, почуття рівноваги.

Метою третього ("Танцювальна абетка"), четвертого ("Народні візерунки") та п'ятого ("Танцювальний марафон") розділів є формування в дітей навичок виконання нескладних танцювальних рухів (побутові форми рухів, елементи класичного, народно-сценічного, бального, сучасного та історико-побутового танців), ознайомлення з термінологією, розвиток первинних основ культури сценічного руху (вміти тримати спину, знати правильне положення рук та ніг, передавати образну та ритмічну структуру руху).

Шостий розділ "Танцювальні фантазії" передбачає розкриття творчого потенціалу дітей, розвиток фантазії та почуття художньо-хореографічного образу. Основний зміст завдань на імпровізацію складають теми, близькі дитячій уяві, сюжети та настрої, пов'язані з природою, казковими героями улюблених книжок, мультфільмів тощо. Цей розділ включає творчі завдання, форми індивідуальної, контактної, групової та колективної імпровізації.

Сьомий розділ "Танцювальна ігротека" спрямований на засвоєння дітьми нескладних етюдних форм та танців сюжетного та образного характеру, побудованих на доступних для сприймання та виконання танцювальних рухах і композиційних перебудовах.

Мета програми спрямована на виховання інтересу молодших школярів до танцювальної діяльності; формування у них хореографічних умінь та навичок, засвоєння ними нескладних танцювальних рухів та етюдів; розкриття та розвиток їх творчого потенціалу, виявлення та створення умов для розвитку обдарованих дітей.

Хореографічна робота з дітьми молодшого віку за цією програмою розрахована на розв'язання таких завдань:

– ознайомити дітей з різними видами танцювального мистецтва (народний, історико-побутовий, бальний, класичний, сучасний) та доступною термінологією відповідного хореографічного напрямку;

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

– формувати навички виконання хореографічних рухів, які відповідають віковим особливостям та індивідуальним можливостям дітей, сприяти розвитку вміння вільно володіти своїм тілом і користуватися необхідними засобами рухової виразності (добирати до рухів відповідні пози, жести, міміку);

– вчити співвідносити рухи з характером музики, розвивати почуття ритму, музично-рухову координацію;

– розвивати силу та еластичність різних груп м'язів, здійснювати профілактику та корекцію окремих анатомо-фізіологічних відхилень;

– розвивати вміння орієнтуватись у просторі під час виконання різних видів музично-ритмічних рухів, самостійно перешиковуватись і виконувати різні композиційні малюнки;

– розвивати вміння емоційно переживати ігрову ситуацію в танці, знаходити індивідуальну пластику для розкриття музично-рухового образу, заохочувати до вільної імпровізації під час складання власних танцювальних форм, привертати увагу до краси власних рухів;

– залучати дітей до національної народної творчості, знайомити з композиційними різновидами українського танцю (хоровод, гопак, козачок, гуцулка);

– розширювати світогляд дітей, їх обізнаність у суміжних видах мистецтва;

– виховувати інтерес до танцювальної діяльності, розвивати естетичні почуття та художній смак, формувати навички культури поведінки та культури одягу, виховувати морально-вольові якості.

Навчально-тематичний план

Теми	Кількість годин							
	1-й р.н. (6-7 років)		2-й р.н. (7-8 років)		3-й р.н. (8-9 років)		4-й р.н. (9-10 років)	
	Теорія	Практика	Теорія	Практика	Теорія	Практика	Теорія	Практика
1	2	3	4	5	6	7	8	9
"Ритмопластика" (музично-ритмічні вправи, орієнтація у просторі)								
1. "Музична скринька" (музично-ритмічні вправи)	2	18	1	8	-	2	-	2

Олена МАРТИНЕНКО

1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. "Танцювальний лабіринт" (колективно-порядкові вправи)	0.5	8	-	2	-	2	-	2
"Весела гімнастика" (вправи партерної гімнастики)								
1. "Танцюємо сидячи" (танцювальна партерна гімнастика)	0.5	8	-	8	-	8	-	10
2. "Гнучкі, сильні та витривалі" (загальні та корегуючі фізичні вправи)	0.5	10	-	12	-	8	-	8
"Танцювальна абетка" (вправи та рухи класичного танцю)								
1. "Країна Терпсихори" (пізнавальний матеріал з хореографічного мистецтва)	1	-	2	-	2	-	2	-
2. "Балетний клас" (рухи та вправи класичного танцю)	0.5	4	1	10	-	18	2	30
"Народні візерунки" (елементи народно-сценічного танцю)								
1. "Веселий чобіток" (знання про народний танок, тренажні вправи)	1	4	2	6	4	10	4	10
2. "Українські візерунки" (елементи українського танцю, комбінації, етюдні форми, танці)	0.5	4	1	6	2	10	2	20
3. "Російські візерунки" (елементи російського танцю, комбінації та етюдні форми).	0.5	2	0.5	4	1	10	1	16
4. "Білоруські візерунки" (елементи білоруського танцю, комбінації та етюди)	-	-	0.5	2	1	4	-	4

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

1	2	3	4	5	6	7	8	9
"Танцювальний марафон" (рухи історико-побутового, дитячого бального та сучасного танців)								
1. "Дозвольте запросити" (рухи та етюдні форми історико-побутового танцю)	0.5	4	-	4	1	10	1	10
2. "На дитячому танцполі" (ігрові форми дитячого парного танцю)	0.5	6	-	6	1	12	-	10
3. "Модний стиль" (елементи сучасних напрямків хореографії)	-	2	1	8	2	16	2	20
"Танцювальні фантазії" (творча імпровізація)								
1. "Виразна пластика" (імітацій рухи та етюди, (масова імпровізація на різні теми)	0.5	6	-	2	-	2	-	4
2. "Розмовляємо без слів" (вправи на виразність жестів, поз а міміки та на передачу різного настрою)	0.5	6	-	2	-	2	-	2
3. "Українські забави" (українські традиції та обряди, імпровізація на національному матеріалі)	1	6	1	4	2	4	4	4
"Танцювальна ігротека" (танці-ігри, етюдні форми, навчальні сюжетні та побутові танці)								
Танцювальний репертуар	2	8	2	12	4	24	6	40
Разом	12	96	12	96	20	142	24	192

Планування годин у навчально-тематичному плані ми розраховували наступним чином: перший та другий рік навчання (діти 6-8 років) – три рази на тиждень по одній годині, третій рік навчання (діти 8-9 років) – три рази на тиждень по півтори години і

четвертий рік навчання (9-10 років) – три рази на тиждень по дві години.

Зміст програми

Розділ 1. "Ритмопластика"

Тема 1. "Музична скринька" (музично-ритмічні вправи).
Збагачувати музичний досвід дітей, використовуючи вже знайомі їм твори та зацікавлюючи новими творами композиторів-класиків і сучасних авторів. Вчити дітей визначати характер, темп, динаміку, жанр (марш, вальс, полька, пляска) музичного твору та виконувати рухи відповідно до його характеру; розрізняти музику різного національного характеру (українська, російська, білоруська); починати і закінчувати рухи разом із музикою, активно сприймати музичний твір та відгукуватися на нього руховою імпровізацією, вживати музичні терміни. Вчити виконувати різні види кроку, бігу та стрибків: простий танцювальний крок (на марше), крок на півпальцях, крок з високим підніманням колін, м'який пружний крок, приставний крок, легкий біг, біг з закиданням гомілки назад і викиданням прямих ніг уперед та інші.

Тема 2. "Танцювальний лабіринт" (колективно-порядкові вправи).
Знайомити дітей з поняттями: "лінія", "півколо", "коло", "інтервал", "рівняння"; повороти ліворуч, праворуч, а також назвами малюнків танцю: "ланцюжок", "зірочка", "равлик", "хвилі" тощо. Вчити вільно орієнтуватися у просторі, тримати інтервали та виконувати прості фігурні перебудови (ходіння по діагоналі, колу, розходження парами, четвірками тощо) та композиційні перешикуння.

Розділ 2. "Весела гімнастика"

Тема 1. "Танцюємо сидячи" (танцювальна партерна гімнастика).
Знайомити дітей з поняттями: "підйом", "виворітний", "гнучкий". Вчити музично та технічно правильно виконувати на підлозі танцювально-гімнастичні комплекси, тримати спину, утримувати правильну форму підйому, працювати над розвитком виворітності, гнучкості, сили та еластичності м'язів різних частин тіла. Готувати дітей до виконання вправ класичного танцю (plie, battement в усіх напрямках, grand battement jete, battement releve lent, battement developpe), rond de jambe par terre (en dehors та en dedans).

Тема 2. "Гнучкі, сильні та витривалі" (загальні та корегуючі вправи).
Знайомити дітей з назвами окремих частин тіла (стопа, гомілка, стегно, хребет, попереk), назвами та змістом партерних

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

вправ ("гойдалки", "метелик", "кошеня", "кошик" та інших) та акробатичних елементів ("місток", "напівшпагат", "шпагат", "берізка", "колесо" та інших). Вчити сумлінно та якісно виконувати комплекс вправ у партері, спрямований на: напруження та розслаблення м'язів тіла, розвиток рухливості гомілковостопних суглобів, еластичності м'язів гомілки і стопи; розвиток рухливості ліктьових суглобів, підвищення еластичності м'язів плечей та передпліччя; розвиток гнучкості плечового та поперекового суглобів, зміцнення м'язів черевного пресу; покращення гнучкості колінних та тазостегнових суглобів.

Розділ 3. "Танцювальна абетка"

Тема 1. "Країна Терпсихори" (пізнавальний матеріал з хореографії).
Дати дітям уявлення, що хореографія – це вміння танцювати за правилами. Вчити відрізняти різні види хореографії (класичний танок, народно-сценічний, історико-побутовий, бальний та сучасний). Знайомити з виразними засобами хореографії (рух, музика, костюм), назвами рухів, танців. Формувати уявлення про те, що кожний рух передає певний настрій чи почуття і має зміст.

Тема 2. "Балетний клас" (вправи класичного танцю). Знайомити дітей з термінологією класичного танцю, основними правилами дотримання правильної постави (втягнути коліна, сідниці, живіт, опустити плечі та витягнути ший), виворотними позиціями ніг (I, II, V), положенням кисті та позиціями рук (підготовче положення, I, II, III). Вчити виконувати обличчям до станка окремі вправи класичного тренажу: *demi plie* та *grand plie* за 1, 2 та 5 позиціями; вправи групи *battement* в усіх напрямках (*battement tendu simple* та *battement tendu demi plie*, *battement tendu jete*, *grand battement jete*, *battement releve lent*, *battement developpe*), *rond de jambe par terre* (*en dehors* та *en dedans*), *releve* за 1, 2 та 5 позиціями, положення *sur le cou-de-pied*.

Познайомити з правилами виконання 1, 2 та 3 *port de bras*, допоміжними рухами (*passé*, *temps leve*, *pas couru*), положеннями в просторі: прямо (*en face*) та у півоберті (*epaulement croise* і *epaulement efface*), стрибками (*temps soute*, *changement de pieds*, *pas echappe*).

Виховувати мотивацію до свідомого виконання тренажних вправ класичного екзерсису, який служить основою хореографічного мистецтва.

Зміст цього розділу можна поширити або спростити в залежності від завдань навчання та рівня розвитку хореографічних здібностей дітей.

Розділ 4. "Народні візерунки"

Тема 1. "Веселий чобіток" (елементарні знання про народний танок). Дати дітям уявлення, що народний танок є першоосновою хореографічного мистецтва, що кожен народ має свої танцювальні традиції і танцює в своїй манері. Знайомити дітей з *позиціями ніг* (звичайні, зворотні та паралельні), *позиціями рук* (вихідна позиція – руки опущені вниз; перша позиція – руки витягнуті вперед; друга позиція – руки розкриті в сторони; третя позиція – руки підняті вгору), *положеннями рук* (прості положення, де руки розташовані симетрично, тобто одна так, як і друга; складні положення, де розташування різні (залежать від національних особливостей та танцювальних традицій того чи іншого народу); комбіновані положення, де руки приймають різні позиції (наприклад: права в третій, а ліва в другій, чи ліва на поясі, а права в третій чи другій позиції), *положеннями кисті* (пряма, трохи піднята, у кулачках, вільна та інші).

Знайомити з правилами виконання танцювальних комбінацій в різних характерах біля станка (*plie, battements tendus*, підготовка до вірвовочки, каблучні вправи, дрібні вистукування, *battement developpe, grand battement jete*), різними видами стрибків, обертів та діагональними вправами.

Тема 2. "Українські візерунки" (елементи українського народного танцю). Знайомити дітей з назвами українських хороводів, танців, забав, ігор, етюдів та вправ, особливостями дівочого та чоловічого українського танцю та костюма. Вчити утримувати основні положення рук, виконувати уклін та доступні рухи українського танцю (зальотний біг, бігунець, бічна доріжка, вихилясник, вірвовочка, тинок, присядка, "жабка" у напівприсіданні тощо). Знайомити зі змістом та формувати навички виразного виконання окремих танцювальних форм українського танцю (хороводи, танці, забави). Дати уявлення про регіональні особливості танцювальної культури, познайомити з кількома танцями свого регіону.

Тема 3. "Російські візерунки" (елементи російського танцю). Знайомити дітей з особливостями російського народного танцю та костюма, назвами окремих рухів та музичних творів. Вчити утримувати основні положення рук, виконувати уклін та доступні рухи російського танцю (перемінний крок, російський бічний крок, крок з притупом, крок з каблучка, російський біг, припадання,

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

гармошка, види притупів та дрібних вистукувань, колупалочка, вірвовочка, присядка проста, присядка й удар по халявах, присядка-розніжка, присядка з хлопавками тощо). Формувати навички виразного та музичного виконання танцювальних комбінацій та етюдних форм російського танцю ("У полі берізка стояла", "Я на гірку йшла", "Калинка" та інших).

Тема 4. "Білоруські візерунки" (елементи білоруського танцю). Формувати навички виконання окремих рухів білоруського танцю (білоруська полька, білоруський основний хід з підскоком, галоп, притуп, пружинки, "потрійні пружинки", "м'ячики у напівприсіданні" тощо) та сюжетних етюдних форм.

У цьому розділі можливо планувати матеріал по ознайомленню дітей з іншими національними культурами.

Розділ 5. "Танцювальний марафон"

Тема 1. "Дозвольте запросити" (елементи історико-побутового танцю). Знайомити дітей з основними правилами запрошення до танцю, правилами поважного ставлення до партнера. Формувати уявлення про деякі види історико-побутового танцю (менуєт, полонез, полька, фарандола). Вчити виконувати танцювальні кроки в різних напрямках, поєднувати їх з різними позами (положенням голови, тулуба, рук) та комбінувати з паузами і поклонами. Вчити контактувати з партнером (запрошувати до танцю, утримувати погляд, не заважати під час руху один одному) та виконувати етюдні форми, побудовані на рухах менуєту, полонезу, польки та фарандоли.

Тема 2. "На танцполі" (ігрові форми дитячого парного танцю). Формувати уявлення про те, що бальний танок виконується в парах; щоб красиво навчитися його танцювати, треба багато займатися і, якщо досягнеш певних успіхів, то можеш брати участь у змаганнях, для яких потрібен спеціальний одяг та взуття. Вчити виконувати уклін (для хлопчиків) та реверанс (для дівчаток), утримувати різні положення в парах: обличчям одне до одного (закрите положення), спиною одне до одного (протилежне положення), поруч один з другим (бічне положення) та одне за другим (лінійне). Формувати навички виконання нескладних танцювальних рухів (па галопу, па польки, підскоки, різні види стрибків, оплесків, притупів, крок вальсу тощо), а також виразних імітаційних та образних рухів, які добираються в залежності від сюжетного або ігрового характеру

танцювальної форми. Вчити виразно, технічно та музично виконувати прості дитячі танці ("Вару-вару", "Берлінська полька", "Страшак", "Весела зарядка", "Запрошення", "Зміни пару", "Фігурний вальс" та інші).

Тема 3. "Модний стиль" (елементи сучасних напрямків хореографії). Формувати уявлення, що існують сучасні напрямки хореографії (джаз, модерн, хіп-хоп, брейк, диско, техтонік) для виконання яких існує відповідна музика та костюм. Вчити виконувати нескладні рухи під сучасну музику, злагоджено та ритмічно рухатись під час виконання комбінацій та етюдних форм, вільно імпровізувати під час танцю. В залежності від напрямку роботи колективу надавати пріоритет тому чи іншому виду сучасного танцю, вивчати відповідний лексичний матеріал, окремі танці, знайомити з відповідною термінологією.

Розділ 6. Танцювальні фантазії

Тема 1. Виразна пластика (імітаційні рухи та етюди). Вчити виконувати самостійно та за показом педагога імітаційні рухи ("Квітка розквітає", "Боксери", "Пінгвіни", "Маріонетки" та інші), емоційно відгукуватися на музику та брати активну участь у масовій імпровізації на різні теми ("У зимовому лісі", "Новорічний карнавал" "Весняний краєвид", "Літо", "Осінній листопад" та інші). Формувати вміння виразно та музично виконувати танцювальні етюди з використанням імітаційних рухів ("Пташиний двір", "Снігові забави", "Військовий парад", "На спортивному майданчику" та інші).

Тема 2. Розмовляємо без слів (вправи на виразність жестів, поз і міміки). Вчити виконувати вправи на виразність жесту ("Я не знаю!" – дівчинку питають, які квіти їй найбільше подобаються, а вона знижує плечима і розводить руками: "Не знаю" (виразні рухи: брови ледь підняти, кути рота опустити, плечі підняти, руки розвести, долоні розкрити), на виразність пози ("Музей скульптур" – зобразити скульптуру за певною темою (мандрівники, квіти на світланку, мешканці зоопарку тощо); "Дзеркало" – діти стають кружком і зображують дзеркало, дитина в центрі набуває різних поз, а інші повторюють за нею та інші), на виразність міміки ("Кривляки" – коли хтось входить до кімнати, діти починають звертати на себе увагу, кривляючись та роблячи різні гримаси та інші). Вчити передавати різний настрій, виконуючи етюди радості, етюди журби, неприємних емоцій, здивування ("Фокусник", "Жаданий подарунок", "Неслухняні діти", "Солоний чай та інші).

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Тема 3. Українські забави (імпровізація на національному матеріалі). Знайомити дітей із кращими зразками української народної музики, вчити імпровізувати на національному матеріалі ("Лісоруби", "Зима та весна", "Не сваріться, помиріться", "Шевчик" та інші). Дати уявлення про традиції та обряди українського народу, познайомити з деякими святами ("Щедрий вечір", "Зустріч Масляної", "Великдень"), вчити виконувати окремі пісні та танці, вільно імпровізувати стосовно змісту того чи іншого свята.

Розділ 7. Танцювальна ігротека (навчальний репертуар для занять)

Вчити дітей самостійно, музично та емоційно виразно виконувати танцювально-ігровий репертуар:

- ігри: "Музичні змійки", "Зірочка", "Осіннє листя", "Кривляння", "Пізнай, хто це?" та інші;
- танці-ігри: "Ковбої", "Циркова арена", "Весела пара", "Мандрівники", "Іграшковий магазин" та інші;
- хороводи-розваги ("Кіт і миші", "Коровай"), хороводи на трудову тематику ("Шевчик", "Коваль"), на природознавчу тематику ("Горобець", "Коза", "Зайчик"), орнаментальні хороводи ("Кривий танець") та інші;
- танцювальні етюди та танці, створені на рухах народно-сценічного танцю: масові ("Метелиця", "Збір врожаю"), парно-масові ("Гопачок", "Ех, тупни, нога", "Гуцулята"), групові танцювальні форми для дівчаток ("Дощик", "Подоляночка"), для хлопчиків ("Повзунець", "Косарі") та інші;
- спрощені варіанти масових парних дитячих бальних та історико-побутових танців ("Берлінська полька", "Полька-реготуха", "Мушкетери", "Падеграс", "Фарандола" та ін.), сюжетних танців, створених на основі інсценівок дитячих пісень ("Танок під дощем", "Рудий апельсин"), сюжетів дитячих ігор ("Піжмурки", "Бабка, нитки рвуться", "Пластилін") і сучасних мультфільмів ("Пригоди Шрека", "Черепашки Нінзя", "Мадагаскар") та інші.

Цей розділ містить матеріал, який використовується педагогом під час занять з метою закріплення дітьми тих чи інших танцювальних рухів, положень у парі, композиційних малюнків, розвитку артистичних та музичних даних, рухової пам'яті, творчої ініціативи. Зміст навчальних танців педагоги можуть вигадувати самостійно або спиратися на навчально-методичні посібники та

репертуарні збірки танців для дітей молодшого віку (Л. Бондаренко, А. Белікова, Л. Богаткова, О. Єрохіна, Т. Пуртова, Л. Роговік та інших). Головне, щоб тематика танцювального матеріалу була доступною для сприймання та виконання дітьми, цікавою, оригінальною, мала виховний та пізнавальний аспект, передбачала наявність сюжетної лінії, яскравих хореографічних образів та акторсько-ігрових елементів.

Питання для самоперевірки

1. Доведіть важливість знань педагогом закономірностей психологічного, фізичного та особистісного розвитку дітей різних вікових категорій.

2. Визначте особливості психофізіологічного розвитку дітей 6-7 років і особливості їх урахування в процесі хореографічного навчання.

3. Визначте особливості психофізіологічного розвитку дітей 8-10 років і особливості їх урахування в процесі хореографічного навчання.

4. Вкажіть мету і завдання хореографічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку.

5. Розкрийте зміст хореографічної роботи з дітьми 6-10 років.

Практичне завдання. Розробіть зміст хореографічної програми домінантного типу (обираючи за основу один з видів хореографічного мистецтва) для дітей молодшого шкільного віку. Визначте її назву, мету, завдання, кількість розділів та їх змістовне наповнення. Наприклад: "У світі бального танцю", "Українська забавлянка" та інші.

ТЕМА 4. **КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СТРУКТУРА ХОРЕОГРАФІЧНИХ** **ЗАНЯТЬ**

Основною формою роботи в дитячому хореографічному колективі є заняття (уроки), які виконують навчальні, виховні, розвивальні та оздоровчі функції. У танцювальній практиці ці форми занять називають репетиціями.

У хореографічній педагогіці розрізняють насамперед *види занять* за організацією і складом дітей: колективні (16-20 дітей); групові (окремо хлопчики та дівчатка; половина групи (4-10 дітей); індивідуально-групові (1-3 дитини або 1 дитина); зведені (з різними групами дітей). Традиційно для занять хореографією утворюється група за віковим принципом.

Визначення *типу* хореографічного заняття залежить від навчального змісту заняття або від педагогічних завдань.

Перша група класифікується за видовою спрямованістю і визначається як заняття класичним танцем, заняття народно-сценічним танцем, заняття українським народним танцем, заняття бальним танцем, заняття сучасним танцем (джаз-модерн, брейк, хіп-хоп, диско та інші). Для початкового рівня навчання характерними є заняття ритмікою та партерною гімнастикою.

Друга група занять визначається за цільовою спрямованістю: вступні (ознайомчі), контрольні, відкриті (показові), тематичні (навчально-пізнавальні та навчально-виховні), сюжетні, корекційно-профілактичні, музично-ритмічні, партерно-гімнастичні, тренінгові, творчо-постановчі, інтегровані, комбіновані заняття.

Кожен тип хореографічного заняття має свою дидактичну мету і завдання. Так, тренінгові заняття спрямовані на засвоєння й удосконалення техніки виконання танцювальних рухів. Корекційно-профілактичні вирішують завдання розвитку сили та еластичності окремих груп м'язів, профілактики й корекції незначних анатомо-фізіологічних недоліків. Музично-ритмічні заняття сприяють розвитку почуття ритму, музично-рухової координації, музичної пам'яті, уваги та уяви. Творчо-постановчі допомагають засвоїти танцювальний репертуар, активізують діяльність дітей, розкривають їх творчий потенціал, розвивають танцювальність та акторську виразність. Тематичні заняття (тематично-виховні, тематично-пізнавальні) розширюють та поглиблюють знання, отримані дітьми в

інших видах діяльності, вирішують виховні завдання. Більш змістовними й ефективними для молодшого віку є комплексні заняття, які поєднують у собі завдання вищезазначених типів занять та забезпечують усебічний, багатоаспектний педагогічний вплив на дітей.

Важливого значення в роботі з дітьми набуває первинне (ознайомче) заняття, спрямоване на формування загальних уявлень про хореографічне мистецтво та танцювальний напрямок роботи колективу, в якому вони будуть займатися; ознайомлення з керівником, педагогами-репетиторами, акомпаніаторами, досягненнями колективу, правилами його відвідування; виявлення хореографічних здібностей складу групи (анатомо-фізіологічних, музично-ритмічних, творчих та артистичних) шляхом виконання простих завдань; створення дружньої, доброзичливої атмосфери та збудження інтересу до танцювальної діяльності.

Контрольні заняття дозволяють виявити рівень знань та вмій, які отримали діти за навчальний рік, та намітити основні завдання на наступний період навчання. Відкриті заняття мають на меті демонстрацію батькам, керівникам інших колективів або адміністрації закладу, на базі якого працює колектив, особливостей проведення навчально-виховного процесу, рівень розвитку педагогічної майстерності керівника та хореографічної підготовки дітей. Відкриті заняття можуть бути поточними та контрольними.

У навчально-тренувальній роботі з дітьми початкового рівня навчання бажано застосовувати різноманітні цікаві форми хореографічних занять: заняття-казка, заняття-екскурсія, заняття-подорож, заняття-змагання, заняття-фантазія, заняття-розвага, заняття-концерт. Такі форми проведення репетиційного процесу захоплюють дітей, підвищують їхню активність, стимулюють творчу уяву, збагачують емоційний досвід. Такі заняття мають бути побудовані на сюжетній та ігровій основі, джерелами якої можуть бути дитяча література (розповіді, казки, вірші); довкілля (побут, спорт, трудова діяльність дорослих, об'єкти і явища природи); ігрова діяльність, дитячий пісенний матеріал, мультфільми, дитячі кінофільми тощо.

Останнім часом у практиці роботи шкільних та дошкільних закладів набули поширення інтегровані заняття, які поєднують у

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

собі блоки знань з різних видів уроків (занять) навколо однієї теми з метою інформації й емоційного сприйняття матеріалу. Їх упровадження пов'язане з прагненням зробити навчальний процес більш цікавим у зв'язку з введенням нетрадиційного змісту і поєднанням різних методів, урізноманітненням діяльності дітей під час засвоєння певної теми. Так, зміст хореографічного навчання може передбачати застосування пізнавального матеріалу з різних розділів по ознайомленню з довкіллям (професії, одяг, іграшки, родина та інше), з природою (тваринний і рослинний світ, об'єкти та явища живої та неживої природи), формування елементарних математичних уявлень (геометричні фігури, поняття "більш-менш", "ширше-вужче", "вище-нижче", рахунок), розвитку мовлення (переказ драматургії вивченого танцю, складання словесної характеристики танцювальних образів), грамоти (пластична характеристика звуків та букв), зображувальної діяльності (костюм, міміка, пози, пластична передача окремого образу або всього змісту картини). Інтегровані заняття найчастіше вирішують завдання поглиблення та закріплення знань, умінь і навичок.

Основою змісту хореографічного заняття є програма, яка передбачає систематичне і послідовне навчання. *Структура заняття* – це сукупність його елементів та частин, пов'язаних між собою, які забезпечують цілісність заняття. Вона залежить від поставленої мети, завдань і добору хореографічного матеріалу.

Структура танцювального заняття включає в себе три частини: вступну, основну та заключну, кожна з яких вирішує специфічні навчально-виховні завдання.

Вступна та заключна частини не змінюють своєї тривалості (складають 5-10% від загального часу заняття) та спрямованості. Так, *вступна частина* ("розігрів") має на меті створення позитивного емоційного настрою, зосередженості на наступній діяльності; підготовку м'язів до більш інтенсивного навантаження. Доцільно зміст цієї частини будувати на сюжетній (ігровій) основі і включати до неї такі побутові рухи та танцювальні елементи: крок з носка (па марше), кроки на півпальцях, кроки та біг з високим закиданням голілки назад і високим підніманням стегна, па галопу, підскоки, па польки, стрибкові комбінації, елементи народно-сценічного та сучасного танців, імітаційні рухи тощо.

Для більшої насиченості та нетрадиційного проведення цього блоку можна використовувати нескладні гімнастичні вправи з

переміщенням навприсядки, на колінах, сидячи на підлозі. Бажано, щоб виконання цих вправ мало образну спрямованість та було зрозумілим, цікавим і доступним для дітей.

Як правило, рухи вступної частини виконуються по колу. Однак можна використовувати "фігурне марширування", що сприяє формуванню почуття простору, опануванню нескладних перешикувань, які використовуються в композиційних танцювальних малюнках.

Заключна частина заняття спрямована на поступове зниження навантаження, релаксацію, а також аналіз танцювальної діяльності дітей. До змісту цієї частини слід добирати ігрові та творчі завдання, нескладні улюблені дітьми танці, вправи на дихання та розслаблення.

Основна частина (80-85% загального часу заняття) спрямована на розвиток окремих груп м'язів, оволодіння та вдосконалення навичок танцювальної діяльності, розвиток творчості та музичальності, розучування танцювального репертуару і може варіюватися залежно від тематики, мети, ступеня готовності дітей до танцювальної діяльності.

Деякі автори (П. Коваль, А. Шевчук) пропонують використовувати в роботі з дітьми структуру занять, яка будується за законами драматургії і має п'ять частин: експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію, розв'язку. Така структура, на думку авторів, має зрозумілу дітям логіку, мотивацію, динаміку розвитку, точку найвищого самовираження дітей і обумовлене завершення.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть види хореографічних занять за засобом організації та складом дітей.
2. Надайте характеристику типів хореографічних занять, визначених за видовою спрямованістю.
3. Назвіть та охарактеризуйте типи хореографічних занять за цільовою спрямованістю.
4. Розкрийте структуру побудови хореографічних занять.

Практичне завдання. Розробіть розгорнутий план-конспект одного з видів хореографічних занять: вступного (ознайомчого), контрольного (підсумкового), сюжетного, музично-ритмічного, пізнавально-ознайомчого, комплексного або іншого. Визначте його тему, мету та зміст. Вкажіть вік та рік навчання.

ТЕМА 5.
МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ
ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ ПОЧАТКОВОГО
РІВНЯ НАВЧАННЯ

За законом України "Про позашкільну освіту" (від 22 червня 2000 р.) тривалість заняття в дитячих творчих об'єднаннях визначається навчальними планами і програмами з урахуванням психофізіологічного розвитку та допустимого навантаження для різних вікових категорій і становить для вихованців віком 5-6 років – 30 хвилин, 6-7 років – 35 хвилин; інших – 45 хвилин.

У практиці роботи дитячих хореографічних колективів заняття тривають від 45 хвилин до двох годин залежно від віку дітей і їх танцювальної підготовки.

Кількість дітей у групі, як правило, становить 10-15 осіб, максимальна – 25. Наповненість груп визначається директором позашкільного навчального закладу і залежить від можливостей організації навчально-виховного і тренувального процесу, рівня майстерності вихованців, змісту навчальних планів та програм.

Результативність навчально-виховного процесу в дитячому хореографічному колективі залежить від того, як педагог відноситься до підготовки та проведення танцювальних занять.

Підготовка до заняття включає декілька етапів: вибір теми, визначення типу заняття, його мети, завдань та змісту, добір навчально-пізнавального та танцювально-тренувального матеріалу, а також методів, за допомогою яких будуть вирішуватись основні завдання заняття, визначення музичного матеріалу (робота з акомпаніатором, добір фонограм) та підготовка допоміжного реквізиту, наочно-ілюстративних, відеоджерел тощо.

Важливим моментом у підготовці до заняття є визначення програмових завдань, до яких відносяться навчальні, розвивальні та виховні. Навчальні та пізнавальні завдання включають обсяг знань, умінь та навичок, які формуються, закріплюються, узагальнюються або конкретизуються. Під час хореографічних занять діти засвоюють не лише відповідну термінологію, вивчають історію виникнення того чи іншого танцю, особливості національних костюмів та музичного супроводу, а й залучаються до загальнолюдських культурних

цінностей, розвивають світогляд, закріплюють знання, отримані в інших видах діяльності.

Розвивальні завдання передбачають розвиток музичних даних (почуття ритму, музично-рухової координації, емоційного сприйняття музичного твору, танцювального втілення того чи іншого музичного образу); фізичних даних (сили та еластичності різних груп м'язів); пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, розумової активності), розумових операцій (вміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати); творчих умінь та артистичних навичок. Крім того, можна планувати завдання, спрямовані на формування навчальних умінь (діяти за вказівкою педагога, адекватно сприймати зауваження, аналізувати результати своєї діяльності тощо).

Поряд з вирішенням навчальних та розвивальних завдань на заняттях з хореографії слід планувати і виховну роботу, спрямовану на виховання культури одягу, культури поведінки, культури спілкування під час танцювальної діяльності, розвиток особистісних якостей (цілеспрямованості, ініціативності, допитливості, самостійності, вимогливості, винахідливості, активного і творчого ставлення до себе та інших, організованості, відповідальності, працелюбності, доброзичливості, порядності, почуття колективізму тощо), вольових якостей (витримки, сили волі, наполегливості тощо), патріотичних почуттів (любові та інтересу до танцювальної культури України, національної гордості, емоційно-ціннісного ставлення до національних танцювальних традицій тощо), пізнавального інтересу до тієї чи іншої теми.

Під час хореографічних занять педагогу доцільно також вирішувати стимулюючі завдання, які визивають у дітей стійку потребу в цьому виді діяльності, інтерес до навчання, мотивують усвідомлене засвоєння матеріалу, активізують пізнавальну діяльність, прагнення для досягнення результатів (засвоїти той чи інший танцювальний рух або трюковий елемент, виконувати сольну партію в новому концертному номері та інше).

Успіх проведення хореографічного заняття в значній мірі залежить від правильного підбору музичного матеріалу. Для уроків хореографії в молодших вікових групах слід підбирати музичні твори з чіткою структурою, танцювальною спрямованістю, які мають художньо-виховну цінність, характеризуються різноманіттям

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

емоційних відтінків та образністю. Ці твори мають бути зрозумілими дитині, викликати позитивні емоції та руховий відгук.

Правильно підібраний музичний репертуар сприятиме розвитку почуття ритму, музичної пам'яті, музично-ритмічної координації, вмінню відчувати красу і гармонію музики, розширенню світогляду, розвитку інтересу до музичного мистецтва, підвищенню загальнокультурного рівня дитини.

На початковому етапі хореографічного навчання слід запобігати роботі з фонограмами. Дуже часто в практичній діяльності педагоги-хореографи обмежуються музичними формами, які не відповідають ні віковим особливостям дітей, ні змісту навчально-тренувальних завдань. Крім того, робота з фонограмами порушує динаміку розвитку ходу заняття, призводить до відволікання від навчального процесу педагога та втрати уваги дітей. Такі заняття порушують цілісність хореографічного навчання, вони позбавлені художньої та естетичної спрямованості, розвитку музично-рухових здібностей дітей.

Заняття в хореографічному колективі відповідно до першої стадії педагогічного процесу повинні мати яскраво виражений заохочувальний характер. Тому педагогічний процес доцільно орієнтувати на створення таких умов, в основі яких лежить атмосфера захопленості хореографічним мистецтвом, його виразними особливостями, колективним характером діяльності, незвичайністю відтворення (образність і пластика рухів), сценічною виконавською діяльністю.

Важливе значення у проведенні занять має дотримання санітарно-гігієнічних вимог і правил техніки безпеки, застосування спеціального (репетиційного) взуття й форми одягу (відповідно до температурного режиму), педагогічно обгрунтоване розміщення акомпаніатора, педагога й дітей, технічне забезпечення заняття.

Достатньо великого значення керівнику колективу слід приділяти репетиційній формі, яка повинна бути зручною та охайною. Кожний педагог може власноруч вибирати вид одягу: спортивний купальник та спідничку (хітон), футболку та коротенькі еластичні штанці чи лосини – для дівчаток, майку та еластичні шорти (лосини) – для хлопчиків або іншу. Бажано, щоб одяг був одного кольору (в хореографії класичним кольором репетиційної форми вважається чорний) та єдиного стилю. Деякі керівники

замовляють спеціальний пошив репетиційної форми з емблемою колективу, що є не тільки його візитною карткою, а й активним засобом виховання в дітей культури одягу, поваги до свого колективу та його традицій.

На ногах повинно бути взуття, яке відповідає напряму роботи колективу або тому чи іншому виду заняття: чешки або балетки (тапочки з м'якої тканини для вільного розвитку підйому), джазовки, народні шкарпетки або чоботи, туфлі для занять бальною хореографією на низькому ході. Довге волосся у дівчаток повинно бути зачесане та старанно зібране. Не слід на руках та шиї носити будь-які прикраси. Наявність єдиних вимог до форми дисциплінує дітей, сприяє вихованню охайності й чистоти одягу. Крім того, відповідальне відношення до репетиційної форми є запорукою високої культури сценічного одягу дитини під час концертних виступів.

Педагогу також слід бути переодягненим у тренувальну форму, яка не тільки допоможе йому зручно почуватися під час проведення заняття, а й буде належним взірцем для дітей.

Проведення кожного хореографічного заняття з дітьми молодшого віку повинно бути особливим, не схожим на попереднє, мати цікаву та доступну тематику й сюжетну основу, включати різноманітні ігрові елементи, пізнавально-інформативний матеріал, виховні та творчі завдання, тобто бути цікавим, пізнавальним та емоційно-насиченим. Це не означає, що кожного разу з дітьми слід вчити нові рухи, етюди та танці. Педагогу необхідно проявляти творчу ініціативу і будувати заняття за принципом послідовності ускладнення його змісту та систематичності засвоєння програмового матеріалу. Наприклад, якщо діти на попередньому занятті вивчили па польки, то на наступному можна запропонувати цей рух виконати по діагоналі, оцінюючи та виправляючи помилки в рухах кожної дитини. Надалі доцільно поєднувати па польки з іншими рухами (підскоками, оплесками, притупами та іншими), пропонувати виконання в парі, застосування у вільній імпровізації залежно від теми та змісту заняття. Наприклад, педагог дає дітям творче завдання: "Уявіть, що на вулиці пішов теплий дощик і ви радісно з парасолькою в руках гуляєте, виконуючи па польки у вільному напрямку", або "Рухаючись рухом па польки, оберіть собі пару, з якою б ви хотіли піти на прогулянку, візьміться за руки і

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

продовжуйте рухатися разом. Зі зміною музичного супроводу партнера можна поміняти". Важливо, щоб один і той самий рух неодноразово повторювався, але в різних танцювальних інтерпретаціях, під різний музичний супровід і з різним тематичним підтекстом ("Овочі збираються у кошик", "Попелюшка танцює на балу", "Діти з хорошими оцінками повертаються зі школи до дому", "Малята хизуються новими черевичками, старанно витягуючи носочки" тощо). Таким чином діти набирають танцювального досвіду і можуть застосовувати той чи інший танцювальний рух як у продуктивних, так і в репродуктивних видах діяльності.

Взагалі, процес оволодіння танцювальним рухом слід починати з формування вміння, яке спирається на попередні знання та особистий руховий досвід дитини. За своєю природою, структурою і методикою засвоєння хореографічні вміння та навички ідентичні руховим, тому їх формування відбувається поетапно: первинне змістовно-образне ознайомлення дітей з танцювальним рухом – поглиблене, деталізоване його вивчення – закріплення та удосконалення у репродуктивній та продуктивній видах танцювальної діяльності.

На різних етапах формування хореографічних умінь повинно змінюватись співвідношення методів і прийомів. Методи і прийоми доцільно добирати залежно від етапів навчання. На початковому етапі провідним вважається метод змістовно-образного ознайомлення дітей з рухом. Цей метод може конкретизуватись низкою прийомів: еталонний показ руху педагогом, цілісний та поелементний показ, аналіз музичного супроводу, імітація, пояснення, образні порівняння тощо. На етапі поглибленого деталізованого навчання перевага повинна надаватися методу вправління, який доцільно доповнювати прийомами інтерпретації, ідеомоторного тренування, поляризації, змагання, контактного виконання, неформальних завдань тощо. На етапі вдосконалення рухових навичок слід використовувати репродуктивні та продуктивні методи та прийоми: самоконтроль, зміну умов виконання, введення засвоєного руху до дитячої імпровізації, творчу інтерпретацію руху. Закріпленню та вдосконаленню хореографічних умінь і навичок може сприяти засвоєння дітьми танцювального репертуару.

Основою засвоєння дітьми хореографічних навичок є увага, яка зовні виявляється у м'язовому напруженні, правильній поставі,

зосередженості. Відомо, що діти молодшого віку здатні концентрувати увагу в середньому 15 хвилин. Тому доцільно періодично змінювати змістовне наповнення занять, використовувати ігрові вправи, елементи змагань, умови для виконання рухів. Наприклад, під час засвоєння або закріплення вправ класичного екзерсису (*plie, battement tendu, rond de jambe par terre* та інших) можна застосовувати підготовчі вправи до їх виконання в партері та виконання вправи біля станка, чергувати з музично-ритмічними завданнями, виконанням танцювальних вправ по діагоналі. Така зміна вправ, засобів розташування дітей дозволить покращити результативність заняття, зберегти увагу вихованців і запобігти їх перевтомі.

Важливим моментом організації тренувального процесу, починаючи з 2-3-го року навчання, є зміна місця розташування дітей біля станка та на середині. Це, по-перше, сприятиме розвитку в дітей вільної орієнтації у просторі, покращенню мотивації до засвоєння танцювального матеріалу, вихованню почуття відповідальності та впевненості у своїх можливостях, а, по-друге, дозволяє педагогу краще контролювати процес засвоєння дітьми програмового матеріалу. Традиційно керівники колективів визначають єдині місця для дітей і ставлять на перші лінії більш здібних та дисциплінованих. Інші вихованці звикають до того, що можуть безвідповідально ставитися до засвоєння матеріалу, бо завжди є можливість повторити його за тими, хто стоїть попереду, можуть виконувати вправи не в повну силу, відволікатися тощо. Отже, зміна в процесі заняття розташування дітей дозволить значно покращити загальний рівень хореографічної підготовки усієї групи.

Під час навчання слід запобігати спілкуванню на рівні авторитарно-дисциплінарних вказівок, що формують у дітей пасивну реакцію, знижують їх зацікавленість та ініціативу. У хореографічній роботі одним з продуктивних методів є співтворчість педагога та дітей. Важливо давати їм невеликі завдання творчого характеру, вислухувати творчі знахідки, підтримувати ініціативу та самостійність мислення. Разом з тим, педагог повинен на рівні з дітьми брати участь у музично-ритмічних іграх, виконанні творчих та тренінгових завдань. Добре, коли керівник колективу здатен на високому виконавському рівні демонструвати вихованцям свою хореографічну майстерність, яка є прикладом для дітей, і одночасно

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

керувати навчальним процесом (давати влучні вказівки, коректно виправляти помилки, визначати та заохочувати танцювальні досягнення тощо).

Дітей також доцільно залучати до процесу підготовки до заняття (принести магнітофон, приготувати килимки для партерної гімнастики). Різні доручення та завдання не тільки підвищують їхній інтерес до діяльності, а й готують до самостійності під час участі в концертних програмах, виховують почуття відповідальності за сценічний реквізит.

Ураховуючи, що в більшості хореографічних колективів займаються діти без попереднього відбору, одним з важливих завдань, яке педагог повинен вирішувати на кожному занятті, є корекційна робота (попередження та виправлення дефектів постави, стопи та ін.). Слід пам'ятати про оздоровчі функції хореографічного мистецтва: запобігати психічному перевтомленню та фізичному перевантаженню, працювати над правильною поставою тулуба, задовольняти рухливу активність тощо.

Більшість керівників хореографічних колективів розглядають заняття з дітьми як тренувальний процес, спрямований на формування танцювальних умінь та навичок, розвиток сили та еластичності різних груп м'язів, покращенню техніки виконання танцювальних рухів та музично-ритмічної координації. Пріоритетним завданням педагога вважають підготовку дітей до виступу на сцені, що дійсно є показником роботи колективу, результатом його художнього та творчого розвитку. Задля цього навчальний процес зводиться до механічного повторення за керівником хореографічних вправ, систематичного виконання одних і тих самих танцювальних рухів, технічного відпрацювання танцювального репертуару.

Керівникові необхідно подбати в навчанні про формування в дітей молодшого віку почуття природності танцювальних рухів, урізноманітнювати заняття, застосовувати творчі елементи та пізнавально-інформативний матеріал. Іноді діти не знають назви рухів, які виконують на кожному занятті, не можуть розповісти про зміст танців, які танцюють на сцені, не вміють визначити характер музичного супроводу, не орієнтуються в назвах елементів сценічного костюма, не володіють хореографічною термінологією. Це знижує навчально-виховний потенціал хореографічного мистецтва, який

має на меті не тільки тілесно-культурний розвиток дитини, а й духовне та творче її зростання.

Під час планування навчально-виховного процесу керівникові колективу важливо окреслити тематичний діапазон, з яким доцільно знайомити дітей у той чи інший віковий період. Перелік тем хореографічних занять слід співвідносити зі змістом знань, які отримують діти під час навчально-виховного процесу в початковій школі та дошкільних установах. Така інтеграція сприятиме більш свідомому засвоєнню дітьми інформативного матеріалу, закріпленню та поширенню знань, отриманих в інших видах діяльності, розвитку пізнавальної активності, розумових процесів та операцій. Прикладами можуть бути теми з народознавства ("Народні символи України", "Традиції та обряди українського народу" тощо), ознайомлення з навколишнім, природою, художньою літературою, зображувальною діяльністю. Важливо, щоб під час заняття педагог застосовував не тільки методи рухової, а й розумової активізації дитини, поряд з виявленням сформованості в неї тієї чи іншої танцювальної навички визначав рівень знань, поширював світогляд, залучав до засвоєння танцювальної термінології, проводив виховну роботу.

У навчально-виховному процесі молодших груп слід активно застосовувати ігрову діяльність, яка сприяє кращому сприйманню, усвідомленню та запам'ятовуванню танцювального матеріалу. Використання елементів гри в танцювальній діяльності стимулює розвиток пам'яті, образного мислення, сприяє формуванню дружніх стосунків між дітьми, позитивному ставленню до праці, подоланню дитячого егоцентризму, а також розвитку емоційності.

Основний закон дитячої природи, за словами К. Ушинського, полягає в тому, що дитина потребує діяльності безперервно і втомлюється не від тривалості, а від одноманітності. Саме ігрова діяльність істотно збагачує заняття хореографією розмаїттям форм і емоційним забарвленням, виховує інтерес до танцювальних занять. А. Шевчук підкреслювала, що для підтримки первинної зацікавленості дітей у певному виді діяльності необхідно допомогти їм навчитись "переживати радість від успішного оволодіння яким-небудь прийомом... Тоді, можливо, трохи поверхова зацікавленість переросте в стійкий інтерес, на основі якого сформується мотивація до систематичних занять улюбленою справою" [17, с. 71].

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Крім урахування вікових інтересів дітей, доцільно дотримуватись їх статевої зацікавленості у тій чи іншій темі. Так, хлопчикам можна рекомендувати творчі завдання та етюдні форми побудовані на темі героїзму, трудової та спортивної діяльності, характерної для чоловіків. А дівчаткам пропонувати відтворювати теми, які цікаві жінкам: "Мамині помічниці", "Модниці", "На подіумі", "Вишивальниці" та інші. Під час ознайомлення з тим чи іншим рухом обов'язково слід підкреслювати характерні положення рук та тулуба, які притаманні чоловічому та жіночому танцю, а також залучати до вивчення різного лексичного матеріалу: хлопчиків навчати виконанню присядок, хлопавок, а дівчаток – обертам, дрібушкам тощо.

Під час організації та проведення хореографічних занять з дітьми молодшого шкільного віку слід дотримуватися таких *методичних вимог*:

- постановка перед кожним заняттям виховних, розвивальних і оздоровчих завдань; відповідність змісту заняття його тематиці, меті й завданням;
- повторення попереднього й подача нового матеріалу з обов'язковим його закріпленням шляхом багаторазового, варіативного використання;
- зміна видів діяльності, місця розташування дітей, оптимальне дозування припустимого навантаження;
- особиста участь педагога у виконанні танцювальних рухів;
- використання різнохарактерного, образного музичного матеріалу, що відповідає завданням певної частини заняття;
- формування в дітей усвідомленої мотивації до танцювальної діяльності;
- використання різних методів і прийомів, що стимулюють рухову, розумову, пізнавальну й творчу активність дітей;
- здійснення індивідуально-диференційованого підходу (урахування фізичних можливостей, психічних особливостей, інтересів, статевого розходжень і особистісних якостей дитини);
- застосування ігрових моментів, що сприяє підвищенню інтересу до заняття;
- створення атмосфери захищеності й комфортності під час заняття, доброзичливий характер спілкування з педагогом, заохочення навіть незначних досягнень дітей;

– використання прийомів, що забезпечують емоційне наповнення заняття (прийоми емоційної регуляції, прийоми корекції несприятливих емоцій);

– стимуляція активності й самостійності дітей; поєднання репродуктивного й продуктивного видів діяльності, надання дітям свободи у виборі способів розв'язання творчих завдань;

– підбиття підсумків з аналізом діяльності дітей, повідомлення мети наступного заняття для підвищення інтересу й мотиваційної готовності.

Отже, проведення хореографічних занять з дітьми молодшого віку буде ефективним за таких умов: використання педагогічного потенціалу хореографії з урахуванням її виховних та розвивальних можливостей; реалізація особистісно-орієнтовного підходу до дітей у процесі танцювальної діяльності; застосування демократичного стилю спілкування педагога з дітьми, що ґрунтується на принципах взаємодії та співтворчості; мотивації діяльності дітей; добору системи методів і прийомів залежно від етапів формування хореографічної навички; пріоритетності ігрових форм; наступності та послідовності збільшення навантаження; використання доступного й цікавого танцювального репертуару; застосування різних типів хореографічних занять; створення ситуації успіху, умов для самопізнання, творчого розвитку і самореалізації дитини; формування естетичних смаків та ціннісних орієнтацій; збереження здоров'я дитини.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає підготовка педагога до проведення хореографічного заняття?

2. Які завдання педагог-хореограф повинен вирішувати під час проведення занять?

3. Назвіть методи і прийоми, які використовує педагог під час формування танцювальних умінь та навичок.

4. Розкрийте методичну онову проведення хореографічних занять з дітьми початкового рівня навчання.

5. Які педагогічні умови слід ураховувати під час проведення хореографічних занять?

Практичне завдання. Розробіть декілька проблемних ситуацій, які можуть виникнути під час проведення педагогом хореографічних занять. Вкажіть шляхи їх вирішення.

ТЕМА 6.

ЗРАЗКИ КОНСПЕКТІВ ХОРЕОГРАФІЧНИХ ЗАНЯТЬ

6.1. Сюжетне хореографічне заняття "На морському дні" (6 років)

Мета: розширювати уявлення дітей про деяких мешканців моря (акула, краб, морський коник, морська зірка, мідії, восьминіг), вчити наслідувати характерні їм рухи; закріплювати вміння утримувати правильні положення тулуба та рук під час виконання різновидів кроку та бігу, стрибків, па галопу, імітаційних та образних рухів; розвивати еластичність зв'язок і силу м'язів, вміння вільно орієнтуватися в просторі та виразно рухатись відповідно до характеру музики, підтримувати самостійність і творчу ініціативу, розвивати увагу та образну уяву; виховувати інтерес до інформації природничого характеру, доброзичливість та повагу одне до одного під час виконання вправ імпровізаційного характеру та парного танцю.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Заняття розпочинається в нетрадиційній формі. Педагог пропонує дітям переглянути ілюстративний матеріал, на якому зображені морські мешканці. Після бесіди педагог або акомпаніатор вмикає музику (спокійна мелодія із звуковими ефектами шуму моря, крику чайок) і запрошує дітей на новорічний карнавал до Морського царя. Діти на півпальцях входять до танцювального класу й до кінця музики вільно рухаються по ній. У цій частині можлива вказівка на імпровізацію рухів дітей стосовно характеру музики.

Педагог. Цар морський вказівку дав –
Карнавал свій розпочав!

Музика стихає, і діти стають у коло. На запрошення педагога виконують привітання (танцювальний уклін).

Педагог. Але щоб дістатися до палацу, нам треба пройти по дну моря. Діти, ви готові до пригод? Тоді вирівняйтесь, підтягніть животики, підніміть підборіддя – і рушаймо в подорож по морському царству, щоб скоріше потрапити на свято!

Звучить марш, діти рухаються разом з педагогом по колу. Спочатку йдуть звичайним кроком з вільними рухами рук, а потім,

за вказівкою педагога, кладуть руки на пояс (пальці щільно стулені: чотири спрямовані вперед, а великий – назад, лікті чітко розведені в сторони) і виконують па марше (танцювальний крок із носка).

Педагог. А ось і він, підводний світ! Який же він безмежний, прекрасний і неповторний. Тож сідаймо в човник і рушаймо пізнавати його.

Діти напівприсіди рухаються по колу, руки тримають на поясі.

Педагог. Як швидко човник наш пливе, немов летить на хвилях.

Музика змінюється, і діти виконують легкий біг на півпальцях, руки тримають на поясі.

Педагог. Дивіться, діти, ось **акула**, над водою видніється її плавник, вона дуже швидко пливе. Але ми можемо ще швидше, правда? Давайте покажемо, які ми прудкі.

Темп музики прискорюється, і діти виконують біг із закиданням гомілки назад, п'ятки торкаються сідниць, руки на поясі.

Педагог. Від акули ми втекли і навіть не заморилися. Час нам човник залишати і пірнати на морське дно.

Музика змінюється, і діти виконують стрибки на обох ногах, тримаючи руки на поясі.

Педагог. Ой, дивіться, як гарно! Ми ніби потрапили в казку! Які незвичайні та **пластичні водорості** навкруги.

Діти стають обличчям у коло. Педагог виходить на середину, приймає вихідне положення (ноги у шостій позиції, руки підняті вгору, долоні стулені разом) й імітує рухи водоростей (хвилеподібні рухи тулубом праворуч і ліворуч). Після показу пропонує дітям виконати цей рух разом з ним.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог. Ось пливе **морський коник**, який навіть трошки схожий на звичайного коня. Однак цей пливе повільно, а той скаче.

Діти разом з педагогом виконують біг з високим підніманням стегна, тримаючи руки на поясі.

Педагог. А тепер давайте дружно наздоганяти **менших рибок**. Розбігайтесь хто-куди! Тільки пам'ятайте: на мій оплеск всі мають повернутися на свої місця. Подивіться уважно і запам'ятайте, хто стоїть праворуч і ліворуч від вас. Готові? Отож починаймо.

Звучить ритмічна мелодія, і діти вільно рухаються по залі, намагаючись не зачепити одне одного (це правило пояснює їм педагог до початку руху). За сигналом (музика зупиняється, педагог тричі плескає в долоні) всі повертаються на свої місця. Педагог разом з дітьми перевіряє, чи правильно діти стали на місця. Цю гру можна повторити кілька разів.

Педагог. На дні морському є безліч **коралів**, які мають незвичайні чудернацькі форми. Ось таку (показує) або таку (показує), а можу, яку іншу.

Педагог пропонує дітям прийняти чудернацьку позу стоячи, сидячи чи лежачи. Головне, щоб пози були різними. Якщо хтось із дітей з якоїсь причини не хоче виконувати завдання (соромиться, не має достатнього рухового досвіду, довго сприймає вказівку педагога тощо), то педагог запрошує таких дітей до себе, і вони "мандрують по морському дну" й обирають найоригінальніші "корали". Цю гру-імпровізацію можна проводити, поділивши дітей на дві підгрупи: одна – це "морські мандрівники", а інші – "корали". Кожна дитина обирає собі корал. Виграє той, форма якого сподобалася більшості дітей. Гра супроводжується спокійною мелодією.

З початком швидкої музики діти знову бігають по залі, а на оплески педагога стають на свої місця і утворюють коло.

Педагог. Дивіться, діти, тут на дні зірки морські розташувались, лежать спокійно, нерухомо, мабуть чекають на здобич.

Діти разом з педагогом приймають позу морської зірки – ноги та руки широко розкриті в сторони.

А іноді вони повзуть по дну повільно, ледь помітно.

Утримуючи попередню позу, діти рухаються по колу один за одним, намагаючись чітко тримати ноги й руки розведеними в сторони.

Педагог. Тепер тихенько, на півпальцях крадькома йдемо по дну.

Діти рухаються по колу на півпальцях, коліна рівні, руки на поясі.

Педагог. Як незручно нам у лапах крокувати дном морським. Але нам вони потрібні, щоб ми могли плавати швидше.

Діти виконують крок за першою напіввиворітною позицією (п'яти разом, носки розведені в сторони).

Педагог. Я бачу вузьку печеру. Може, це царство Царя? Тут вузько, отож треба йти боком один за одним.

Діти, повернувшись обличчям у коло, виконують приставний крок за першою позицією, руки тримають на поясі. Потім темп музики пришвидшується, і діти рухаються галопом.

Педагог. Нарешті ми потрапили в царство, однак нікого тут нема. Дивіться, діти, я знайшла якийсь аркуш паперу... Це лист для нас. Ідіть швиденько всі до мене, будемо його читати.

Діти підходять до педагога і всі у вільних позах сідають на підлогу.

Педагог (читає листа від Царя морського)

Добрий день, малятка, хлопчики й дівчатка!

Я не можу вас зустріти, привітати, пригостити.

Але ви не ображайтесь – все навколо роздивляйтесь.

А для мене в подарунок нехай кожен шле малюнок.

Зобразіть, кого зустріли, а, можливо, полюбили.

Я вам буду дуже вдячний за малюнки чарівні,

їх повішу в галерею на морському дні!

Основна частина

Педагог

Треба, діти, шикуватись
І навколо роздивлятись,
Щоб нічого не забуть,
Вирушаймо знову в путь.

Діти стають одне за одним і рухаються маршем по колу. За вказівкою педагога по шість дітей виходять на лінії, тримаючи проміжний інтервал. Із закінченням музики за показом педагога приймають вихідне положення для виконання наступних вправ (ноги у другій паралельній позиції, руки на поясі, голова прямо).

Педагог

Подивіться, що праворуч (поворот голови праворуч),
Подивіться, що ліворуч (поворот голови ліворуч),
Подивіться, що вгорі (дивляться в гору),
Подивіться, що на дні (нахил голови вниз).
Знов праворуч, знов ліворуч,
Вгору дивимось і вниз.

Діти повторюють вправу вісім разів. Під час виконання педагог стежить, щоб вони робили повороти та нахили чітко, утримуючи вихідне положення (тулуб не повинен рухатися разом з головою), і не згинали ноги в колінах.

Педагог

Від таких цікавих вражень
Закрутилась голова.
Зараз нею ми покрутим.
Раз-і, два-і, раз-і, два.

Діти роблять колові оберти головою – спочатку ліворуч, а потім праворуч.

Педагог

Ми дивуємось так часто:
Плечі вгору, плечі вниз,
Тільки праве, тільки ліве
Знов двома: і вгору й вниз.

Утримуючи вихідне положення, діти повторюють вісім разів цю вправу. Під час виконання, як і в попередніх вправах, педагог слідкує за правильним положенням тулуба і за тим, щоб діти, піднімаючи плечі вгору, не згинали лікті.

Педагог

Як втомились ми стояти!
Треба ніжки розім'яти,
П'ятки дружно відриваємо,
Ніжки ми розігриваємо.

Діти стають у шосту позицію (п'яти і носки разом) і поперемінно піднімають вісім разів то ліву, то праву п'ятку. Потім чотири рази стають на носочки, відриваючи обидві п'ятки від підлоги (на "раз" – стати на носки, на "два" – прийняти вихідне положення). Вправу повторюють кілька разів. Під час виконання руки можна або тримати на поясі, або згинати в ліктях у такт руху.

Педагог

А тепер носочками ми будемо малювати,
Витягуючи ніжки, пісок перегортати.

Діти стають у першу напіввिवорітну позицію, коліна рівні, руки на поясі. На "раз, два" – виводять праву ногу вперед, носок сильно витягують, коліно опорної ноги не згинають. На "три, чотири" – повертаються у вихідне положення. Потім ту саму ногу, на той же рахунок відводять у сторону. Повторюють цей рух з лівої ноги.

Після восьми разів виконання цієї вправи можна виконати наступну. Утримуючи попереднє вихідне положення, на "раз, два" – виставити праву ногу вперед, як у попередній вправі, на "три, чотири" – відвести її в сторону, утримуючи рівною опірну ногу і не повертаючи стегна за ногою, що рухається. На "пять, шість" – виставити ногу вперед і на "сім, вісім" – повернутися у вихідне положення. Повторити те саме з лівої ноги. Під час виконання вправи треба стежити, щоб діти утримували правильне положення тулуба, не згинали ноги в колінах і тягнули носки.

Педагог

Швидко так хвилини йдуть:
Тік-так, тік-так.
Непомітно промайнуть:
Тік-так, тік-так.

Діти разом з педагогом приймають наступне вихідне положення: ноги у другій паралельній позиції, в колінах прямі, руки на поясі. На "раз" – виконують нахил праворуч, лікті тримають чітко розведеними в сторони, коліна не згинають. На "два" – повертаються

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

у вихідне положення. На "три, чотири" – повторюють рух ліворуч. Вправа виконують шістнадцять разів з можливим пришвидшенням нахилів. Тобто діти, не повертаючись у вихідне положення, нахилиються поперемінно ліворуч і праворуч, стегна при цьому не рухаються.

Педагог

Щоб нам краще роздивитись,
Що тут Цар сховати міг,
Треба низько нахилитись
І по центру, і до ніг.

Утримуючи попереднє положення, діти виконують нахили тулуба: на "раз" – нахил до правої ноги, на "два" – прямо по центру, на "три" – нахил до лівої ноги, на "чотири" – повернутись у вихідне положення. Під час виконання вправи ноги не можна згинати в колінах, руками намагатися торкнутися підлоги. Після повторення цих рухів вісім разів, можна обхопити руками гомілки обох ніг і, нахилиючи тулуб, просунути голову між колін (коліна при цьому не згинають), немов роздивляючись, що там позаду.

Педагог

Подивіться, **восьминіжки!**
Просто диво, як пливуть.
Кожен хай розставить ніжки,
Щоб до них подібним бути.

Діти виконують випад на праву ногу, ліва спрямована чітко в сторону, руки розташовані по центру між ногами на підлозі. На "раз, два" – перехід через низ на ліву ногу, на "три, чотири" – повернутися у вихідне положення. Вправа виконується вісім разів.

Педагог

Ми ляжем на животики,
Мов **зірочки морські**.
Розправимо промінчики,
Гарнесенькі такі.

Діти разом з педагогом лягають на живіт, руки й ноги якомога ширше розводять в сторони, немов морські зірочки. На рахунок "раз-вісім" – утримують вихідне положення, а на наступну вісімку руки кладуть під підборіддя, а ноги згинають у колінах (при цьому коліна залишаються на місці) і стуляють стопи (стопи та стегна слід утримувати на підлозі). Ця вправа нагадує вправу "Жабка". Можна те саме виконати в положенні лежачи на спині.

Педагог

Скільки мідій! Озирніться,
Їх уважно роздивіться.
Щоби нам їх назбирати,
Треба **кошик** відшукати.

Діти лягають на живіт, ноги трохи розводять у сторони та згинають у колінах, руками беруться за стопи. На "раз-чотири" – намагаються випрямити ноги, піднімаючи верхню частину тулуба (як у вправі "Човник"). На "п'ять-вісім" – повертаються у вихідне положення.

Педагог. Усім риbam, що тут живуть, треба швидко плавати, щоб тікати від ворогів, а також, щоб бавитися, грати у веселі ігри. І для цього ще маленькими всі вони вчаться працювати хвостами, пересуваючись у воді.

Діти лягають на спину, спираються на лікті, ноги разом, коліна й носки витягнуті. На "раз, два" – зберігаючи вихідне положення ніг, піднімають їх під кутом 45-60 градусів, на "три, чотири" – повертаються у вихідне положення, "на п'ять, шість" – ноги згинають у колінах і підводять їх до грудей, на "сім, вісім" – повертаються у вихідне положення. Вправу повторюють шість-вісім разів.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДІТЬЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог. Риби мають гнучке тіло, завдяки чому вони жваві та спритні. Треба нам потренуватись, щоб плавати, як вони.

Діти лягають на спину, руки піднімають угору, долоні складають у "замок", тулуб напружений. На "раз, два" – зберігаючи нерухомою нижню частину тіла, нахиляються праворуч, не роз'єднуючи долоні й не згинаючи руки в ліктях (розтягуючи бічні м'язи тіла). На "три, чотири" – повертаються у вихідне положення. На "п'ять-вісім" – повторюють вправу, але нахиляючись ліворуч. Виконавши нахили вісім разів, можна підключити роботу ніг (ноги в напруженому стані рухаються в напрямку до рук: якщо нахил праворуч, то й ноги рухаються праворуч, при цьому стегна слід утримувати на підлозі). Та сама комбінація повторюється в положенні лежачи на животі.

Педагог. Ще не бачили ми **крабів**, які повзають по дну. Давайте покажемо клешні та будемо імітувати їхні рухи.

Діти вільно рухають руками та ногами, імітуючи рухи краба (спочатку лежачи на животі, а потім на спині). Цю вправу діти виконують повільно, відновлюючи при цьому дихання.

Педагог. Ми вже роздивились морське царство, Цар буде цьому радий. Але погляньте, ось і дісталися ми до головного палацу, де незабаром почнеться карнавал. Давайте для всіх мешканців морських покажемо поважний придворний танець – **менуєт**.

Діти, сподіваюсь, ви пам'ятаєте, що менуєт – це придворний французький танок, який був головним на балах, церемоніях, урочистих святкуваннях. І під час його виконання партнери дуже поважно ставляться одне до одного, не розмовляють, а спілкувалися лише мовою танцю. Давайте скористаємося нагодою і на дні морського царства виконаємо цей танок. Тільки будьте уважними та старанно виконуйте рухи, бо на вас дивляться всі мешканці моря.

Діти стають у вихідне положення і виконують вивчену раніше композицію **менуєту**.

Вихідне положення – діти стоять один за одним у парній колоні на середині зали (хлопчики ліворуч від дівчаток). Ноги в третій позиції: у дівчаток права нога попереду, у хлопців – ліва. Дівчата обома руками підтримують спідничку. Руки хлопчиків трохи відведені від тулуба, долоні повернуті донизу.

Вступ – 8 тактів (музика – вступ).

1-2-й такти. Пари виконують уклін, причому на рахунок "три" 2-го такту хлопчик і дівчинка кожної пари повертаються одне до одного.

3-4-й такти. Виконавці вклоняються одне одному.

5-й такт. Дівчатка роблять правою ногою невеликий крок праворуч від хлопців; ліва нога, торкаючись "подушечкою" стопи підлоги, залишається позаду правої. Тулуб повертають плечем уперед. Хлопчики виконують те саме, що й дівчатка, але крок виконують лівою ногою ліворуч від дівчаток.

6-й такт. Виконують три маленьких кроки на півпальцях, повертаючись навколо себе: дівчатка – праворуч, хлопчики – ліворуч. Після цього стають півобертом один до одного.

7-й такт. Хлопчики подають дівчаткам праву руку.

8-й такт. Дівчатка кладуть кисть лівої руки на руку хлопчиків. З'єднані руки виконавців трохи вище рівня талії дівчинки, лікті зігнуті й опущені, кисті ледь підняті.

Перша фігура – 8 тактів.

1-8-й такти. Виконують чотири рази па менуету вперед. Дівчатка починають з правої ноги, хлопчики – з лівої.

Па менуету

На затакт – "і" – трохи присісти на обох ногах.

1-й такт. На "раз" – зробити невеликий крок правою ногою вперед, а ліва нога, витягнута в коліні й підйомі, залишається позаду, торкаючись носком підлоги. На "два" – пауза. На "три" – підтягнути ліву ногу до правої у третю позицію, піднімаючись при цьому на півпальцях обох ніг.

2-й такт. На кожен чверть такту, починаючи з лівої ноги, зробити три маленьких кроки на низьких півпальцях. Причому на рахунок "три" ліву ногу поставити попереду в третю позицію.

3-4-й такти. Повторити рухи 1-го і 2-го тактів з лівої ноги.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Під час виконання па менуету рухи треба робити плавно, розмірено. На рахунок "два" під час паузи зберігати позу, тулуб і голову тримати прямо.

Друга фігура – 8 тактів.

1-4-й такти. Виконуючи два рази па менуету, діти обертаються навколо себе: дівчатка – праворуч, хлопчики – ліворуч. Потім зупиняються одне навпроти одного.

5-6-й такти. Хлопчики роблять уклін дівчаткам.

7-8-й такти. Дівчатка відповідають хлопчикам реверансом.

Третя фігура – 8 тактів.

1-4-й такти. Дівчинка і хлопчик кожної пари повертаються одне до одного трохи праворуч так, щоб ліве плече було направлене вперед, голова повертається до лівого плеча. Виконуючи два рази па менуету вперед, проходять одне повз одного по діагоналі праворуч.

5-6-й такти. Виконуючи шість маленьких кроків на півпальцях, діти повертаються навколо себе: дівчатка – праворуч, хлопчики – ліворуч, і зупиняються одне навпроти одного.

7-8-й такти. Вклоняються одне одному.

Четверта фігура – 8 тактів.

Діти кожної лінії вирівнюються таким чином, щоб дівчатка стояли спиною до глядачів, а хлопчики – обличчям. Голову трохи повернути до лівого плеча.

1-4-й такти. Роблячи два рази па менуету вперед, розходяться в різні сторони.

5-8-й такти. Виконуючи па менуету вперед, діти рухаються назустріч. Потім роблять три маленьких кроки на півпальцях, повертаючись праворуч, і зупиняються одне навпроти одного.

П'ята фігура – 8 тактів.

1-2-й такти. Кожна пара виконує pas grave з правої ноги, одночасно протягуючи одне одному ліві руки.

3-4-й такти. Не роз'єднуючи ліві руки, діти з правої ноги роблять шість маленьких кроків на півпальцях, міняючись при цьому місцями. Хлопчик стає на своє місце – зліва від дівчинки.

5-6-й такти. Виконують уклін.

7-8-й такти. Хлопчик і дівчинка кожної пари повертаються обличчям одне до одного. Хлопці роблять уклін дівчаткам, які у свою чергу відповідають реверансом.

Заключна частина

Педагог

Добре ви потанцювали.
Просто диво, молодці!
Ну, швиденько пригадали,
Що ви бачили на дні?
Вас тепер чекає гра,
Щоб потішити Царя.
Раз, два, три, чотири, п'ять –
Пози будемо приймать.

З початком музики діти рухаються вільно по танцювальній залі. Із закінченням музики педагог називає когось із мешканців морського дна, а діти завмирають у відповідній позі. Потім малята самостійно приймають пози, а педагог намагається вгадати, кого вони хотіли показати. Таким чином відбувається повторення матеріалу, з яким діти знайомились під час заняття.

Після закінчення гри педагог пропонує дітям потанцювати на підводному новорічному карнавалі. Вмикається фонограма й під веселу музику діти виконують разом із педагогом вільний танок.

Педагог

Повертатися додому
Нам, малята, вже пора.
Дружно всі підем по колу.
Вирушаєм в путь. Ура!

Діти стають у коло, роблять уклін педагогу й під музику маршу виходять із танцювальної зали.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

**6.2. Домінантне музично-ритмічне заняття для дошкільних
закладів "Хореографія - країна музики й танцю"
(6 років)**

Мета: продовжувати *виховувати* стійкий інтерес дітей до музики і танцю, *розвивати* емоційне сприйняття музичних творів, культуру слухання, уміння аналізувати музичний матеріал; *ознайомити* з поняттям "хореографія", рухами та композицією сучасного бального танцю "Вару-вару"; *виховувати* почуття колективізму, відповідальності один за одного, закріпити важливість і значимість поняття "дружба".

**ХІД ЗАНЯТТЯ
Вступна частина**

Під звуки чарівної мелодії діти один за одним входять до танцювальної зали. Виконують уклін-привітання педагогу і музичному керівнику.

Педагог. Діти, сьогодні ми з вами помандруємо до чудової країни "Мистецтволяндії". В ній живуть багато веселих осіб. Деяких з них ви вже добре знаєте – це Дінь-Дон і Домісолька. Вони вміють співати і грати на музичних інструментах. А ще там живуть загадкові істоти, які вміють красиво танцювати – це хлопчик "Хорео" і дівчинка "Графія". З ними ми сьогодні з вами і познайомимось.

Звучить загрозлива мелодія на фоні якої таємничий голос повідомляє: "Я, королева із країни Суму! Я викрала "Хорео" і "Графію" і ув'язнила їх, щоб вони не могли радувати людей своїм мистецтвом".

Педагог. Що ж робити? Як урятувати веселих танцівників?

Таємничий голос. Ви зможете їх звільнити тільки в тому випадку, якщо впораєтеся з моїми музичними завданнями.

Основна частина

З'являються дві дитини, які мають танцювальний досвід. "Дінь-Дон" і "Домісолька".

Дінь-дон. Ми прийшли до вас на допомогу.

Домісолька. Дружно, разом ми впораємося з будь-яким, навіть самим складним завданням.

Педагог (звертаючись до таємничої незнайомки). Ми готові до виконання твоїх завдань.

Таємничий голос. У моїй музичній скриньці є дві мої улюблені мелодії. Прослухайте кожну з них і скажіть, чим вони відрізняються?

Аналіз музичних творів. Звучать мелодії: "Смутна пісенька" муз. О. Гречанінова й "Колискова" В. Моцарта. Діти дають характеристику мелодій порівнюючи їх між собою.

Педагог. Діти, вам не здається, що в нас стало якось нудно й сумтно? Це королева Суму навмисно пропонує нам такі завдання, щоб ми забули про наших друзів.

Домісолька. Я знаю як позбутися від сумтку й урятувати полонених танцівників.

Діти. Як?

Домісолька. Що міцніше за все на світі?

Діти. Дружба!

Домісолька. Хто допоможе у важку хвилину? Хто тебе ніколи не підведе?

Діти. Друг!

Педагог. Правильно діти! Молодець, Домісолька! Ми можемо перемогти сумток, якщо станцюємо танок дружби. Для цього під музику ми повинні з'єднати наші руки і виконати спільні танцювальні елементи. Будьте уважними і старанними, ніхто не повинен помилитись, рухатись потрібно злагоджено, всім разом і красиво.

Танцювальний етюд "Дружба" (музичний супровід – "Пісню про дружбу", муз. Ю.Рожавської, сл. Г. Гриненко). Діти стають у коло і з початком музики по черзі подають один одному руку (на кожен такт). Після цього за показом педагога виконують прості танцювальні рухи: па марше по колу, па галопу у правий та лівий бік, кроки на півпальцях звужуючи коло, підскоки – розширюючи коло та інші, руки при цьому не розривають.

Королева Суму. Ви дуже дружні діти. Ви б змогли перебороти сумток і перемогти мене, але вам ніколи не зруйнувати моїх міцних, високих воріт.

Педагог. Що ж робити?

Дінь-Дон. Я чув, що королева Суму терпіти не може веселої музики та танців. А ще, щоб зруйнувати ворота Королеви, потрібно виконати музично-ритмічні завдання. Ви можете впоратися з цим завданням? Відповіді дітей.

Педагог. Зараз я буду вам простукувати в бубен музично-ритмічні завдання, а ви повинні їх повторити за допомогою ніг, виконуючи притупи, а потім за допомогою рук, передаючи ритмічний малюнок оплесками.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Музично-ритмічне завдання "Почуй та відтвори". Після виконання завдання лунає гуркіт і тріск. У кімнату вбігають хлопчик і дівчинка в танцювальному одязі й взутті.

Хлопчик. Дякуємо вам діти за наше звільнення! Ви врятували нас і тепер ви не залишитесь без танців і веселощів! Мене кличуть "Хорео", а це – моя сестричка "Графія". Ми із царства Хореографії. А править нашим царством витончена й гарна цариця – Терпсихора.

Дівчинка. Хореографія – це мистецтво танцю. Щоб навчитися танцювати потрібно знати абетку танцю, уміти фантазувати, красиво рухатися, слухати й передавати в рухах характер музики й багато чого іншого.

Хлопчик. За наш порятунок, ми вивчимо з вами веселий танок "Вару-вару". Хочете? Тоді хлопці, подивіться навколо і оберіть собі дівчинку з якою б ви хотіли сьогодні танцювати. Я обираю свою сестру. Подивіться як я її запрошу на танець. Показує дітям зразок запрошення до танцю і пропонує хлопцям повторити за ним.

Діти стають парами по колу "Домісолька" і "Дінь-Дон" стають у загальне коло. У центрі танцювальна пара. Вони показують під музику всю композицію танцю. Потім проводиться поетапний розбір рухів, який супроводжується вказівками педагога й показом змісту рухів дітьми.

Танець "Вару-вару" (муз. розмір 4/4)

Вихідне положення – ноги в 6-й позиції, руки на поясі.

1-й такт: На 1-2 – крок правою ногою убік, ліву приставити, на 3-4 – крок правою ногою убік, ліву на каблук.

2-й такт. Повторити теж з саме, починаючи з лівої ноги.

3-й такт: На 1-2 – трохи присісти і винести ліву ногу вперед на носок, на 3-4 – трохи присісти і винести праву ногу вперед на носок.

4-й такт: На 5-7 – легкий підскік з почерговим викиданням ніг уперед на носок, на 8 – пауза.

5-й такт: На 1-2 – трохи присісти за 6-ю позицією і винести вперед на носок праву ногу, на 3-4 – те ж з виносом лівої ноги на носок.

6-й такт: На 5-7– легкий підскік з почерговим викиданням ніг уперед на носок, на 8 – пауза.

7-й такт: На 1-2 – трохи присісти за 6-ю позицією, винести праву ногу вперед на каблук і виконати оплеск в долоні перед груддю, на 3-4 – теж повторити вліво з лівої ноги.

8-й такт: Повторити рухи попереднього такту.

Словесне "виконання":

1-й такт: Крок-приставити-крок-каблук

2-й такт: Крок-приставити-крок-каблук

3-й такт: Сісти-носок-сісти-носок

4-й такт: Ліва-права-ліва

5-й такт: Сісти-носок-сісти-носок

6-й такт: Права-ліва-права

7-й такт: Сісти-оплеск-сісти-оплеск

8-й такт: Сісти-оплеск-сісти-оплеск.

Заклучна частина

З'являється хтось з робітників дошкільного закладу (вихователь, помічник вихователя, методист): Як у вас весело! А мені сказали, що з вами трапилося лихо і я поспішаю вас рятувати!

Діти розповідають про свої пригоди й знайомлять робітника дошкільного закладу з новими друзями – танцювальною парою.

Педагог. Наші діти сьогодні були справжніми героями. Вони були дружними і не залишили у біді "Хорео" і "Графію. І вам спасибі наші нові друзі за те, що познайомили наших дітей з новим веселим танцем. Я думаю, що діти навчать його танцювати не тільки мене, але й своїх друзів, батьків, знайомих. Ми будемо з нетерпінням чекати вас на наступному занятті.

Дінь-дон. Настав час нам вертатися в країну "Мистецтволяндію", у якій живуть танець, пісня й музика.

Домісолька. Але ми до вас обов'язково прийдемо знову. До побачення! До нових зустрічей!

Хорео. А ми хочемо сказати вам до побачення по особливому, так як роблять у нас в країні танцю. Ось так (виконує разом з дівчинкою танцювальний уклін). А чому в нас такий засіб спілкування з людьми? Ви подумайте й скажете під час нашої наступної зустрічі.

Веселі герої під веселу музику виходять із зали.

Педагог. Час і нам вирушати до групи. Сподобалося вам сьогодні заняття? А чим саме? Чи запам'ятали ви, що означає слово "хореографія"? Яке ім'я носить цариця країни танцю? Як ви вважаєте, як вона виглядає? Давайте на наступне заняття ви принесете малюнки з її зображенням і ми спитаємо у наших нових друзів чи схожі вони на царицю танцю Терпсихору?

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Пропоную вам попрощатися сьогодні так, як це зробили "Хорео" і "Графія". Згодні? Дивіться, я вам покажу як слід виконувати уклін.

Педагог показує виконання уклону під музику. Діти декілька разів повторюють за ним, після чого виходять із зали.

**6.3. Тематичне заняття "Ми діти твої, Україно!" (перша частина)
(6-7 років)**

Мета: розширювати знання дітей про український народний танок та його особливості; *вчити* виконувати українське привітання-уклін (для дівчаток і для хлопчиків), *формувати* первинні навички виконання "зальотного бігу" та "вихилясника", *ознайомити* з різними положеннями рук в українському танці; розширювати уявлення про образний характер танцювальних рухів; *поглиблювати* знання про хороводи, *вчити* виконувати хоровод "Кривульки" та характерні для нього танцювальні малюнки ("ланцюжок", "равлик"); *розвивати* музично-ритмічну координацію, вміння виразно рухатися відповідно до характеру музики, сприймати музичний твір та розповідати про його образне бачення; *виховувати* патріотизм, любов та інтерес до танцювальної культури України.

**ХІД ЗАНЯТТЯ
Вступна частина**

Діти входять до зали, вітаються (виконують танцювальний уклін).

Педагог. Діти, ми живемо з вами у великій, могутній державі з героїчною історією. Наша Україна має чарівну природу, співучу мову, неповторну музику, пісні та танці. Наші пращури пестили й цінували свою культуру. Сьогодні ми з вами будемо знайомитись із **танцювальною культурою** нашого народу.

Все чим живе душа, чим серце володіє:

Ясну блакить небес, і зелень ранніх трав,
Калинові гаї та пісні солов'їні –
Український танок усе в собі зібрав.
Зібрав і сплів, мов у яскравому вінку,
Дівочу лагідність, чаруючу красу
І силу козаків, що ім'я Батьківщини,
Наче святу корогву, в правий бій несуть!

Педагог. Перш за все ми з вами вивчимо українське привітання-уклін, яким радо зустрічають у нас на Батьківщині гостей. У вірші ви, мабуть, почули, що в українському танку підкреслюються такі риси нашого народу, як жіноча врода, ніжність і гостинність, а також чоловіча сила, могутність та непоборність. Усе це ми з вами зараз передамо у привітанні.

Педагог показує спочатку особливості жіночого уклону, а потім чоловічого. Після цього діти повторюють рухи за педагогом. Спочатку уклін виконують дівчата, а потім – хлопчики.

Уклін дівчинки

Вихідне положення – третя позиція ніг, права нога попереду, руки уздовж тулуба.

На затакт "і" – трохи підняти руки в сторони, кисті вільні.

1-й такт:

На "раз-і" – через низ підняти обидві руки до грудей (до намиста).

На "два-і" – нахилитися трохи вперед, тримаючи руки в попередньому положенні.

2-й такт:

На "раз-і" – підняти тулуб.

На "два-і" – опустити руки, тобто прийняти вихідне положення.

Уклін для хлопчика

Вихідне положення – третя позиція ніг, права нога попереду, руки уздовж тулуба.

На затакт "і" – ледь піднятися на півпальці.

1-й такт:

На "раз-і" – крок правою ногою вправо, праву руку відвести у сторону, голову підняти.

На "два-і" – праву руку підвести до лівого плеча, голову ледь опустити.

2-й такт:

На "раз-і" – підняти голову.

На "два-і" – опустити руку вниз.

Педагог. Ось і добре. Як чудово у вас виходить. Тепер ми з вами радо можемо зустріти гостей, як справжні діти України.

А зараз вирушаємо в путь по нові знання та враження. Готові? Тоді пригадайте, як треба тримати тулуб під час руху, де повинні

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

бути ваші руки. Молодці, станьте рівнесько, покладіть руки на пояс і рухайтесь танцювальним кроком по колу.

Розігрів по колу може включати в себе різні види кроку (на півпальцях, з високим підніманням стегна, дрібний, бокові кроки за постою та першою не виворітною позиціями), бігу (дрібний, з високим підніманням стегна, із закиданням гомілки назад), танцювальних рухів (па попки, па галопу, підскоки).

Основна частина

Після розігріву по колу педагог показує дітям два основних українських рухи на переміщення у просторі ("зальотний біг" і "бігунець").

Педагог. Діти, що спільного в цих двох рухах? Так, вони стрімкі і, виконуючи їх, ви наче перестрибуєте через невеличкі ямки.

А чим відрізняються ці рухи один від одного? Вірно, виконуючи зальотний біг, ви весь час стрибаєте і начебто пролітаєте над землею. Звідси, мабуть, і назва –"зальотний біг". А в "бігунці" ви ще робите притуп.

Давайте з вами спробуємо виконати "зальотний біг" (цей рух вивчається з дітьми першим, тому що він служить основою для "бігунця").

Зальотний біг

Вихідне положення. – шоста позиція ніг, руки на поясі.

На затакт "і" – трохи підняти праву ногу.

На "раз-і" – невеликий крок-біг вперед на півпальцях з правої ноги, ліву відірвати від підлоги, зігнувши в коліні.

На "два-і" – невеликий крок-біг вперед на півпальцях з лівої ноги.

Педагог. В українському танку рухи бувають повільними, а бувають дуже стрімкими. Їх виконання залежить від характеру

музики. Зараз ми з вами пограємо в танцювальну гру "В ритмі музики". Ви маєте уважно слухати музичний супровід і добирати відповідні рухи. Коли буде звучати спокійна мелодія, ви будете вільно, простим танцювальним кроком з носка рухатися залого, а коли грає швидка мелодія – рухатиметеся "зальотним бігом".

Танцювальна гра "В ритмі музики". Після гри педагог запрошує дітей встати на лінії.

Педагог. Діти, в танці дуже велике значення мають положення рук. Деякі народи за допомогою рук можуть розповідати цілі історії. Наприклад, індіанці, в яких кожен рух має якийсь значення.

Бажано, щоб педагог навів приклади кількох положень рук і пояснив, що вони означають (сплетені мізинці – символ дружби; схрещені вказівні пальці – символ ворожнечі; руки, стиснуті в замок, крім великих пальців лівої та правої рук, – посудина з водою).

В українському танцювальному мистецтві руки підкреслюють особливості характеру нашого народу. Подивіться, що може виражати ось таке положення рук (руки зігнуті в ліктях, долоні прикладені до грудей, немов підтримуючи намисто)? А таке (одну руку на талії, а друга відведена в сторону долонею догори, або ж обидві руки розведені в сторони)?

Педагог. А тепер давайте під спокійну ліричну мелодію виконаємо **танок рук**, який характерний для нашої нації. Я буду показувати, а ви уважно дивіться й повторюйте за мною.

Вправи для рук (16 тактів, музичний розмір – 4/4)

Вихідне положення – перша невиворітна позиція ніг, руки на поясі.

1-й такт. Права рука відводиться в сторону долонею догори, голова повертається за рукою.

2-й такт. Рука і голова повертаються у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити ті самі рухи лівою рукою.

5-й такт. Розвести обидві руки в сторони, голову тримати прямо, підборіддя трохи підняти.

6-й такт. Ліву руку зігнути в лікті, покласти до грудей, не притискаючи лікот до тулуба.

7-й такт. Підвести праву руку до грудей і покласти зверху на ліву.

8-й такт. Руки через сторони опустити вниз.

9-й такт. Праву руку через сторону підняти до рівня третьої позиції (рук підняті вгору), долоні розгорнуті вниз, голова повертається за рукою.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

10-й такт. Так само підняти вгору ліву руку.

11-й такт. Руки зігнути в ліктях і покласти долоні за голову.

12-й такт. Утримати попереднє положення.

13-й такт. Поставити руки в третю позицію, долонями назустріч.

14-й такт. Опустити руки до рівня другої позиції.

15-й такт. Покласти праву руку на пояс.

16-й такт. Покласти ліву руку на пояс.

Педагог. Наші руки так мелодійно та виразно, ніби розповідали про широкі лани, високі гори, про щедрий, привітний та гордий характер українського народу.

А ще українці дуже працьовитий народ. І це також виражається в рухах. Давайте виконаємо відомий вам рух "колупалочку". Який вид праці він нагадує? Правильно, діти, ми ніби копаємо, колупаємо землю то носком, та п'яткою.

В українському танці є ще один рух, схожий на процес копання. Називається він "вихилясник". Перша частина руху така сама, як і в "колупалочки" (носок-каблук), а друга відрізняється. Дивіться, ми ніби беремо землю (робоча нога наближається спереду до рівня гомілки опорної ноги), а потім відкидаємо її від себе (нога у повітря виводиться в сторону).

Вихилясник (музичний розмір – 2/4.)

Вихідне положення – перша позиція ніг, руки на талії.

На "раз" – злегка підскочити на лівій нозі; водночас праву ногу відвести вбік і поставити на носок.

На "і" – пауза.

На "два" - знову підскочити на лівій нозі, а праву ногу, вирівнявши в коліні, поставити на каблук.

На "і" - пауза.

На "три"- знову підскочити на лівій нозі, зігнувши праву ногу в коліні й підвести до гомілки лівої ноги, коліно розгорнувши в сторону.

На "і" - пауза.

На "чотири"- підскочити на лівій нозі й відвести праву ногу в сторону, вирівнявши її в коліні.

На "і" - пауза.

У тій самій послідовності рухи виконуються з лівої ноги.

Педагог. Отже, діти, кожен танцювальний рух обов'язково про щось розповідає. Як називається рух, який ми щойно вивчили? А з яким трудовим процесом він асоціюється?

Музика також розповідає багато цікавого. У ній можна почути про красу нашої країни, її могутність, про непоборність народу, його побут, про взаємовідносини між людьми та багато іншого.

Прийміть зручні пози - можете сісти або лягти на підлогу, заплющити очі і уявіть, що ми мандруємо разом із музикою у фантастичну подорож. Слухайте мелодію уважно, не відволікайтеся. А по її закінченню розкажете, що ви бачили, які образи виникали у вашій уяві.

Образне сприймання українських музичних творів "Хвилинка фантазії". Діти слухають українську мелодію, а потім розповідають педагогу про свої враження. Можна використовувати дві контрасті мелодії. Наприклад, ліричну та героїчну або жартівливу пісні. Крім словесної образної характеристики музичного матеріалу, можна запропонувати деяким дітям зімпровізувати свої уявлення.

Педагог. Діти, а ще в українським танці трапляється багато різних **малюнків**. Як називається танок, у якому використовується багато перешикувань? Вірно, хоровод. А які хороводи ми виконували? А які фігури ми з вами будували?

У давнину хоровод був улюбленим танцем українського народу. В ньому брали участь усі: дорослі й малята, бабусі й дідуся. Цей танок об'єднував людей і вважався танцем дружби, тому що найчастіше під час його виконання учасники трималися за руки або за хустинки чи віночки, з якими водили хоровод.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Людину, яка вмiла заводити хоровод, дуже поважали, її називали **хороводницею** або **хороводником**. З цiєю справою не кожен мiг впоратися. А секрети такої майстерностi передавалися вiд поколiння до поколiння.

В Україні є дуже багато рiзновидiв хороводу. Усi вони цiкавi та мають рiзнi назви. Сьогодні ми з вами познайомимося з простим хороводом пiд назвою "Кривульки". Він так називається тому, що в ньому немає чiтких малюнкiв i велика роль вiдводиться хороводнику, який виводить рiзнобарвнi кривi лiнii. Давайте станемо одне за одним, вiзьмемось за ручки i спробуємо завести цей хоровод.

Хоровод "Кривульки". Педагог стає попереду, тобто виконує роль хороводника. З початком звучання мелодii він розпочинає рухатися по залi, застосовуючи такі малюнки, як "ланцюжок" та "равлик". Пiд час руху педагог може називати малюнки, якi виконує: *"Зараз ми з вами рухаємось "ланцюжком". А тепер заводимо "равлика"*.

Якщо дозволяє час та дiти не втомилися можна запропонувати дiтям спробувати себе в ролi хороводника.

Заклучна частина

Педагог

- Дiти, чи сподобалося вам заняття?
- Що нового ми з вами сьогодні дiзналися?
- Що ви можете сказати про український танок?
- Якi новi рухи ми з вами виконували?
- В якому танцi використовується багато перебудов?
- Дiти, а як називають людину, яка є вiдуючою в хороводi?
- Який хоровод ми з вами сьогодні виконували?

Отже, український танок дуже рiзнобарвний. Він пiдкреслює характернi риси, притаманнi українському народу. I вивчаючи культуру нашої Вiтчизни, ви будете зростати гiдними синами своєї краiни.

Батьківщина, земле рідна,
Земле сонячна і хлібна,
Ти на вік у нас одна.
Ти як мати найрідніша,
Ти з дитинства наймиліша,
Найгарніша й красивіша –
Наша отча сторона.

На подальших заняттях ми з вами дiзнаємося дуже багато нового й цiкавого: чим вiдрiзняється танок дiвчат вiд чоловiчого

танцю; які танці виконували козаки; якими танцями на Україні зустрічали весну та багато іншого.

А ще спитайте своїх батьків, чи знають вони, як українці вітають гостей і чи вміють виконувати уклін-привітання. Якщо ні, то покажіть і розкажіть їм про особливості українського привітання. А в кого буде натхнення, то обов'язково складіть маленький віршик про український танок.

Діти виконують український уклін і маршем виходять із зали.

6.4. Тематичне заняття "Ми діти твоєї, Україно!" (друга частина) (6-7 років)

Мета: *поглиблювати* знання дітей про український народний танок, його характерні особливості; *закріплювати* навички виконання українського привітання-уклону, "зальотного бігу" та "вихилясника", повторити основні положення рук; *формувати* первинні навички виконання "колупалочки в повороті"; *вчити* дітей виконувати український фольклорний хоровод "Кривий танок"; *розвивати* музично-ритмічну координацію, творчу ініціативу, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій, *виховувати* почуття приналежності до свого народу, його духовної культури, яку слід оберігати та збагачувати.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до зали під козацький марш, виконують українське привітання (спочатку його виконують хлопчики, а потім – дівчатка).

Педагог. Діти, сьогодні ми продовжимо з вами знайомитися з особливостями **українського народного танцю**.

– Скажіть, а які слова ми можемо з вами підібрати, щоб влучно сказати про танцювальне мистецтво нашого народу?

– А, може, хтось із вас склав віршик про український танок? Тоді просимо в коло.

– Давайте пригадаємо, які рухи ми з вами вивчали на попередньому занятті?

– А чим відрізняється жіночий уклін від чоловічого?

– З яким хороводом ми ознайомилися?

– Які малюнки в ньому були провідними?

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Молодці, ви добре засвоїли матеріал минулого заняття. Деякі навіть навчили батьків і знайомих виконувати українське привітання. Сьогодні в нас теж буде цікаве заняття. Щоб не гаяти час, ми вирушаємо в дорогу. Станьте рівнесьню, покладіть руки на пояс і рухайтесь танцювальним кроком по колу.

Розігрів по колу включає в себе різні види кроку (на півпальцях, з високим підніманням стегна, дрібний, бокові кроки за шостою та першою напіввиворітною позиціями), бігу (дрібний, з високим підніманням стегна, із закиданням гомілки назад), танцювальних рухів (па польки, па галопу, підскоки). Бажано підібрати українські мелодії, які б підкреслювали характер рухів.

Педагог. Діти, а як ми можемо з вами пересуватися в українському танці? Нагадаю, цей рух ми вивчали на попередньому занятті. Звичайно, це "**зальотний біг**". Давайте я вам ще раз поясню як його виконувати.

Педагог показує рух, супроводжуючи його словесними поясненнями. Після цього діти виконують його разом з педагогом, а потім самостійно. Можна використати прийом змагання. Для цього слід розділити дітей на дві групи: перша – це хлопці, які входять у центр і створюють маленьке коло, а друга – дівчатка, які розширюють звичайне коло. Таким чином, утворюється два концентричні кола. Першими рухаються хлопці, а дівчатка тим часом плескають у такт музики та дивляться на правильність виконання руху хлопчиками. Після виконання обирають кращого (за оплесками, за більшістю піднятих рук). Педагог запитує в дітей, чому їм сподобалось, як виконувала цей рух та чи інша дитина. Потім по

колу рухаються дівчатка, а хлопчики обирають кращу танцівницю. Діти, які були визначені кращими виконавцями, стають у центр кола й під оплески інших ще раз виконують "зальотний біг".

Педагог. А може, хтось із вас пригадає, який іще рух я показувала? Він схожий на "зальотний біг", однак ми його ще не вивчали. Це – **"бігунець"**, що від слова бігти. І виконується він ось так.

Педагог під музичний супровід показує "бігунець".

Скажіть, будь ласка, з яких рухів складається "бігунець"? Вірно, це "зальотний біг" і притуп. Якщо ці два рухи послідовно виконувати, то вийде "бігунець". А щоб не забувати послідовність виконання, можна підспівувати під музику пісеньку: "біг-притуп, біг-притуп" (це асоціюється з рахунком "раз-два-три").

Після вивчення руху, педагог запрошує дітей стати на лінії.

Основна частина

Діти за показом педагогом роблять вправи для голови та ніг. Під час виконання педагог дає вказівки та стежить за правильним положенням тулуба.

Вправа для голови та ніг (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – ноги в першій не виворітній позиції, голова анфас, руки на поясі.

1-й такт. Голову повернути праворуч, але так, щоб не порушувалася пряма лінія шийних хребців.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-й такт. Голову повернути ліворуч.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

5-8-й такти. Повторити теж саме, тільки під час повороту голови додати невеличке напівприсідання.

9-й такт. Нахилити голову праворуч (плечі вгору не піднімати) і одночасно виконати невеличке напівприсідання.

10-й такт. Повернутися у вихідне положення, добре витягуючи коліна.

11 -12-й такти. Повторити попередні рухи, нахилиючи голову ліворуч.

13-й такт. На перший півтакт нахилити голову вправо, на другий півтакт – уліво.

14-й такт. На перший півтакт знов нахилити голову вправо, на другий півтакт – повернутися у вихідне положення.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

15-й такт. Встати на півпальці, не згинаючи коліна, маківкою тягнутися вгору, плечі розкрити та опустити вниз.

16-й такт. На перший півтакт утримувати попереднє положення, на другий півтакт – повернутися у вихідне положення.

Вправу можна повторити кілька разів.

Педагог. Діти, а зараз давайте пригадаємо, яке значення мають руки в українському танці. Хто з вас може показати характерні для українського танцю положення рук?

Під час показу педагог питає в дітей, що означає те чи інше положення рук.

Після бесіди діти разом з педагогом виконують вправу для рук, яку вивчали на минулому занятті. Після повтору вправу можна ускладнити маленькими присіданнями та підйомами на півпальці.

Вправа для рук (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – перша не виворітна позиція ніг, руки на поясі.

1-й такт. Права рука відводиться в сторону долонею догори, голова повертається за рукою, одночасно виконується маленьке присідання.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити те ж саме, але ліворуч.

5-й такт. Розвести обидві руки в сторони, одночасно піднімаючись на півпальці, голову тримати прямо, підборіддя трохи підняти.

6-й такт. Утримуючись на півпальцях, ліву руку зігнути в лікті, підвести до грудей, не притискаючи лікоть до тулуба.

7-й такт. Підвести праву руку до грудей і покласти поверх лівої.

8-й такт. Руки через сторони опустити вниз, встати на всю стопу.

9-й такт. Праву руку через сторону підняти до рівня третьої позиції (руки підняті вгору), долонями донизу, голову повертати за рукою і одночасно виконати маленьке присідання.

10-й такт. Так само підняти вгору ліву руку, утримуючи положення на півприсяді.

11-й такт. Руки зігнути в ліктях і покласти долоні за голову, ноги в колінах не згинати.

12-й такт. Утримати попереднє положення.

13-й такт. Розкрити руки в третю позицію долоньями назустріч і піднятися на півпальці.

14-й такт. Опустити руки до рівня другої позиції, ноги прями.

15-й такт. Покласти праву руку на пояс.

16-й такт. Покласти ліву руку на пояс.

Педагог. Діти, а ви помітили, що коли ми з вами додали незначні рухи ногами, у нас вийшов маленький танок на місці. Який він був за характером? Вірно, повільний, ніжний. А під яку музику ще можуть виконуватися українські рухи? (Швидко, запальну, гучну, піднесену). Давайте пригадаємо, які рухи під жваву музику ми повторювали та вивчали на минулому занятті? ("Колупалочка", "вихилясник"). А з яким трудовим процесом асоціюються ці рухи? Діти, а хто красиво, під музику може показати "колупалочку"?

Усіх охочих запрошують стати біля педагога обличчям до дітей. Вони **виконують "колупалочку"**, а потім педагог запитує в інших, чи правильно діти виконували цей рух, тримали руки та тулуб, чи слухали вони музику. Після аналізу руху діти виконують "колупалочку" всі разом.

Педагог. Діти, а чим відрізняється "вихилясник" від "колупалочки"? Справді, у першому русі немає притупу. Потім педагог нагадає правила **виконання "вихилясника"** і виконає його разом із дітьми.

Педагог. Давайте ми зараз з вами позмагаємось, хто краще може "копати", а разом із цим і танцювати – дівчатка чи хлопчики. Для цього спочатку будуть виконувати **"колупалочку"** хлопчики, а дівчатка їх підтримуватимуть оплесками, а потім навпаки. Після "колупалочки" хлопці покажуть нам **"вихилясник"**, а за ними – дівчатка. Таким чином у нас вийде танок-змагання. Будьте уважними, слухайте музику, намагайтеся вчасно розпочати рух, щоб не підвести свою команду. Кожен рух ми будемо виконувати по чотири рази. Подивіться, як ми з Оленкою (чи інше ім'я) зараз будемо змагатися.

Танцювальна вправа-змагання. Педагог обирає когось із дітей і показує зразок виконання цієї вправи. Після цього всі діти разом із педагогом за його вказівками виконують це завдання кілька разів.

Педагог. Молодці, діти! Всі намагалися виконувати рух старанно. Із завданням ми впорались, і можемо сказати, що перемогла дружба!

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

А зараз я вам покажу ще один рух, який схожий на попередні. Подивіться! (Педагог виконує "колупалочку з поворотом"). Діти, цей рух також називається "колупалочка", однак ми його будемо виконувати, повертаючись то спиною, то обличчям до глядачів.

Після цього педагог детально показує рух.

"Колупалочка" з поворотом

Вихідне положення – шоста позиція ніг, руки на талії.

1-й такт:

На "раз-і" – зробити підскік на місці на лівій нозі, перенести на неї вагу тіла і трохи зігнути в коліні; водночас праву ногу витягнути назад і поставити на підлогу на носок (п'яткою догори), тулуб злегка нахилити вперед.

На "два-і" – зробити другий підскік на лівій нозі, повернутися через праве плече на 180°, тобто стати спиною до глядачів; одночасно праву ногу поставити на п'ятку (носком догори) у ту саму точку, коліно правої ноги випрямити, коліно лівої ноги вільне.

2-й такт:

На "раз-і-два" – зробити потрійний притуп по шостій позиції.

На "і" – пауза.

Потім повторити ті самі рухи, починаючи з іншої ноги, повертаючись ліворуч на 180° обличчям до глядачів.

Педагог. Діти, як називається цей рух? На який рух він схожий? Який трудовий процес він нагадує? Пам'ятаєте, на минулому занятті ми з вами казали, що кожен танцювальний рух обов'язково щось означає. Тільки треба його виконувати виразно, щоб було зрозуміло, про що ви хочете розповісти. У народі кажуть, що танок – це німа мова, і кожен танок розповідає якусь історію. А якщо танцювальний рух не виразний і нічого не передає, він не буде танцювальним, це стане лише фізичною вправою. Давайте ми з вами спробуємо підібрати та виразно показати рухи, які б означали різні трудові процеси.

Творча гра "Відгадай за рухами". Педагог пропонує дітям стати у півколо. Всередину стає одна дитина, яка і буде відгадувати імітаційні рухи інших. Педагог стає останнім і виконує роль ведучого. Він показує різні рухи, імітуючи робочі процеси (шити, вишивати, косити сіно, поливати грядку, рубати дрова, місити тісто тощо), а всі учасники повторюють за ним. Якщо дитина, яка стоїть у центрі відгадає робочий процес, то обирає собі заступника, коли ж ні, то гра триває далі.

Педагог. Який же працелюбний наш український народ! Все ми вміємо робити: і шити, і косити, і тісто місити. А чого не вміємо, того обов'язково навчимося. Отже, ми, українці, – привітна, життєрадісна, дружна і працелюбна нація. Все це відображено в танцювальній культурі нашого народу. А ще ми дуже кмітливі. Ось послухайте, яку історію я вам розповім.

Дуже давно, коли на нашу Україну нападали татари, батьки привчали своїх дітей остерігатися ворога і заплутувати свої сліди, щоб чужинці не потрапили в село. Діти добре справлялися з цим завданням, бо були дуже кмітливі. Пізніше з'явився хоровод – танок, який передавав цю давню історію та підкреслював кмітливість дітей. За кривий малюнок його почали називати "**Кривим танцем**". А хто з вас пам'ятає, який хоровод ми заводили минулого разу? Так, "Кривульку". А які малюнки в ньому були провідними?

Зараз ми з вами, як у давнину, петляючи, заведемо "Кривий танець". А щоб ви не загубилися в лісі, орієнтуйтеся за мою червоною хусточкою (стрічкою). А ще нам треба обрати дітей, які будуть виконувати роль дерев.

Ознайомлення з хороводом "Кривий танець". Педагог обирає трьох дітей і розташовує їх трикутником. Інші діти шикуються одне за одним, руки з'єднують унизу (права – вперед, ліва – назад). Педагог співає гайку і заохочує дітей до повторного підспівування двох останніх рядочків.

На **перший куплет** педагог танцювальною ходою веде ланцюжок дітей навколо першої дитини. На слова другого і третього рядків за показом педагога діти піднімають з'єднані руки, на повторення слів – опускають.

Ми кривого танцю
Не знайдемо кінця,
Треба його вести,
Як віночок плести (два рази)

На **другий куплет** педагог продовжує вести ланцюжок, прискорюючи розвиток малюнку, тобто вільно рухається повз другу та третю дитину. На останні рядки діти знову піднімають та опускають руки.

А кривого танцю
Та не вивести кінця,
Вести-вести та не вивести,
Плести-плести та не виплести (два рази)

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

На **третій куплет** педагог водить ланцюжок між трьома дітьми і на останній рядок виводить дітей з малюнку, утворюючи одне велике коло або півколо.

А кривого танцю
Та не вивести кінця,
Треба його виводити.
Кінця йому та знаходити (два рази).

Якщо дозволяє час та діти з інтересом виконують це завдання, можна спробувати більш складний вид цього хороводу. Крім трьох дітей, які виконують роль дерев, педагог обирає ще двох, які разом з ним будуть заводити "Кривий танець".

Поділивши всю групу дітей на три команди, він ставить провідників першими і дає їм у руки червоні хусточки. Потім, як і в попередньому варіанті, всі діти стають одне за одним (першим стає педагог зі своєю командою, до останньої дитини приєднується провідник другої команди і так далі). На першому куплеті всі рухаються одне за одним великим ланцюжком. З початком другого куплета провідники розривають руки з попередньою дитиною й розпочинають водити хоровод навколо однієї дівчини зі своєю групою. На третій куплет ланцюжок знову з'єднується і педагог "виводить дітей з лісу".

Заключна частина

Педагог

- Діти, чи сподобалось вам заняття?
- Що нового ми з вами сьогодні дізналися? Які нові рухи навчилися виконувати?
- Який хоровод ми з вами сьогодні водили?

Отже, сьогодні ми знову мали змогу долучитися до прекрасного мистецтва танцю, ознайомитися з чудовими рухами, послухати неповторну та чарівну українську музику, дізнатися більше про традиції нашого народу. І це для нас дуже важливо, бо ми – УКРАЇНЦІ!

Діти виконують український уклін і маршем виходять із зали.

**6.5. Тематичне заняття з групою дівчаток "Дівочі посиденьки"
(6-7 років)**

Мета: поглиблювати знання дітей про український народний танок, про характерні особливості жіночого танцю та жіночого

національного одягу; розповісти їм про вінок – народний символ України, про символічне значення квітів і стрічок; *закріплювати* навички виконання українських рухів (привітання, "зальотний біг", "бігунець", хороводний крок, "вихилясник", "колупалочка в повороті"); *ознайомлювати* дітей з українською традицією зустрічі гостей хлібом-сіллю на вишитому рушнику; *розучувати* етюдну форму привітального танцю; *розвивати* музично-ритмічну координацію, творчу імпровізацію під час виконання танцю з квіткою, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій, *виховувати* національну гордість та інтерес до історичного минулого українського народу.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до зали і виконують українське привітання.

Педагог. Дівчатка, сьогодні в нас із вами буде незвичайне заняття – справжні дівочі посиденьки. А на посиденьках дівчата розповідають цікаві історії, діляться таємницями, переймають досвід старшого покоління, співають, танцюють, грають в ігри. А щоб їм ніхто не заважав, хлопців на посиденьки не запрошували. Так і ми будемо знайомитися з дівочим українським танцем без наших козаків.

А розпочиналися посиденьки так... Дівчата наряджалися в найгарніший одяг, щоб покрасуватися одна перед одною, адже дівчатка в усі часи є модницями.

Скажіть мені, будь ласка, які ви знаєте елементи національного жіночого одягу? (*Сорочка-вишиванка, плахта, спідниця, фартух, віночок або хустинка*).

А що взувають дівчата? (*Чобітки*).

А які прикраси характерні для українок? (*Намисто*). А якого воно кольору? (*Червоного*). Так, і нагадає червоні плоди калини, які символізують красу і вроду українських дівчат, здоров'я і силу. Ось послухайте, які є в народі висловлювання: "Пишна та красива, мов червона калина", "Щоки червоні, як кетяги калинові", "Молода дівчина така гарна, як калина", "Стоїть на дворі дівонька, як над ставом калинонька".

Ну ось, будемо вважати, що ми з вами причепурилися. А тепер, як у давні часи, вирушаймо до хати, в якій будуть проходити посиденьки. Раніше дівчатка йдучи вулицею, співали пісень і

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

заходили одна за одною. Ця традиція мала назву - "набірний хоровод".

Давайте ми з вами станемо в різні місця зали, тобто оберемо собі хатинки, і будемо чекати подруг. А можна я теж буду вашою подругою? Тоді моя хатка буде стояти як надалі, і я перша буду заводити хоровод. Добре? А поки ви будете чекати, коли до вас завітають, можете виглядати подруг та причепурюватися.

Хороводна хода. Звучить лірична українська мелодія, і педагог звичайним хороводним кроком рухається по залі. Підходить до першої дівчинки і бере її за руку, потім та бере за руку наступну і так далі. Таким чином утворюється великий ланцюжок. Коли всі діти приєдналися до нього, педагог утворює велике коло. Тримаючись за руки, діти рухаються по колу.

Педагог. Дівчатка, а давайте подивимось, чи нікого ми з вами не забули?

Діти повертаються обличчям у коло і, продовжуючи триматися за руки, рухаються приставним кроком. Педагог у цей час називає по черзі ім'я дівчаток (Оленка – є, Тетяна теж...).

Педагог. Щось не бачу я нашої хатинки. Давайте піднімемось навшпильки і подивимось, чи далеко нам ще йти.

Діти рухаються колом кроком на півпальцях (коліна витягнуті, спина рівна).

Педагог. Бачу попереду місток. Треба нам по ньому пройти. Він вузький, тому будемо швиденько бігти, щоб не гаяти часу. Ось подивіться, як я.

Вправи по діагоналі. Педагог розриває коло й веде ланцюжок до дальнього правого кута зали. Кладе руки на пояс і "зальотним

бігом" рухається по діагоналі в протилежний кут. Після показу пропонує дітей показати рух, яким треба пересуватися, і пригадати правила його виконання. Знаком про початок руху кожній дитині може бути оплеск, який педагог виконує разом з іншими дітьми. Наприклад, на "раз" (два, три, чотири). Таким чином педагог стежить за правилом виконання руху кожною дитиною, дає вказівки та оцінює виконання.

Педагог. По місточку ми з вами пробігли. А попереду ще перешкоди – ями та канави. Яким рухом ми з вами можемо перестрибувати через ямки? Так, "бігунцем". Подивіться, як я це зроблю.

Педагог стає в лівий дальній кут зали і рухається "бігунцем" по діагоналі до протилежного кута. Потім по черзі цей рух виконують діти.

Педагог. Дивіться, яка чудова галявинка! Давайте назбираємо квітів, а потім будемо плести віночки. Згодні? Які квіти тут ростуть?

Педагог розкладає по залі штучні квіти двох видів (волошки та маки або інші).

Кожна з вас має взяти лише одну квіточку і станцювати з нею невеличкий танок-імпровізацію.

Танцювальна імпровізація. Звучить лірична хороводна мелодія, під яку дівчатка вільно рухаються залом і шукають свою квіточку, а потім виконують з нею невеличкий імпровізований танок. Педагог також бере участь і власним прикладом показує, як треба обережно брати квітку, милуватися нею та показувати іншим її неповторність і красу.

Основна частина

Педагог. Як усі добре танцювали і які чудові квіти назбирали. А зараз уявімо собі, що ми зайшли до хати і нам треба привітатися з господинею.

Педагог разом із дітьми звертаються до акомпаніатора: "Добрий вечір, господине. Чи дозволите завітати до вашої хати?" Потім педагог виконує український уклін, діти повторюють за ним.

Господиня. Я вже вас давно чекаю. І щиро запрошую вас до себе (відповідає гостям уклоном). Бачу квіти у вас чудові. Може, сплетемо спільний віночок?"

Педагог. Дівчатка, щоб віночок вийшов гарний, треба розподілитись на два півкола: з правого боку стануть дівчатка з волошками, а з лівого – з маками.

Композиційне перешикування. З початком музики педагог підходить до одного півкола і бере за руку крайню дівчинку, яка стоїть скраю. Потім хороводним кроком веде її до протилежного півкола і пропонує стати на місце іншої, яку забирає і веде у перше півколо. Потім через одну він міняє місцями інших дівчаток. Врешті-решт два півкола зливаються в одне, утворивши своєрідний "віночок", в якому квіти чергуються (волошки та маки).

Гарний вийшов у нас віночок. Але в ньому лише два види квіточок. А у справжньому українському віночку їх більше. Ось, подивіться, який віночок нам у подарунок сплела господиня.

Ознайомлення з українським вінком. Педагог показує дітям вінок зі стрічками і пропонує їм сісти навколо себе.

Розповідають, що раніше дівчатка одягали вінок тільки на свята. Всі квіти у ньому мають своє значення. Всього у віночку 12 квіточок, трав і листя дерев. Які ви тут впізнаєте? (*Барвінок, ромашка, безсмертник, калина, мак, деревій, біла лілія, волошка, мальва, тюльпан, півонія, троянда*). Ось, деревій – це символ нескореності, а це листя дуба – символ сили. Троянда символізує кохання, біла лілія – чистоту і цнотливість. Тобто кожна квітка у віночку має певне значення, до того ж ці рослини лікувальні. Тому вінок на Україні називають національним оберегом.

В народі є багато висловлювань про вінок: "Хто вміє віночок вити, той вміє життя любити", "Який вінок – такий і голосок" та багато інших.

А чим ще прикрашений наш віночок? Так, різнокольоровими стрічками. Кожна стрічка. Як і квітка, щось означає. Наприклад, коричнева – символ землі, жовта – усмішка сонця, колосок з поля, червона – символ любові, зелена – життя, синя – вода і небо.

Ой, щось ми з вами засиділись. А чи не станцювати нам **запальний танок**? Ставайте дружно в коло. Зараз господиня нам грає веселий гопачок, а ми покажемо, які рухи українського танцю знаємо. Пригадайте та назвіть ці рухи ("*вихилясник*", "*колупалочка в повороті*", "*бігунець*", "*зальотний біг*"). Я, як найстарша, першою буду розпочинати танок. Спочатку покажу рух, а потім ви його повторите. Чиє виконання руху мені сподобається найбільше, той стане на моє місце і покаже наступний рух. Таким чином ми оберемо найкращих танцівниць на наших посиденьках.

Дівчатка, ми щойно виконали з вами запальний, веселий танок-змагання. А взагалі жінки на Україні танцюють більш м'яко, стримано. Багато танців пов'язані з трудовими процесами, отож вони імітують дії вишивальниць, ткаць, збиральниць врожаю та інших. У деяких танцях вони передають красу української природи, своєрідність тваринного й рослинного світів, обрядові дії, стосунки між членами родини.

Одним з головних українських дівочих танців є **танок-привітання**. Цим танцем вони зустрічали коханих з воєнних походів, виражали повагу до батьків та інших людей, яких щиро вітали хлібом-сіллю.

Давайте ми сьогодні з вами приготуємо сюрприз для наших хлопців – вивчимо привітальний танок. А на наступному занятті покажемо його.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Ліричний етюд для дівчаток "Привітання" (40 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – дівчатка стоять по обидва боки задньої частини зали, ноги у третій позиції, руки вільно опущені вниз.

1-8-й такти. З правого боку виходить перша лінія дівчаток, рухаючись одна за одною простим кроком з носка.

9-16-й такти. Тим самим кроком з лівого боку виходить друга лінія дівчаток і зупиняється позаду першої у шаховому порядку.

17-18-й такти. Друга лінія виходить вперед, проходячи у проміжки й стає попереду першої, яка залишається стояти на місці.

19-20-й такти. Перша лінія виходить вперед і стає перед другою.

21-22-й такти. Обидві лінії рухаються вперед простим кроком з носка.

23-24-й такти. Виконують привітання (український уклін).

25-32-й такти. Дівчатка першої лінії одна за одною рухаються праворуч, утворюючи там маленьке коло, дівчата другої лінії рухаються ліворуч і також утворюють своє коло.

33-36-й такти. Дівчатка продовжують рухатися колом і утворюють "маленькі зірочки" (з'єднують праві руки в центрі, а ліві піднімають угору та опускають вниз на кожен такт).

37-40-й такти. Дівчатка розкривають коло та, рухаючись по задньому плану, утворюють півколо.

Педагог. Після цього, за традицією, на вишитому рушнику виносять хліб-сіль, адже це найвища ознака гостинності в українського народу.

Заклучна частина

Педагог. Ну що ж, мої любі дівчатка, час уже нам і додому вирушати.

- А чи сподобались вам наші посиденьки?
- Що нового ми з вами дізналися?
- Чим відрізняється танок дівчат від чоловічого танцю?
- А якого танцю ми навчилися? Чому він називається

"привітальним"?

Діти виконують український уклін (дякуючи педагогу та акомпаніатору за заняття) і ланцюжком під хороводну мелодію виходять із зали.

6.6. Тематичне заняття з групою хлопчиків "Козацькому роду нема переводу!" (6-7 років)

Мета: *поглиблювати* знання про український народний танок та *ознайомлювати* з особливостями чоловічого танцю та костюма; давати уявлення про танці козаків ("гопак", "козак", "повзунець") та про їхні характерні особливості; *закріплювати* навички виконання вже вивчених рухів української хореографії та *розуміти* нові рухи чоловічого танцю ("присядка", "м'ячик", "повзунець"); *розвивати* музично-ритмічну координацію, увагу, орієнтацію у просторі, творчу ініціативу, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій; *виховувати* інтерес до історичного минулого українського народу, почуття приналежності до козацького роду, його духовної культури, яку слід оберігати та збагачувати.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до зали під козацький марш. Педагог, одягнений в український чоловічий костюм або має в одязі його елементи, виходить на середину зали та промовляє:

Гей, я козак з України,
Козак з роду, козак з мину!
Нізащо я не заплачу
Гучу, кричу, граю, скачу!

Педагог. А ви, діти, якого роду? Думаю, якщо ви живете на запорізькій землі, то, мабуть, теж козацького роду. Чи не так? Ну тоді я вас вітаю по-козацькому.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Педагог виконує чоловічий уклін і запрошує дітей відповісти на його привітання.

Педагог. Хлопці, а хто такі козаки? Чому їх так називають? Так, козаки – це сильні й мужні чоловіки, які люблять волю й незалежність. А ще вони добрі воїни й вірні сини своєї Батьківщини.

І сьогодні ми як справжні козаки вирушимо в похід. Готові? Тоді я як отаман наказую сідати на коней (педагог імітує ніби бере повіддя, тобто тримає руки, зігнуті в ліктях попереду себе), спину тримати рівно, рухи виконувати чітко, бути уважними і старанними.

Розігрів по колу. Звучить музика, і діти разом з педагогом виконують по колу крок з високим підніманням стегна, руки тримають попереду, трохи згинаючи їх у такт музиці (ніби їдуть на конях).

Чи взяли ви, хлопці, шаблі? Давайте дружно дістанемо їх і візьмемо у праву руку.

Повторюючи рух педагога, діти піднімають праву руку вгору, а ліва залишається у попередньому положенні.

А чи спритні під вами коні, козаки? Давайте перевіримо.

Педагог дає вказівку класти руки на пояс і виконує біг з високим підніманням стегна.

А тепер давайте пустимо коней в галоп.

Діти повертаються обличчям у коло і виконують па галопу вправо та вліво (по 16 разів).

Дивіться, попереду кущі. Нам на конях через них не продертися. Залишимо коней тут, а самі "гусачком" проберемося через хащі.

Діти виконують глибоке присідання (п'ятки обов'язково відривати від підлоги, спину тримати рівно). Таким чином рухаються по колу (руки або тримають на поясі, або згинають у ліктях).

А зараз треба швидко пробігти через поле, щоб ворог нас не помітив. Який український біг ви знаєте? Так, "зальотний біг". Тільки вам мій наказ –бігти поодиночці і виконувати рух старанно. Дивіться, як я вам покажу.

Діагональні вправи. Педагог розриває коло й веде хлопців до дальнього правого кута зали. Кладе руки на пояс і "зальотним бігом" рухається по діагоналі в протилежний кут. Після показу пригадає разом з дітьми правила його виконання. Знаком для початку руху кожній дитині може бути оплеск або вигук "Гей!", який педагог виконує разом з іншими дітьми. Таким чином педагог стежить за правилом виконання руху кожною дитиною, дає вказівки та оцінює правильність виконання.

Молодці, козачата! А тепер нове випробування – пробігти через ями та канави. Який же рух нам допоможе подолати ці перешкоди? Вірно, "бігунець". Подивіться, як я це зроблю.

Педагог стає у лівий дальній кут зали і рухається "бігунцем" по діагоналі до протилежного кута. Потім по черзі цей рух виконують діти.

Добре впоралися з завданням. А тепер знову сідаємо на коней і будемо виконувати военний марш.

Діти за вказівкою педагога стають у коло і виконують **фігурне марширування**. Спочатку рухаються колом кроком з високим підніманням стегна. Потім розривають коло і тим самим кроком ідуть за педагогом через центр, утворюючи одну колону. Руки, зігнуті в ліктях, тримають попереду (це допомагає дотримуватися дистанції). Педагог повертається обличчям до дітей, крокуючи на місці, дає команду розходитися через одного у правий та лівий бік. Далі хлопці йдуть назустріч один одному і, утворивши пари, рухаються парною колоною через центр. Дійшовши до педагога, знову розходяться у різні боки (пара – ліворуч, пара – праворуч). Зустрівшись парами, утворюють четвірки і, розводячи руки в сторони, йдуть лініями вперед. По закінченні музики педагог вигукує: "Козаки, стій! Рівняйсь, струнко!"

Основна частина

Педагог. Ми прибули до військового табору і зараз будемо тренуватись і відпрацьовувати окремі вправи. Ви показали, що добре вмієте їхати верхи та виконувати різноманітні шиккування. А ще справжні козаки обов'язково повинні мати добру поставу, міцні м'язи, сильні руки. Спочатку попрацюємо над спиною.

Педагог показує **основне позування** чоловіків в українським танці. Вихідне положення – ноги розставлені трохи ширше другої напіввिवорітної позиції, коліна рівні; руки на поясі, кисті затиснуті в кулак, лікті чітко розведені; спина рівна, грудна клітина розгорнута, шия витягнута, підборіддя трохи припідняте.

Вправа 1. (16 тактів, музичний розмір – 2/4)

1-й-4-й такти. Утримувати вихідне положення.

5-8-й такти. Утримуючи вихідне положення тулуба, виконувати підйом на півпальці (на один такт, не згинаючи колін, піднятися на півпальці, на наступний такт повернутися у вихідне положення).

9-12-й такти. Утримуючи вихідне положення тулуба, виконувати повороти голови (на один такт повернути голову праворуч, на наступний – повернути у вихідне положення, потім те ж саме повторити ліворуч).

13-16-й такти. Повторити підйоми на півпальці.

Вправа 2. (16 тактів, музичний розмір – 4/4)

1-й такт. Утримуючи вихідне положення тулуба, розкрити праву руку в другу позицію (відвести вбік долонею вгору), голова рухається за рукою (повертається праворуч).

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити те ж саме, розкриваючи ліву руку.

5-й такт. На півтакту розкрити праву руку в другу позицію, на наступні півтакту – ліву руку; голова повертається у напрямку руху руки.

6-й такт. На півтакту плеснути в долоні, на наступні півтакту розкрити обидві руки в другу позицію.

7-й такт. На півтакту покласти праву руку на пояс, а потім ліву.

8-й такт. На півтакту, утримуючи руки на поясі, піднятися на півпальці, на другі півтакту повернутися у вихідне положення.

9-16-й такти. Повторити вправу спочатку.

Педагог. Молодці. Гарну постань маєте! І пам'ятайте, що справжні українські хлопці завжди повинні бути стрункими, стежити, щоб спина була рівною. А тепер хочу перевірити, які у вас міцні ноги. Зараз я буду вам показувати рухи, а ви дивіться уважно і після мого показу спробуйте повторити самостійно.

Тренувальні вправи "Повтори рухи за показом" (40 тактів, музичний розмір – 4/4)

Вихідне положення – ноги в шостій позиції, руки на поясі.

1-4-й такти. Педагог виконує чотири рази вправу зі стрибком (на "раз-три" – тричі піднятися на півпальці, на "чотири" – стрибнути вгору із зігнутими колінами, намагаючись торкнутися п'ятками сидниць).

5-8-й такти. Діти повторюють попередній рух, показаний педагогом.

9-12-й такти. Педагог чотири рази виконує вправу з оплесками (на "раз" – глибоке присідання вниз за першою напіввиворітною позицією (спина рівна, п'ятки відірвати від підлоги), на "два" – повернутися у вихідне положення, на "три-чотири" – два рази плеснути в долоні).

13-16-й такти. Діти повторюють цю вправу.

17-20-й такти. Дедагог виконує вправу "м'ячик з притупом" (на "раз-три" – робить м'ячик (сідає у глибоке присідання і, тримаючи прямий тулуб та руки на поясі, тричі підстрибує навшпінках), на "чотири" – повертається у вихідне положення, на "п'ять-вісім" – чотири рази виконує притуп (поперемінно правою та лівою ногами).

21-24-й такти. Діти повторюють вправу.

25-28-й такти. Педагог чотири рази виконує вправу "присядка з оплеском" (на "раз" – сісти у глибоке присідання (спина рівна, руки на поясі), на "два" підвестися і одночасно поставити праву ногу на каблук, на "три" – плеснути в долоні, на "чотири" – покласти руки на пояс; на наступний такт виконати присядку з лівої ноги).

29-32-й такт. Діти повторюють вправу.

33-36-й такти. Педагог виконує спрощену для дитячого виконання форму "повзунця" (сідає на підлогу, руки ставить позаду себе, сідниці піднімає і, спираючись на руки, перескакує з ноги на ногу, намагаючись витягувати в коліні висунуту вперед ногу).

37-40-й такти. Діти повторюють рух, а педагог, сидячи на підлозі, плескає їм в долоні.

Педагог. Ой, бачу потомилися мої козаченьки. Давайте з вами посидимо та поговоримо. А ви знаєте, що козаки після походу дуже полюбили танцювати та змагатися між собою? У своїх танцях вони демонстрували силу та відвагу, показували, як мужньо вони вступали в бій з ворогом, як спритно скакали на конях та билися шаблею.

А який же найпопулярніший танок був у козаків? Правильно, **"гопак"**. Це один із найдавніших танців в Україні. І назва його пішла від слова гопати, тобто підстрибувати, скакати, тупати. А які рухи використовуються в цьому танці? Це, перш за все, рухи, характерні для чоловіків: "присядка", "м'ячик", "повзунець" (для закріплення педагог може після назви показати цей рух або запросити до демонстрації когось із дітей). А ще можна в танок включати "бігунець", "зальотний біг", "вихилясник", "колупалочку в повороті", оплески та притупи. Козаки виконують цей танець гуртом, а потім поодиноці, демонструючи дуже складні рухи, які не кожен може виконати.

А ще в давнину в середовищі запоріжців-січовиків було створено танець, названий іменем їх творців – **"Козаком"**. Його виконували дві особи, які вели між собою змагання. Тобто танець

"Козак" – це боротьба характерів, відкритий вияв емоцій, змагання в силі, вправності і творчій фантазії. Танець "Козак" був символом волі та вільного козацтва. І першою ознакою козацтва для хлопців було вміння танцювати по-козацькому, бо саме цей танок тренував витримку, розвивав силу для праці і бою. Зараз я хочу вам зачитати яскравий опис козацьких танців, який зробив відомий український письменник М.Гоголь у творі "Тарас Бульба". "...Четверо старих виробляли досить дрібно своїми ногами, кидалися як вихор убик, мало не на голову музикам, і раптом, присівши, неслися навприсядки і били круто й міцно своїми срібними підковами твердо вбиту землю. Земля глухо гула на всю околицю, і в повітрі далеко лунали гопакі, тропакі... Та один жвавіше від усіх вигукував і летів слідом за іншими в танці. І не можна було бачити без внутрішнього зворушення, як усе вибивало танець, найвільніший, найнесамовитіший, який тільки бачив коли-небудь світ, і який, за його могутніми творцями, названо козаком".

Хлопці, а хто з вас хоче показати, як він вправно може танцювати та змагатися із суперником? Чи є серед нас справжні козаки?

Імпровізаційний танок-змагання. Педагог допомагає дітям визначитися з учасниками змагання і пропонує всім створити коло, а суперникам зайти в середину. Діти сідають і з початком музики починають плескати в такт, допомагаючи імпровізаційному танцю солістів. Після цього діти визначають, чий танок був кращим, хто використовував українські рухи, добре слухав музику та поважно ставився до суперника. Якщо хлопці виявляють інтерес до цієї забави, то її можна повторити кілька разів зі зміною солістів.

Педагог.

Гуляй, гуляй, козаченьку, гуляй разом з нами.

То тропака, то присядку викидай ногами.

Хлопці, а який одяг носили козаки? Так, вишиту сорочку, широкі штани, які звуться шароварами, кушак – це широкий пояс, яким вони підперезувалися кілька разів, на голові – шапка, а на ногах – чоботи.

Подивіться на мене, чи схожий мій одяг на вбрання козаків? Цей одяг дуже зручний, широкі штани дозволяють виконувати складні рухи, не заважають рухатися вільно. Ось, подивіться, які трюки (складні технічні вправи) можуть виконувати козаки.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог демонструє ілюстративний матеріал, на якому зображено виконання трюкових елементів професійним танцівниками.

На цих картинках зображені артисти, які пропагують українське танцювальне мистецтво по всьому світу. Це учасники державного академічного ансамблю народного танцю імені Павла Вірського. Вони дуже цінують українську культуру і передають свою любов глядачам. Є в цього колективу дуже цікавий танок, який виконують лише хлопці. Називається він "**Повзунець**". У ньому танцюристи протягом усього танцю рухаються навприсядки. Хочете, ми з вами його вивчимо? Тільки ви ще маленькі козачата, і тому наш танок буде спрощений. А коли ви виростите й навчитеся добре танцювати, то будете виконувати справжній "**Повзунець**".

Педагог може показати основний рух цього танцю, щоб зацікавити дітей, а сам танок можна вивчити на наступному занятті. Наводимо приклад етюдної форми відомого українського танцю "**Повзунець**".

Основний хід цього танцю дуже складний для опанування дітьми, крім того, його виконання несе велике навантаження на колінні суглоби. Тому ми пропонуємо чергування основного руху з простим широким кроком.

Вивчення етюдної танцювальної форми "Повзунець"
(36 тактів, музичний розмір – 4/4)

Вихідне положення – хлопці стоять один за одним праворуч в передній частині зали; ноги в шостій позиції, руки вільно опущені, долоні стиснуті в кулачки.

1-2-й такти. Рухаються по передньому плану зали, виконуючи вісім широких кроків та динамічно змінюючи положення рук.

3-4-й такти. Напівприсядки виконують вісім кроків, поступово заводячи коло.

5-16-й такти. Продовжують виконувати рухи 1-го – 4-го тактів, рухаючись по колу; на 16-й такт стають у півколо.

17-й такт. Виконують чотири стрибки у напівприсіданні, тримаючи руки на поясі.

18-й такт. Виконують чотири оплески в долоні, залишаючись у напівприсіданні.

19-20-й такти. Повторюють рухи 17-го-18-го тактів; наприкінці 18-го такту ставлять руки на підлогу, сідають, широко розкриваючи ноги.

21-й такт. Згинають по черзі ноги в колінах.

22-й такт. Виконують чотири оплески в долоні.

23-24-й такти. Повторюють рухи 21-го – 22-го тактів.

На паузу всі хлопці вигукують:

Ой дуб, дуба, дуба! У Миколи нема чуба!

Ти, Миколо, не журися, на всі боки повернися!

25-й такт. Займають положення у напівприсіданні та виконують присядку "м'ячик", тримаючи руки на поясі.

26-й такт. Виконують присядку в повороті праворуч, руки закладають долонями за потилицю, ніби притримують шапку.

27-28-й такти. Повторюють рухи двох попередніх тактів, тільки під час присядки повертаються ліворуч.

29-32-й такти. Швидко сідають на сідниці, ноги згинають у колінах, трохи піднімають над підлогою і притискають до себе, руками спираються об підлогу. У такому положенні крутяться праворуч, перебираючи позаду себе долонями. Наприкінці останнього такту зупиняються у вільних позах.

Під час паузи всі хлопці вигукують: "Годі, хлопці, жартувати! Може, досить танцювати!"

33-36-й такти. Діти займають положення в напівприсіданні, один за одним рухаються по колу, виконуючи рухи 1-го – 4-го тактів.

Заклучна частина

Педагог

- Хлопці, чи відчували ви себе справжніми козаками?
- Що повинен вміти робити кожен козак?
- Які чоловічі танці ви можете назвати?
- А чим відрізняється чоловічий український танок від жіночого?

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

- Які рухи чоловічого танцю ви сьогодні виконували?
- Назвіть елементи чоловічого українського одягу.

Добре, думає, що ви виростите гідними синами своєї Вітчизни, будете сильними, мужніми, відважними, з поважно ставитиметеся до дівчаток та захищатимете їх, любитимете та оберігатимете нашу рідну неньку Україну.

Щиро дякую вам за те, що були уважними та старанними на занятті (педагог виконує уклін). Діти відповідають. А тепер, рівняйся, струнко! Під військовий марш один за одним із зали руш!

**6.7. Тематичне хореографічне заняття "Український парний танок"
(6-7 років)**

Мета: *поглиблювати* знання дітей про український народний танок, про образний характер української народної музики та символіку танцювальних рухів; *закріплювати та поглиблювати* знання дітей про особливості дівочого та чоловічого танцю; *ознайомлювати* з особливостями виконання парного танцю, *вивчити* деякі положення рук у парі та спрощену етюдну форму українського танцю "Козачок"; *розвивати* музично-ритмічну координацію, творчу ініціативу, емоційно-ціннісне ставлення до національних танцювальних традицій; *виховувати* поважливе ставлення до партнера, інтерес до танцювальної культури свого народу.

**ХІД ЗАНЯТТЯ
Вступна частина**

Діти входять до зали, виконують українське привітання.

Педагог. Діти, минулого разу дівчатка й хлопчики займалися окремо, щоб ознайомитися з особливостями чоловічого та жіночого українського танцю. Хлопці, що ви можете розповісти дівчаткам про свій танок? Пригадайте, які рухи ви вивчали і які танці виконували?

А тепер дівчатка поділяться з хлопцями знаннями про особливості жіночого танцювального мистецтва. Які за характером рухи в дівчат, який зміст несуть у собі рухи дівочих танців?

Педагог. Отже, дівчата і хлопці можуть танцювати окремо, демонструючи свою майстерність. А чи можуть вони танцювати разом, у парах? Так, звичайно. На Україні дуже багато парних танців, вони цікаві й веселі. А для того, щоб ви навчилися їх виконувати, я відкрию вам деякі секрети.

Секрет перший – треба добре танцювати й без помилок чітко виконувати танцювальні рухи, щоб не заважати партнеру під час танцю.

Для початку виконаємо прості рухи по колу. По-перше, розігріємо м'язи, а по-друге, пригадаємо правила виконання українських рухів на переміщення в просторі.

Розігрів по колу. Діти виконують по колу па марше, хороводний крок на півпальцях, "зальотний біг" та "бігунець". Після цього стають на лінії.

Основна частина

Діти разом із педагогом виконують вправи, вивчені на попередніх заняттях (для голови, шиї, рук та ніг).

Вправа 1 (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – ноги у першій невиворітній позиції, голова анфас; руки на поясі.

1-й такт. Голову повернути праворуч, але так, щоб не порушувалася пряма лінія шийних хребтів.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-й такт. Голову повернути праворуч.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

5-8-й такти. Повторити те саме, тільки під час повороту голови додати напівприсідання.

9-й такт. Нахилити голову праворуч (плечі вгору не піднімати) і одночасно виконати напівприсідання.

10-й такт. Повернутися у вихідне положення, добре витягуючи коліна.

11-12-й такти. Повторити попередні рухи, нахилиючи голову ліворуч.

13-й такт. На перші півтакту нахилити голову праворуч, на другі півтакту – ліворуч.

14-й такт. На перші пів такту знов нахилити голову праворуч, на другі півтакту – повернутися у вихідне положення.

15-й такт. Стати на півпальці, сильно витягнути коліна, маківкою тягнутися вгору, плечі розкрити, розслабити та опустити.

16-й такт. На перші півтакту утримувати попереднє положення, на другі півтакту – повернутися у вихідне положення.

Вправа 2 (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – ноги у першій невиворітній позиції, голова анфас; руки на поясі.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

1-й такт. Права рука відводиться в сторону долонею догори, голова повертається за рукою, одночасно виконується маленьке присідання.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити те саме, але ліворуч.

5-й такт. Розвести обидві руки в сторони, одночасно піднімаючись на півпальці, голову тримати прямо, підборіддя трохи підняти.

6-й такт. Утримуючись на півпальцях, ліву руку зігнути в лікті, підвести до грудей, лікоть до тулуба не притискати.

7-й такт. Підвести праву руку до грудей і покласти долонею на лівоу.

8-й такт. Руки через сторони опустити вниз, встати на повну стопу.

9-й такт. Праву руку через сторону підняти до рівня третьої позиції (руки підняті вгору), долонями донизу, голову повертати за рукою і одночасно виконувати маленьке присідання.

10-й такт. Так само підняти вгору ліву руку, утримуючи положення в напівприсяді.

11-й такт. Руки зігнути в ліктях і закласти за голову, коліна витягнути.

12-й такт. Утримати попереднє положення.

13-й такт. Розкрити руки у третю позицію, долонями назустріч і піднятися на півпальці.

14-й такт. Опустити руки до рівня другої позиції, коліна витягнути.

15-й такт. Покласти праву руку на пояс.

16-й такт. Покласти ліву руку на пояс.

Педагог. Ми повторили з вами основні положення рук. А зараз ознайомимося з деякими положеннями рук в парному танці. Станьте в коло, подивіться, з ким би ви хотіли стати в пару? Якщо ви вирішили, то не поспішайте до партнера. Тепер я вам відкрию *другий секрет* – як запрошувати до танцю і поважливо ставитися до партнерші. Подивіться, як я запрошу до танцю Оленку.

Педагог підходить танцювальним кроком до дівчинки і виконує уклін-привітання. Потім пропонує дівчинці відповісти на запрошення.

Педагог. Бачите, як поважно я поставилася до Оленки. Не поспішаючи підійшла до неї, подивилася в очі, усміхнулася й виконала запрошення-привітання. А вона з радістю відповіла на нього. А тепер, хлопці, ваша черга.

Діти виконують запрошення. Педагог допомагає утворити пари і визначає тих, хто найкраще впорався із завданням.

Після цього педагог ознайомлює дітей з деякими положеннями рук у парному танці.

Положення 1: Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху (дівчинка праворуч, хлопчик ліворуч) і тримаються за руки, схрещені перед собою. Ліва рука дівчинки знаходиться над правою рукою хлопчика, кисті – на рівні талії.

Положення 2: Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху; правою рукою хлопчик тримає дівчинку за талію, ліва рука дівчинки лежить на правому плечі хлопчика, вільні руки виконавців відкриті в сторони або лежать на талії.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Положення 3: Виконавці стоять один навпроти одного, тримаючись схрещеними руками: правою за праву, лівою за ліву; тулуб злегка відхилений назад.

Положення 4: Виконавці стоять один навпроти одного: дівчинка кладе долоні обох рук хлопчику на плечі, а хлопчик тримає дівчинку за талію.

Педагог. Секрет третій – злагоджено виконувати рухи, бути уважними і старанними, щоб не підвести партнера. Я зараз дам вам завдання, а ви спробуєте його виконати в парі.

Завдання 1: Прийняти положення рук в парі №1, поставити праву ногу вперед на носок. З початком музики (2/4) рухатися по колу "зальотним бігом".

Завдання 2: Прийняти положення рук в парі №4. З початком музики (3/4 або 4/4) рухатися простим танцювальним кроком, повертаючись парою на чотири такти праворуч, а потім ліворуч.

Завдання 3: Прийняти положення рук в парі №3. З початком музики (2/4) виконати "колупалочку", починаючи рух з правої ноги.

Завдання 4: Стати один навпроти одного, тримати руки на поясі. З початком музики виконати "колупалочку в повороті", починаючи з правої ноги.

Педагог. Секрет четвертий – бути артистичним, тобто весело виконувати рухи, усміхатися, виразно рухатися. А перевірити вашу артистичність нам допоможуть чоботи.

Я буду йти по колу і співати пісеньку. Той, хто захоче показати свою майстерність та артистичність, повинен підняти руку. Чиє ім'я я назву, той піде в коло танцювати.

Сумно чобіткам стояти – вони хочуть танцювати!

Той, хто чобітки візьме, в коло танцювати йде!

Один, два три – Петрику, біжи!

Після того, як всі бажаючі діти виконали свій імпровізаційний танок, педагог запрошує дітей стати в пари і виконати парний танок.

Дуже просять чобітки-чоботятка:

Затанцюйте, хлопчики й дівчатка!

Тож заграймо веселий гопачок,

Хай танцює, стукає каблучок.

Педагог бере активну участь у виконанні завдання: обирає партнера та запрошує на танок, емоційно імпровізує на основі українських рухів, промовляє в голос назви рухів, які можуть

використовувати діти, позитивно оцінює діяльність всіх дітей і виділяє найбільш активні пари.

Педагог. Добре, ми потанцювали, мабуть, час і відпочити. Сідайте на підлогу, заплющуйте очі й уважно слухайте, про що вам розповість музика.

Аналіз музичних творів. Діти прослуховують одну, дві емоційно забарвлені українські мелодії, після чого розповідають, що вони нафантазували у своїй уяві. Педагог також ділиться своїми асоціаціями, пропонуючи дітям приклад образного аналізу музичного твору.

Педагог. Ви вже переконалися, що музика робить рухи виразнішими й емоційнішими. Тому дуже важливо вміти рухатися під музику, передавати її характер. Ось і **п'ятий секрет** парного танцю – партнери повинні уважно слухати музику, злагоджено рухатись, відображаючи настрій музичного твору.

Ми з вами довели, що музика може нам розповісти дуже багато цікавого. А чи може танок виконати таку функцію? Так, звичайно, може. Тому що танок – це німа мова. Рухами, мімікою люди передають свої почуття, своє ставлення до навколишнього світу, відображають трудові процеси, розкривають зміст історичних подій, літературних творів і багато іншого. А якщо виразність танцю підкреслює музика, і виконавці емоційно і правильно виконують рухи, то глядачам усе зрозуміло й без слів.

І сьогодні ми з вами ознайомимось з одним цікавим парним танцем, який зветься "**Козачок**". Цей танок виник у Запорізькому краї, і танцювали його лише козаки. Пізніше дівчата теж почали брати участь у його виконанні – і танок став парним.

Я дуже добре знаю цей танок і люблю його виконувати. Тому спочатку я буду солісткою, показуватиму вам рухи, а ви за мною повторюватиме. Згодні? А допомагати мені буде бубон. Слухайте, як весело він дзвенить.

Ознайомлення дітей з парним танцем "Козачок". Діти стають у коло. Педагог виходить у центр, ритмічно стукає в бубон і одночасно промовляє слова:

Бубон дзвінко бубонить,
Жартівливо дзеленчить.
Він нагадує, що хлопцям
Час дівчаток запросить!

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Звучить **музичний програш** (8 тактів, музичний розмір – 2/4). Хлопці запрошують дівчат до танцю.

Перша фігура

1-2-й такти. Діти стоять обличчям у коло, готуючись до запрошення.

3-4-й такти. Хлопці роблять крок уперед і стають перед дівчатами.

5-6-й такти. Хлопці виконують український уклін.

7-8-й такти. Дівчатка виконують уклін у відповідь.

9-16-й такти. Педагог рухається по колу "бігунцем" і промовляє слова (можна тихенько дзвеніти бубном):

Бубон котиться по колу,
Весело стрибає.
Він маленьких українців
"Бігунцю" навчає.

Друга фігура

1-16-й такти. Діти приймають положення рук в парі №1 і рухаються по колу, виконуючи "бігунець". Педагог відстукує ритм музики в бубон.

Діти, годі гомоніти,
Бубон вже давно дзвенить.
Плескайте і тупотіть
Як він буде вас просити.

Третя фігура. Педагог показує наступні рухи для виконання:

1-2-й такти. Педагог виконує чотири удари в бубон. Діти чотири рази плескають у долоні.

3-4-й такти. Педагог виконує чотири поперемінних удари ногами. У дітей руки на поясі.

5-8-й такти. Діти повертаються обличчям один до одного і виконують рухи, показані педагогом.

9-12-й такти. Діти виконують один навпроти одного "колупалочку", починаючи з правої ноги.

13-16-й такти. Діти двічі виконують "колупалочку в повороті".

Четверта фігура

1-3-й такти. Діти приймають положення рук в парі №1 і повертаються навколо себе "зальотним кроком".

4-й такт. Виконують на місці потрійний притуп.

5-8-й такти. Повторюють попередні рухи, повертаючись у протилежний бік. На притуп кладуть руки на пояс.

А ви, хлопці, покажіться
Навприсядки покрутіться.
І ви, дівчатка, не баріться,
Туди-сюди повертіться.

9-12-й такти. Хлопці виконують присядку, а дівчата плескають їм у долоні.

13-16-й такти. Дівчата оббігають навколо хлопців "зальотним бігом", а хлопці плескають у долоні.

П'ята фігура

1-4-й такти. Хлопці виконують м'ячик, а дівчатка "вихилясник".

5-6-й такти. Діти виконують чотири оплески.

7-8-й такти. Діти виконують чотири притупи.

Час вже танець припиняти,
Досить діткам танцювати.
Ще по колу пробіжим
Вдячні за танок усім.

9-16 такти. Діти приймають положення в парі №4 і рухаються по колу бігунцем. Педагог виконує рух разом з дітьми, доповнюючи ритм музики дзвоном бубна. Із закінченням музики всі зупиняються.

Педагог. Добре ви затанцювали "Козачка". І бубон за вами уважно стежив. Зараз ви дізнаєтесь, чий танок йому сподобався найбільше, чия пара була найбільш старанною, хто пам'ятав усі секрети парного танцю.

Педагог підходить до тих дітей, чий танок, на його погляд, був найкращим і пропонує їм на знак вдячності ударити в бубон.

Заключна частина

Педагог. Ось і підійшло до завершення наше заняття.

- Що нового ви сьогодні дізналися про український танок?
- Який парний танок ми з вами вивчили?
- А які секрети треба знати, щоб парний танок був красивим?

Отже, український парний танок – це танок, у якому передаються відносини між партнерами, поважне ставлення одне до одного. Під час його виконання треба не заважати партнеру, добре знати й ритмічно виконувати рухи, вміти запрошувати партнера до танцю, бути артистичним, уважним і старанним.

І на закінчення я хочу, щоб ви знов обрали собі пару і разом під музику залишили цю залу.

Діти виконують український уклін і парами під музику виходять із зали.

6.8. Тематичне заняття "В гостях у дідуса Народного таночка" (6-7 років)

Мета: *розширювати* знання дітей про характерні особливості російського народного танцю та його різновиди (хоровод, парна пляска, перепляс); *закріплювати* навички виконання знайомих рухів (перемінний крок, дрібний крок, боковий приставний крок) та *вивчати* положення рук у парному танці ("човник", "бублик", "свічка" та інші); *розвивати* музично-ритмічну координацію, вміння виразно рухатись відповідно до характеру музики, підтримувати самостійність, творчу ініціативу; *виховувати* інтерес до народної хореографії інших національностей, доброзичливість і поважне ставлення один до одного, культуру спілкування (запрошення на танок).

ХІД ЗАНЯТТЯ Вступна частина

Діти входять до танцювальної зали і виконують привітання (танцювальний уклін).

Педагог. Діти, сьогодні в нас буде незвичайне заняття. Ми з вами підемо в гості до одного цікавого дідуса. А щоб дізнатися, як його звать, спробуйте відгадати загадку: "У народі народився, прикрашався, розквітав. Через декілька століть дідусем він статним став. Полюбляють його всі: і дорослі, і малі. Всяк бажає танцювати польку, козачок, кадрили, в танці весело змагатись, зачаровуючи всіх. Як же звать його, скажіть?" (народний танок).

Вірно, це – народний танок, один з найдавніших видів хореографії. Тому і звать його дідусем. І сьогодні ми завітаємо в гості до нашого сусіда – дідуся народного танцю, який мешкає в Росії. На минулих заняттях ми знайомилися з деякими рухами російського танцю і нам не соромно буде перед нашими сусідами, а ще ми покажемо, що шануємо не тільки свою танцювальну культуру, а з повагою ставимося до інших.

Ви готові до подорожі? Тоді станьте рівненько, підтягніться, покладіть руки на пояс і з початком музики вирушаймо.

Розігрів по колу. Діти рухаються по колу один за одним і виконують за вказівкою педагога наступні рухи: танцювальний крок з носка (па марше), крок на півпальцях, крок з високим підніманням колін, приставні кроки обличчям у коло, біг із закиданням гомілки назад та викиданням прямих ніг уперед.

Основна частина

Педагог. Діти, ми з вами майже дійшли. Ось там, за місточком знаходиться замок Народного танцю. А по місточку ми повинні пройти танцювальними рухами. Першу частину – підскоками, другу – галопом, а третю – кроком польки. Треба старанно виконувати рухи, тому що Дідусь уважно дивиться на кожного з вас і вирішує кого пускати в країну танцю, а кого ні.

Діагональні вправи. Діти рухаються один за одним по діагоналі і виконують вище перелічені рухи (таким чином проходять три діагоналі).

Педагог. Молодці! Дивіться, двері в чудовий замок уже відчинені. Однак ми не зможемо туди потрапити, поки не назвемо і не покажемо, які танцювальні кроки російського танцю ми з вами вивчили.

Повторення основних кроків російського танцю. Діти називають знайомі рухи (перемінний крок, дрібний крок, боковий приставний крок), а потім під музичний супровід виконують раніше вивчені рухи, закріплюючи та удосконалюючи навички їх виконання.

Педагог. Ось і добре! Нам відкрито шлях до Країни танцю. Тут ми будемо танцювати, вивчати нові рухи та знайомитися з основними положеннями у парному танці. Раніше на всі свята люди збиралися разом та виконували свої улюблені танці. Хлопці обирали дівчат, красиво запрошували їх на танок та ставали разом у загальне

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

коло. Сьогодні і нас запросив Дідусь до такого свята. І перш за все, хлопчики мають обрати партнерку, з якою б вони хотіли сьогодні танцювати та запросити її до танцювального кола.

Хлопці запрошують дівчат на танок і утворюють за вказівкою педагога загальне коло.

Педагог. Щоб виконати танок у парі, треба знати деякі **положення**, які зустрічаються в **парному російському танці**.

Положення 1. Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху (дівчинка праворуч, хлопчик ліворуч). Хлопчик правою рукою тримає ліву руку дівчинки; обидві руки наближені одна до одної, зімкнені кисті розташовані на рівні плечей, лікті опущені і наближені до тулуба; вільні руки лежать на талії або опущені.

Положення 2. "Свічка". Виконавці стоять один перед одним на відстані кроку і тримаються правими руками, зігнутими в ліктях; ліві руки обох підтримують лікті правих рук партнера.

Положення 3. "Бублик". Виконавці стоять правим плечем один до одного: праві руки закруглені й переплетені в ліктях, кисті затиснуті в кулачок; ліві руки лежать на талії; тулуб прямий або верхньою частиною відхилений убік.

Положення 4. "Човник". Виконавці стоять один перед одним на відстані кроку, руки відкриті в сторони (дівчинка кладе долоні зверху рук партнера, який затискає їх великим пальцем).

Положення 5. Виконавці стоять поряд, повернувшись обличчям по ходу руху. Обидві руки хлопчика стиснуті в кулачках і розташовані на поясі, дівчинка лівою рукою бере хлопчика під лікоть, праву руку тримає на поясі.

Педагог. Молодці, ви були уважними і намагалися старанно виконувати положення в парі. А зараз ми трішки відпочинемо і прослухаємо мелодії, які будуть складати музичну основу нашого парного танцю.

Вивчення фрагментів парного російського танцю. Програються дві контрастні мелодії: лірична ("Російський ліричний") та весела, жвава ("Ах, ви, сїни"). Після їх аналізу, педагог вивчає з дітьми парну етюдну форму.

Лірична частина (4/4)

Вихідне положення – діти стоять обличчям один до одного (хлопці спиною, а дівчата обличчям у коло).

1-2-й такти. Діти утримують вихідне положення, дивлячись один на одного.

3-4-й такти. Хлопці виконують уклін ("великим звичаєм" – до землі).

5-6-й такти. Дівчата відповідають хлопцям уклоном ("малим звичаєм" – у пояс).

7-й такт. Пари приймають положення №1.

8-й такт. Ставлять праву ногу вперед на носок.

9-15-й такти. Пари рухаються по колу, виконуючи "перемінний крок": хлопчик іде трохи попереду дівчинки, начебто веде її в танці, та милуючись дивиться на неї; вона може на один такт дивитися на хлопця, а на другий відвертати погляд ("соромитися").

16-й такт. Пари повертаються обличчям один до другого і виконують потрійний притуп, під час якого руки приймають положення №4 "Човник".

17-19-й такти. Пари рухаються по колу, виконуючи російський бічний крок.

20-й такт. Утримуючи положення рук, виконують потрійний притуп.

21-24-й такти. Пари повторюють рухи попередніх чотирьох тактів, рухаючись у протилежний бік.

25-й такт. Пари ставлять руки на пояс і виконують чотири кроки назад (хлопці в коло, а дівчата з кола).

26-й такт. Виконують потрійний притуп.

27-й такт. Виконують три кроки вперед, наближаючись один до одного.

28-й такт. Виконують потрійний притуп, одночасно приймаючи положення в парі №2 "Свічка".

29-31-й такти. Пари повертаються навколо себе за годинниковою стрілкою і на останній рахунок роблять одинарний притуп.

32-й такт. Пари виконують потрійний притуп, змінюючи положення рук (якщо були з'єднані праві руки, то тепер з'єднуються ліві).

33-36-й такти. Повторюють рухи попередніх тактів, повертаючись у інший бік. На останній такт приймають положення рук №5.

Жвава частина (2/4)

1-4-й такти. Пари рухаються по колу дрібним кроком (тупаючий крок у демі-пліє на кожен чверть такту) і дивляться один на одного, начебто спілкуючись.

5-8-й такти. Утримуючи положення, пари тим самим рухом повертаються навколо себе.

9-16-й такт. Пари повторюють рухи попередніх тактів. На останній такт вони повертаються обличчям один до другого і виконують потрібний притуп, при цьому руки ставлять на пояс.

17-й такт. Хлопчик виконує два одинарних притупи правою ногою.

18-й такт. Хлопчик виконує потрібний притуп. Дівчинка дивиться на нього.

19-20-й такти. Дівчинка повторює рухи, які показав хлопець, а він дивиться на неї.

20-21-й такти. Хлопець оплесками повторює ритмічний малюнок, який виконував ногами.

22-24-й такти. Дівчинка повторює за ним.

25-28-й такти. Пари приймають положення рук №3 - "Бублик" і повертаються навколо себе дрібним кроком.

29-32-й такт. Повторюють теж саме, рухаючись у інший бік. На останній такт стають обличчям один до другого і виконують потрібний притуп, руки при цьому ставлять на пояс.

Педагог. Красивий у нас вийшов танок. Ви так поважно ставилися один до одного, вміло спілкувалися між собою мовою танцю. Молодці! Я думаю, що Дідусь Народний таночок дуже задоволений вами.

– А, скажіть, якщо люди танцюють у парі, то як називається цей танок?

– Про що слід пам'ятати, коли танцюєш з партнером?

– Назвіть мені рухи, які ми використовували під час виконання парного танцю.

– З якими положеннями в парі ви сьогодні познайомилися?

А ще, малята, раніше люди полюбили змагатися в танці. Хтось вигадував складні рухи, а хтось намагався перетанцювати суперника. Головне, щоб це було красиво, музично, як кажуть у народі - "з характером". А називалася ця форма танцю - "**перепляс**".

Скажіть, а ви бажаєте спробувати свої можливості? Хто сміливий? Бачу, що дехто соромиться, але ми не повинні ображати Дідуся, бо він уважно спостерігає за нами. Я пропоную зробити наступним чином. Давайте організуємо команду дівчат та команду хлопців, які стануть у колонку одна проти одної. Вперед будуть виходити діти, які бажають позмагатися, а інші можуть повторювати за ними рухи.

Творче завдання "Танцювальне змагання". Педагог допомагає утворити дві колонки і стає на боці однієї з команд. З початком музики він виходить уперед і розпочинає змагання, виконуючи варіанти хлопавок (притуців, присядок та інші). Потім викликає дитину з групи суперників і так далі.

Педагог. Діти, ви всі вдало впоралися із завданням: і ті, хто вигадував рухи, і ті, хто їх повторював, тим самим захищаючи свою команду.

– Скажіть, а хто, на ваш погляд, придумав найскладніший рух?

– Як ви вважаєте, хто показав найбільш цікавий рух?

– А кого ми з вами можемо назвати переможцем у змаганнях?

– Діти, скажіть, а коли дівчина в танці йде, мов лебідка біла пливе, то як називається цей танок?

– А як слід рухатися, виконуючи хоровод?

– Що є головним у хороводі: рух чи малюнок?

– Який хоровод ми з вами вивчали на попередніх заняттях?

Давайте, ми зробимо Дідусеві народному таночку подарунок і покажемо як ми красиво вміємо заплітати візерунки в російському хороводі. Згодні?

Ліричний російський хоровод (музичний розмір - 4/4)

Виконання розраховано на 16-20 дітей (8 або 10 дівчаток та стільки ж хлопчиків). У разі більшої кількості дітей треба змінити композиційну побудову або збільшити кількість тактів на кожний малюнок.

Вихідне положення – діти стоять один за одним у різних кутах зали: дівчата з правого боку, а хлопчики – з лівого.

1-8-й такти. Діти рухаються ланцюжком, тримаючись за руки, назустріч один одному простим хороводним кроком. Дійшовши до середини, змінюють напрямок руху – йдуть по центру і, порівнявшись з парою протилежної колонки, зустрічаються один з

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

одним поглядом. Потім ведучі заводять коло: хлопчики з лівого боку, а дівчатка з правого.

9-10-й такти. Діти, повернувшись обличчям у коло, поступово звужують його і піднімають руки вгору.

11-12-й такти. Діти виходять з кола, повільно опускаючи руки вниз.

13-16-й такти. Діти стають парами і, тримаючись за руки (положення "човник"), повертаються парами навколо себе. Наприкінці 16-го такту знов стають у коло.

17-20-й такти. Діти розривають коло і рухаються через центр назустріч один одному, утворюючи парну колону.

21-27-й такти. Перша пара повертається спиною і рухається назад під руками інших пар, потім друга, третя і так далі. Таким чином утворюється безперервний "струмочок".

28-33-й такти. Діти розходяться парами в різні боки (пара праворуч, пара ліворуч) і, дійшовши до заднього плану, будують лінії (перші чотири пари (або п'ять) – першу лінію, а інші – другу).

34-35-й такти. Діти рухаються лініями вперед.

36-й такт. Виконують російський уклін.

Заклучна частина

Педагог

- Діти, чи сподобалось вам заняття?
- Що нового ми з вами сьогодні дізналися?
- Рухи якого танцю ми з вами виконували?
- Як називається танок, коли хлопчик та дівчинка танцюють разом?
- Як називається танок-змагання?
- В якому танці використовується багато перебудов?

Отже, в російському танцювальному мистецтві існує декілька різновидів танців: парний танок, перепляс, хоровод. І це ще не все. З іншими видами ми познайомимось пізніше. Вважаю, що Дідусь залишився задоволений, бо ви намагалися бути уважними, старанно виконували знайомі рухи і навіть вигадували свої.

На наступне заняття намалюйте один з видів російського танцю: чи то пара, чи хороводне коло, чи дві групи змагаються між собою. Тобто те, що вам найбільше сподобалося і запам'яталося. Ми зберемо кращі малюнки і відправимо їх поштою в Росію Дідусеві народному таночку на згадку про наше заняття.

Діти виконують уклін і виходять під музику із зали.

**6.9. Відкрите тематичне заняття для батьків
"З любов'ю до матері"
(6-8 років)**

Мета: привітати мам та бабусь зі святом, продемонструвати батькам танцювальні вміння та навички, творчі та музичні здібності дітей, отримані під час попередніх занять; розвивати вміння впевнено триматися перед глядачем; виховувати любов та шанобливе ставлення до мам та жінок.

Обладнання: CD-програвач, фонограми з піснями про маму, квіти, реквізит до танцю-подарунку хлопчиків.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до зали під пісню Ассоль "Моя мама лучшая на свете" і в руках тримають квіти (живі або штучні, виготовлені своїми руками). Стають у півколо і виконують уклін.

Педагог. Сьогодні у цій залі свято!
Ми дуже раді всіх вітати!
Чому прокинулись струмочки голосисті?
Чому навколо мімози золотисті?

Діти. Тому, що неповторна, чарівна
Казкова по землі іде Весна.

Педагог. А чому комплементів цілу гору
Чоловіки говорять у весняну пору?

Діти. Тому, що всі жінки з весною схожі:
Такі ж привабливі, вродливі і пригожі.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Педагог. Погляньте навкруги: ми завітали в казку!
Жінки – це феї, що дарують ласку.

Педагог. Сьогодні ми не будемо багато говорити, а просто для вас красиво танцюватимемо.

Дорогі наші матусі, бабусі, сестрички, заняття в нас буде не звичайне, а танцювально-привітальне. Свою любов до вас діти будуть виражати у танці. А яке свято жінок без квітів?

Дивіться, яка чудова квітова галявинка. Це ваші діточки, немов маленькі квіточки, дарують вам свій танок. Діти розходяться по всьому класу і приймають вихідне положення.

Творчий етюд "Квіти для матусі" (32(48) тактів, музичний розмір – 4/4)

Перша частина етюду (24 такти) вивчена дітьми на попередніх заняттях, а друга – несе імпровізаційний характер.

Вихідне положення – сісти на коліна, сідниці торкаються п'яток, покласти перед собою квітку-подарунок; тулуб і голову нахилити, руками охопити коліна.

1-й такт. Зберігаючи вихідне положення, підняти праву руку вбік, начебто розправляючи листочок.

2-й такт. Опустити руку.

3-4-й такти. Повторити рухи попередніх тактів з лівої руки.

5-й такт. Підняти тулуб (розправити стебло квітки), голова опущена.

6-й такт. Підняти голову (показати пуп'янок квітки), подивитися на свою матусю і посміхнутися.

7-й такт. На перші півтакту нахилити голову в правий бік (плечі вгору не піднімати), на наступні півтакту повернутися у вихідне положення.

8-й такт. Продовжити рух, нахилиючи голову ліворуч.

9-й такт. Підняти сідниці, сісти рівенько на коліна й одночасно підняти праву руку в третю позицію (рука піднята вгору, заокруглена в лікті, кисть спрямована всередину і знаходиться у такому положенні, щоб її можна було побачити, не піднімаючи голови).

10-й такт. Підняти ліву руку в третю позицію.

11-й такт. На перші півтакту повернути голову вправо, на наступні півтакту повернутися у вихідне положення.

12-й такт. Продовжити рух, повертаючи голову ліворуч.

13-14-й такти. Подивитися вгору на кисті рук і розкрити їх трохи нижче рівня другої позиції (в сторони), кисті при цьому повернути вниз.

15-й такт. Поставити праву ногу вперед, залишаючись сидіти на лівому коліні.

16-й такт. Встати на праву ногу, а ліву закрити в третю позицію, руки залишити нижче рівня другої позиції.

17-й такт. На півтакту нахилити голову вправо (плечі вгору не піднімати), на наступні півтакту повернутися у вихідне положення.

18-й такт. Продовжити рух, нахилиючи голову ліворуч.

19-й такт. На півтакту зробити демі-пліє (маленьке присідання), трохи повертаючи тулуб у правий бік, на другі півтакту повернутися в попереднє положення.

20-й такт. Повторити рух, повертаючи тулуб у лівий бік.

21-й такт. Підняти праву руку в третю позицію, одночасно повертаючи голову в правий бік.

22-й такт. Підняти ліву руку в третю позицію і голову повернути у лівий бік.

23-24-й такти. На півтакту встати на півпальці, не згинаючи коліна, голову повернути прямо, тім'ям тягнутися вгору, на наступні такти повернутися навколо себе праворуч і на останні півтакту стати на всю стопу, опустити руки трохи нижче рівня другої позиції.

25-32(48)-й такти. Діти виконують імпровізаційний танок з квіткою-подарунком (беруть квітку, милуються нею, показують її іншим дітям, танцюють з нею). Педагог може давати вказівки: створити загальне коло, звзити його і підняти квітки вгору, тим самим створюючи загальний букет квітів тощо. Наприкінці імпровізаційного танцю діти дарують свої квіти рідним матусям (бабусям, сестричкам).

Основна частина

Педагог. Діти, давайте спробуємо дібрати до слова мама найтепліші, найласкавіші та найщиріші слова. Як ви називаєте своїх мам? Відповіді дітей.

А зараз я вам пропоную висловити свої почуття до матусі за допомогою танцювальної мови. Станьте проти своїх рідних і подивіться, кому ви хочете пластикою тіла довести свої ніжні почуття: мамі, бабусі, а може, сестрі? Кожен з вас має можливість скласти свій маленький танок-почуття, і рухаючись по лінії, завмерти

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

у позі зізнання, поваги або вдячності до своїх близьких. Перш ніж розпочати, подумайте, що ви хочете сказати за допомогою своїх рухів, які почуття бажаєте передати.

Індивідуальна кросова імпровізація на тему "Танцювальне зізнання". Діти по черзі рухаються імпровізаційними рухами по лінії (кожен на 4 або 8 тактів) і завмирають у фінальній позі. Наприкінці утворюється масова картинка-зізнання.

Педагог. Подивіться, любі жінки, з якою любов'ю виконували це завдання ваші діти, як вони навчилися володіти своїм тілом, як влучно добирали ті чи інші рухи, вміло використовували міміку. Вважаю, вони заслужили ваших оплесків.

Відомо, що найкращий подарунок для мами – це успіхи її дитини у навчанні. І зараз діти покажуть, як на кожному занятті вони старанно засвоюють танцювальну абетку, щоб потім радувати вас своїми виступами на сцені.

Танцювальний тренаж. Кожен педагог може обрати фрагмент тренажної роботи залежно від напряму роботи колективу (вправи біля станка, на середині, в партері).

Педагог. Діти, а чи всі ви допомагаєте своїм матусям у хатніх справах? Відповіді дітей. Я думаю, що всі ви – гарні помічники і зараз у вас є нагода показати рухами, яку хатню роботу ви виконуете. Це завдання буде проходити у вигляді змагання. Для цього ми розподілимось на дві команди: одну будуть представляти хлопці, а іншу – дівчата. Спочатку поспілкуйтесь і обговоріть, які трудові процеси ви будете демонструвати, а потім оберіть представника, який буде показувати імітаційні рухи, а ви повторюватиме за ним.

Діти обговорюють між собою зміст завдання.

А тепер команди станьте одна проти одної і прослухайте музичний супровід, під який ви маєте виконувати завдання.

Діти слухають музику.

Змагання буде проявлятися у тому, що ви почерзі будете показувати імітаційні вправи: дівчатка-хлопчики, дівчатка-хлопчики і так далі. Переможе той, хто більше продемонструє трудових процесів. Пропоную підтримувати один одного оплесками. А мами мають оцінити, чи співвідносяться ваші танцювальні дії з реальною хатньою допомогою.

Гра-змагання "Матусині помічники"

Педагог. Бачу, що ваші матусі залишилися задоволеними. А я

рада, що ви вмієте і прати, і прасувати, і їжу готувати, і речі складати та багато іншого. Отже, ви турбуєтеся про своїх мам, допомагаєте їм. І це дуже добре. Недарма в народі кажуть: "Нема цвіту білішого, як цвіт на калині. Нема в світі ріднішого, як мати дитині". А хто з вас знає ще прислів'я про матір?

Діти говорять прислів'я:

- Шануй батька й неньку, буде тобі скрізь гладенько.
- Нема того краму, щоб купити маму.
- Материн гнів, як весняний сніг – рясно впаде, та скоро розтане.
- Мама одною рукою б'є, а другою гладить.
- Який кущ, така й калина, яка мати, така й дитина.
- На сонці добре сидіти, а коло мами добре жити.

Педагог. За традицією в День 8 Березня, чоловіки вітають всіх жінок зі святом. Ось і наші хлопці приготували вам, любі гості, і вам дорогі, дівчата, свій творчий дарунок.

Хлопці демонструють танцювальну етюдну форму, вивчену з педагогом заздалегідь. За зразок можна обрати образ джентльмена, який може бути посиленний за допомогою відомої пісні Стаса Наміна "Мы вам честно сказать хотим" та відповідного реквізиту (шляпи, краватки, квітів або листівки для дівчаток), або богатиря під пісню С. Наміна "Богатырская сила", з використанням шабел, канатів для перетягування та іншого знаряддя.

Педагог. Сьогодні до заняття я приготувала вам загадки про мам. Тільки відгадувати ви їх будете не за допомогою слів, а за допомогою поз та міміки.

Загадки:

- Який струмочок повсякчас співає ніжно біля нас? (мамин голос).
- Яке колосся золоте униз вершечками росте? (маміні руки).
- Які дві зірки знаєш ти, завжди нам сяють з висоти? (маміні очі).
- А що таке широке, як земля, та не займа чужі поля? (мамина душа).

Педагог. Мама... Матуся... Матінка...Мамин ніжний голос, мамині ласкаві руки, мамині красиві та добрі очі, мамина щира душа... Ви все показали у руках і виконали це з великою любов'ю.

Бачу, що ви приготували для мам сюрприз?

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Заклучна частина

Дитина: В танці поки ми малята,
Як маленькі каченята,
Спинку вчимося тримати,
Чітко в музику стрибати.
І на цим чарівнім святі

Всі діти: Будемо раді з вами танцювати!!!

Звучить популярна пісня 70-х років "Танок маленьких каченят" (муз. Т. Вернера, сл. Ю. Ентіна). Діти запрошують мам та бабусь до загального кола. Всі разом за показом педагога повторюють відомі рухи.

Танець дітей і батьків

Педагог. Добре ми потанцювали. І на згадку про це чудове свято я пропоную зробити спільне фото. Звучить пісня з к/фільму "Мама" (муз. Ж. Буржоа, Т. Попа, сл. Ю. Ентіна).

Педагог. Ось і підійшло до завершення наше святкове заняття. І на останок хочеться вам побажати:

Хай благословляють почуття
На безхмарну і щасливу днину.
То від жінки – музика життя!
То від жінки – все життя людини.

Діти виконують уклін і разом з батьками залишають танцювальний клас.

**6.10. Тематично-виховне заняття "Країна добра та дружби"
(8-10 років)**

Мета: *виявити* знання дітей про позитивні людські якості (доброзичливість, чесність, привітність, вірність) та дружні стосунки; *конкретизувати* поняття "справжня дружба" та "дружба в колективі"; *закріпити* навички виконання танцювальних рухів (па галопу, підскоки, біг на півпальцях, біг з підніманням стегна тощо); *розвивати* музично-ритмічну координацію, вміння емоційно відгукуватись на музику, образну уяву та фантазію; *вивчити* фрагмент хореографічної картини "Грати разом – веселіше"; *виховувати* почуття колективізму та доброзичливого ставлення до всіх членів групи та колективу, вчити цінувати дружбу і поважати дружні стосунки інших дітей.

Обладнання: CD-програвач, фонограми з піснями про дружбу, кольоровий м'яч.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до зали під фонограму дитячої пісні "Что такое доброта?" у виконанні групи "Барбарики". Виконують привітання (танцювальний уклін).

Педагог. Діти, сьогодні ми з вами вирушимо у подорож до чудової країни під назвою "Доброта", у якій жителі мають найкращі людські якості. Скажіть, будь ласка, які риси характеру притаманні доброзичливій людині? Відповіді дітей.

Педагог. Правильно, це дружба, привітність, вірність, чесність, взаємодопомога та багато інших. І наше заняття ми присвяtimo темі "Дружба".

Діти, як ви вважаєте, що таке дружба? Якими якостями повинен володіти справжній друг? Підніміть руку, хто має справжнього друга. А кого з вас можна назвати справжнім другом? Як ви вважаєте, чи дружня у нас з вами група? А колектив у цілому? Відповіді дітей.

Педагог. Я бачу, що більшість з вас знайомі з поняттям "дружба". І тому ми маємо повне право вирушити в подорож до "Країни доброзичливості", рухаючись "стежками дружби". Ви готові? Тоді станьте рівненько, підтягніться, покладіть руки на пояс і під музику починаємо рухатись по колу.

Розігрів по колу під дитячу пісню "Вот, что значит настоящий, верный друг" (муз. Б. Савельєва, сл. М. Пляцковського).

Діти виконують за вказівкою педагога па марше, руки на поясі; крок на півпальцях, руки підняті догори, кисті зімкнені у замок; крок на п'ятках, руки закладені за голову; перемінний крок на півпальцях та п'ятках, руки закладені за спину; крок з високим підніманням колін, руки на поясі; біг із закиданням гомілки назад та викиданням прямих ніг уперед, руки на поясі; крок на півприсядки, руки зігнуті в ліктях; стрибки по шостій позиції ніг, руки на поясі; дрібний сценічний біг (pas couru), руки у другий заниженій позиції, кисть allenge.

Далі педагог пропонує дітям з кола утворити колону та рухаючись через центр танцювальним кроком "па марше", розійтись через одного у протилежні сторони до шостої та четвертої точок залу.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

З початком музичного супроводу діти по черзі за вказівкою педагога виконують деякі танцювальні рухи та зв'язки. Діти, які стоять з правого боку від педагога (6 точка зали), проходять попереду тих, хто стоїть ліворуч (4 точка зали). Кожна дитина з лівої та правої діагоналі розпочинає рух, пропускаючи два такти. Можна застосовувати оплески всіх дітей на кожний такт музики, що сприятиме організованому виконанню завдання, розвитку уваги та почуття ритму.

Діагональні вправи під пісню "Дружба крепкая" (муз. В. Шаїнського, сл. М. Танича):

Вправа 1. Підскоки, руки на поясі.

Вправа 2. Крок па польки, руки на кожен крок по черзі розкриваються у другу позицію долонями догори і в такому ж порядку закриваються на пояс.

Вправа 3. Крок па галопу, руки на 2 такти розкриваються у другу позицію і на два такти закриваються на пояс.

Вправа 4. Два кроки па галопу, на третій закрити ноги у шосту позицію і закінчити "стрибком з піджатими", повертаючись обличчям у протилежну діагональну точку зали, руки на поясі. Те ж саме виконати з іншої ноги.

Вправа 5. Крок па польки, руки на поясі. Діти зустрічаються в центрі зали, беруться за руки, вільні руки залишаються на поясі і продовжують рухатись разом, відходячи в один бік.

Основна частина

Педагог. Ми з вами добре розігріли м'язи, а зараз проведемо музично-ритмічну гру "Дружнє коло". Для цього нам потрібно побудувати коло.

Діти танцювальним кроком за першими, які стоять в діагоналях, стають у коло.

Педагог. З початком музики ви через одного будете заходити в коло і на перший такт голосно промовляти: "Я твій друг!". Ті, хто залишився на місці, на другий такт повинні відповісти: "І ти мій друг!", виконуючи невеличке присідання.

Діти приймають вихідне положення: перша напіввиворітна позиція ніг (можна виконувати за шостою позицією), руки на поясі. Під музичний супровід "Добрий жук" з кінофільму "Попелюшка" (муз. А. Спадавенкіна, сл. Є. Шварца) починають виконувати вправу, утворюючи два концентричних кола (коло в колі). Після цього

педагог пропонує дітям виконати невеличку танцювальну комбінацію. Діти, які стають у внутрішньому колі, повертаються до дітей, що стоять у зовнішньому.

Танцювальна комбінація (8 тактів, музичний розмір - 4\4)

1-й такт. Три кроки па галопу з правої ноги, на останню долю такту ліву ногу приставити в першу напіввирітну позицію.

2-й такт. Повторити те ж саме, починаючи рух з лівої ноги.

3-й такт : на "раз-два" діти, які стоять у внутрішньому колі, подають спочатку праву, а потім ліву руку тим дітям, що стоять навпроти них у зовнішньому колі; на "три-чотири" - діти, яким подали руки, відповідають на запрошення і кладуть праву, а потім ліву руки на долоні тих дітей, які стоять у внутрішньому колі.

4-й такт. Діти, тримаючись за руки (положення "човник"), виконують з правої ноги три кроки па марше і міняються місцями. На останню долю такту приймають першу напіввирітну позицію ніг.

5-й такт. Діти парами виконують па галопу, рухаючись за годинниковою стрілкою, і на останню долю такту приймають першу позицію ніг.

6-й такт. Виконують па галопу в інший бік.

7-й такт. Дрібним сценічним бігом виконують у парі півтора оберти й утворюють одне коло.

8-й такт. Роблять три оплески і голосно промовляють: "Разом дружній колектив!"

З нової музичної фрази все можна повторити з початку. Тільки діти, які стояли у зовнішньому колі, заходять з початком музики у внутрішнє.

Педагог. Діти, нам вдалося утворити красиве, дружнє танцювальне коло тому, що кожен з вас був уважним, старанно виконував рухи, був привітним до партнера і щиро всім посміхався. Таким чином, ми подолали з вами велику відстань на шляху до "Країни доброзичливості", а тепер час відпочити.

Педагог запорошує дітей розійтися і прийняти зручні пози (можна сісти, лягти), не заважаючи один одному.

Педагог. Поки ми з вами відпочиваємо, давайте пригадаємо, які **вислови про дружбу** вам відомі. Той, хто готовий відповідати, може встати та голосно їх промовити. Відповіді дітей.

Педагог. Молодці, а я ще хочу додати декілька висловлювань про дружбу:

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

- Друг пізнається і в радості, і в біді.
- Гарний друг – цінний скарб, ворогу ніхто не рад.

Якщо деякі діти були пасивними під час бесіди, педагог може спитати їх, які висловлювання їм більш за все сподобалися або які вони запам'ятали.

Педагог. А що для вас означає "справжній друг"?

Відповіді дітей.

Отже, діти, справжня дружба має будуватись на взаємній повазі, чесному ставленні один до одного, довірі й радості від спілкування.

А зараз я вам пропоную виконати разом зі мною танцювальний комплекс партерної гімнастики під відому вам пісню "Вот, что значит настоящий, верный друг".

Педагог пропонує дітям утворити одне велике коло або стати на лінії і прийняти вихідне положення: сісти, руки на поясі, ноги з'єднані, коліна напружені. З початком музики за показом педагога діти повторюють вправи.

Танцювальний партерний комплекс (48 тактів, музичний розмір – 4/4)

На музичний програш діти, утримуючи вихідне положення, виконують на кожному пів такту нахилили голови в ліву та праву сторони.

I-й куплет

1-й такт. Утримуючи рівну спину, напружені коліна і витягнуті носки, на перші півтакту розкрити праву руку в другу позицію й одночасно зробити поворот голови у той же бік, на другі півтакту повторити те ж саме, розкриваючи ліву руку в лівий бік.

2-й такт. На перший півтакт закрити праву руку на пояс, на другий – ліву, голова повертається за рукою.

3-й такт. На перший півтакт витягнути носки й одночасно нахилити голову вперед, на другий півтакт – скоротити стопи, натягуючи їх на себе, і нахилити голову назад.

4-й такт. Повторити попередні рухи.

5-6-й такти. Два колових обертання стопами назовні з одночасними рухами голови по колу за годинниковою стрілкою.

7-8-й такти. Два колових обертання стопами в середину з одночасними рухами голови по колу проти годинникової стрілки.

9-й такт. На перший півтакт розкрити руки в другу позицію, на другий півтакт розкрити ноги якомога ширше в сторони, утримуючи натягнутими коліна та стопи.

10-й такт. На перший півтакт нахилитися вперед, торкаючись руками стоп, на другий – прийняти вихідне положення, закриваючи руки на пояс і стуляючи ноги.

11-й-12-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів.

Програш

1-й такт. На перший півтакт обидві ноги зігнути в колінах і притулити їх до грудей, на другий півтакт коліна розкрити в сторони якомога ширше, спину тримати рівною, руки на поясі.

2-й такт. На перший півтакт коліна стулити, а на другий повернутися у вихідне положення, витягуючи обидві ноги вперед.

3-й-4-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів. На останню долю четвертого такту лягти на спину, розкриваючи руки в сторони на рівень другої позиції (трохи нижче лінії плечей).

II-й куплет

1-й такт. На перший півтакт підняти праву ногу у виворітному положенні (п'яткою догори) з витягнутим носком на рівень 45 градусів, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

2-й такт. На перший півтакт підняти праву ногу у виворітному положенні на рівень 90 градусів, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

3-й-4-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів.

5-й-8-й такти. Повторити рухи попередніх чотирьох тактів, виконуючи махи з лівої ноги.

9-й такт. На перший півтакт розкрити обидві ноги до рівня другої позиції, утримуючи стопи у виворітному положенні, торкаючись мизинцями підлоги, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

10-й такт. На перший півтакт розкрити ноги в сторони якомога ширше, стопи натягнуті, коліна рівні. На другий півтакт прийняти вихідне положення.

11-й-12-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів.

Програш

1-й-4-й такти. Повторити рухи, які виконувалися на попередній програш, тільки в положенні, лежачи на спині. На останню долю такту перевернутися на живіт, руки розкрити в сторони, грудну клітку трохи підняти.

III-й куплет

1-й такт. На перший півтакт підняти праву ногу у виворітному положенні (п'яткою вниз) з витягнутим носком на рівень 45 градусів, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

2-й такт. На перший півтакт підняти праву ногу у виворітному положенні якомога вище, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів.

5-8-й такти. Повторити рухи попередніх тактів з лівої ноги

9-й такт. На перший півтакт прогнутися в спині, відриваючи руки від підлоги, на другий півтакт повернутися у вихідне положення.

10-й такт. На перший півтакт розкрити обидві ноги в сторони якомога ширше, утримуючи стопи у виворітному положенні, коліна не згинати. На другий півтакт повернутися у вихідне положення.

11-12 й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів.

Програш

1-й такт. На перший півтакт розкрити ноги в сторони, на другий півтакт зігнути ноги в колінах і стулити стопи, не відриваючи тулуб і ноги від підлоги.

2-й такт. На перший півтакт ноги розкрити в сторони, витягуючи коліна і стопи, а на другий – повернутися у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів. На останню долю такту прийняти вихідне положення, з якого розпочинався танцювальний партерний комплекс.

Педагог. Молодці, діти, ви старанно виконували вправи. А зараз давайте пригадаємо назви мультфільмів або казок, у яких розкривалася тема дружби та назвемо тих героїв, які можуть служити прикладом справжніх друзів. Відповіді дітей.

Ну що ж, тепер я пропоную вам вільно розійтись по залу і за допомогою рухів, міміки та жестів спробувати передати образ якого-небудь казкового героя так, щоб я могла його впізнати.

Творче завдання "Фантазії на тему казкових героїв"

Звучить музичний супровід – пісня "Нічого на світі кращого немає" з мультфільму "Бременські музиканти", і діти рухами передають уявний казковий образ. По закінченню музики вони завмирають у виразних позах. Педагог обирає декількох дітей, які найкраще передали образ та зафіксували позу, і пропонує іншим подивитися на творчу імпровізацію обраних дітей, угадати показані ними образи.

Педагог. А зараз я пропоную вам вивчити **фрагмент танцювальної мініатюри "Грати разом веселіше"**. Але спочатку скажіть мені, будь ласка, чому іноді дівчата та хлопці не хочуть грати разом, чому ображають один одного, забирають іграшки? Відповіді дітей.

Саме темі дружби між дівчатами та хлопцями буде присвячено наш танок – полька дружби "Разом грати веселіше!". Послухайте, будь ласка, музичний супровід і скажіть, який він за характером.

Після аналізу музики, педагог пропонує дітям прийняти вихідне положення (дівчата стають одна за одною в шосту точку класу, а хлопці – у другу, всі тримають руки на поясі).

Перша фігура – 16 тактів (музичний розмір – 2\4)

1-16-й такти. Дівчата виходять одна за одною кроком польки й утворюють коло. Дівчина, яка рухається першою, в руках тримає великий різнокольоровий м'яч і на останні два такти заходить у центр кола. Інші дівчата на останній такт повертаються обличчям у коло і стають у першу напіввиворотну позицію, руки залишають на поясі.

Друга фігура – 16 тактів

1-й такт. Дівчина в центрі кола підкидає м'яч угору.

2-й такт. Інші дівчата виконують демі-пліє, руки тримають на поясі.

3-й такт. Дівчина знов підкидає м'яч.

4-й такт. Дівчата роблять два оплески в долоні.

5-8-й такти. Дівчата підскоками утворюють півкола, а дівчина з м'ячем виконує підскоки навколо себе.

9-10-й такти. Дівчина з м'ячем рухається півколом, виконуючи па галопу з правої ноги і на останню долю такту приставляє ногу в першу позицію. Інші дівчата плескають на кожні півтакту в долоні.

11-й такт. Дівчина кидає м'яч тому, навпроти кого зупинилася.

12-й такт. Дівчина, яка піймала м'яч, кидає його назад. Інші дівчата продовжують виконувати оплески.

13-16-й такти. Дівчина з м'ячем повторює рухи попередніх 4-х тактів.

Третя фігура – 16 тактів

1-8-й такти. По передньому плану один за одним підскоками виходять хлопці і заводять навколо дівчини з м'ячем коло. Дівчина стає в центр, притискає до себе м'яч і виконує на кожен такт

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

невеличке присідання ("пружинку"), повертаючи голову то в правий, то в лівий бік, наче озираючись навколо. Інші дівчата роблять невеличкі випадки одна до одної, прикладаючи руки до рота (імітують перешіптування).

9-12-й такти. Хлопчики звужують коло, підходячи підскоками до дівчини з м'ячем, і динамічно працюючи при цьому руками, зігнутими в ліктях. Дівчина також робить підскоки, піднімаючи в гору руки з м'ячем. Інші дівчата прикладають руки до голови і на кожні півтакту виконують нахили голови в правий та лівий бік.

13-14-й такти. На один такт хлопці виконують випад з правої ноги у правий бік, піднімаючи руки вгору, щоб забрати м'яч, а на другий такт – випад у лівий бік з лівої ноги. Дівчина робить той самий рух, що і хлопці, відхиляючи м'яч убік (ховає від хлопців). Інші дівчата, рухаючись підскоками, утворюють коло навколо хлопців.

15-й такт. Дівчина кидає м'яч угору.

16-й такт. Всі присідають, залишаються стояти лише дівчина та хлопчик, який піймав м'яч.

Після вивчення першої частини танцю педагог ставить перед дітьми проблемне питання, яке дозволяє визначити, як можна подолати конфлікт між дітьми, чи правильно поведилися хлопці тощо.

Педагог. Мені дуже цікаво було почути ваші міркування щодо змісту нашого танцю. Я навмисно не розповіла вам, чим закінчиться ця танцювальна картинка, бо пропоную всім подумати і запропонувати на наступне заняття варіанти завершення цієї композиції.

Заключна частина

Педагог. Діти, ми сьогодні з вами так багато говорили про дружбу між собою та в колективі. А як ви вважаєте, чи можуть дружити країни? І чи можна назвати українців дружнім народом? Відповіді дітей.

Педагог. Давайте уявімо собі, що наш танцювальний клас – це велика карта світу, а ви – маленькі країни. Зараз подумайте і оберіть назву будь-якої країни, яку ви знаєте або яка вам подобається. Я прошу вашого дозволу обрати собі назву нашої країни – могутньої, привітної України. А ким будете ви?

Якщо діти не можуть обрати країну, педагог підказує їм і пропонує різні назви, надає коротенькі характеристики, зацікавлюючи тим самим дітей у виборі.

Ми будемо утворювати ланцюжок дружби, до якого будуть поступово приєднуватись усі країни. Я першою розпочну гру і той, кого я оберу, повинен стати попереду, вигадати рух та рухатися ним разом зі мною у пошуку наступної дружньої країни. Таким чином ми зможемо танцювальними рухами об'єднати в дружнє коло всі країни світу.

Творча танцювальна гра "Ланцюжок дружби"

Педагог. Ми добре впоралися з цим завданням і показали, що Україна – це дружня і привітна країна, яка бажає об'єднати в міцне коло всі держави світу. А зараз я пропоную вам стати на лінії і підвести підсумки нашого заняття. Та перш ніж розпочати, я хочу зачитати вам вірш.

Що це значить – не дружити,
Жити так, одинаком.
Не дружити – це ходити
Не дверима, а вікном.
Це без друга, без подружки
В роздягальні, у кутку
Розправлятись самотужки
З апельсином нашвидку.
Це дивитись наче в книжку,
Набік з видом кам'яним,
А насправді тишком-нишком
Роздавати штурхани.
В колективі не дружити –
Це, повірте, все одно,
Що, заплющившись, сидіти
І дивитись у вікно.

Діти, чи хотіли б ви бути схожими на людину, про яку розповідається у вірші?

Відповіді дітей.

Добре, тоді скажіть мені, будь ласка, про яку позитивну якість людини ми сьогодні говорили на занятті? Якими рисами характеру повинен володіти справжній друг? Чи хотіли б ви бути такою людиною?

Відповіді дітей.

Правильно, діти, справжня дружба не знає заздрощів, вона безкорисна. Справжній друг – це той, хто поважає тебе і твої вчинки,

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

вміє зберігати таємниці, завжди готовий прийти на допомогу, розділити з тобою хвилини радості й суму. Знайти справжнього друга – це ще півсправи, необхідно і самому таким стати.

Якщо кожен з вас спробує стати гарним другом, привітним, доброзичливим товаришем, то і колектив у нас буде дружним. А буде дружним колектив, то і країна наша буде єдиною і міцною.

На наступному занятті ми знову завітаємо до "Країни доброзичливості" і продовжимо мандрувати стежками дружби. Нас чекатимуть нові творчі завдання, цікаві ігри, ми дізнаємось з вами, чим же закінчаться взаємовідносини між дівчатками та хлопчиками у танці "Разом грати веселіше" та багато іншого. Якщо у вас буде натхнення та бажання скласти вірш про дружбу в нашому колективі чи про свого найкращого друга, ми з радістю його послухаємо.

Діти виконують уклін і виходять під музику із зали.

6.11. Тематично-виховне заняття "Ти і я – разом дружня ми сім'я" (8-10 років)

Мета: *вчити* визначати риси свого характеру та інших дітей, під час виконання творчих завдань та ритмічно-танцювальних вправ виявляти відношення між дітьми, їх статус у колективі; *сприяти* розвитку самовиховання та самоаналізу; *закріпити* знання дітей про позитивні людські якості (доброзичливість, чесність, привітність, вірність) та дружні стосунки; *ознайомити* з поняттям "толерантність"; *закріпити* навички виконання танцювальних рухів і партерних вправ у парі; *продовжити* вивчення хореографічної картинки "Грати разом веселіше"; *виховувати* поважне ставлення до партнера й здатність до ефективного музично-рухового спілкування, дружелюбність і здатність до співробітництва (творчі завдання, танцювальні вправи, виготовлення газети), почуття колективізму й доброзичливого ставлення до всіх членів групи та колективу.

Обладнання: CD-програвач, фонограми з піснями про дружбу, ватман, фотографії дітей колективу, кольорові фарби, фломастери, олівці, клей, ножиці, кольоровий м'яч.

ХІД ЗАНЯТТЯ **Вступна частина**

Діти парами входять до зали під фонограму дитячої пісні "Всі ми делим пополам" (муз. В. Шайнського, сл. М. Пляцковського). Виконують привітання (танцювальний уклін).

Педагог. Діти, сьогодні ми продовжимо тему попереднього заняття. А чому вона була присвячена? Правильно, дружбі та доброзичливості. Ви завітали до танцювального класу, обравши собі перед заняттям пару, а тепер поверніться один до одного і дайте характеристику людині, яка стоїть навпроти вас. Тобто, по черзі називайте слова, які, на вашу думку, найбільш характерні рисам характеру того до кого ви звертаєтесь. Наприклад, Олена каже: "Чесний", а Віталій відповідає: "Весела" і так далі.

Словесна гра "Що думає про мене друг?"

Педагог. Я думаю, ви багато почули про себе хорошого і приємного. А якщо вам назвали риси характеру, які вам не подобаються, то замислитесь, чому саме це сказали про вас.

На попередньому занятті, коли ми говорили про наш дружній колектив, друзів, якості, якими повинен володіти справжній друг, ви отримали завдання скласти невеличкий віршик на цю тему. Чи впоралися ви з цим завданням? Тоді ми готові вас слухати. Нам буде цікаво дізнатися, хто з вас зміг присвятити вірша своєму другові або нашій групі.

Читання підготовлених до заняття дітьми віршів.

А зараз ми парами продовжимо подорожувати "стежками країни Доброти". Станьте рівненько, підтягніться, візьміть один одного за руки, а вільні покладіть на пояс, посміхніться і з початком музики починаємо рухатись по колу, виконуючи "па марше". Важливо бути уважними і старанним, щоб не заважати партнеру виконувати правильно рухи. Починайте виконувати завдання з однієї ноги, слухайте музику, закінчуйте рух разом.

Розігрів по колу в парах. Діти виконують за вказівкою педагога: па марше; крок на півпальцях, обидві руки піднімають вгору, продовжуючи триматися за руки; біг із закиданням гомілки назад, руки переплетені в ліктях ("бублик"), вільні руки на поясі; перемінний біг: чотири рази біг із закиданням гомілки назад, з'єднані руки відведені назад, тулуб трохи нахилений вперед та чотири рази біг із викиданням прямих ніг уперед, з'єднані руки підняті вперед до рівня грудей; чотири кроки польки в одному напрямку, руки схрещені попереду, чотири – в іншому (під час зміни напрямку руху партнери повертаються один до одного, не роз'єднуючи схрещені руки); два кроки па польки та чотири підскоки, руки схрещені попереду; стати один за одним (той, хто

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

попереду, тримає руки на поясі, а той, хто позаду, – на талії або плечах того, за ким стоїть) і виконати два рази рух: праву ногу на каблук – приставити, ліву ногу на каблук – приставити та три стрибки за шостою позицією, на четвертий змінити напрямок руху, повертаючись в інший бік; повернутись один до одного, руки поставити на пояс, і рухаючись з правої ноги, виконати такі рухи: три па галопу, на четвертий зупинитись і приставити ногу в першу напіввипадкову позицію та оплески (на раз – оплеск в долоні, на два – оплеск у праву руку того, навпроти кого зупинився, ліві руки розкрити в сторони, на три – знов оплеск у долоні, на чотири – оплеск у ліву руку партнера). Останню вправу можна виконувати, поки партнери на дійдуть до своїх перших пар, або зупинити її виконання за вказівкою педагога і залишитись з іншим партнерами.

Педагог. Добре ми з вами розігрілися і ще мали можливість перевірити, наскільки важливо бути уважним і відповідальним за свої рухи перед партнером. Якщо хтось помилявся або відволікався, вправа не вдавалася обом. Так і в житті, коли хтось безвідповідально ставитися до свого друга, не підтримує його, нав'язує свою точку зору, не цікавиться його інтересами, не радіє його перемогам, то він не має справжніх друзів тому, що не вміє дружити і думає тільки про себе.

Давайте повторимо з вами висловлювання про дружбу, які ми запам'ятали на попередньому занятті. А можливо, хтось додасть нових. Відповіді дітей.

Я на сьогодні ще приготувала декілька висловлювань. Ось послухайте: "Один за всіх і всі за одного", "Старий друг, краще нових двох", "У товаристві лад – усяк тому рад".

А зараз давайте пригадаємо **музично-ритмічну гру "Дружне коло"**, яку ми вивчили на попередньому занятті.

Основна частина

Педагог. Діти, під час виконання завдань, ми постійно торкалися теми дружби між людьми та дружніх стосунків у колективі. А я зараз наведу ще один приклад дружби. Послухайте, будь ласка, вірш Тетяни Агібалової.

У меня теперь есть Друг, преданный и верный.
Без него я как без рук, если откровенно.
Мы гуляем во дворе, весело играем,
Скоро в школу в сентябре вместе зашагаем.

Другу я любой секрет расказу без страха.
Я несу ему котлет, спрятав под рубахой.
Ешь, мой маленький дружок, что еще затеешь?
Ты пока еще щенок, а дружить умеешь!

Я впевнена, що ви здогадалися, про кого йшлося. А у кого з вас є друзі серед тварин або рослин? А може, хтось товаришує з іграшками? Давайте свої відповіді спробуємо передати у позах. Якщо ви не маєте друзів серед тваринного, рослинного та іграшкового світу, то підійдіть до мене, спробуємо з вами разом відгадати, з ким товаришують інші діти.

Творче завдання "Вгадай, з ким я дружу"

Педагог. Молодці, ви пластикою тіла та виразністю поз розповіли нам про своїх маленьких друзів. І тепер ми знаємо, з ким ви любите проводити свій вільний час, з ким граєте, про кого піклуєтесь.

Я пропоную вам знов повернутись до своїх пар і виконати разом танцювальну гімнастику.

Вправи по парах

Вправа 1. Стати навпроти на рівні витягнутих рук, тримаючи один одного за руки. Чергувати рухи: чотири нахили головою, чотири повороти, два полу кола і два кола. Виконати цей комплекс чотири рази спочатку у лівий бік, а потім у правий.

Вправа 2. Утримуючи попереднє положення, виконати чотири рази попереми́нний підйом правої та лівої ніг на півпальці з одночасним згинанням рук у ліктях та чотири підйоми на півпальці обох ніг, руки тримати рівно перед грудьми. Повторити чотири рази.

Вправа 3. Залишити праві руки з'єднаними, ліві опустити вниз. Зробити нахил у правий бік, піднімаючи праву руку вгору. Повертаючись у вихідне положення, з'єднати ліві руки, а праві опустити вниз, виконати нахил у лівий бік (16 разів).

Вправа 4. Міцно тримаючись за руки, виконувати почергові нахили назад, не згинаючи колін: один нахилиється, а інший тримає і навпаки (16 разів).

Вправа 5. Підійти на крок ближче та взяти один одного за плечі. Виконувати нахили вперед, утримуючи рівною спину (16 разів).

Вправа 6. Стати на рівень витягнутих рук і виконувати почергові присідання з рівною спиною (16 разів).

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Вправа 7. Утримуючи попереднє положення, виконувати одночасно почергові випадки вперед спочатку на ліве, а потім на праве коліно, згинаючи при цьому руки в ліктях (16 разів).

Вправа 8. Стати спиною один до одного на рівні кроку, нахилитися вперед і взятися за руки. Один виконує нахил вперед, прогнувшись, і тягне за руки іншого, який нахилиється вниз більш інтенсивно, не згинаючи при цьому коліна (8 разів).

Вправа 9. Сісти обличчям один одного, торкаючись ступнями і тримаючись за руки. Почергові нахили вперед, не згинаючи колін (16 разів).

Вправа 10. Сісти, розвівши ноги якомога ширше, взяти один одного за лікті і, не згинаючи колін, робити почергові нахили вперед, утримуючи рівною спину та коліна (16 разів).

Вправа 11. Лягти обличчям один до одного на живіт, тримаючись за руки, і виконувати 4 рази підйом грудної клітини, прогинаючись назад, і чотири рази підйом прямих ніг, не згинаючи колін (4 рази).

Вправа 12. Утримуючи попереднє положення, разом перевернутися через спину на живіт, не роз'єднуючи рук, спочатку в один бік, а потім в інший (4 рази).

Педагог. На попередньому занятті ми з вами почали вивчати польку дружби "Разом грати веселіше". Давайте зараз згадаємо частину цього танцю і виконаємо її.

Педагог нагадує дітям рухи та основні перебудови, які зустрічаються в цьому фрагменті, зупиняється на виразності міміки та жестів, образності танцювальних рухів. Після повторення танцю педагог запитує в дітей про варіанти його завершення, обговорює кожний задум, підтримує та заохочує творчі знахідки.

Педагог. Отже, ми дійшли висновку, що наш танок повинен обов'язково закінчитися дружбою між дівчатами та хлопцями. І зараз ми з вами вивчимо другу частину, в якій буде примирення та спільна гра дітей з м'ячем.

Четверта фігура – 16 тактів

1-2-й такти. Діти, які сиділи внизу піднімаються, хлопці повертаються обличчям до дівчат. Хлопчик, який спіймав м'яч, піднімає його вгору і виконує стрибки за шостою позицією. Дівчинка, у якої забрали м'яч, теж робить стрибки, намагаючись дотягнутися до нього.

3-4-й такти. Хлопці виставляють праву ногу вперед на каблук і прикладають великий палець правої руки до носа, розкриваючи при цьому широко всі пальці (кривляються). Дівчинка та хлопчик з м'ячем продовжують стрибати.

5-6-й такти. Дівчата виконують два притупи правою ногою, одночасно показуючи хлопцям кулак. Хлопці приставляють праву ногу в шосту позицію і кладуть руки на пояс. Дівчина та хлопець стоять навпроти і виконують па галопу, повертаючись парою проти годинникової стрілки. При цьому хлопчик дражнить дівчинку м'ячем, а вона намагається його відібрати.

7-8-й такти. Хлопці рухаються на дівчат підскокам, динамічно працюючи руками, зігнутими в ліктях. Дівчата відходять назад також підскоками і утворюють півколо. Солісти виконують па галопу в інший бік.

9-12-й такти. Хлопчики та дівчатка стоячи навпроти один одного, на кожний такт виконують випаді у правий, а потім лівий бік, руки тримають на поясі. Хлопчик з м'ячем рухається по півколу підскоками (чотири обличчям до дівчини, дражнячи її м'ячем, і чотири спиною, тримаючи м'яч у горі). Дівчина підскоками наздоганяє кривдника.

13-14-й такти. Дівчата підскоками проходять проміж хлопців і виходять уперед. Хлопці повертаються підскоками за дівчатами. Солісти продовжують рухатися по колу.

15-16-й такти. Хлопці беруть дівчат за талію і дрібним бігом відтягують назад. Солісти, продовжуючи рух, заходять у центр півкола.

П'ята фігура – 16 тактів

1-4-й такти. Дівчата одна за одною кроком па польки рухаються у правий бік, а хлопці підскоками – у лівий. Вони перекривають пару, яка виконує підскоками "до за до".

5-8-й такти. Дівчата та хлопці продовжують рухатися по колу, виконуючи па галопу, й утворюють позаду пари півколо. Хлопчик та дівчинка, тримаючись за м'яч, обертаються парою навколо себе, виконуючи па галопу.

9-й такт. Хлопці повертаються обличчям до дівчат і подають їм дві руки, розкриваючи їх у другу позицію. Солісти виконують па галопу в інший бік.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

10-й такт. Дівчата відповідають на запрошення і кладуть свої долоні на долоні хлопців. Солісти продовжують виконувати обертання.

11-14-й такти. Хлопці та дівчата, утримуючи положення рук "Човник", підскоками повертаються навколо себе. Солісти відходять один від одного, при цьому дівчинка тримає м'яч, а хлопчик ставить руки на пояс.

15-16-й такти. Дівчата та хлопці парами тримаються за одну руку, рухаючись підскоками, утворюють коло. Солісти на кожен такт кидають м'яч один одному.

Шоста фігура – 16 тактів

1-2-й такти. Дівчинка кидає м'яч комусь із дітей, хлопчик стає у загальне коло. Інші діти виконують оплеск на кожен такт.

3-4-й такти. Дитина, яка впіймала м'яч підскоками стає у центр кола, а той, хто кидав, стає на її місце. Діти підскоками обертаються навколо себе через праве плече.

5-14-й такти. Діти повторюють рухи попередніх тактів.

15-16-й такти. Діти збираються у купку і завмирають у позах. Той, у кого залишився м'яч, піднімає його вгору і всі разом промовляють: "Разом грати веселіше!"

Педагог. Я вважаю, що сюжет цього танцю допоміг багатьом з вас замислитися над своєю поведінкою на вулиці, в школі, під час сумісних ігор. Це не означає, що хлопці обов'язково повинні грати з дівчатами, а ті з хлопцями. Зрозуміло, що у кожного з вас є свої інтереси, свої друзі, свої улюблені ігри. Бажано, щоб ви поважали вуличні забави кожного, не ображали один одного, не сміялися з того хто випадково впав або вдарився. Якщо вам не цікаво грати, ви можете вигадати собі інше заняття і не псувати настрої іншим. І пам'ятайте: "Грати разом веселіше!"

Заклучна частина

Педагог. Діти, подивіться навколо. Які ви різні і несхожі один на одного. І це стосується не тільки зовнішності, а й рис вашого характеру. Іноді ви буваєте веселі, а іноді сумні і вразливі, іноді доброзичливі, а під час нестримані та роздратовані, можете проявляти відповідальність, а можете бути байдужими до справ колективу. Дехто з вас відрізняється охайністю, а є діти, які не слідкують за своїм зовнішнім виглядом. Але незважаючи на все це, я вас всіх дуж люблю і приймаю вас такими, якими ви є. І ще мені як

вашому педагогу дуже хотілося, щоб ви виростили дуже добрими людьми, щоб вас поважали і цінували в колективі.

Підніміть руку, хто вважає, що в нього немає недоліків у характері, тобто того, що потрібно виправити? Отже, в усіх є якісь недоліки, ідеальних людей немає. А що означає слово толерантність? **Толерантний** – терпимий до оточуючих, той, хто не нав'язує власної думки, поважає думку іншого, не ображає інших.

Як ви вважаєте, у чому виражається шанобливе ставлення один до одного? Відповіді дітей. Правильно, спокійний тон, відсутність грубих висловів, доброзичлива посмішка, уміння вислухати один одного). У чому проявляється зневажливе ставлення один до одного? (глузування, підкреслення промахів і помилок, недоліків і слабких сторін).

Назвіть дві риси свого характеру: одну позитивну, а другу негативну. Відповіді дітей.

Якого б ставлення ви хотіли до себе з боку інших дітей у колективі? Відповіді дітей. Чому? Отже, взаємодії і злагожденості потрібно вчитися в повсякденному житті.

Я пропоную вам пограти в **танцювальну гру "Оберіть кращого"**, у якій буде декілька завдань. А проводити її ми будемо під відому вам дитячу пісню "Посмішка" (муз. В. Шаїнського, сл. М. Пляцковського).

Завдання 1. З початком музики діти рухаються у вільному напрямку танцювальним кроком па марше. За сигналом педагога (оплеском, ударом в бубон тощо) учасники гри підходять до того, з ким вони дружать у колективі, і продовжують рухатись разом, тримаючись за руки.

Завдання 2. Діти розривають пари і рухаються у вільному напрямі підскоками. За сигналом підходять до найвідповідальнішої дитини в колективі і продовжують рух разом. Під час виконання цього завдання можуть утворюватись угруповання з різною кількістю дітей.

Завдання 3. Діти рухаються у вільному напрямку сценічним бігом (pas souci), за сигналом педагога обирають найдобрішу дитину в колективі і продовжують рухатися разом.

Завдання 4. Рухаючись у вільному напрямку рухом па польки, за сигналом діти обирають того, хто ніколи не ображає та поважно ставиться до всіх дітей колективу.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДІТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Завдання 5. Рухаючись по залу бігом із закиданням гомілки назад, за першим сигналом педагога діти утворюють одне велике коло, а за другим – завмирають у позах, які відображають почуття дружби.

Після виконання завдання педагог пропонує дітям встати на лінії й аналізує результати танцювальної гри "Оберіть кращого".

Педагог. Я вірю, дорогі діти, що ми зможемо зберегти довіру, дружелюбність, будемо позбавлятися негативних рис у своїй поведінці, домагатися успіху і робити щасливими себе та інших. Джерела добра – посмішка, позитивне спілкування (без конфліктів), добрі вчинки, підтримка і турбота, оптимізм.

Сьогодні заняття ми завершимо не традиційно. Ми будемо з вами малюватимемо дружбу в нашому колективі, спробуємо зробити газету "Наш дружній колектив".

Педагог пропонує дітям ватман, олівці, фарби, фломастери, фотографії дітей та інший необхідний матеріал. Обговорює з дітьми зміст газети, і вони разом виготовляють. По закінченні її можна повісити в роздягальні чи танцювальному класі.

6.12. Тематично-пізнавальне заняття "Стежками Запорізького краю" (9-10 років)

Мета: *уточнити, закріпити та розширити знання дітей про особливості Запорізького краю; виявити рівень знань про назви рухів українського танцю, та їх регіональні особливості; закріпити навички виконання українських рухів, танцювальних комбінацій та тренінгових вправ побудованих на лексичі українського народного танцю, вивчити новий український рух – "широка підбивка"; познайомити з особливостями виконання танцю Запорізького краю "Балабинська полька" та вивчити його окремі фігури; розвивати навички творчої імпровізації і вміння поєднувати танцювальні рухи в невеличкі комбінації; виховувати інтерес до національної культури свого регіону, поважливе ставлення до творчих доробків інших дітей, бажання приймати участь у змаганнях, проявляти творчу ініціативу та самостійність мислення.*

ХІД ЗАНЯТТЯ Вступна частина

Вхід дітей до зали під музику "Козацького маршу" (композитор О. Морозов). Виконання українського привітання.

Педагог. Діти, я хочу розпочати наше заняття з уривку вірша письменника Миколи Нагнибиди, який дуже любить Запорізький край, з ніжністю та повагою характеризує мальовничі краєвиди місцевості, в якій ми з вами проживаємо. Ось послухайте:

Далеко був від України, і снилася вона мені
Руським чубчиком дитини, вогнями домен вдалині,
Азовським морем пропливала, у груди хлюпала Дніпром,
Варила сталь, плуги кувала, сади садила за селом.
Я був далеко, та раділи вітри, співаючи мені,
Що вже черешні забілили у Запорізькій стороні.

Педагог. А хто з вас ще може розповісти або назвати влучні епітети про Запорізький край? Відповіді дітей.

Педагог. Отже, з ваших слів я можу зробити висновок, що ми живимо у самому дивовижному куточку України, який славиться широкими полями, могутньою річкою Дніпро, теплим і лагідним Азовським морем, бравими та відважними козаками, привітними та статними дівчатами. А ще у нас є острів Хортиця, який з давніх часів славиться казковою природою та героїчними подвигами козаків. А у заповідних зонах Осканії Нова та Кам'яній Могилі можна помилуватися та познайомитися з чудовими та рідкісними представниками рослинного та тваринного світу, доторкнутися до незайманої природи.

Я думаю, ви вже зрозуміли, що сьогодні заняття буде присвячене нашому рідному Запорізькому краю, стежками якого ми спробуємо з вами пройти.

Розігрів по колу.

За вказівкою педагога під музичний супровід різних українських мелодій діти виконують наступні рухи: кроки ("па марше" із застосуванням різних положень та позицій рук, кроки на півпальцях та з високим підніманням стегна), біг з виведенням ніг вперед та назад (амбуате), "зальотний крок", "бігунець", "па польки".

Основна частина

Педагог. Ви добре впорались із завданням і поводитись як справжні козаки: намагались чітко виконувати рухи, тримати спину, злагоджено та музикально розпочинали та закінчували виконання танцювальних елементів, уважно слухали та виконували мої вказівки. А зараз давайте продемонструємо одну з особливостей мешканців нашого регіону – привітність, щедрість та доброзичливість.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Розігрів на середині. Діти виконують вправи за показом педагога.

Вправа 1. (32 такти, музичний розмір – 4/4).

В. п. – перша не виворітна позиція ніг, руки опущені вздовж тулуба, голова прямо.

1-й такт. Праву руку з підготовчого положення через першу позицію відкрити у другу, голову повернути за напрямком руки.

2-й такт. Руку закрити на пояс, голову повернути у вихідне положення.

3-4-й такти. Повторити рухи попередніх тактів з лівої руки.

5-8-й такти. Обидві руки через першу позицію відкрити у другу і опустити у вихідне положення.

9-й такт. Руки через першу позицію вивести у третю.

10-й такт. Руки зігнути в ліктях і завести за голову, тулуб розвернути у правий бік і на при кінці такту прийняти вихідне положення.

11-12-й такти. Руки зігнути в ліктях завести за голову, тулуб розвернути у лівий бік і на при кінці такту прийняти вихідне положення, руки опустити вниз.

13-16-й такти. Повторити рухи 9-12 тактів у лівий бік.

17-й такт. Зробити "випад" правою ногою вбік, праву руку з підготовчого положення через першу-другу позиції підняти у третю, кисть – allenge, ліва рука – на поясі.

18-й такт. Праву ногу підтягнути до лівої у першу позицію, праву руку з третьої позиції опустити у підготовче положення.

19-20-й такти. Повторити рухи 17-18 тактів, розпочинаючи лівою рукою.

21-й такт. Зробити крок правою ногою у бік, ліву ногу залишити на місці, стопу натягнути, праву руку відкрити у третю позицію, ліву руку закрити на пояс.

22-й такт. Два pas shene у лівий бік.

23-й такт. Зробити крок лівою ногою у бік, праву ногу залишити у попередньому положенні, стопа – натягнута, ліву руку відкрити у третю позицію, праву руку тримати на поясі.

24 такт. Два pas shene у правий бік.

25-26-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів, на при кінці вийти у вихідне положення.

27-й такт. Зробити крок правою ногою у перед, праву руку через першу позицію вивести у третю, ліва рука – на поясі.

28-й такт. Ліву ногу приставити до правої у третю позицію.

29-30-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів з лівої ноги.

31-й такт. На "раз-два" – виконати крок лівою ногою назад, руки відкрити у другу позицію. На "три-чотири" – праву ногу приставити попереду лівої у п'яту позицію, руки опустити у підготовче положення;

32-й такт. Виконати український уклін: дівчата – жіночий, а хлопці – чоловічий.

Педагог. Наш народ відрізняється неповторною красою, дівочою вродою, чоловічою привабливістю та мужністю. Ми вміємо добре танцювати і танці в нас бувають різного характеру: повільні і ліричні, стрімкі та темпераментні, веселі і жартівливі, урочисті та героїчні.

Вправа 2. (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

В. п. – перша позиція ніг, руки опущені вздовж тулуба. На музичний супровід (4 т.) руки відкрити у другу позицію і закрити на пояс.

1-2-й такти. На "раз-два" – виконати *demi plie*. На "три-чотири" – виконати *demi plie* і відкрити руки у другу позицію. На "п'ять-вісім" – виконати *grand plie*, руки з другої позиції через підготовче положення вивести у третю позицію.

3-4-й такти. На "раз-два" – руки зігнуті в ліктях завести за голову, при цьому тулуб повернути у правий бік. На "три-чотири" – прийняти вихідне положення (тулуб – прямо, руки у третій позиції). На "п'ять-шість" – руки зігнуті в ліктях завести за голову, тулуб повернути у лівий бік. На "сім-вісім" – тулуб повернути у попереднє положення і виконати *battement tendu* правою ногою у бік, руки розкрити у другу позицію.

5-6-й такти. На "раз-два" – виконати *demi plie* і закрити руки на пояс. На "три-чотири" – виконати *demi plie*, руки відкрити у другу позицію. На "п'ять-вісім" – виконати *grand plie*, руки через третю-першу позиції розкрити у другу.

7-8-й такти. На "раз-шість" – виконати три "тинка" на півпальцях, дівчата руки схрещують на грудях, а хлопці закривають на пояс. На "сім" – зробити крок лівою ногою у бік, розкриваючи руки у другу позицію. На "вісім" – закрити праву ногу вперед у п'яту позицію.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

9-10-й такти – повторити рухи 5 та 6-го тактів.

11-12-й такти. На "раз-два" – правою ногою зробити *battment tendu* уперед, руки тримати у другій позиції. На "три-чотири" – зробити *demi plie* по четвертій позиції. На "п'ять-шість" – перейти на праву ногу, ліву залишити позаду на носку. На "сім-вісім" – виконати оберт на правій нозі на 90°, одночасно ліву приставити до правої вперед у п'яту позицію, руки закрити на пояс.

13-14-й такти. Повторити рухи 11-12-го тактів, починаючи з лівої ноги.

15-й такт. Руки відкрити у другу позицію.

16-й такт. Виконати український уклін: дівчата – жіночий, а хлопці – чоловічий.

Вправа 3. (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

В. п. – третя позиція ніг (права нога попереду), руки опущені вздовж тулуба. На музичний супровід (4 т.) руки відкрити у другу позицію і закрити на пояс.

1-й такт. Виконати два *battment tendu* вперед.

2-й такт. Виконати два "тинка" з правої та лівої ноги.

3-й такт. Виконати два *battment tendu* в сторону.

4-й такт. На "раз-три" – зробити "вихилясник", ногу залишити на *cou-de-pied* попереду. На "чотири" – ногу через положення *passé* закрити назад у третю позицію.

5-8-й такти. Повторити рухи попередніх тактів з лівої ноги.

9-й такт. Виконати лівою ногою два *battment tendu* назад;

10-й такт. На "раз" – виконати *battment tendu* назад. На "два" – виконати *demi plie* по другій позиції і одночасно повернутись на 45°. На "три" – зробити оберт на 45°, вийти на ліву ногу, праву залишити позаду витягнутою. На "вісім" – праву ногу приставити назад до лівої у третю позицію.

11-12-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів з лівої ноги.

13-14-й такти. На "раз" – удар п'яткою лівої ноги. На "два" – вивести праву ногу зігнуто в коліні на носок. На "три" – зробити крок лівою ногою навхрест правої. На "чотири" – крок правою ногою у бік з каблука. На "п'ять" – крок лівою ногою навхрест правої. На "шість" – вивести праву ногу зігнуто в коліні на носок. На "сім" – приставити ліву ногу до правої. На "вісім" – зробити притуп правою ногою.

15-16-й такти. Повторити рухи попередніх двох тактів у лівий бік.

Педагог. Наступне завдання допоможе нам виявити чи добре ви знаєте рухи українського танцю. Зараз я буду виконувати рухи різних національностей, а ви уважно стежите за моїм виконанням, і якщо побачите рух українського танцю допомагайте мені оплесками, а якщо якийсь інший рух – ставте руки на пояс і виконуйте нахили голови в такт музики, начебто показуючи: "Це не наш рух, не український". Намагайтесь самостійно виконувати завдання, не повторюйте помилки інших.

Творче завдання "Вгадай рух українського танцю"

Педагог. Молодці, ви добре знаєте рухи українського танцю, а ще, мабуть, вам допомагав музичний супровід. Скажіть, а як ви можете охарактеризувати українську музику? Що можете про неї сказати? Відповіді дітей.

Діти, пам'ятаєте, ми з вами на попередніх заняттях казали, що справжні козаки у вільний від боїв та походів час полюбляли змагатися та хизуватися один перед одним у своїй спритності? Зараз я буду виконувати роль отамана і показувати вам рухи українського танцю, а ви спочатку уважно дивитесь за мною, а потім за моєю вказівкою їх повторюйте.

Повторення рухів українського танцю. Педагог виконує невеличкі танцювальні комбінації побудовані на раніш вивчених дітьми рухах українського народного танцю.

Танцювальна комбінація 1 (16 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – перша не виворітна позиція ніг, руки вздовж тулуба. На музичний супровід руки відкриваються у другу позицію і закриваються на пояс.

1-й такт. Виконати чотири releve: на "раз-два" – праву руку відкрити у другу позицію; на "три-чотири" – ліву.

2-й такт. Виконати чотири releve, руки закрити на пояс.

3-й такт. На "раз-два" – зробити крок правою ногою вперед, ліву ногу підняти на sou-de-pied і виконати оберт на 90°, руки відкрити у другу позицію. На "три-чотири" – зробити притуп лівою та правою ногою, руки закрити на пояс.

4-й такт. Повторити рухи 3-го такту.

5-6-й такти. Виконати чотири "гинка", відкриваючи руки у другу позицію і закриваючи на пояс.

7-8-й такти. Виконати "колупалочку з вихилясником" з правої та лівої ноги, руки утримувати на поясі.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

9-й такт. На "раз" – зробити лівою ногою крок навхрест правої. На "два" – виконати "голубець". На "три" – зробити правою ногою крок навхрест лівої. На "чотири" – виконати "голубець".

10-й такт. Виконати pas shene уперед, вийти на праву ногу, ліву залишити позаду на носку, руки розкрити у другу позицію.

11-12-й такти. Дрібні кроки на півпальцях з поперемінним виведенням ніг уперед, руки між підготовчою та другою позицією, кисті – відкриті.

13-й такт. На "раз-два" – праву ногу через passé закрити позаду лівої у п'яту позицію, руки на поясі. На "три-чотири" – ліву ногу через passé закрити позаду лівої у п'яту позицію, руки на поясі.

14-й такт. Виконати чотири "віршовочки".

15-й такт. На "раз-два" – зробити крок правою ногою уперед, виконати "голубець" і одночасно повернутися на 45°, ліву руку тримати на поясі, праву – у третій позиції. На "три-чотири" – зробити крок лівою ногою у бік, виконати "голубець" і одночасно повернутися на 90°, ліву руку тримати у третій позиції, праву – на поясі.

16-й такт. На "п'ять-шість" – виконати два pas shene, руки на поясі. На "сім-вісім" – вийти на праву ногу, ліву залишити позаду на носку, руки розкрити у другу позицію.

Танцювальна комбінація 2 (12 тактів, музичний розмір – 4/4).

Вихідне положення – третя позиція ніг (права нога попереду), руки вздовж тулуба. На музичний супровід руки відкрити у другу позицію і закрити на пояс.

1-й такт. На "раз-два" – зробити "перемінний крок" вперед, руки відкрити у другу позицію. На "три-чотири" – зробити "перемінний крок" назад, руки закрити на пояс.

2-й такт. На "раз-два" – виконати "тинок" на високих півпальцях у правий бік. На "три" – зробити невеликий крок лівою ногою у бік. На "і" – приставити праву ногу до лівої. На "чотири" – ліву ногу розкрити у сторону на 45°.

3-й такт. Виконати "упадання", на останній рахунок праву ногу винести у бік на 45°, руки відкрити у другу позицію.

4-й такт. Повторити рухи попереднього такту у протилежний бік, руки закрити на пояс.

5-й такт. На "раз-два" – поставити через passé ліву ногу позаду правої. На "три-чотири" – поставити через passé праву ногу позаду лівої;

6-й такт. Виконати чотири "вірвовочки".

7-8-й такти. Виконати танцювальний біг навколо себе.

9-10-й такт. Зробити чотири "бальясе".

11-й такт. Виконати чотири "припадання" навколо себе, через праве плече.

12-й такт. Виконати pas shene уперед, вийти на праву ногу, ліву залишити витягнутою позаду, праву руку відкрити у третю позицію, ліву – закрити на пояс.

Педагог. Ви добре потанцювали і разом з тим пригадали рухи українського народного танцю. Давайте, назвемо рухи, які ми виконували. Вірно, це: "голубець", "вихилясник", "вірвовочка", різновиди "тинка", "припадання", "перемінний крок" та "бігунець". А які рухи українського танцю я не застосовувала під час виконання, але ви їх добре знаєте і вмiєте виконувати? Відповіді дітей.

Так, це: "упадання", "присядки", "розніжки", "боковий буковинський крок", "біг з підскоком", "стрибунець". Зараз ми спробуємо самостійно скласти невеличкі танцювальні комбінації з використанням цих рухів. Для цього розподілимося на дві команди і позмагаємось у танцювальності, вигадливості та спритності.

А хто в якій команді буде змагатися ми дізнаємось за допомогою козацької лічилочки, яку щойно з вами вивчимо. Я буду йти по колу і промовляти слова. Той, кого запрошу в коло буде у першій команді, а хто залишиться на місці буде у команді суперників.

Я козак і ти козак,
Я вояк і ти вояк,
Щоб в бою стояти мужньо
Ми повинні бути друзні.
Ми хоробрі вояки –
Побратими-козаки!

Творче завдання-змагання. Діти розподіляються на дві команди і змагаються. Перша команда показує рухи, друга повторює їх. Після виконання завдання, педагог аналізує та оцінює діяльність обох команд і окремих дітей, які були найактивнішими або краще за всіх впоралися із завданням.

Педагог. Ми продовжуємо з вами мандрувати стежками Запорізького краю і наступне завдання допоможе нам закріпити танцювальні комбінації на переміщення. Скажіть, а як називається

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

головне місто нашої області? Вірно – це Запоріжжя. З нього ми і розпочнемо.

Танцювальні комбінації по діагоналі. Педагог пропонує дітям стати у 6 точку класу, сам займає положення на протилежному боці (друга точка класу) і пропонує пройти діагональ до острова Хортиця виконуючи комбінації окремо для хлопчиків та дівчаток.

Комбінації для хлопчиків: "присядка" з виведенням ноги у бік на 90°; "тинок" – "голубці" – "pas shene"; "перекидні"; підготовка до "кабріолю".

Комбінації для дівчаток: "квіточка"; "паде баск" – "голубці" – "pas shene"; два "en dedan" – "абартас" – "sutenu"; два "бігунця" – "колупалочка" в повороті.

Педагог. А з острова Хортиця ми вирушаймо до природного заповідника Оскан'я Нова.

Діти рухаються з 4 точки класу виконуючи наступні танцювальні комбінації: Підготовка до "голубців" у повороті; "тинок" – "підбивка" – "голубці" – pas shene.

Педагог. А тепер ми з вами попливемо по широкій та могутній річці Дніпро. Для цього нам необхідно вивчити новий рух українського танцю, який називається "**широка підбивка**".

Показ педагогом нового руху.

В. п. – третя позиція ніг (музичний розмір – 2/4 або 4/4).

На затакт "і" – праву ногу винести у бік на 45°, на лівій нозі зробити невеличкий підскок;

На "раз" – зробити крок правою ногою у бік, ліву ногу поставити навхрест правої;

На затакт "і" – праву ногу винести у бік на 45°, на лівій нозі зробити невеличкий підскок;

На "два" – повторити рухи які виконувались на "раз".

Після цього діти декілька разів виконують цей рух, переміщуючись з 8 до 2 точки класу.

Педагог. А в якому місті ми з вами живемо? Вірно, наше курортне місто називається Бердянськ. А звідки походить назва нашого міста? А що вам подобається в нашому місті більш за все? Відповіді дітей. А тепер давайте з вами пофантазуємо на тему: "Бердянськ – найкраще місто на Землі!".

Творче завдання-імпровазіція на основі пісні "Бердянські зорі" (муз. О.Ляльковської; вірші Г. Бідняка).

Педагог. Діти, а які українські танці вам знайомі? У разі ускладнення відповідей дітьми, педагог пропонує допоміжні запитання:

– В яких танцях руки тримають на кептарику, а основним малюнком є коло? (гуцульський танець);

– Який український танець бере свій початок на Запорізькій Січі? (гопак).

– З яким танцем зустрічають весну? (веснянки).

– Чи по всій Україні виконують однакові танці та однакові рухи?

Вірно, кожному регіону притаманні свої танці, які характеризують: географічні особливості цього краю, побут народу, характерні риси мешканців тієї чи іншої частини України.

Хто з вас може назвати танці Запорозького краю? Деякі з них ми вивчали на попередніх заняттях, а деякі дивились у відео запису. Відповіді дітей. Вірно, це: "Дощик", "Горлиця", "Ходить гарбуз по городу", "Козак", "Хортичанка", "Ой зів'ю вінки".

Педагог. І сьогодні ми з вами вивчимо ще один популярний у Запорізькому районі танець – "Балабинська полька". Це швидкий, жвавий та запальний парний танець. Основними рухами цього танцю є "перемінний крок" та "потрійний притупи". Назву кожного руху педагог супроводжує власним показом.

Опис танцю запозичено з книги Чміля В.А. Танці Запорізького краю в обробці Захара Сизоненка. – Мелітополь: ООО "Видавничий будинок ММД", 2005. Це танець, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців. Пари до початку танцю стають в коло. В кожній парі виконавці (дівчина і хлопець) стають обличчям одне до одного і боком до центра кола: дівчина правим, а хлопці – лівим. Обоє кладуть праві руки одне одному на талію, а лівою рукою підтримують правий лікоть партнера (схема 1).

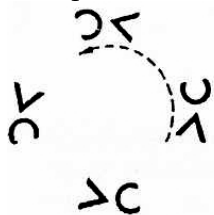

Схема 1

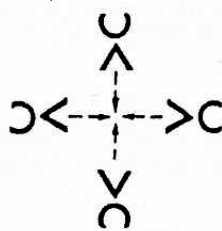

Схема 2

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Перша фігура (16 тактів)

1-й-7-й такти. Пари перемінним кроком ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. При цьому дівчина починає з лівої ноги і робить крок назад, а хлопець – з правої і робить крок уперед.

8-й такт. Пари виконують потрійний притуп: дівчата починають з правої ноги, а хлопці – з лівої.

9-16-й такти. Пари, не змінюючи положення і кроку, кружляють праворуч, просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони зупиняються так, щоб хлопці стояли спиною до центра кола (схема 2).

Друга фігура (16 тактів)

1-3-й такти. Пари, не змінюючи положення, перемінним кроком ідуть до центра кола: при цьому дівчата починають з правої ноги і роблять крок вперед, а хлопці – з лівої і роблять крок назад.

4-й такт. Всі пари виконують потрійний притуп: дівчата з лівої ноги, а хлопці з правої.

5-8-й такти. Пари кружляють на перескоках праворуч і одночасно рухаються від центра кола на попередні місця.

9-11-й такти. Пари перемінним кроком ідуть від центра кола, розширюючи його: при цьому дівчата починають з лівої ноги і роблять крок назад, а хлопці – з правої і роблять крок вперед.

12-й такт. Дівчата на місці виконують потрійний притуп, починаючи його з правої ноги, а хлопці – два притупи лівою ногою.

13-16-й такти. Пари, кружляючи на перескоках ліворуч, рухаються до центра кола. На кінець останнього такту пари повертаються у вихідне положення танцю.

Третя фігура (16 тактів)

1-3-й такти. Пари, виконуючи "плетінку" (дівчата назад, а хлопці вперед), ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

4-й такт. Всі одночасно виконують потрійний притуп, починаючи з лівої ноги.

5-8-й такти. Повторюються рухи 1-4-го тактів, тільки пари ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

9-16-й такти. Пари, обертаючись, ідуть по колу в протилежному напрямку. На кінець шістнадцятого такту пари приходять у вихідне положення танцю і міняють положення рук: хлопець лівою рукою бере праву руку дівчини і легко відводить її ліворуч. Обоє трохи повертають корпус: дівчина праворуч, а хлопець ліворуч (схема 3).

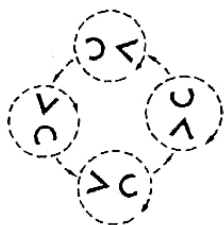

Схема 3

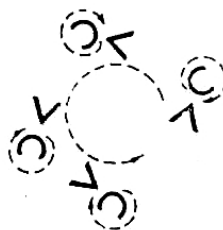

Схема 4

Четверта фігура (16 тактів)

1-2-й такти. Пари перемінним кроком, який дівчина починає з правої ноги, а хлопець – з лівої, ідуть до центра кола. На кінець 2 такту пари роз'єднують руки – дівчина праву, а хлопець ліву. Вільну руку дівчина кладе на талію, а хлопець опускає.

3-4-й такти. Пари піднімають з'єднані руки вгору, утворюючи "ворота", і простими танцювальними кроками обертаються: дівчина праворуч, а хлопець ліворуч. На кінець 4 такту пари зупиняються і виконавці стають обличчям одне до одного. Дівчина кладе свою праву руку на талію хлопця, а ліву м'яко витягує ліворуч. Хлопець лівою рукою легенько підтримує правий; лікоть дівчини, а правою бере її ліву руку.

5-6-й такти. Пари перемінним кроком ідуть від центра кола, розширюючи його.

7-8-й такти. Дівчата опускають праву руку, хлопці – ліву, а з'єднані руки піднімають вгору, знову утворюючи "ворота". Простими танцювальними кроками дівчина обертається ліворуч, а хлопець праворуч. На кінець 8 такту виконавці кожної пари приходять у вихідне положення танцю і з'єднують праві руки, а ліві кладуть собі на талію (дівчина може підтримувати лівою рукою спідницю).

9-15-й такти. Пари просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. Дівчина легенькими невеличкими кроками на низьких півпальцях кружляє праворуч під піднятими вгору і з'єднаними руками. Хлопець іде слідом за дівчиною, чітко карбуючи перемінний крок (схема 4).

16-й такт. Пари, повертаючись у вихідне положення танцю, виконують потрібний притуп.

Потім танець виконується спочатку.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Заклучна частина

Педагог. Діти, який танок ми щойно засвоїли? А хто з вас знає, який костюм (жіночий та чоловічий) характерний для нашого регіону? Бачу, що майже всі знають і зараз ви це покажете, виконуючи нове завдання. Для початку знов розділіться на дві команди. Я вам запропоную картки з національними костюмами різних регіонів України. Ви повинні обрати карточку, на якій зображено одяг нашого регіону, покласти її в середину і утворити коло. Переможе та команда, яка швидше впорається із завданням.

Гра-змагання. Педагог оцінює результативність виконання завдання і характеризує разом з дітьми елементи сценічного одягу Запорізького краю.

Педагог. Діти чи сподобалось вам заняття? Що нового ви дізналися?

Я думаю, що ви із зацікавленням розповісте батькам про нашу танцювальну подорож. А ще у мене буде до вас прохання намалювати свої враження про заняття, або скласти невеличкий віршик на тему: "Танцювальне мистецтво Запорізького краю". З кращик робіт ми організуємо виставку.

Молодці, ви були дуже уважними і старанними. Мені сподобалось, що ви багато знаєте про свій рідний край і про танцювальну українську культуру. На цьому наше заняття завершено.

Діти виконують уклін і під супровід козацького маршу виходять із зали.

6.13. Комплексне тематичне заняття з елементами корекційної хореографії та арт-терапії "Чарівна осінь" (8-9 років)

Мета: *закріпити* знання дітей про характерні ознаки осені; *ознайомити* з репродукціями картин відомих художників про осінь (Є. Волков, С. Жуковський, А. Куїнджи, І. Левітан); *розвивати* емоційну сферу, можливість вільно виражати свої емоції та почуття, отримувати задоволення від сумісної творчості; *формувати* вміння знімати психічну та м'язову напругу, коректувати внутрішню рівновагу, *виховувати* культуру спілкування, поважне ставлення до учасників творчого процесу, інтерес до осінніх явищ, до творчості поетів та художників.

Обладнання: осіннє листя, репродукції картин на тему "Осінь".

ХІД ЗАНЯТТЯ

До початку заняття педагог розкладає на підлозі танцювального класу осіннє листя, залежно від кількості дітей (по одному, два або три листки на дитину).

Вступна частина

Діти заходять до танцювальної зали під спокійну мелодію. Виконують уклін.

Педагог.

Прийшла дівчина до хати,
Узялась хазяйнувати:
Вправно скриню відімкнула,
В жовту свитку парк вдягнула.

Діти, хто це? Відповіді дітей. Так, це осінь. Подивіться, яке красиве та різнокольорове листя вона нам подарувала. Як називається явище природи, коли опадає листя? Відповіді дітей. Правильно, листопад. Давайте ми з вами оберемо собі один (два, три) листочки, які вам подобаються. Діти обирають листя. Які вони? Відповіді дітей. Бажано, щоб дитина описувала саме свій листочок.

Педагог. Пропоную вам перевтілитись у листочок, який ви тримаєте в руках. Подивіться на нього уважно....

Я буду деревом, а ви моїми листочками. Підійдіть до мене ближче. З початком музики ми будемо уявляти, що прийшла осінь і розпочався листопад. Спочатку листя похитуються на гілках дерев, а

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

потім повільно кружляють у повітрі і падають на землю. Зі зміною музики ви залишите листочки на підлозі і перетворитесь на дітей, які весело бігають, стрибають і обсипаються листям, водять хоровод навколо дерева і збирають великий букет осінніх квітів.

Творча танцювальна гра-імпровізація "Листопад"

Педагог. Подивіться, який чудовий букет ми з вами зібрали. Давайте поставимо його у вазу і продовжимо нашу прогулянку осіннім парком.

Основна частина

Розігрів: кроки в різних напрямках та у різних темпах (робота з простором), зміна напрямку руху, рух з обертанням, "трясіння" (починаючи з пальців рук, виконувати вібруючі рухи, поступово включаючи всі частини тіла).

Контактні елементи масажу. Повільно рухаючись по залу, дітям пропонують зупинитися і почати масажувати частину тіла, яку називає педагог (ноги, спина, руки, живіт) тій дитині, яка опинилася поруч. Після масажу партнери міняються: той, кого масажували, сам стає масажистом. Потім учасники завдання знов розпочинають рух і обирають нового партнера, виконуючи масаж іншої частини тіла. Таким чином, діти під час виконання цієї вправи мають змогу контактувати з багатьма партнерами, довіряти один одному, розслаблятися.

Танцювальна змійка. Діти стають у колону на відстані витягнутої руки. Перший у колоні виконує рух, інші повторюють за ним. Потім він переходить у хвіст "змійки" і другий учасник стає ведучим. Важливо звернути увагу дітей на добір рухів. Не бажано використовувати нахили, повороти, просування спиною вперед, дуже швидкі рухи та рухи з великою амплітудою.

Педагог. Діти, а які явища характерні для осені? Бачу, ви майже всі підняли руки, а значить можете їх назвати. Ми не будемо розповідати про осінь словами, а за допомогою рухів малюватимемо в повітрі її ознаки, а потім передаватимемо їх іншим. Ці повітряні малюнки дуже ніжні та крихітні, тому посилати їх одне одному слід обережно, з особливою ніжністю та добротою.

Малювання в повітрі фігур та предметів (вправа на тренування особистих вільних асоціацій та вміння передавати їх іншим). Діти стають у коло та по черзі зображують символ, а потім передають його сусідові, який доповнює його і передає іншому.

Педагог. Ми намалювали дуже багато характерних ознак осені. Я передала Василю пташку, яка відлітає у теплі краї, а ти, Василю?... Таким чином, всі діти розповідають про свої малюнки, а разом з тим повторюють ознаки осені.

Педагог. Отже, ми намалювали дуже багато цікавого про чарівну пору року – осінь, зараз давайте під музику спробуємо це все протанцювати. Подивіться на мій танок, я вам зараз мовою рухів покажу свої враження про осінь.

Імпровізований танок педагога

Педагог. Діти, що ви побачили у моєму танці? Відповіді дітей. Правильно, я показувала, як падає листя і вітер розносить його по землі, як зненацька зривається дощ, і всі ховаються, бо він не такий вже теплий, як улітку; як птахи відлітають, а комахи ховаються у норки... А тепер спробуйте ви. Тільки перед танцем добре уявіть собі, що ви хочете передати своїми рухами. Бажано виражати власні думки, малювати пластикою свою картинку про осінь. Тому, не повторюйте думок друзів, танцюєте самі й отримуйте від цього задоволення. Щоб ви не станцювали, це буде прекрасно, якщо буде показано від душі.

Танок-імпровізація на тему "Осінь"

Педагог. Діти, це було щось неймовірне і фантастичне. Ви як справжні художники малювали рухами своє враження про осінь. І це було чудово. Всі зображували картини цієї чарівної пори року, і в усіх вони були різні. Аналіз педагогом танцювальних імпровізацій дітей.

Подивіться, я сьогодні вам приготувала репродукції картин відомих художників. Усі вони носять назву "Осінь". Педагог пропонує дітям підійти ближче і демонструє картини, називаючи прізвища художників.

Єфим Єфимович Волков

Архип Іванович Куїнджи

Станіслав Юліанович
Жуковський

Ісак Ілліч Левітан

Педагог:

- Діти, скажіть, які фарби переважають у картинах?
- А що спільного у цих картинах?
- А що відрізняє ці картини?

Картина – це чудова мить, яку намагається зафіксувати художник на полотні. А що в танці допомагає зафіксувати рух, що робить танцювальний рух більш виразнішим? Відповіді дітей. Правильно, це пози, жести та міміка.

Пропоную вам зараз передати цими виразними засобами зміст картин, з якими ми щойно ознайомились.

Колективна імпровізація "Осіній пейзаж". Педагог розподіляє дітей на чотири групи, які стають у різних кутках танцювального класу, і роздає їм по одній репродукції. Протягом музичного супроводу діти повинні обрати художника, який буде "малювати" картину, обговорити її зміст, обрати об'єкти, які будуть зображувати, і розподілити їх між собою. По закінченню музики картина повинна бути намальована. Після виконання творчого завдання педагог аналізує діяльність дітей.

Педагог. Осінь – це чудова пора, яка надихала багатьох письменників, поетів митців на творчість. Діти, а тепер трохи відпочинемо і впорядкуємо наші враження.

Діти лягають на килимки і заплющують очі. Лунає тиха, повільна музика. Педагог читає вірш Андрія Стойгори "Осінні квіти".

Квіти осінні. Прості і дивні такі.
А в чому дивина, запитаєте ви?
А ви придивіться до них.
Чим різняться з квітами літа вони?
Вірно. Вловили різницю і ви?

Листям різняться вони.
Влітку у них листя зелене.
А сьогодні – осіннє, барвисте,
Немов променисте.
Що надає особливості
І незвичайності їм.
Квітам осіннім моїм.

Педагог. Діти, а якою осінньою квіткою ви б зараз хотіли себе уявити? Я буду читати вірші про осінні квіти, а ви, почувши назву своєї улюбленої, повинні стати і прийняти позу, яка у вас асоціюється з цією квіткою.

Опівночі **айстри** в саду розцвіли...
Умилась росою, вінки одягли,
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убирать...

(Олександр Олесь)

На городі **соняшник**
Соняшно зацвів -
Розпрямив голівоньку,
Рученьки розвів.
Милувався сонечком,
Дощик зустрічав
І смачним насіннячком
Діток пригощав.

(Руслана Василькевич)

Пізня осінь...
Тільки пишні **хризантеми**,
Розповідають казкові поеми.
Хризантеми прекрасні,
Як зіроньки ясні.
Хризантеми кольорові,
Повні ніжності й любові,
Вони яскраво сяють,
Серце зігрівають,
Про осінь згадку залишають.
Вонзая в небо цветоносний колос,
На стьке лета с осенью цветёт
Красавец благородный – **гладиолус**,
Как будто песню осени поёт....

(Александр Соловьёв)

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог. На початку заняття ми з вами зібрали букет з осіннього листя. А зараз я вам пропоную утворити букет з осінніх квітів. Кожен з вас вже обрав собі чарівну квітку осені. Уявімо собі, що всі ви – діточки-квіточки, які ростуть у моєму садочку. Я не простий садівник, я можу танцювати разом з моїми квітами. Наш чарівний букет я хочу зібрати ось у цьому місці.

З початком музики я розпочну свій танок, і той, до кого я буду підходити і торкатися, повинен танцювальними рухами діяти до того місця, у якому буде розташовано наш букет. Квіточки повинні ставати близьенько одна до одної, займати різні рівні, тому, що в букеті одна квіточка може бути розташована вище, а інша нижче... Можна повертатися один до одного обличчям, спиною або боком, шукати характерні своїм квітам пози. Уявіть, що ваше тіло – це стебло квітки, голова – пуп'янок, а руки – це листя.

Творче завдання "Букет осінніх квітів".

Заклучна частина

Педагог пропонує дітям сісти у коло, і сам сідає разом з ними.

Педагог. Діти, чи сподобалося вам заняття? Що нового ви дізналися? Які вправи вам запам'яталися найбільше? Яке відчуття викликали? Відповіді дітей.

А тепер давайте повернемося до того, хто сидить поруч, утворимо пари і, як на початку заняття, передамо один одному за допомогою міміки та жестів свої враження про осінь.

Малювання у повітрі осінніх пейзажів під музичний супровід.

Педагог. На наступне заняття я буду чекати ваші малюнки про осінь, які ви вдома зробите на аркуші паперу. Можливо, це буде

букет з осіннього листя, який ми зібрали на початку заняття, а може, осінні квіти або листопад чи ще якісь ознаки цієї чарівної пори року, про які ми сьогодні з вами говорили.

Дякую вам за співпрацю. Ви були уважними, турботливими, чуйними та працьовитими.

Діти виконують уклін і виходять із зали.

6.14. Творчо-пізнавальне заняття з елементами імпровізації

"Я і простір"

(9-10 років)

Мета: *ознайомити* дітей з можливостями танцювального простору (напрямок руху, темп руху, утворення контактів, емоційне забарвлення руху), ізоляційними центрами (голова-шия, плечі, грудна клітина, руки, стегна, ноги) та позою Коллапса; *засвоїти* особливості дихання та деякі види рухів ізоляційних центрів; *закріпити* назви частин тіла; *сприяти* розкриттю творчого та фізичного потенціалу дітей, визволенню від скутості та невпевненості у собі; *розвивати* творчі здібності, вміння застосовувати знайомі технічні елементи в новому танцювальному контексті, вигадувати нові танцювальні пози і рухи, підпорядковуючись можливостям власного тіла; *розвивати* комунікативні здібності завдяки усвідомленню можливостей власного тіла та тіла партнера, емоційну сферу; можливості вільно виражати свої емоції та почуття, отримувати задоволення від сумісної творчості; *виховати* культуру спілкування, поважне ставлення до учасників творчого процесу.

Обладнання: м'яч, фотоапарат, фонограми.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступна частина

Діти входять до танцювального класу і виконують уклін. Педагог бере м'яч, запрошує дітей утворити коло і сідає разом з ними на підлогу.

Бесіда з дітьми.

Педагог. З яким настроєм, Олесю, ти прийшов сьогодні на заняття? (кидає м'яча дитині, якій адресоване запитання). Після відповіді дитина повертає м'яч педагогу. А ти, Оленко? (кидає м'яч іншій дитині). Як ти вважаєш, Дмитре, чи потрібно танцівнику вміти імпровізувати в танці? А Тетяна як думає? Що таке танцювальна

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

імпровізація, Світлано? Чи згодна ти, Аліно, з цим визначенням? Можна запропонувати дітям не повертати м'яч педагогу, а кидати його тій дитині, до якої буде адресоване наступне запитання.

Педагог. Відповідь на наступне запитання я б хотіла почути від кожної дитини, тому м'яч ми будемо передавати по колу. Хто не зможе відповісти на запитання або його думку вже висловили раніше, передає м'яч далі. І так запитання: "Що, на вашу думку, означає слово простір?" Відповіді дітей.

Педагог. Отже, ми разом з вами дійшли висновку, що **простір** – це те, в чому можна переміщатися, де можна знаходитися. Поняття простору відображає співіснування й відокремленість речей одна від одної, їхнє розгашування одна щодо одної. Тобто незалежно від існування тих чи інших речей простір – це безмежна можливість існувати поруч з ними, на будь-якій відстані, в будь-якому напрямку. Отже, тіло в просторі зможе переміщатися в будь-якому напрямку: вгору, вниз, вправо, вліво, вперед, назад.

Саме темі простору буде присвячене наше заняття. І зараз ми з вами спробуємо засвоїти простір нашого танцювального класу.

Переміщення в просторі. Під спокійну мелодію діти рухаються по всій площі, намагаючись пройти через центр, зайти в кути, йти по колу, діагоналям, ламаним лініям, тобто так, щоб охопити увесь простір, і разом з тим, ні до кого не доторкнутися. Поступово темп музики можна прискорювати і повільно доводити рухи дітей до легкого бігу. Потім теж саме можна пропонувати виконати, рухаючись спиною, або застосовувати зміну положення тіла під час переміщення (то спиною, то обличчям). Педагог може зупиняти рух дітей оплесками в долоні, які служать сигналом не тільки для зупинки, а й для підйому на півпальці й утримання рівноваги до наступного оплеску, який символізує відновлення руху.

Основна частина

Педагог. Для того, щоб вільно володіти своїм тілом, потрібно добре знати його можливості. Танок – це злагоджена, пластична робота всіх частин тіла, яка підпорядкована ритмічній основі музичного супроводу та ідейно-тематичній основі танцювального змісту.

Наше тіло можна умовно розділити на шість частин. У сучасній хореографії вони носять назву "**ізоляційні центри**". Кожен з цих центрів може рухатися окремо і виконувати різні види рухів.

Давайте спочатку назвемо ці центри, а потім виконаємо окремі рухи. Педагог називає та показує відповідні частини тіла, діти повторюють за ним: голова-шия, плечі, грудна клітина, руки, стегна (пелвіс), ноги.

Педагог. Рухи окремих частин тіла називають ізоляційними тому, що вони виконуються незалежно одна від одної. Якщо ви рухаєте плечима, то грудна клітина не повинна включатися в роботу (показ педагога) або, виконуючи рухи стегон, слід запобігати допомогти ніг або тулуба (показ педагога). Давайте спробуємо за моєю командою виконати рухи окремих частин тіла, повністю виключаючи з роботи інші.

Рухові пошуки можливостей ізоляційних центрів. З початком музики педагог називає окремі частини тіла (ізоляційні центри) і пропонує дітям відшукати різні варіанти їх рухів. Під час виконання цього завдання педагог не застосовує власний показ, а використовує лише позитивний аналіз діяльності дітей, вказівки та поради. Музичний супровід може бути спокійним або з чітким ритмічним малюнком.

Педагог. Отже, ви відчули, що рухати окремими частинами тіла, не залучаючи до роботи інші, не так вже й просто. А ізоляційні рухи якої частини тіла вам здалися найбільш складними? Відповіді дітей. Правильно, це грудна клітина, яка є менш рухливою за інші.

Перш ніж розібрати правила руху ізоляційних центрів, ми засвоїмо основну позу, в якій можна більш зручно виконувати комплекс ізоляційних вправ. Вона називається – **позою Коллапса**. Показ педагога (ноги у другій паралельній позиції, коліна трохи зігнуті, тулуб та голова ледь нахилені вперед). Взагалі в тілі не спостерігається напруги та витягування вгору, характерної для класичного танцю. Тіло вільне та розслаблене.

Засвоєння дітьми пози Коллапса

Педагог. Під час танцю виконавцю дуже важливо вміти правильно дихати. Це не просте завдання, цьому треба теж вчитися. Вдихати потрібно через ніс, а видихати через рот. Давайте ми з вами, утримуючи позу Коллапса, виконаємо декілька дихальних вправ.

Дихальні вправи. Під спокійну мелодію робити по чотири рази такі вправи: вдих-видих на рахунок "вісім", вдих-видих на рахунок "чотири", вдих-видих на рахунок "два" та на рахунок "один".

Педагог. Діти, пропоную вам трохи відволіктись від пози Коллапса та ізоляційних вправ і повернутися до рухів у просторі.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Зараз ми будемо не тільки вільно переміщуватися по танцювальному класу в різних напрямках, як на початку заняття, а й шукати контакт один з одним. За моєю вказівкою ви повинні доторкнутися до того, хто опинився поруч з вами. Місцями контакту можуть бути різні частини тіла: рука, нога, спина, живіт тощо.

Вправа "Контакт у просторі"

Рухлива гра "Втечи від контакту". Діти, пересуваючись легким бігом по залу, повинні доторкнутися до певної частини тіла інших і в той же час не дозволити, щоб хтось торкнувся їх. Точки для контакту називає педагог.

Педагог. Отже, рухатись у просторі можна повільно, а можна дуже швидко, можна застосовувати контакт з партнером, а можна рухатись відокремлено від інших.

Пропоную знов стати на лінії і повернутися до засвоєння рухів ізоляційних центрів.

Ізоляційні вправи. Під час ознайомлення з кожною вправою педагог робить показ та дає відповідні методичні рекомендації для виконання вправи дітьми. Потім діти виконують вправу разом з педагогом. Музичний супровід на початковому етапі повинен бути спокійним.

Вправи для голови та шиї (музичний розмір 4/4)

Вправа 1. Нахили вперед та назад (4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-2-й такти. Видихаючи повітря, нахилити голову вперед і підборіддям торкнутися грудної клітини.

3-4-й такти. Повернутися у вихідне положення, вдихаючи повітря носом.

5-6-й такти. Максимально нахилити голову назад, не піднімаючи плечей, видих.

7-8-й такти. Повернутися у вихідне положення – вдих.

Вправа 2. Нахили в боки (4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-2-й такти. Нахилити голову в правий бік, намагаючись торкнутися вухом плеча, підборіддя тримати рівно, не опускаючи та не піднімаючи його – видих.

3-4-й такти. Повернутися у вихідне положення – вдих.

5-8-й такти. Повторити рухи попередніх тактів, виконуючи нахил голови ліворуч.

Вправа 3. Повороти голови (8 раз)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Повернути голову в правий бік, підборіддя тримати паралельно плечу – видих.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

3-й такт. Повернути голову в лівий бік – видих.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

Вправа 4. Sundari (зміщення шийних хребців вперед-назад)
(8 разів)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Витягнути голову вперед, зберігаючи її нейтральне положення завдяки подовженню м'язів шії, підборіддя тримати рівно – видих.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

3-й такт. Скорочуючи м'язи шії, перевести голову назад – видих.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

Вправа 5. Sundari (зміщення шийних хребців з боку в бік) (8 разів)

Вихідне положення – поза Коллапса.

Виконати рухи попередньої вправи, переводячи голову в правий та лівий бік за допомогою подовження та скорочення м'язів шії.

Вправи для плечей

Вправа 1. Піднімання плечей (музичний розмір – 4/4, 32 такти)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Підняти праве плече вгору, намагаючись торкнутися ним вуха, лікоть при цьому не згинати – вдих.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-й такт. Опустити праве плече вниз – видих

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

5-8-й такти. Повторити рухи лівим плечем.

9-12-й такти. Повторити рухи обома плечима (2 рази).

13-й такт: на "раз-два" підняти праве плече вгору – вдих; на "три-чотири", не фіксуючи вихідне положення, опустити його вниз – видих.

14-й такт. Повторити те ж саме лівим плечем.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

15-16-й такти: на "раз" підняти обидва плеча вгору – вдих; на "два" опустити обидва плеча вниз – видих.

17-32-й такти. Повторити рухи попередніх тактів спочатку.

Вправа 2. Twist та шейк плечей (музичний розмір – 2/4, 16 тактів)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-4-й такти. Twist (вигин плечей) – різка зміна напрямку в рухах плечей: на "раз-і" підняти праве плече вгору, а ліве опустити вниз; на "два-і" підняти ліве, а праве опустити.

5-8-й такти. Шейк плечей – хвилеподібне потряхування плечима за рахунок розслаблення м'язів плечового поясу і дрібне переміщення плечей у швидкому темпі вперед-назад. Цей рух нагадує рух циганського жіночого танцю.

9-16-й такти. Повторити рухи попередніх тактів спочатку.

Вправи для грудної клітки

Вправа 1. Рухи з боку в бік (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки розведені в сторони на рівні плечей, лікті витягнуті, кисті скорочені.

1-4-й такти: на "раз-і" грудною клітиною потягнутися за правою рукою у правий бік – видих; на "два-і" повернутися у вихідне положення – вдих; на "три-і-чотири-і" повторити те ж саме у лівий бік.

На наступні два такти повторити рухи.

5-8-й такти. Руки перевести у підготовче положення або у прес-позицію і повторити рухи грудною кліткою у правий та лівий бік ізольовано від рук.

Вправа 2. Рухи вперед-назад (музичний розмір – 4\4, 4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки розведені в другу позицію.

1-й такт. Руки зігнути в ліктях і спрямувати за поясницю – вдих. Відчути рух грудної клітки.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення – видих-вдих.

3-й такт. Руки зігнути в ліктях, передпліччя закрити вперед, долоні "прогинають" грудну клітку назад – видих. Запам'ятати м'язові скорочення грудної клітки.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

5-8-й такти. Повторити рухи грудної клітки без рук.

Вправи для стегон (пелвіс)

Вправа 1. Руки вперед-назад (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки в положенні прес-позиція.

1-й такт. Пелвіс трохи підняти і різко спрямувати вперед.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення.

3-й такт. Пелвіс різко відвести назад.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення.

Під час виконання цієї вправи необхідно слідкувати за нерухомістю колін. Вони повинні бути зігнутими і спрямованими чітко вперед.

Вправа 2. Руки з боку в бік (музичний розмір – 2\4, 4 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки в положенні прес-позиція.

Повторити рухи попередньої вправи, переводячи стегна (пелвіс) з боку в бік.

Педагог. Руки яких центрів ми сьогодні з вами засвоїли? Відповіді дітей. А які ми ще не розібрали? Відповіді дітей. Правильно, це руки та ноги. Руки цих частин тіла дуже різноманітні. Наприклад, руками можна виконувати багато рухів у різних площинах (спереду, вгорі, збоку, ззаду), можна рухати прямими руками, а можна згинати їх у ліктях. Відповідно, рухи можуть бути плавними, стриманими, а можуть бути різкими та швидкими. Кожна частина руки – кисть, передпліччя, пальці може рухатися ізольовано від іншої або сполучатися одна з одною.

Зараз ви самі спробуєте відшукати рухи, які можна виконувати лише руками або їх окремими частинами. Будьте уважні, вам буде запропоновано дві різнохарактерні мелодії, зміна яких повинна служити сигналом для зміни характеру рухів.

Творча вправа "Танець рук". Перед виконанням цієї вправи педагог може рекомендувати дітям вільно розташуватися по залу і прийняти зручні ракурси, щоб не відволікатися на рухи інших дітей. По закінченню вправи слід провести аналіз діяльності дітей.

Педагог. Ноги, як і руки, також складаються з декількох частин, і рухи їх можуть бути теж різноманітними. Вигадати варіанти рухів для ніг буде вашим домашнім завданням.

А зараз ми з вами пограємо в гру "Регулювальник". Ви самі будете регулювати напрямок свого руху, підпорядковуючи його

напрямку тієї частини тіла, яку я буду називати. Показ зразка руху педагогом.

Творча вправа "Регулювальник". Дитина рухається у тому напрямку, який вказує певна частина її тіла (рука, голова). Наприклад, якщо рука показує праворуч, то дитина йде у той же бік; як тільки рука опускається вниз, то сідає або лягає на підлогу і рухається в першому рівні за напрямом руки і так далі.

Педагог. А зараз можна лягти на підлогу і прийняти зручні для вас пози (на спині, на животі, скрутившись, розкинувши або навпаки стуливши ноги), заплющити очі і виконувати під повільну мелодію рухи тих частин тіла, які я буду називати. Бажано шукати рухи, не змінюючи прийнятої вами пози.

Вправа "Моє відчуття руху". Під спокійну мелодію педагог дає певні вказівки: "рухаємо тільки плечима", "рухаємо тільки правою ногою, додаємо рухи пальців лівої руки, а тепер усієї руки", "рухаємо тільки стопами, а тепер головою" і так далі.

Педагог. Відкрийте очі і дотягніться до того, хто знаходиться поруч з вами. Ви обрали собі партнера для нашої наступної вправи.

Творча вправа з партнером "Дзеркало". Діти стають парами один проти одного. З початком музики перший починає вигадувати рухи (танцювальні, мімічні, образні, імітаційні) на місці або в переміщенні, а другий повторює рухи свого "відображення". Зі зміною музичного супроводу партнери міняються місцями.

Педагог. Мені дуже сподобалось, що багато з вас у своїх імпровізаціях застосовували міміку, завдяки якій рухи ставали більш виразнішими та змістовнішими. Хтось передавав почуття радості, а хтось сварився. Іван сумував, а Оленка, мабуть, хизувалася перед дзеркалом. Один і той самий рух може нести різний зміст, якщо ви прикрасите його певними мімічними реакціями та відповідними жестами. А ще дуже важливо знати, з чим ви пов'язуєте той чи інший ваш стан або настрій. Педагог бере м'яч і за його допомогою проводить опитування дітей.

- Від чого у вас виникає почуття радості?
- Мені сьогодні було соромно, бо я спізнилася на роботу. Від чого ви відчували сором?
- Що може стати причиною вашої злості?

Отже, під час танцювальної імпровізації ви повинні не тільки механічно передавати ті чи інші почуття, а й чітко уявляти, що стало

причиною виникнення того чи іншого вашого психічного стану. Давайте повернемося до нашої вправи на засвоєння простору і спробуємо рухатися відповідно до певного акторського завдання.

Творча імпровізація "Настрій та простір". Діти рухаються по класу відповідно до акторського завдання: передавати почуття радості, страху, сорому тощо і після команди педагога завмирати в позі, яка передає саме цей стан людини. Педагог може фотографувати виконання завдання дітьми для подальшого аналізу.

Заключна частина

Творча імпровізація "Танцювальний діалог". Діти сідають у коло, в середину виходить педагог і починає імпровізувати, потім до своїх імпровізацій він підключає когось з дітей, і вони рухаються в контакт. Далі педагог може обрати іншу дитину або запропонувати своєму партнеру запросити когось іншого для подальшого контактного танцю. Таким чином діти мають змогу спостерігати та аналізувати, як дві людини рухаються разом, підтримують спонтанний, тілесний діалог, на собі відчувати, як тіло може розслабитися, звільнитися від зайвої м'язової напруги навіть тоді, коли за тобою хтось спостерігає. Такі рухові навички, як падіння, перекочування, розташування догори ногами досліджуються тілом та приводять до осмислення дитиною своїх рухових можливостей.

По закінченні педагог бере м'яч і підводить підсумок заняття.

Педагог: Ваню, який у тебе зараз настрій? Світлано, що ти зараз відчуваєш? Що вам найбільше сподобалось на занятті? Можна спитати окремих дітей, а можна передавати м'яч по колу і дізнатися враження усієї групи. Що таке простір? Яке він має значення для танцівника? Скільки існує ізоляційних центрів тіла? З якими з них ми сьогодні ознайомились? Яку нову позу ми засвоїли? Як потрібно дихати під час виконання ізоляційних рухів?

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Педагог пропонує дітям лягти на спину, взятися за руки і заплющити очі. Під спокійну музику пригадати все, що сьогодні робили на занятті, побажати подумки один одному доброго настрою, здоров'я, гарних оцінок у школі, успіхів на хореографічних заняттях тощо.

По закінченні діти виконують уклін і виходять із зали.

6.15. Творчо-пізнавальне заняття з елементами контактної імпровізації "Танцювальні рівні" (9-10 років)

Мета: ознайомити дітей з трьома танцювальними рівнями і одним з видів контакту з партнером (торкаючись лопатками), продовжити ознайомлення з видами рухів ізоляційних центрів (хрест, квадрат, коло, півколо, вісімка), закріпити та розширити уявлення про можливості танцювального простору; розвивати відчуття ваги, інерції та балансу, вміння розслаблятися та визволятися від зайвої м'язової напруги, вміння довіряти партнеру, вчити запобігати рухових штампів під час танцювальної імпровізації; виховувати почуття відповідальності та поваги до партнера.

Обладнання: м'яч, фотоапарат, фотографії у роздрукованому вигляді або в електронній версії у ноутбуку, фонограми.

До початку заняття педагог розвішує фотографії дітей, зроблені на минулому занятті під час творчих імпровізацій або пропонує подивитись слайд-шоу на ноутбучі. Під час перегляду, підтримуючи довірливу та доброзичливу атмосферу, проводить бесіду й аналізує разом з дітьми їхні творчі знахідки.

ХІД ЗАНЯТТЯ **Вступна частина**

Діти входять до танцювального класу і виконують уклін.

Переміщення в просторі: кроки в різних напрямках та у різних темпах, зміна напрямку руху, рух з обертанням, рух з акторським завданням на передачу певного психічного стану людини або настрою.

Рухлива гра "Втечи від контакту". Діти, пересуваючись легким бігом по залу за командою педагога, який називає місця контакту, мають торкнутися певної частини тіла інших і в той же час не дозволити, щоб хтось торкнувся їх.

Контактні елементи масажу. Повільно рухаючись по залу, дітям пропонують зупинитися і почати масажувати частину тіла, яку називає педагог (ноги, спина, руки, живіт) тій дитині, яка опинилася поруч. Після масажу партнери міняються: той, кого масажували, сам стає масажистом. Потім учасники завдання знов розпочинають рух і обирають нового партнера, виконуючи масаж іншої частини тіла.

Творча вправа "Тінь". Діти стають у пари один за одним. Перший вигадує рухи, залишаючись на місці або з просуванням, а інший повторює за ним, імітуючи тим самим його "тінь".

По закінченні вправи педагог бере м'яч і проводить опитування дітей, які можуть залишитися на своїх місцях або утворити коло.

Педагог: Що таке простір? Які вправи у просторі вам подобається виконувати найбільше? Михайле, покажи засмученого чоловіка. Підійди і торкнися тих, кому б ти розповів про свій смуток. Ті, з ким поділився Михась своїм настроєм, мають прийняти відповідні пози. Виконання завдання. Аналіз поз іншими дітьми. Марино, ти виграла подорож до Діснейленда і можеш узяти з собою друзів. Порадуй їх цією новиною. Виконання завдання. Яке домашнє завдання ви отримали на минулому занятті? Відповіді дітей. Так, ви повинні були відшукати рухи, які можна виконувати лише ногами під час ізоляції інших частин тіла.

Показ домашнього завдання "Ізоляційні рухи ногами". Аналіз педагогом діяльності дітей.

Педагог. А які ізоляційні центри ви ще знаєте? Відповіді дітей. Сьогодні ми продовжимо з вами виконувати вправи для ізоляційних центрів, а ще ми познайомимось з трьома рівнями, в яких танцівник може переміщуватись у просторі, і засвоїмо один з видів контактів з партнером.

Основна частина

Педагог пропонує дітям стати на лінії для виконання комплексу ізоляційних вправ. Прийняти позу Коллапса і виконати дихальні вправи, з якими вони ознайомились на попередньому занятті.

Дихальні вправи. Під спокійну мелодію робити по чотири рази такі вправи: вдих-видих на рахунок "вісім", вдих-видих на рахунок "чотири", вдих-видих на рахунок "два" та на рахунок "один". Обов'язково звертати увагу дітей, що вдихати повітря слід носом, а робити видих – ротом.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Виконання вправ ізоляційних центрів. За показом педагога з методичними вказівками та бесідою з дітьми по виявленню їх знань, отриманих на попередньому занятті, відбувається закріплення вивчених раніше та засвоєння нових видів рухів та вправ для ізоляційних центрів.

Вправи для голови та шиї (музичний розмір 4/4)

Вправа 1. Хрест (музичний розмір – 2\4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Нахилити голову вперед і підборіддям торкнутися грудної клітки – видих.

2-й такт. Повернутися у вихідне положення, вдихаючи повітря носом.

3-й такт. Нахилити голову в правий бік, намагаючись торкнутися вухом плеча, підборіддя тримати рівно, не опускаючи та не піднімаючи його – видих.

4-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

5-й такт. Максимально нахилити голову назад, не піднімаючи плечей – видих.

6-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

7-й такт. Нахилити голову в лівий бік – видих.

8-й такт. Повернутися у вихідне положення – вдих.

9-16-й такти. Повторити 2 рази рухи спочатку, виконуючи на один такт рухи попередніх двох тактів, тобто: на "раз-і" нахил голови вперед, на "два-і" повернення у вихідне положення і так далі.

Вправа 2. Квадрат (музичний розмір – 2\4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Нахилити голову вперед і підборіддям торкнутися грудної клітини – видих.

2-й такт. Перевести голову у лівий бік – вдих.

3-й такт. Перевести голову назад – видих.

4-й такт. Перевести голову у правий бік – вдих.

5-8-й такти. Повторити рухи попередніх тактів у зворотному напрямку: нахили голови вперед-вліво-назад-вправо.

1-8-й такти. Повторити 2 рази рухи 1-4-го тактів, виконуючи на один такт рухи двох тактів.

9-16-й такти. Повторити 2 рази рухи 5-8-го тактів.

Вправа 3. Кола та півкола (музичний розмір – 4\4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Повернути голову в правий бік і повільно перевести ліворуч, торкаючись підборіддям грудної клітки (фіксоване півколо) – видих-вдих.

2-й такт. Повторити те ж саме у протилежний бік – видих-вдих.

3-4-й такти. Зробити два повних кола, рухаючи головою в одному напрямку, за годинниковою стрілкою.

5-й такт. Виконати фіксоване півколо назад, переводячи голову справа наліво, – видих-вдих.

6-й такт. Повторити те ж саме у протилежний бік – видих-вдих.

7-8-й такти. Зробити два повних кола проти годинникової стрілки.

Вправа 4. Свінгове півколо (музичний розмір – 4\4, 8-16 разів)

Вихідне положення – поза Коллапса.

Вільне розгойдування головою справа наліво, шия максимально розслаблена.

Вправа 5. Sundari хрест-квадрат (музичний розмір – 2\4, 2 рази)

1-4-й такти. Виконати sundari-хрест (зміщення шийних хребців: вперед-у вихідне положення (центр)- праворуч-центр-назад-центр-ліворуч-центр).

5-8-й такти. Виконати 2 рази sundari-квадрат, тобто без повернення у центр (вперед-вправо-назад-вліво).

9-12-й такти. Повторити рухи перших чотирьох тактів у зворотному напрямку (назад-центр-ліворуч-центр-вперед-центр-праворуч-центр).

13-16-й такти. Виконати 2 рази sundari-квадрат у тому ж напрямку.

Вправи для плечей

Вправа 1. Півкола та кола плечима (музичний розмір – 2/4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-й такт. Виконати пів коло правим плечем вперед (вгору-вперед-вниз-у вихідне положення).

2-й такт. Виконати півколо лівим плечем вперед.

3-4-й такти. Виконати 2 рази півколо вперед обома плечима одночасно.

5-8-й такти. Повторити рухи попередніх тактів, виконуючи півколо назад.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Вправа 2. Twist, вісімка та шейк пліч (музичний розмір – 2/4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса.

1-2-й такти. Twist плечей: на "раз-і" – підняти праве плече вгору, а ліве опустити вниз; на "два-і" підняти ліве плече, а праве опустити (повторити 4 рази).

3-4-й такти. "Вісімка" (кола, які виконуються по черзі: коли праве плече досягає крайнього рівня вгори, починає рух ліве плече, а праве опускається вниз) 4 рази.

5-8-й такти. Шейк плечей.

9-16-й такти. Повторити рухи попередніх тактів, розпочинаючи twist лівим плечем.

Вправи для грудної клітки

Вправа 1. Хрест та квадрат (музичний розмір – 2\4)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки у другій закритій позиції (А-позиція) – лікті в сторони, долоні навпроти грудної клітки.

1-8-й такти. Виконати хрест у правий бік (вперед-центр-праворуч-центр-назад-центр-ліворуч-центр).

9-16-й такти. Виконати два квадрати у тому ж напрямку.

17-24-й такти. Повторити рухи попередніх тактів у лівий бік.

25-28-й такти. Виконати хрест у правий бік, розпочинаючи рух грудною кліткою назад (назад-центр-праворуч-центр-вперед-центр-ліворуч-центр).

21-24-й такти. Виконати два квадрати у тому ж напрямку.

29-36-й такти. Повторити рухи попередніх чотирьох тактів у зворотному напрямку.

Вправа 2. Півкола та кола (музичний розмір – 4\4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки в прес-позиції.

1-й такт. Виконати півколо у правий бік, розпочинаючи рух грудною кліткою вперед.

2-й такт. Виконати півколо у лівий бік.

3-й такт. Виконати півколо у правий бік, розпочинаючи рух грудною кліткою назад, вперед.

4-й такт. Виконати півколо у лівий бік.

5-6-й такти. Виконати два повних кола у правий бік, розпочинаючи рух грудною кліткою вперед.

7-8-й такти. Виконати два повних кола у лівий бік.

9-16-й такти. Повторити рухи попередніх тактів, розпочинаючи рух грудною кліткою назад.

Вправи для стегон (пелвіс)

Вправа 1. Хрест та квадрат (музичний розмір – 2\4, 2 рази)

Вправа 2. Пів кола та кола (музичний розмір – 2\4, 2 рази)

Вихідне положення – поза Коллапса, руки в положенні прес-позиція.

Повторити виконання вправ для грудної клітки, замінюючи їх рухами стегон.

Вправи для рук

Вправа 1. Перше port de bras класичного танцю (музичний розмір – 4\4, 4 рази)

Вихідне положення – ноги у першій позиції, руки у підготовчому положенні.

1-й такт. Перевести руки у першу позицію.

2-й такт. Підняти руки у третю позицію.

3-й такт. Розкрити руки у другу позицію.

4-й такт. Закрити руки у підготовче положення.

Під час виконання цієї вправи рухи голови не використовуються, доцільно звернути увагу дітей на плавність виконання цього руху та округлість ліній рук.

Вправа 2. А-Б-В-позиції сучасного танцю (музичний розмір – 2\4, 8 разів)

Вихідне положення – ноги у II паралельній позиції, руки у II паралельній позиції (розкриті в сторони, лікті та долоні витягнуті).

1-й такт. Закрити руки в А-позицію (лікті розвести в сторони, долоні на рівні грудної клітки).

2-й такт. Перевести руки в Б-позицію (лікті опустити вниз, долоні на рівні обличчя).

3-й такт. Перевести руки у В-позицію (підняти вгору, лікті витягнути).

4-й такт. Перевести руки у вихідне положення – друга позиція.

Вправа 3. Імпровізаційні рухи руками (музичний розмір – перемінний: 2\4, 3\4, 4\4).

Під час пошуку рухів звертати увагу дітей, що зі зміною музичного супроводу доцільно добирати рухи, які б відповідали темпу та характеру музики. Підкреслити, що це ізоляційні вправи, тому намагатися не застосовувати рухи інших частин тіла.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Вправи для ніг

Вправа 1. Releve (музичний розмір – 4\4, 2 рази)

Вихідне положення – перша паралельна позиція ніг (п'ятки та носки разом), руки в положенні прес-позиція.

1-й такт: на "раз" піднятися на півпальці, на "два" зігнути коліна, на "три" поставити п'ятки на підлогу, на "чотири" випрямити коліна і розвести носки в сторони.

2-й такт. Повторити рухи першого такту по I виворітній позиції (аут-позиція), наприкінці такту розвести п'ятки в сторони.

3-й такт. Повторити рухи по II паралельній позиції і в кінці розвести носки в сторони.

4-й такт. Повторити рухи по II виворітній позиції.

5-й такт: на "раз" ноги зігнути в колінах (виконати demi plie), на "два" відірвати п'ятки від підлоги, на "три" випрямити коліна, на "чотири" поставити п'ятки і перевести носки у II паралельну позицію.

6-8-й такти. Повторити рухи, переходячи наприкінці кожного такту в іншу позицію (I виворітну та I паралельну).

Вправа 2. Kick (музичний розмір – 2\4, 4 рази).

Вихідне положення – перша паралельна позиція ніг, руки в положенні прес-позиція.

1-й такт. Різно викинути праву ногу вперед – kick (за принципом grand battement developpe класичного танцю).

2-й такт. Виконати kick правою ногою вбік.

3-й такт. Виконати kick правою ногою вперед.

4-й такт. Переступити на ліву, а потім на праву ногу.

5-8-й такти. Повторити все з лівої ноги.

Вправа 3. Імпровізаційні рухи ногами (музичний розмір – перемінний: 2\4, 4\4).

Діти повторюють ізоляційні рухи ногами, які демонстрували у вступній частині заняття, змінюючи та урізноманітнюючи їх стосовно нового рухового досвіду та музичного супроводу.

Педагог. Діти, які нові види рухів ми засвоїли під час виконання ізоляційних вправ? Відповіді дітей. Правильно, це хрест, квадрат, коло, півколо, свінгове півколо, twist, вісімка та шейк пліч, А-Б-В-позиції рук, kick.

Отже, кожна частина нашого тіла може рухатися окремо, а може сполучатися в рухах з іншими. А ще танцівник може

виконувати рухи в різних рівнях: лежачи на животі, спині або боці, сидячи на сідницях, колінах або навприсядки, стоячи на всій стопі або на півпальцях тощо. У сучасному танці розрізняють три **танцювальних рівні**: перший – сидячи або лежачи на підлозі; другий, який дорівнюється половині росту танцівника; третій – у повний зріст.

Показ педагогом варіантів імпровізацій у різних рівнях.

Творча вправа "Пізнай своє тіло". Діти імпровізують у першому рівні, не використовуючи переміщення у просторі. За командою педагога шукають варіанти пересування в першому рівні. Потім діти виконують теж завдання в другому та третьому рівнях. Під час цієї вправи педагог може брати в ній активну участь або фотографувати творчий процес дітей.

Вправа "Казкова доріжка". Дітям пропонують по черзі пройти по лінії в першому рівні – "країна комах", у другому – "країна ліліпутів" та у третьому – "країна велетнів" рівнях.

Педагог. Ми вже знаємо, що людина може танцювати сама, а може контактувати з кимось. Коли ти танцюєш сам, то розраховуєш лише на себе, на свої здібності та можливості, на свій настрій та почуття. А танцювальний контакт з партнером зобов'язує бути уважним, вчить ураховувати вагу один одного, довіряти один одному, підпорядковувати свої рухи іншій людині.

Сьогодні ми з вами познайомимось з першим, найпростішим видом контакту.

Педагог показує зразок виконання цього виду контакту з одним з дітей. Добре, якщо дитину буде підготовлено завчасно і показ буде продемонстровано на високому виконавському рівні.

Засвоєння першого контакту. Дітям пропонують стати один до одного спиною і, утримуючи точку контакту в області лопаток, відходити ногами, збільшуючи відстань. Важливим є пояснення виходу з цього контакту, під час якого дітей вчать утримувати рівновагу, відповідати за безпеку партнера, робити одночасно крок назад і, повернувшись обличчям один до одного, кивком голови дякувати за довіру під час виконання вправи.

Парам, у яких не виходить контактна вправа, можна рекомендувати застосовувати м'яч, який потрібно утримати на рівні лопаток. Можна використовувати елемент змагання між парами, в процесі якого діти будуть аналізувати, чому одна пара виконує вправу краще, ніж інша.

Вправа "Контакт у просторі". Діти вільно рухаються по залу і за командою педагога (оплеск) стають у контакт з тим, хто опинився поруч. Потім за оплеском знов розпочинають рух і контактують з іншою дитиною. Таким чином, діти вчаться контактувати з різними партнерами і закріплюють навичку виконання цієї контактної вправи. Слід довести дітям, що не зріст і вага під час контакту мають значення. Головне, правильне виконання цієї вправи і довіра один одному.

Вправа "Лідер" передбачає рух дітей по лінії парами спиною один до одного (перший контакт), під час якого той, хто стоїть спиною, по лінії руху намагається перегнати того, хто рухається обличчям. Під час руху важливо не розірвати точку контакту і не дати супернику зайняти місце лідера.

Заклучна частина

Творча імпровізація "По той бік вікна". Дітям пропонують декілька хвилин поспостерігати за тим, що відбувається за вікном. Під час спостереження доцільно використати музику, яка буде супроводжувати виконання дітьми їх творчої імпровізації. Потім діти у вільному танці показують те, що вони побачили за вікном. Після виконання завдання доцільно застосувати аналіз діяльності дітей.

Вправа "Чарівний оплеск". Діти вільно рухаються по залу і за командою педагога приймають позу того рівня, який зазначено у команді (один оплеск – перший рівень, два – другий і три – третій).

По закінченню виконання вправи педагог пропонує дітям сісти в коло і проводить підсумок заняття за допомогою м'яча.

Педагог. Що нового ви дізналися на занятті? Які вправи вам найбільше сподобалися? З яким партнером вам комфортно було виконувати контактні вправи? Кому ви довіряли? Чому? Педагог може опитувати окремих дітей, а може пускати м'яч по колу і залучати до бесіди всю групу.

Отже, сьогодні ми з вами повторили вивчені на попередньому занятті і засвоїли нові вправи ізоляційних центрів, познайомились з одним видом контакту, спробували виконувати рухи в трьох рівнях і багато імпровізували, отримуючи власний руховий досвід та вивчаючи можливості свого тіла.

Уклін. Вихід із танцювального класу.

ТЕМА 7.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ДИТЯЧИХ ХОРЕОГРАФІЧНИХ КОЛЕКТИВАХ

Виховна робота є важливим компонентом навчально-тренувального процесу в дитячому хореографічному колективі.

Ураховуючи вікові закономірності розвитку дітей молодшого шкільного віку, можна визначити такі *завдання виховної роботи*, які мають вирішуватися керівником колективу:

- виховання інтересу до хореографії та суміжних видів мистецтв;
- виховання художньо-естетичної культури, естетичних потреб та почуттів;
- забезпечення повноцінного розвитку дітей, охорона і зміцнення їх фізичного, психологічного та духовного здоров'я;
- формування морального, емоційного, вольового компонентів світогляду;
- формування національної свідомості та національної гідності, любові до рідної землі, родини, свого народу;
- забезпечення умов для самореалізації дитини відповідно до її здібностей, власних і суспільних інтересів;
- формування у дитини позитивної Я-концепції, яка характеризується: впевненістю у доброзичливому ставленні до неї інших дітей; переконаністю в успішному оволодінні хореографічним мистецтвом; почуттям особистої значущості в колективі;
- формування навичок співпраці та колективної взаємодії;
- виховання сценічної культури (поведінки, одягу та рухів);
- виховання бережливого ставлення до державного майна, сценічних костюмів та реквізиту.

Виховний і навчально-тренувальний процеси є нерозривними в системі хореографічної роботи. Тому на кожному занятті поряд з навчальними та розвивальними завданнями обов'язковим є планування та реалізація виховних завдань. Крім того, керівником колективу обов'язково передбачаються різноманітні форми виховної роботи, які проводяться у позарепетиційний період.

Форми виховної роботи – це умови, в яких реалізується зміст; варіанти організації виховного процесу, композиційна побудова виховного заходу.

Форми виховної роботи можуть розподілятися: за об'єктом впливу (індивідуальні, масові, групові), за напрямками виховання (естетичні, фізичні, моральні, пізнавальні, трудові, розважальні) та за провідним методом їх організації (словесні, наочні, практичні). Вибір форми залежить від мети і завдання виховного заходу; вікових та індивідуальних особливостей дітей; рівня розвитку дитячого колективу, умов, у яких здійснюється виховний вплив; педагогічної майстерності керівника.

Індивідуальні форми виховної роботи спрямовані на забезпечення повноцінного розвитку дитини, який досягається під час формування в неї позитивної Я-концепції, розвиток особистісних якостей та індивідуального потенціалу. До індивідуальних форм виховної роботи в дитячому хореографічному колективі належать: етичні бесіди, доручення (заняття з іншими дітьми, підготовка костюмів та реквізиту до концерту, виготовлення інформаційних листів та газет про діяльність колективу тощо), колекціонування хореографічного матеріалу (ілюстрацій сценічних костюмів, портретів відомих танцівників та хореографів тощо), ведення зошита хореографічних занять та щоденника власних досягнень, малювання своїх вражень на тему того чи іншого заняття тощо.

Групові форми виховної роботи проводяться з дітьми певної вікової категорії (дошкільний, молодший, середній або старший шкільний вік) або відповідної статі (дівчатками, хлопчиками). Прикладами виховних форм групової роботи можна назвати: пізнавальні та етичні бесіди, вирішення проблемних ситуацій та творчих завдань, групові доручення, практичні майстерні сценічного гриму та виготовлення сценічного реквізиту, створення тематичних стендів, відвідування концертних програм з їх подальшим аналізом, вечори питань і відповідей, екскурсії, походи, пізнавальні та розважальні культурні заходи ("Подорож до джерел рідної культури", "Українські традиції зустрічі весни", "Різноманітність українського танцю", "Творчий шлях П. Вірського", "Свято іменинника", "Новорічний карнавал", "Батьки, а вам під силу?") та інші.

До *масових форм* виховної роботи, до яких залучаються всі учасники танцювального колективу, можна віднести: організацію тижнів з різних видів хореографії, зустрічі з видатними людьми, обмін танцювальним досвідом з іншими творчими колективами,

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

участь у створенні альбомів історії колективу, участь у конкурсах та фестивалях, проведення флешмобів (танцмобів), розважальних заходів ("Танцювальний марафон", "Танець крізь століття", "Підсумки року", "Посвята у члени колективу" тощо), організацію виставок захоплень учасників колективу або фотоквестів на різну тематику ("Що для мене танець?", "Кумедні випадки під час концертних виступів", "Перші кроки в хореографії") тощо.

Ефективність масових, групових та індивідуальних форм виховання зростає за умови, якщо вони складають певну систему, пов'язані між собою і доповнюють одна одну.

Форми виховної роботи також класифікують відповідно до провідного методу, тобто за джерелами передачі й характером сприйняття інформації. Так, у *словесних* формах виховної роботи перевага надається вербальним засобам (розповідь педагога, бесіда з дітьми, лекція, дискусія, переконування, пояснення, приклад, дитячий фольклор, художня та мистецтвознавча література), у *наочних* інформація одержується на основі сенсорно-перцептивної діяльності (демонстрування, ілюстрування, показ, спостереження), а у *практичних* здебільшого використовуються активні методи роботи (доручення, гра, змагання, метод створення виховних ситуацій, вирішення творчих завдань, проблемних ситуацій).

У виховний процес дитячих хореографічних колективів доцільно включати форми виховної роботи, які розрізняються за напрямками. Так, заходи *естетичного напрямку* мають на меті залучення дітей до художньо-естетичних цінностей в житті та мистецтві, формування естетичного досвіду та смаку, бажання створювати прекрасне в житті, примножувати культурно-мистецькі надбання народу (відвідування концертних програм та балетних вистав, виставок мистецтва, музеїв, проведення лекцій-повідомлень з використанням наочного матеріалу тощо).

Заходи *фізичної спрямованості* передбачають виховання в дітей вольових якостей, санітарно-гігієнічних норм, прагнення до краси тіла та свідомого відношення до здорового образу життя (участь у туристичних походах, спортивних змаганнях, проведення пізнавальних бесід, оформлення дошки фізичних досягнень, на якій можуть позначатися прізвиська рекордсменів у виконанні вправ на віджимання, прес, гнучкість або розміщатися фотографії дітей, які навчилися робити акробатичні вправи, передбачені вимогами програми).

Пізнавальні виховні заходи допомагають розширити та поглибити знання дітей з хореографії та інших видів мистецтва, сприяють розвитку загальної ерудованості, стимулюють пізнавальні інтереси. Їх можна присвячувати знайомству з життєдіяльністю видатних педагогів та балетмейстерів, творчості професійних колективів, розкривати особливості того чи іншого напрямку хореографії (диско, контемпарарі, джаз-фанк) чи регіональні особливості танцювальної культури України (танці Запорізького краю, буковинські танці), знайомити з народними традиціями та обрядами, музичними інструментами, особливостями сценічного костюма та гриму. Можна провести пізнавальний виховний захід перед постановкою того чи іншого танцю чи хореографічного спектаклю, в якому розкрити актуальність тематики, надати цікаві інформативні факти, показати у відеозапису сценічне втілення аналогічних образів професійними виконавцями або продемонструвати танцювальну техніку, на якій буде побудовано танець. Цікавими стануть зустрічі з відомими людьми (професійними танцівниками, керівниками інших хореографічних колективів, учасниками телевізійних проєктів танцювального напрямку, викладачами вищих навчальних закладів), організація виставок і оглядів дитячих колекцій, які розширюють світогляд і пізнавальні інтереси, формують дослідницькі навички, виховують цілеспрямованість і наполегливість.

Виховні заходи на *морально-етичні* теми сприяють вихованню моральної свідомості, стимулюють моральні почуття і мотиви поведінки. Це може бути: проведення пізнавальних та етичних бесід, дискусій, тематичних вечорів на морально-етичні теми; перегляд тематичних кінофільмів та аналіз літературних творів; ознайомлення з традиціями та обрядами українського народу, залучення дітей до участі у традиційних національних святах; організація зустрічей з ветеранами війни, літераторами, героями праці тощо. Доцільним буде систематичне застосування в навчально-виховному процесі методів морально-етичного впливу: вправління у моральній поведінці, створення ситуацій морального вибору, педагогічна або колективна оцінка поведінки та вчинків дитини, заохочення до моральних учинків, осуд аморальної поведінки.

Для проведення морально-етичних бесід з дітьми можна застосовувати такі теми, як "Що таке дружба?", "Дружба в колективі",

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

"Подаруй посмішку", "Пліч-о-пліч, рука об руку", "Привітність і привабливість", "Толерантність" та інші. Під час вибору тематики педагог має врахувати вікову категорію певної групи колективу; спиратися, насамперед, на справжні події і явища навколишнього життя і діяльність дитини в колі однолітків (Яся запізнилась на концертний виступ; чергова повідомила, що деякі діти не вітаються з нею; хлопці проявляють агресію стосовно дівчат тощо). Головна мета таких бесід полягає в тому, щоб сформувати в дитини моральні мотиви поведінки, якими вона могла би керуватися у своїх вчинках.

Виховний процес також можна урізноманітнювати *трудовами* заходами: організація трудових десантів для прибирання танцювальних класів або території біля помешкання, в якому займаються діти; участь у посадці дерев та квітів з подальшим доглядом за ними; призначення чергових на заняття (провітрити клас, принести магнітофон) або відповідальних під час концертного виступу (перевірити та віднести реквізит, прибрати помешкання, в якому переодягалися); навчання ремонту сценічного одягу (пришити гудзик, стрічки до балеток, втягти резинку), залучення до виготовлення елементів костюмів та реквізиту (віночків, намиста, масок) та інші.

Невід'ємною складовою життя дитячого хореографічного колективу є проведення культурно-розважальних виховних заходів, що безпосередньо позитивно впливає на утворення нових стосунків між дітьми та закріплення вже набутих, об'єднання та згуртування колективу, формування почуття колективізму, створення атмосфери доброзичливості й поваги.

Культурно-розважальні форми роботи можуть бути святковими ("Новорічний карнавал", "3 8 Березня, дівчата!") та тематичними ("Танцювальний марафон", "У гостях у Терпсихори"). Останнім часом у роботі хореографічних колективів набуває популярності проведення "танцюмобів", мета яких полягає в пропаганді танцювальної культури серед населення й отриманні його учасниками задоволення від спільної справи. Ця нова розважальна форма є різновидом флешмобу (від англ. flash mob – flash – спалах; мить; моб – натовп), який характеризується непередбаченою появою людей у завчасно встановленому місці й часі, здійсненні ними однакових за сценарієм дій і швидким зникненням. Такі форми роботи не повинні нести лише розважальну функцію. Діти мають

брати активну участь в організації та проведенні таких заходів, відповідати за якусь частину роботи, активно допомагати керівникові і отримувати не тільки організаційні навички, вміння співпрацювати в колективі, розуміти власну значущість, а й пізнавальну інформацію.

Засобом згуртування колективу є дотримання в ньому певних *традицій*. Видатний педагог А. Макаренко писав: "Ніщо так не об'єднує колектив, як традиція. Виховати традиції, зберегти їх – найважливіше завдання виховної роботи колективу" [8, с. 129]. Головне призначення традицій у хореографічних колективах – закріплення і передача новим учасникам позитивного досвіду колективного життя, тобто тих моментів у роботі колективу, для яких характерна постійність, неповторність, емоційність та підтримка суспільством. Особливо важливі, так звані, "традиції щоденного вжитку" – дотримання певних правил поведінки у повсякденному житті. Наприклад: "У нашому колективі не запізнюються", "У нашому колективі допомагають один одному", "У нашому колективі існує єдина репетиційна форма" тощо.

Кожен колектив протягом свого існування накопичує певні традиції. Прикладами їх у хореографічних колективах можна назвати: свято вступу в колектив нових учасників; привітання з першим концертним виступом; привітання з днем народження, вручення подарунків (значок з емблемою колективу, альбом з декількома фотографіями дитини "Перші кроки в танцювальному класі", елементи репетиційного одягу, пізнавальна книжка тощо); проведення внутрішньо колективних конкурсів, оглядів, творчих звітних концертів; святкування видатних дат колективу (день народження, день присвоєння почесного звання тощо); вітання найбільш активних членів колективу (грамоти, подарунки); поповнення історії колективу (альбоми, книги спогадів); творчі зв'язки з іншими колективами; зустріч випускників колективу; організація фотостендів за минулий рік або за результатами виступів на фестивалі; листи-вітання учасників колективу зі святом; сумісне проведення вільного часу та інші.

Значну роль у вихованні дітей варто віднести спільним діям хореографічного колективу і сім'ї, ефективність яких залежить від особливостей організації *роботи з батьками*.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Головними завданнями роботи хореографічного колективу з сім'єю є:

- пропаганда педагогічних знань з метою підвищення педагогічної грамотності батьків;
- організація заходів, спрямованих на оволодіння батьками системою умінь, необхідних для організації хореографічної діяльності дитини вдома;
- гуманізація змісту та форм роботи з сім'єю і взаємовідносин педагога-батьки.

Керівник колективу і батьки повинні стати партнерами, активними співучасниками великого творчого процесу виховання дітей, що дозволить реалізувати виховну мету роботи хореографічного колективу.

Окрім батьківських зборів, які поділяються на заплановані (організаційні, підсумкові) та ситуативні (внаслідок виникнення певних ситуацій), педагог застосовує також бесіди з окремими батьками, залучає їх до вирішення організаційних питань, участі у культурно-розважальних заходах, обговоренні ескізів костюмів тощо.

Організаційні збори для батьків проводяться на початку навчального року і мають на меті підведення підсумків минулого року, ознайомлення з планом роботи колективу на рік, повідомлення про розклад занять, нагадування про правила відвідування колективу.

Підсумкові збори доцільно проводити з кожною групою окремо. Як правило, вони проходять після відкритих занять, коли дітям вручаються табелі успішності або сертифікати по закінченню навчального року. Керівник вітає дітей із закінченням навчального року, розповідає про досягнення групи, звертає увагу на проблемні ситуації, розкриває причини невиконання тих чи інших запланованих заходів, дає коротенькі характеристики кожній дитині, виражає вдячність батькам, які брали активну участь у життєдіяльності колективу.

Урочистим і відповідальним моментом підсумкових занять є вручення дітям у присутності батьків табелів успішності. По закінченню першого року навчання не доцільно виставляти оцінки, тому вихованцям можна давати свідоцтва, оформлені фотографіями дитини, зробленими педагогом протягом року, або давати батькам коротеньку характеристику хореографічних здібностей дитини та

розкривати перспективи успішності її навчання в колективі (додатки №3, 4).

Починаючи з другого або третього року перебування дитини в колективі, можна застосовувати табелі, в яких керівник разом з педагогами-репетиторами, які працюють з цією групою, оцінюють успішність дитини з різних видів танцювальної діяльності. Зміст табеля можуть складати розділи програми, які вивчали діти протягом року: "Ритміка", "Партерна гімнастика", "Хореографічна абетка", "Творча імпровізація", "Танці та етюди" або інші. Можна також оцінювати культуру одягу та культуру поведінки дитини, акторську майстерність, участь у концертній діяльності, ведення зошита з хореографії (додаток №2).

Якщо педагог не бачить перспектив розвитку дитини в колективі, він коректно повинен повідомити про це батьків в усній або письмовій формі. Наприклад: "Рекомендую спробувати розкрити здібності Вашої дитини в театральному мистецтві (у спортивних секціях, у вокальному гуртку)", "Рекомендую подумати про переведення дитини до іншого колективу в зв'язку з порушенням правил відвідування занять", "Рекомендую Вам регулювати процес відвідування дитиною занять, слідкувати за культурою одягу та зачіски, стимулювати самостійні заняття в домашніх умовах, підтримувати та заохочувати інтерес дитини до хореографічного мистецтва". Головне, щоб це було зроблено в доброзичливій і переконливій формі із застосуванням прикладів, наведенням аргументів.

Цікавою формою роботи з батьками є залучення їх до організації та участі в розважальних заходах колективу ("Різдвяні зустрічі", "Диско-паті", "У ритмах 60-х", "Українські вечорниці"). Дорослі разом з дітьми можуть готувати творчі сюрпризи, брати участь у конкурсах та змаганнях. Наприклад, під час Новорічних свят можна організувати розважальний захід для батьків і дітей усіх груп колективу, в зміст якого включити вітання керівника з Новим роком, підведення підсумків роботи колективу, нагородження груп, окремих дітей та батьків у відповідних номінаціях, показ творчих дарунків кожної групи дітей та батьків, конкурси, дискотеку. Атмосфера творчого драйву, змагання між групами батьків за кращий виступ, демонстрація дітям своїх талантів робить таке свято цікавим, сприяє зближенню педагогів, дітей та батьків, формуванню дружніх стосунків у колективі.

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Батьків також можна залучати до проведення народних свят ("Зустріч масляної", "Щедрий вечір"), виставок ("Новорічна іграшка, зроблена своїми руками", "Робимо писанки разом з мамою"), творчих конкурсів та спортивних змагань у колективі ("Тато, мама і я – дружна родина", "Танці з батьками", "Зірочка МарЛен" (назва танцювального колективу)). Доцільно запрошувати батьків на пізнавальні виховні заходи, активізувати відвідування разом з дітьми концертних програм та балетних вистав.

Добре, якщо в колективі застосовуються заходи, спрямовані на оволодіння батьками системою умінь, необхідних для організації хореографічної діяльності дитини вдома. Задля цього можна запрошувати батьків на заняття, проводити для них консультації з практичним показом системи вправ на розвиток гнучкості дітей, формування правильної постави, які можна виконувати в домашніх умовах, давати педагогічні поради щодо підтримання зацікавленості дітей хореографічним мистецтвом.

Цікавою формою роботи з батьками є залучення їх до танцювальної діяльності. Так, під час вивчення з дітьми концертного номера можна запросити батьків на танцювальний тренінг і вивчити з ними окрему комбінацію або фрагмент танцю. Це може бути мотивом для занять батьків з дитиною вдома, заохочення до занять в аматорських танцювальних групах (клубах) для дорослих або для показу танцю на розважальному заході колективу.

Варто створити для батьків інформаційні куточки, де розміщувати розклад роботи колективу, повідомлення, малюнки дітей на ту чи іншу тему хореографічного заняття, фотографії творчого процесу, грамоти за участь у конкурсах та фестивалях.

Для успішного ведення виховної роботи потрібне її планування, яке дає змогу управляти процесом виховання, координувати всі педагогічні впливи, поглиблювати й розширювати цілі та завдання виховання, робить таку діяльність педагогічно доцільною та цілеспрямованою.

Планування виховної роботи проходить на початку року і відображається в річному плані роботи колективу. Педагог має записати назву виховного заходу, його мету та завдання, визначити термін та форму проведення, вказати відповідальних.

Крім запланованих форм виховної роботи, керівник колективу протягом навчального року систематично застосовує методи корекції

взаємовідношень між дітьми, реагує на конфліктні ситуації, працює над виявленням та своєчасною ліквідацією негативних проявів.

Причини виникнення конфліктів у дитячому хореографічному колективі можуть бути різні: боротьба за лідерство, симпатії та антипатії, втома, непорозуміння з педагогом, розбіжності в манері поведінки та життєвому досвіді, невміння спілкуватися, різний світогляд (кожна дитина має свої погляди, думки, які не завжди збігаються з думками інших), особиста неприязнь (конфлікт може виникнути спонтанно), різні характери (кожен намагається відстояти тільки свою точку зору), невміння слухати, нерозуміння становища, різні моральні цінності, невихованість, навішування ярликів, любовні інтриги, небажання сприймати людей такими, як вони є, залежність від соціальних стереотипів, заздрість [5].

З метою попередження та подолання конфліктних ситуацій у колективі, формування доброзичливих міжособистісних стосунків між дітьми доцільно систематично використовувати бесіди на морально-етичні теми, повчальні розповіді, психолого-регуляційні тренінги, самоврядування, евристичні ігри, колективне та групове виконання творчих завдань, співпрацю з педагогом, міжгрупову комунікацію тощо.

При прояві негативних рис поведінки, неадекватних реакцій, здійсненні непередбачених недобрих вчинків тією чи іншою дитиною педагог найчастіше використовує індивідуальні форми виховної роботи. В одних випадках реагують на вчинок одразу, а в інших детально аналізують його і вирішують, яких заходів виховного впливу вжити.

Взагалі, методика індивідуального виховного впливу залежить від індивідуальних особливостей дітей, їх психологічного стану, типу темпераменту. В кожному конкретному випадку слід створити педагогічну ситуацію, яка б сприяла формуванню позитивних якостей чи усуненню негативних. Індивідуальний виховний вплив на особистість дитини педагог здійснює безпосередньо або через колектив. Ці способи взаємопов'язані і взаємодоповнюють один одного. Безпосередній вплив на вихованця педагог здійснює наодинці або в присутності інших дітей, батьків, педагогів (що посилює вплив, проте зловживати цим не слід, оскільки страждає почуття гідності дитини). В опосередкованому впливі на вихованця між ним і педагогом з'являється нова ланка – колектив, вплив якого може бути відкритий або прихований (завдання ставиться з таким розрахунком, що його виконання колективом само по собі позитивно

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

вплине на дитину). У першому випадку вихованець знає, що виховний вплив спрямований на нього, а у другому – і він, і колектив можуть лише здогадуватися про це.

Під час вирішення конфліктних ситуацій між маленькими дітьми можна застосовувати вивчення та інсценування "лічилочок-мирилочок" ("Миром-миром, пироги з сиром, варенички в маслі, ми дружечки красні. Поцілуймося!") або використовувати ігри на зняття напруги чи агресії ("Кричалки-шепотілки-мовчалки", "Чарівне перетворення", "Нехочухи", "Заборонений рух").

Вирішенню проблеми агресивності, ізольованості в групі, прояву лінощів допомагає метод організації ситуації успіху. Для цього керівнику колективу необхідно зробити оптимістичну установку дитині, забути на деякий час про її недоліки, побачити тільки перспективні лінії її розвитку, навчити відчувати радість від подолання труднощів, дати зрозуміти, що вона потрібна в колективі.

Цікавою формою виявлення стосунків між дітьми є застосування "Чарівної скриньки побажань", у яку дітям пропонується класти написані на папері звертання, компліменти, побажання, слова вдячності, скарги чи прохання один до одного із зазначенням прізвищ відправника та адресата.

Ефективним засобом виховного впливу можна вважати дитяче самоврядування, яке сприяє згуртуванню колективу, створенню умов для самовизначення, самоствердження й самореалізації кожної дитини; становленню атмосфери доброзичливості, взаєморозуміння, турботи один про одного та про весь колектив у цілому. Самоврядування виховує в дітей ініціативність, активність, самостійність, відповідальність, організаторські здібності; формує вміння планувати, обирати головні напрямки в роботі, чітко налагоджувати контроль і перевірку виконання, правильно розподіляти обов'язки, забезпечувати координацію дій.

Під час організації дитячого самоврядування керівникові колективу необхідно враховувати вікові особливості групи та можливості дітей, планувати завдання, які б вихованці могли виконати самостійно, використовуючи досвід, творчість та ініціативу. При оцінці виконання завдань доцільно давати їм характеристику так, щоб робота дитини обов'язково була відзначена навіть тоді, коли вона виконана не в повному обсязі.

Важливою умовою формування дружнього колективу є приклад дорослих. Тому керівнику потрібно, з одного боку, мати добрі стосунки з педагогами-репетиторами, акомпаніаторами, які

працюють у колективі, адміністрацією та керівниками інших гуртків, а з іншого – не допускати виникнення конфліктних ситуацій між батьками, проводити з ними своєчасну пояснювальну роботу.

Отже, створення сприятливих умов хореографічної роботи в дитячому колективі буде ефективним за умов планомірного та систематичного проведення виховної роботи, застосування різних форм та методів виховного впливу на дітей, своєчасного попередження та вирішення конфліктних ситуацій завдяки активній позиції керівника та його психолого-педагогічній компетентності, урахування індивідуально-диференційного підходу до кожного вихованця, поширення уявлень дітей про позитивні людські якості, засвоєння ними етичних норм спілкування й поведінки, впровадження методів самоврядування, збереження традицій колективу, тісної співпраці керівника і батьків.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте виховні завдання дитячого хореографічного колективу.
2. Назвіть класифікацію форм виховної роботи.
3. Дайте характеристику формам виховної роботи, які застосовуються в практиці роботи дитячого хореографічного колективу. Наведіть приклади.
4. Розкрийте значення, завдання та зміст виховної роботи з батьками.
5. Яку роль займають традиції колективу у вихованні дітей?
6. Назвіть причини виникнення та шляхи подолання конфліктних ситуацій у дитячих хореографічних колективах.

Практичні завдання

1. Складіть план виховної роботи колективу на рік.
2. Визначте зміст етичної бесіди (тема, рік навчання та вік дітей за вибором).
3. Розробіть плани-конспекти пізнавального та культурно-розважального виховних заходів (тема заходу, рік навчання та вік дітей за вибором).
4. Спрогнозуйте декілька проблемних ситуацій, які можуть виникнути в дитячому хореографічному колективі. Надайте шляхи їх вирішення.

ТЕМА 8.
ТВОРЧО-ПОСТАНОВЧИЙ ПРОЦЕС У ДИТЯЧОМУ
ХОРЕОГРАФІЧНОМУ КОЛЕКТИВІ.
ВИМОГИ ДО ДИТЯЧОГО ТАНЦЮВАЛЬНОГО
РЕПЕРТУАРУ

Робота керівника і колективу в цілому оцінюється за репертуаром, який виконує колектив. *Репертуар* – це основа виховно-освітньої і художньо-мистецької роботи колективу, а також ефективний засіб ідейного й естетичного впливу на глядача.

Правильно підібраний репертуар дозволяє дітям не тільки закріплювати й удосконалювати музично-рухові навички, реалізувати свої виконавські можливості і творчий потенціал, але і вирішує численні проблеми виховно-освітнього процесу.

Останнім часом у дитячих постановках простежуються негативні риси: низький рівень духовних та культурних цінностей, відсутність навчальних та виховних основ, невідповідність тематичного та лексичного діапазону віковим здібностям дітей.

Складаючи репертуарний план, керівник дитячого хореографічного колективу має враховувати такі *вимоги*:

- ідейність (цінність основної думки хореографічної постановки, сучасна спрямованість, виховна значущість);

- художність (логічний розвиток подій; продуманість та стислість композиції; виразність, точність, яскравість лексичного матеріалу, його відповідність темі та ідеї танцю; чітке співвідношення драматургічних частин постановки);

- доступність: урахування вікових можливостей виконавців (здатність зрозуміти ідею твору, емоційно передати його зміст), вікових інтересів та рівня хореографічної підготовки (здатність технічно впоратися з виконанням того або іншого танцю);

- виховна і пізнавальна цінність репертуару;

- відповідність видової стилістики постановок напряму роботи колективу;

- різноманітність (наявність постановок різних за формами та жанрами);

- наявність сюжетної лінії та акторсько-ігрових елементів;

- оригінальність;

- наявність постановок з відображенням особливостей свого регіону;
- яскраве художнє оформлення (оригінальність костюмів, реквізиту).

Концертний репертуар тієї чи іншої групи колективу визначається кожними педагогом особисто в репертуарі. Його планування залежить від напряму роботи колективу, рівня хореографічної підготовки дітей, балетмейстерських здібностей керівника, завдань роботи колективу на рік та плану роботи навчального закладу, на базі якого працює колектив. У дитячий репертуар слід включати тематику, що відповідає інтересам окремо дівчаток і хлопчиків, а також танці для їх сумісного виконання.

Джерелами дитячого танцювального репертуару можуть виступати: народна творчість, класична спадщина (танці за записом, відеоматеріали), види мистецтва (музика, живопис, література, кіно й інші), сучасна дійсність; героїко-патріотичний діапазон, національна й інтернаціональна тематика, історичні факти, фантастика, зміст дитячих пісень, ігор та мультиплікаційних фільмів, виробнича, спортивна, шкільна та природознавча тематика, фольклор (зміст доступних для дитячого сприйняття і виконання народних традицій і обрядів).

Репертуарний план колективу розподіляють на два види: чинний та перспективний. Чинний включає постановки, які є у репертуарі колективу і які можуть в процесі тренувальної роботи удосконалюватись, ускладнюватись, перероблятись, переноситись з однієї вікової категорії на іншу. Перспективний репертуарний план має на меті планування постановок на період від 1-5 років.

Наведемо зразок репертуарного плану підготовчої та молодших груп (6-10 років) Народного ансамблю естрадного танцю "МарЛен".

Зміст	Тривалість	Кількість виконавців група	Музичний матеріал	Постановник
1	2	3	4	5
Хореографічна композиція "Мозаїка"				
Танець є візитною карткою молодшого складу колективу. За допомогою динамічної музики, різнокольорових костюмів та швидких перешикувань передається стрімкий рух розвитку ансамблю.	3.07	Молодші та підготовча групи (64 дитини)	Музичний супровід до пісні "Да" з репертуару співачки Жасмін	Мартиненко О.В.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

1	2	3	4	5
В кульмінаційному моменті номеру діти утворюють букви, з яких складається назва колективу: М-А-Р-Л-Е-Н. У фінальній частині, на фоні музичного супроводу діти за допомогою рухів та речитативу виражають подяку за радість, дружбу та свято, яке дарує їм колектив: "МарЛен – це дружба!", "МарЛен – це дитинство!", "МарЛен – це радість!", "МарЛен – це МИ!"				
Дитячий танок "Перші кроки"				
Веселий дитячий танок, створений за мотивами популярних дитячих пісень із використанням простих танцювальних рухів та перешикувань.	2.47	Підготовча група (32 дитини)	Дитячі пісні з м/фільмів: "В кожному маленькому ребёнке", "Не можливо знать"	Мартиненко О.В.
Дитячий танок "Непосиди"				
Жартівливий дитячий танок в якому передається вертлявий, бешкетний образ 7-8-річних непосид, які виконують цю композицію.	3.00	Молодша група (20 дітей)	Популярна естрадна мелодія "Жокей" в аранжуванні Брендона Стоуна	Мартиненко О.В.
Хореографічна картинка "Пригоди Незнайки та його друзів"				
Основний конфлікт танцю полягає в суперечках між Знайкою, який разом із друзями намагається побудувати автомобіль та Незнайкою, який весь час йому заважає. Зацікавленість загальною справою та дружні стосунки допомагають казковим героям здійснити свою мрію і навіть усвідомити бешкетному Незнайці, що дружба – це саме найкраще почуття.	3.04	Молодша група – 1 (24 дитини)	Синтез мелодій з кінофільму "Людина з бульвару Капуцинів"	Мартиненко О.В.

Олена МАРТИНЕНКО

1	2	3	4	5
Хореографічна казка "Доктор Айболіт"				
<p>Сюжетна лінія та музичний матеріал даної постановки запозичені з сатиричної версії мультиплікаційного фільму "Доктор Айболіт". Підступні розбійники на чолі з Бармалеем запрошують мешканців Африки на виставу "Муха Цокотуха", після якої частують усіх глядачів їжею, завчасно отруєною хворобами. Однак у казці щасливий кінець. Доктор Айболіт та його помічники лікують хворих звірів і навіть злий розбійник Бармалей просить вибачення за свої вчинки і приєднується до веселого дружнього танцю.</p>	12.10	молодші та підготовча групи (62 дитини)	Музика Г.Фіртгін до мультфільму у "Айболіт"	Мартиненко О.В.
Хореографічна картинка "Шалений водій"				
<p>Сюжетний дитячий танок, в якому водій запрошує до свого автобусу дітей – мешканців різних вулиць: червоної, жовтої та зеленої (асоціація зі світлофором). У кульмінації виснажений водій засинає, однак нетерпляча маленька дівчина його будить і на сцені з'являються всі учасники, які виконують загальний танок разом із доброзичливим водієм.</p>	4.11	молодші та підготовча групи (49 дітей)	Синтез мелодій: "Axel F" та "Popsom" у виконанні групи Crazy Frog	Тараненко Ю.П.
Хореографічна картинка "Лічилочка"				
<p>Веселий танок, створений на основі улюблених дитячих ігор із використанням простих танцювальних рухів, іграшок та перешкивань. В основу танцю покладено відому лічилку, яка є початком кожної дитячої гри.</p>	2.47	Підготовча група (32 дитини)	Музична композиція "Весела ферма" у виконанні групи "Holle Dolli"	Тараненко Ю.П.
Хореографічна казка "Дива у решеті"				
<p>Основним персонажем казки є герой улюбленого дитячого мультфільму Петрик</p>	10.57	Середня, молодші та підготовча	Музичний колаж творів дитячих	Мартиненко О.В.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

1	2	3	4	5
<p>П'яточкін, який під час тихої години вмикає телевизор, будить всіх дітей і тут розпочинаються пригоди... До дітей звертаються за допомогою відомі герої казок: Білосніжка, Айболіт, Муха-Цокотуха, Незнайка, які загубили свої казки. Бешкетники із задоволенням поринають у світ пригод і повертають героїв у свої казки. Веселий танок припиняє стукіт підборів виховательки. Діти миттю повертаються у свої ліжка. Лише Петрик буркотить якусь мелодію. Тиха година скінчилася і діти разом з вихователькою відправляються на прогулянку.</p>		групи (86 дітей)	(О.Рибников) та класичних (Є. Гріг) композиторів і популярної групи "Hollie Dolls"	
Хореографічна композиція "Танок маленьких каченят"				
<p>В основу концертного номеру покладено популярну музичну композицію 70-х років "Танок маленьких каченят" у сучасному аранжуванні. Композиція розвивається за рахунок поступової зміни танцювальних груп, які представлені у вигляді популярних танцювальних течій і відповідних костюм (хіп-хоп, диско та рок). Протягом танцю використовуються нестандартні моменти: вихід виконавців в зал, танок із глядачами, навчання самих маленьких виконавців, яких виносять на спині більш дорослі основним рухам.</p>	4.15	Молодші та підготовча групи (70 дітей)	Музична композиція з репертуару шоу-групи "Маски"	Мартиненко О.В. Тараненко Ю.П.
Хореографічна композиція "Лісова казка"				
<p>Постановка складається з 2-х частин, які поєднані однією сюжетною лінією, однак виконуються під різний музичний супровід.</p>	7.11	Молодші та підготовча групи (45 дітей)	Музичний колаж: народного норвежського танцю	Мартиненко О.В.

1	2	3	4	5
<p>У першій частині розкриваються образи веселих мешканців країни казок – гномів, життя яких проходить у забавах, іграх та хороводах. Зав'язкою композиції є момент, коли один із гномів, заблукавши у лісі, знаходить чарівну сопілку. Її мелодія збирає на галявині лісових німф, ельфів, метеликів, які допомагають гному, який заблукав, відшукати своїх друзів.</p> <p>Синтез музики, віршованого тексту, який читає дитина та хореографії допомагає глядачам поринути в дійсно казковий світ.</p>			<p>(група "Acid Folk") та симфонічної картинки "В печері гірського короля" (Є. Гріг)</p>	
<p>Хореографічна композиція "Ми кохаємо тебе – Бердянськ!"</p>				
<p>На сцені один за одним з'являються діти у різнокольорових костюмах і утворюють на задньому плані коробку з олівцями. На передньому плані міняються одна за одною картинки, які передають слова відомої дитячої пісні "Коробка з олівцями". На сцену виходять діти і обирають собі по одному олівцю. В процесі танцю вони імітують процес малювання, періодично міняючись олівцями.</p> <p>Перед кульмінацією діти виносять малюнки і демонструють один одному те, що намалювали. Склавши в єдине полотно всі малюнки вони показують глядачу візитну картку міста Бердянська – Приморську площу. Кульмінаційний момент збігається з розв'язкою, у якій діти розібрав пазли голосно вигукують: "Ми любимо тебе – Бердянськ!"</p>	<p>3.40</p>	<p>Молодші та підготовча групи (60 дітей)</p>	<p>Музичний колаж дитячих пісень: "коробка з олівцями" (Г. Гладков), "Прекрасне далеко" (Ю. Єнтін, Є.Крилатов)</p>	<p>Мартиненко О.В.</p>

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

1	2	3	4	5
Хореографічна композиція "Ми гідні онуки козацького роду!"				
<p>На сцені з'являються дівчата з віночками, які заводять хоровод. Після їх уходу вискакує хлопець і голосно викрикує "Гей ви, хлопці, всі до мене. Гарі чоботи у мене!". Поступово з різних боків виходять хлопці: хто б'ється на шаблях, хто котить бочку, хто відпрацьовує елементи бойового мистецтва. Хлопець, який в руках тримає чоботи стає на бочку і розпочинає гру-змагання, спрямовану на те, щоб дістати чоботи. Переможець взуває чоботи і виконує сольний танок, після якого на сцені з'являються дівчата з віночками і виконують разом з хлопцями запальний танок По його закінченню всі голосно промовляють: "Ми гідні онуки козацького роду! Козацькому роду – нема переводу!"</p>	5.10	Молодша група (24 дітчини)	Народні українські мелодії у виконанні оркестру народних інструментів	Мартиненко О.В.

Робота педагога-балетмейстера над створенням концертного номера складається з чотирьох етапів.

1-й етап – виникнення задуму, який включає в себе розробку теми та ідеї майбутнього танцю, визначення та обґрунтування його актуальності, практичної значущості, вибір жанру та форми побудови, вибір або розробка сюжету, визначення драматургічної основи, характеристику образів.

2-й етап – створення танцю, що передбачає роботу з музичним матеріалом (добір, аналіз та розподіл за частинами), розробку композиційного плану (розгорнутий сценарний план танцю, який включає визначення хореографічних засобів, добір лексичного матеріалу та розробку композиційних малюнків), надання завдання художнику-модельєру та костюмеру.

3-й етап – робота з виконавцями, яка спрямована на ознайомлення дітей зі змістом постановки, прослуховування та аналіз музичного супроводу, характеристику дійових персонажів, розподіл ролей, вивчення лексичного матеріалу (в роботі з дітьми відбувається завчасно, в процесі навчально-тренувального процесу), постановка танцю, робота над створенням хореографічного образу (вживання в образ), відпрацювання техніки виконання, генеральна репетиція в костюмах.

4-й етап – виступ перед глядачем – розрахований на перевірку результатів втілення задуму, видовищності номера, реакції глядача; обговорення дебютного виступу з виконавцями та іншими членами колективу, доопрацювання і внесення необхідних змін у композиційну побудову або сценічне оформлення.

Методичну основу розучування танцювальних композицій з дітьми складає комплекс методів і прийомів:

- емоційно образна розповідь сюжету танцю педагогом, його переказ і характеристика танцювальних образів дітьми;
- застосування творчих завдань, спрямованих на зацікавленість дитиною темою постановки (вигадати історію життя того чи іншого танцювального персонажа, скласти віршик про героїв танцю, перечитати оповідання або переглянути мультфільм, на основі якого створено сюжет майбутньої композиції або запозичені образи, намалювати майбутніх героїв танцю або вигадати костюми, в яких можуть танцювати герої тощо);
- прослуховування й аналіз музичного оформлення танцю;
- виразний показ педагогом окремих рухів або танцю в цілому, акцентування на основному типовому русі танцю;
- розучування танцю на основі співтворчості педагога зі всією групою або окремою дитиною, підтримка дитячої ініціативи;
- використання творчих завдань і допоміжних прийомів (атрибути, елементи костюмів), що підсилюють сприйняття і створюють основу для перевтілення;
- закріплення (цілісний показ танцю на доступному якісному рівні) і вдосконалення навичок виконання.

Підготовка до постановки концертного номера в дитячому хореографічному колективі проходить завчасно. Тобто педагог знайомить дітей з лексичним матеріалом, випробовує трюкові та акробатичні елементи, композиційні перебудови, дає творчі

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

завдання на передачу образу тощо. Це є запорукою емоційної та зацікавленої роботи над постановкою номеру.

У роботі з дітьми 1-2-го року навчання танцювальні постановки (як правило, етюдні форми) готуються не для показу перед глядачем, а носять навчальний характер: сприяють закріпленню знань, умінь і навичок у цікавій танцювальній формі, розвитку творчості, акторської майстерності. Так, на початковому етапі доцільно віддавати перевагу вивченню танців, побудованих на простих і доступних сюжетах з переважанням елементів гри. Танці-ігри побудовані на нескладних танцювальних рухах (галоп, стрибки, підскоки) та доповнені побутовими і виразними рухами, цікавими для наслідування ("Боксери", "Мамині помічники", "Мій веселий дзвінкий м'яч", "Веселі ручки" та ін.). Композиції мають будуватися на простих, як правило, не змінних малюнках (лінія, коло), а виконання припускати одночасне й однакове виконання дітьми (всіма, окремо хлопчиками або дівчатками) послідовності рухів (за показом педагога або словесним нагадуванням). При цьому кожна дитина має можливість висловити своє відношення до змісту танцю і передати індивідуальну манеру виконання за допомогою міміко-пантомімічних рухів.

Удосконалення музично-рухового досвіду і збільшення запасу танцювальних рухів у дітей сприяє ускладненню сюжетно-смісловій (більш розгорнутий сюжет, введення окремих персонажів, використання елементів спілкування, співтворчості між виконавцями) і змістовної (різноманітність малюнків і лексичного матеріалу) основи тацю.

Не слід використовувати в репертуарі дорослу тематику, складні в технічному плані рухи, доцільно уникати костюмів, що надають дітям дорослого вигляду. Взагалі, сценічний одяг для дітей повинен відповідати стильовій єдності сценічного костюма, взуття, зачіски, танцювальних аксесуарів; урахувувати специфіку конструювання костюма для дитячої хореографії та сучасних технологій пошиву костюма; бути зручним і гігієнічним; відповідати ідейно-тематичній основі танцю, підкреслювати сприйняття того чи іншого хореографічного образу.

Зацікавленість дітей тематикою, близькою до їх життєвого досвіду, поєднання репродуктивних і продуктивних методів сприяє не тільки закріпленню і вдосконаленню виконавських навичок, але і

самовираженню дитини, розкриттю її творчого потенціалу, створенню дружньої, творчої атмосфери в колективі.

Оволодіваючи навчально-танцювальною підготовкою і беручи участь у виконанні танців, діти починають розуміти, що мистецтво відображає життя, у художніх образах танцю виявляються характери, думки і почуття людей, їх ставлення до навколишнього світу, одне до одного. Після розповідей, пояснень, прикладів діти розуміють, яка велика праця, наполегливість, творчі зусилля необхідні для того, щоб танцювальні образи стали живими і виразними, щоб до глядача дійшов зміст танцю, його художня правда.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть вимоги до дитячого танцювального репертуару.
2. Що є джерелами для постановки дитячих концертних номерів?
3. Що таке репертуарний план? Назвіть його види.
4. Розкрийте етапи роботи педагога-хореографа над створенням дитячого танцю.
5. Чим відрізняється методика постановочної роботи з дітьми молодшого шкільного віку від більш дорослої вікової категорії?
6. Які методи та прийоми застосовує педагог-хореограф під час роботи над постановкою танцювальної композиції?

Практичне завдання. Розробіть зміст перспективного репертуарного плану колективу на п'ять років.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

Основна використана література

1. Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.06 / Бурля Олена Анатоліївна. – К., 2004.
2. Вимоги до навчальних програм з позашкільної освіти // Позашкілля. – 2008. – №2.
3. Годовський В. М., Арабська В.І. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом : [метод. рекомендації, лекції, навчальна програма] / Володимир Годовський, Валентина Арабська. – Рівне : РДГУ, 2000.
4. Джон Локк. Сочинения в трёх томах : Т.3 / Джон Локк. – М. : Мысль, 1988.
5. Кирилюк В. М. Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу: [навчально-методичний посібник] / Валерій Миколайович Кирилюк. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006.
6. Книга керівника позашкільного навчального закладу : [довідково-методичне видання / упоряд. : З. М. Рудакова, Л. М. Павлова]. – Харків: Торсінг плюс, 2006.
7. Лукиан. О пляске : собр.соч. Т. II / Лукиан. – М.-Л.: Академия, 1935.
8. Макаренко А. С. Твори в 5 т. : Т. 5: Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. Про мій досвід / Антон Семенович Макаренко. – К. : Радянська школа, 1953.
9. Особенности психического развития детей 6-7 летнего возраста : [монографія / упоряд. : Д. Б. Эльконин, А. Л. Венгер]. – М. : Педагогика, 1988.
10. Педагогічна майстерність: підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997.
11. Русова С. Дошкільне виховання / Софія Русова. – Укр. видавництво в Катеринославі, 1918.
12. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. : Т. 3. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977.

13. Татищев В. Н. История Российская с древнейших времен / Василий Никитич Татищев. – М. : Академия. 1936.

14. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : в 2-х томах. Т.1 / Костянтин Дмитрович Ушинський. – К. : Рад. школа, 1983.

15. Фребель Ф. Подвижные игры, как целое, выводимое из жизни ребенка и склонности его к игре. Педагогические сочинения / Фридрих Фребель ; [перевод с нем]. – М. : Книгоизд. К. И. Тихомирова, 1913 – Т.2 : Детский сад. – Гл. XVII. – 1913.

16. Чміль В. А. Танці Запорізького краю в обробці З. Сизоненка / Віктор Анатолійович Чміль. – Мелітополь : ООО "Видавничий будинок ММД", 2005.

17. Шевчук А. С. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-7 років : [навчально-методичний посібник] / Антоніна Семенівна Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2008.

18. Шупер О. Все у світі – засобами руху. Про організацію занять у хореографічному ансамблі / О. Шупер // Позашкілья. – 2008. – №12. – С. 20-25.

19. Ягупов В. В. Педагогіка : [навч. посібник] / В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002.

Рекомендована література

1. Барышникова Т. К. Азбука хореографии : [методические указания] / Татьяна Константиновна Барышникова. – СПб.: "ЛЮКСИ", "РЕСПЕКС", 1996.

2. Березова Г. О. Хореографічна робота з дошкільнятами / Галина Олексіївна Березова. – К. : Музична Україна, 1989.

3. Бесіди про танець: [методична розробка на допомогу керівникам хореографічних колективів і позашкільних установ / автор тексту А. П. Тараканова]. – К. : ІЗМН, 1996.

4. Бондаренко Л. А. Методика хореографической работы в школе и внешкольных заведениях / Людмила Бондаренко. – К. : Музична Україна, 1995.

5. Василенко К. Ю. Українські народні танці для дітей / Ким Юхимович Василенко. – К. : Муз. Україна, 1985.

6. Верховинець В. М. Весняночка / Василь Михайлович Верховинець. – К. : Музична Україна, 1989.

7. Ветлугіна Н. Музичний розвиток дитини / Наталя Ветлугіна. – К. : Муз. Україна, 1978.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

---

8. Годовський В. М., Арабська В.І. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом : [метод. рекомендації, лекції, навчальна програма] / Володимир Годовський, Валентина Арабська. – Рівне : РДГУ, 2000.

9. Голдрич О. С. Методика роботи з хореографічним колективом / Олег Семенович Голдрич. – Львів : Каменярь, 2002.

10. Горшкова Е. В. От жеста к танцу : [методика и конспекты занятий по развитию у детей 5-7 лет творчества в танце] / Елена Викторовна Горшкова. – М. : Издательство "Гном и Д", 2002.

11. Зубатов С. Л. Методика роботи з хореографічним колективом / Сергій Лук'янович Зубатов. – К. : ІПКПК, 1997.

12. Ивлева Л. Д. Методика педагогического руководства любительским хореографическим коллективом : [уч. пособие] / Любовь Дмитриевна Ивлева. – Челябинск : ЧГАКИ, 2004.

13. Кирилук В. М. Педагогічні основи формування дитячого хореографічного колективу: [навчально-методичний посібник] / Валерій Миколайович Кирилук. – Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2006.

14. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Частина 1. Хореографічна робота з дітьми : [навчально-методичний посібник] / Борис Миколайович Колногузенко. – Х. : ХДАК, 2004.

15. Мартиненко О. В. Методика хореографічні робот из дітьми старшого дошкільного віку : [навчальний посібник] / Олена Володимирівна Мартиненко. – Донецьк : ТОВ "Юго-Восток", 2009.

16. Програми для творчих об'єднань позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів / [упоряд. Л. М. Павлова]. – Суми: Антей, 2005.

17. Программы по танцу для детских школ искусств с 8-летним сроком обучения / Сост. Лариса Юрьевна Цветкова. – К. : РУМК, 1987.

18. Пуртова Т. В. Учите детей танцевать : [учебное пособие] / Пуртова Т. В., Беликова А. Н., Кветная О. В. – М. : Владос, 2003.

19. Фирилеева Ж. Е. Са-Фи-Данс. Танцевально-игровая гимнастика для детей: [учебно-метод. пособие для педагогов дошкольных и школьных учреждений] / Ж. Е. Фирилеева, Е. Г. Сайкина. – СПб. : Детство-пресс, 2000.

20. Фомин А. С. Детский танец в системе воспитания и образования : [методические рекомендации для студентов ФДВ и ФНК] / А. С. Фомин. – Новосибирск : НГПИ, 1989.

21. Черемнова Е. Ю. Танцтерапия : танцевально-оздоровительные методики для детей / Елена Юрьевна Черемнова. – Ростов н/Д : Феникс, 2008.

22. Чистякова М. И. Психогимнастика / Маргарита Ивановна Чистякова ; под ред. М. И. Буянова. – М. : Просвещение, 1990.

23. Шевчук А. С. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3-7 років : [навчально-методичний посібник] / Антоніна Семенівна Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2008.

24. Шевчук А. С. Українські музично-хореографічні традиції як засіб музично-рухового розвитку старших дошкільників / Антоніна Семенівна Шевчук. – Ф. : "Поліфаст", 2005.

Додаток 1
ЗРАЗКИ СЦЕНІЧНИХ КОСТЮМІВ ДЛЯ ДІТЕЙ

Хореографічна картинка "Жарти"

Хореографічна картинка "Шалений водій"

Олена МАРТИНЕНКО

Хореографічна сюїта "Квіти України"

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

---

*Костюми "олівців" та "художника" до хореографічної композиції
"Ми кохаємо тебе – Бердянськ!"*

*Костюми дітей до хореографічної композиції
"Ми кохаємо тебе – Бердянськ!"*

Олена МАРТИНЕНКО

Костюми Мухи Цокотухи, бджілки, таргана та метеликів до
хореографічної казки "Доктор Айболіт"

Костюми Доктора Айболіта, бегемотиків, мавпочки та собачки
до хореографічної казки "Доктор Айболіт"

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Хореографічна композиція "Російські сувеніри"

Хореографічна картинка "Пригоди Незнайки та його друзів"

Олена МАРТИНЕНКО

Костюми гномів до хореографічної композиції "Лісова казка"

Хореографічна картинка "Лічилочка"

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Додаток 2

<p>ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ</p> <p>ТАБЕЛЬ УСПІШНОСТІ</p> <p>ГЛАЗУНОВА БОГДАНА</p> <p>(підготовча група Народного ансамблю танцю "МарЛен")</p> <p><i>Бердянськ, 2011 р.</i></p>	№	Назва розділу	Оцінка
	1.	Ритміка	
	2.	Хореографічна абетка	
	3.	Партерна гімнастика	
	4.	Акторська майстерність	
	5.	Культура одягу та поведінка	
<p><i>Керівник ансамблю</i> О. В. Мартиненко</p> <p><i>Педагог-хореограф</i> Ю. П. Тараненко</p>			

**ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ
ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ**

СВІДОЦТВО

*про закінчення
першого року навчання
у хореографічній студії
народного ансамблю
естрадного танцю
"МАРЛЕН"*

Бердянськ, 2010 рік

НІКІТІНА Дарина

Дарина успішно засвоїла програму першого року навчання. Вона має хореографічні здібності, виявляє інтерес до танцювальної діяльності, проявляє творчу активність.

Слід зазначити, що дівчина не завжди буває уважною, не намагається виправляти вказані педагогом помилки. Погано розвинена рухова пам'ять заважає їй запам'ятовувати послідовність танцювальних рухів.

Протягом року Дарина продемонструвала дисциплінованість, дружелюбність по відношенню до інших дітей, акуратність в одязі, навички культури поведінки та спілкування.

Рекомендуємо батькам продовжити навчання у хореографічній студії народного ансамблю естрадного танцю "МарЛен", підтримувати та стимулювати інтерес дитини до хореографічного мистецтва шляхом відвідування концертних програм, застосування активних методів домашньої роботи (домашні концерти, показ танцювальних рухів вивчених під час занять).

Керівник колективу

О.В.Мартиненко

Педагог-хореограф

Ю.П.Тараненко

Танец - полет, танец - стремление,
Грация, пластика и вдохновение,
Танец - работа до сотого пота,
Не пропадет пусть к занятям охота!
Вновь выходи, как на праздник на сцену,
Танцу быть преданным

Марлен

Педагог-хореограф
Тараненко Ю.П.

ПОЛОЖЕННЯ
про проведення конкурсу хореографічної майстерності
"Зірочка МарЛен"

Шановні друзі!

Запрошуємо Вас прийняти участь у конкурсному проєкті хореографічної майстерності "Зірочка МарЛен"

1. Загальні положення

Конкурс хореографічної майстерності "Зірочка МарЛен" проводиться у Центрі дитячо-юнацької творчості міста Бердянськ у рамках реалізації навчального плану колективу на 2010-2011 навчальний рік.

Мета конкурсу – виявлення та підтримка творчо обдарованих дітей, розкриття їх виконавської індивідуальності, зміцнення дружніх стосунків між членами колективу, створення свята, яскравой події в житті дітей.

Організатори конкурсу – дирекція ЦДЮТ, художній керівник і педагоги народного ансамблю танцю "МарЛен".

2. Термін проведення

Конкурс "Зірочка МарЛен" проводиться в два тури. Перший – відбірковий тур відбудеться 6 квітня 2011 року. За його результатами буде обрано фіналістів – учасників другого туру конкурсу, який відбудеться 25 квітня 2011 року.

Анкети-заявки на участь подати до 01 квітня 2011 року Курбатовій Олені Семенівні.

3. Вікові категорії конкурсантів

- перша – 4-5 років;
- друга – 6-8 років;
- третя – 9-12 років;
- четверта – 13-16 років.

4. Програма конкурсу:

- презентація учасників конкурсної програми із застосуванням елементів танцю;
- супер-дефіле в костюмах, зроблених з підручних матеріалів, під час якого необхідно передати рухами костюмований образ;
- хореографічна майстерність (показ творчого етюд).

Для участі в конкурсі хореографічної майстерності конкурсант *1 і 2 вікових категорій* готують хореографічний етюд (1.5-2 хвилини) на передачу образу близького до вікових інтересів дитини та рівня її хореографічної підготовки; конкурсант *3 і 4 вікових категорій* готують для показу хореографічну мініатюру (танок) тривалістю 2.5 – 3 хвилини.

Під час конкурсних виступів учасники можуть застосовувати реквізит, танцювальну підтримку інших членів колективу, допоміжні спец ефекти (світло, слайд-шоу, піротехніку).

5. Журі конкурсу

Конкурсні виступи учасників оцінює журі, до складу якого можуть запрошуватися адміністрація ЦДЮТ, керівники дитячих хореографічних колективів м. Бердянська, викладачі та студенти спеціальності "Хореографія" БДПУ, вихованці старшої групи Народного ансамблю танцю "МарЛен".

Члени журі оцінюють кожен конкурсний виступ за 10-бальною системою.

Критерії оцінки:

- виконавська майстерність (стосовно вікових особливостей дітей);
- акторська майстерність та музичність виконання;
- оригінальність хореографічного образу та новаторський підхід до створення сценічного костюму;
- сценічна культура, вміння спілкуватися та вільно почуватися на публіці.

6. Нагородження

Усі конкурсанти першого туру нагороджуються дипломами за участь та сувенірами.

Переможці другого туру (перше, друге та третє місця) отримують дипломи лауреатів та призи. Журі мають право присуджувати спеціальні дипломи та призи.

АНКЕТА - ЗАЯВКА
на участь у конкурсі хореографічної майстерності
"Зірочка МарЛен"

1. Прізвище та ім'я _____
2. Дата народження _____
3. Скільки років займалася (вся) у колективі "МарЛен" _____
4. Вікова категорія у конкурсі _____
5. Захоплення _____
6. Улюблений вид хореографічного заняття (ритміка, партерна гімнастика, класичний танок, народно-сценічний танок, джаз-модерн танець, сучасні напрямки хореографії) _____
7. Ким бажаєш бути у майбутньому _____
8. Кумири хореографічного мистецтва (балетмейстери, танцівники) _____
9. Побажання колективу _____

*Сценарій творчого звіту народного ансамблю естрадного танцю
"З любов'ю від МАРЛЕН"*

/ Занавес закрит. На фоні мелодії – текст вуючого /

Вед.: Привітствуємо тебе, наш давний добрий зритель!

Позволь спросить: "Давно ли взор ты обращал в ночное поднебесье, где звезды несут свое сиянье, зажигаюсь, кто раньше, кто поздней других?"

А можно днем попробовать взглянуть. Там тоже свет таинственный увидеть сможешь...

Скажи, прошу, готов ли ты рискнуть? Сегодня..., нет, прямо сейчас готов ли руку протянуть для путешествий? Если да – увидеть сможешь нечто...

Как вспыхнут на этой сцене все звезды в одночасье, закружит в вихре танца Млечный Путь, как..., а впрочем, секретов всех я не раскрою, завеса тайны пусть останется легка.

Наш зритель, вот тебе моя рука,
Всего лишь миг и действие начнется!
Пойдем со мною в новый мир,
Который среди звезд "МарЛен" зовется.

ДЕТСКИЙ БЛОК

1. / *открывается занавес. Исп. хореографическая композиция "Мозаика".*

В финале на фоні танца текст вуючого /

Вед.: От мала до велика, от зари и до заката, более 180 воспитанников народного ансамбля танца "МарЛен" возрастом от 4-х лет и до 20-ти спешат на встречу к богине танца Терпсихоре.

В танцклассе, целованные хореографом от бога, руководителем своим – Элен, находят ежедневно вдохновение.

2. / *коллаж "Дети о коллективе" – презентация мл., ср., ст. групп /*

Маша: Выходи, детвора, на середину двора!

Раз, два, три, четыре, пять –
Начинаем мы играть.
В прятки, классики и салки
И с мячом, и со скакалкой,
В панаса и каравай.
Кем ты будешь, выбирай?

Вед.: На сцене подготовительная группа. Хореографическая картинка "Считалочка"

3. /хореографическая картинка "Считалочка" /

Богдан: Если б дали мне коня,
А еще седло и шпоры,
Я бы все моря и горы
Обскакал бы за три дня.

Вадик: Если б руль я в руки взял,
Шлем одел, очки, перчатки
Я б помчался без оглядки
И тебя бы обогнал!

Вед.: Встречайте младшую группу ансамбля с хореографической композицией "Неугомонный водитель".

4. /хореографическая композиция "Неугомонный водитель"/

Диалог между детьми:

Федор: В мире много сказок
Грустных и смешных,

Маша: И прожить на свете
Нам нельзя без них.

Илья: В сказке может все случиться,
Наша сказка – впереди,

Все: Сказка в двери к нам стучится,
Скажем сказке: заходи

Вед.: Хореографическая сказка "Чудеса в решете".

5. /хореографическая сказка "Чудеса в решете"/

НАРОДНЫЙ БЛОК

Вед.: В человеке самой природой заложено искусство танца. Наши предки передавали в движениях родной земли красоты. Например, в золотом узоре танца народного "просвечиваются" силуэты летящих птиц, калины гроздья спелые, березки стройные, листочки льна, и даже розы в утренней росе....

Вашему вниманию будет представлена Тракийская сюита. Постановщик – друг коллектива, директор Софиевского хореографического училища, известный болгарский хореограф – Марян Васильев.

1. /болгарский танец "Тракийская сюита" /

Вед.: Наш искушенный зритель! Колорит народа украинского вам в танце "Жарты" предлагаем усмотреть.

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

---

2. / хореографическая картинка "Жарты" /

Вед.: Хореографическая композиция "В ритмах Испании".

*3. / хореографическая композиция "В ритмах Испании" /
/на фоне танца/:*

Снова мне снится, что я Карменсита,
Мне рукоплещет хмельная Севилья,
В танце взлетаю на солнечных крыльях,
Сердце мое для тореро открыто.
В час роковой не солгу и не струшу –
Бьется в виске кровь горячего юга.
Черное пламя пылающих юбок
В пепел сжигает влюбленную душу.

Вед.: А теперь разрешите переключить вас на новую танцевальную волну украинского юмора. Любі друзі! За смаком він дуже перчений та гострий, тому його так любляють справжні українські чоловіки. А ось за характером – ядерний та соковитий, самі знаєте, як хто.

Ось такий виходить жіночо-чоловічий каламбур.

4. / хореографическая картинка "Каламбур" /

Вед.: 5. Китайский танец с лентами. Хореография – Игоря Моисеева.

Вед.: 6. Дуэтный танец "Кукольных дел мастер". Солисты – Юлия Тараненко и Константин Резник.

Вед.: Лавочка свиданий – годы молодые
Сколько ты познала много разных встреч.
Как девицы красные лихо – озорные
Выходили к лавочке пареньков стеречь.
Русская пляска "Скамейка встреч".

5. / русская пляска "Скамейка встреч" /

Вед.: 9. Украинская сюита "Ми – українці".

/на фоне танца после вступления читается текст/

Все чим живе душа, чим серце володіє:
Ясну блакить небес, і зелень ранніх трав,
Калинові гаї та пісні солов'їні
Український танок усе в собі зібрав.
Зібрав і сплів, мов в яркому віночку
Дівочу лагідність і чарівну красу,
І силу козаків, що ім'я Батьківщини,
Наче святу корогв у правий бій несуть!

СОВРЕМЕННЫЙ БЛОК

Вед.: Сегодня в этом зале праздник!

Праздник танца, откровений и любви.

И пишет полотно о ней художник, поэт стихами молвит о любви, актер играет роль влюбленного Ромео, танцор же исполняет симфонию любви!

Друзья! Любви все возрасты покорны!

Как здорово в кого-то быть влюбленным.

Когда огонь в душе пылает и искрится,

И даже в детском садике всем хочется влюбиться!

1. / хореографическая композиция "Каждый хочет любить" /

Вед.: Есть в природе знак святой и вещей,

Ярко обозначенный в веках!

Самая прекрасная из женщин –

Женщина с ребенком на руках.

Хореографическая композиция "Аве Мария". Солистка – Людмила Проскурякова.

2. / хореографическая композиция "Аве Мария". На фоне танца ведущий читает текст /

Аве Мария, свет творящая светом своим.

Твой младенец ушел дальше здешних разлук,

Круг, размыкая страданья, как времени круг,

В зрячей любви, словно в нимбовой жесткой оправе –

Аве Мария, Аве.

Ты, что прибита любовью к тому же кресту,

Ты, что оплакала крест и его высоту,

Ты, что в слезах своих вечных, как в горестной славе –

Аве Мария, Аве.

Ты, подарившая горечам смысл неземной,

Ты, что за них заплатила безмерной ценой,

Той, что не числится в жизненном скромном уставе.

Ты, что нас ждешь на священной своей переправе –

Аве Мария, Аве.

Вед.: Совсем недавно мы знаменовали 63-ю годовщину со дня окончания II Мировой войны.

Мы зорь не видели военных...

Мы рождены после войны.

Не нам цвет бросали в Вене

**ТЕОРИЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

С ветвей победной той весны.
Фронтовики из кинохроник
Приходят ночью к нам во сне...
Пройдут века, давайте помнить
Всех, кто остался на войне.

3. /хореографическая композиция "Чтобы помнили" /

Вед.: Жизнь – ураган:
Сквозь пальцы, сквозь желанья,
Сквозь бурных дней стремительный поток...
И только Он – Она сквозь истину познанья
Из века в век несут бессмертия росток.

4. Хореографическая композиция "О любви".

Вед.: Идут по жизни с творчеством за руку танец и песня, и не прерывается нить новых открытий, и не стираются грани мастерства.
Для вас поет Николай Шостакович.

Вед.: Мир обретает огненных людей
От судьбоносных испытаний воли.
Кто победит? – кто не боится боли,
Ошибок, поражений и потерь.
Чтоб не сделать неверного шага,
Здесь и сила нужна и отвага.
Хореографическая композиция "Опера".

5. /хореографическая композиция "Опера" /

Вед.: Вы замечали, как стремительно летит время? Но когда приходит вот такие замечательные праздники, взрослые становятся моложе, а малышня – она взрослеет, и уже не поймешь, то ли малыши – взрослые, то ли взрослые – малыши.

Здорово, правда! Давайте же стирать границы! И вместе с младшей группой марленовцев вспомним 80-е "Танец маленьких утят". Желающие могут подтанцовывать прямо на местах.

6. /хореографическая композиция "Танец маленьких утят" /

Вед.: В душе померк бы день и тьма настала вновь,
Когда бы из нее изгнали мы любовь.

Хореографическая композиция "Я научу тебя любить".

/на фоне танца/ Я научу тебя любить
Там, где Амур своим подарком
Огонь страстей раздует яркий,
И где в порыве сладострастном

Душа сливается с душой.
Я научу тебя любить
Там, где сердца пылают жарко,
Рождая радость вновь и вновь,
Где правит бал сама Любовь.

7./хореографическая композиция "Я научу тебя любить" /

Вед.: Так сложилось, что все, кто участвуют сегодня в концерте выходят на эту сцену не случайно. Хороший вкус и любовь к прекрасному воспитывается с детства. Когда же этим заниматься талантливым родителям, таким как Николай и Алёна Шостаки – солистам вокальной формации "Срібний креш" или Ольге Довбне – известной скрипачке, когда у них бесконечные концерты, репетиции, гастролы? А их собственные дети нороят то смычок от скрипки умыкнуть, то партитуры разбросать по квартире.

Вот и решили родители привести своих вундеркиндов Александру и Богдана в ансамбль "Марлен" и вручить неподражаемых чад в надёжные руки.

А вот и они... /несколько слов от людей искусства/

8. О. Довбня исполняет соло на скрипке: "Чардаш" Монти

Вед. 10. Хореографическая композиция "Трехголосие"

/на фоне танца/ Человеческая душа, как вселенная: в ней – тысячи звезд и миллионы мгновений. Сколько ярких минут отразилось в ней и сплелось в тончайшее полотно памяти? Никто не знает.

Но иногда легкий ветерок воспоминаний колышет полотно и давние порывы рождаются в душе: зрелость вдруг уступает место юности... Мир светлеет, наполняется пространством и музыкой...

А юность уступает место детству: теплу маминых рук, доброй сказке, бесконечности дня...

/в финале танца/ Зрелость, юность и детство пусть вечно звучат в душе человека своим трехголосием!

Вед. 11. Хореографическая картинка "Остров сокровищ"

/После вступления на фоне танца читается текст/

Ветрами полный – реет парус,
Бежит корабль по волнам,
Меж волн седых опять скитаясь,
Собрал команду капитан.
Услышав старую легенду

**ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ**

Он мчал к заветным берегам.
"Найду сокровища, таверну
куплю себе", – так думал капитан.

/в финале танца/

Искал одно – обрёл другое
Вот так – на ощупь, наяву!
Дороже всех сокровищ мира
Находка стояла того.
В пути он встретился с любовью
И понял: драгоценность он нашел.
Два океана глаз глубоких,
Два пламени девичьих щек,
И лёгкий стан, и пышный локон,
И от любви сгорает сердце в уголек.
P.S. Мир всё ж любви сокровищами полон
И через годы, новый капитан
Расправит гордо полный парус,
Что поведет его к заветным берегам.

Вед.: 12. На сцене вокальная формация "Срібний креш" с песней "До зірок"

Вед.: Суровый XXI век стал веком ритмов и мелодий.
Быть может в современных танцах человек недостающее находит?

И расслабленье, и свободу, что так ему необходимы,
И что затеряны в быту и гуще дел необозримых.

13. /Современная композиция "Тинейджеры"/

Вед.: Окончен наш праздник открытий,
Что не подвластен ветру перемен.
На сцене, мой преданный зритель,
Все звёзды ансамбля "МарЛен".

– крепкий и надежный фундамент коллектива – старшая группа

– не уступающие в мастерстве старшим, мальчишки и девочки средней группы

– разноцветный калейдоскоп младших марленовцев

– самые озорные и непоседливые представители ансамбля – подготовительная группа

– и замечательная, вопросительно-восклицательная, студия

коллектива, у которой сегодня состоялся дебют.

– и конечно же его ангелы-хранители: педагоги-хореографы – Александра Данилова и Юлия Тараненко, аккомпаниатор – Елена Курбатова.

Руководитель коллектива – кандидат педагогических наук, доцент кафедры хореографии Бердянского Государственного педагогического университета – Елена Мартыненко.

Вед.: Многие задумываются о секрете успеха "МарЛен". Ответ, на самом деле, необыкновенно прост. Успех приходит к тем, кто неустанно шлифует свое мастерство. Приходит туда, где есть творческий союз талантливых педагогов, трудолюбивых детей и беспокойных родителей.

/Поздравление от родителей/

Вед.: Я думаю ещё несколько похвальных слов не помешают нашим марленовцам оставаться такими же трудолюбивыми и успешными, они заслужили сегодня это по праву.

/Поздравление от/

/Ответное слово Е. Мартыненко/

Вед.:

Марлена мир, ты стал нам ведом
Твой сладкий плен нас всех манит.
Шурша по полу тяжким следом
Закрыться занавес спешит

Спасибо всем за этот лучший вечер,
За то, что приняли нас сердцем и душой,
И верим, повторится эта встреча,
До скорого свиданья, зритель мой!

/Фейерверк, занавес закрывается/

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

Фрагменти сценічних виступів

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА РОБОТИ
З ДИТЯЧИМ ХОРЕОГРАФІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ
